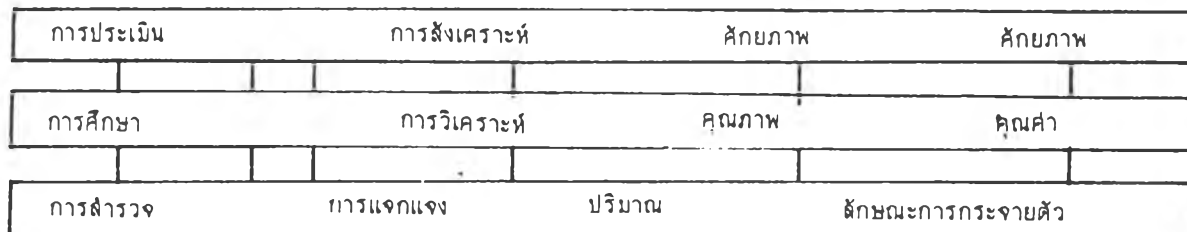
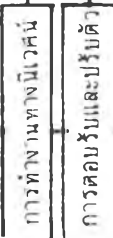
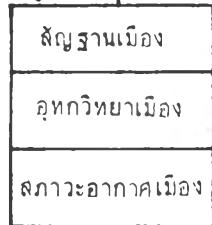

บทที่ 3 แผนภูมิ โครงสร้างเนื้อหาบทที่ 3 สภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

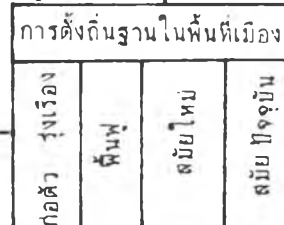
3

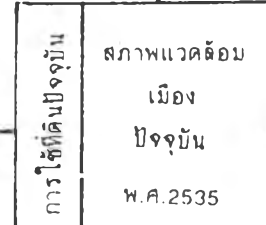
3.1

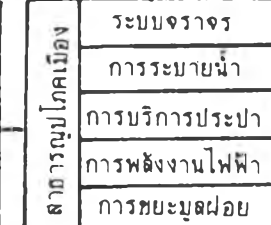
3.2

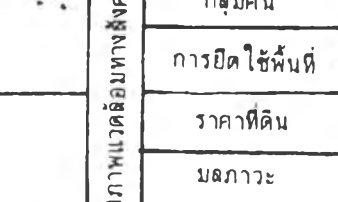
3.3

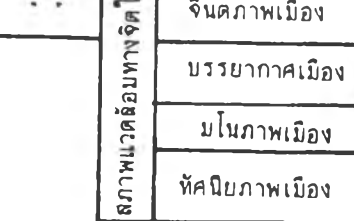
3.3.1

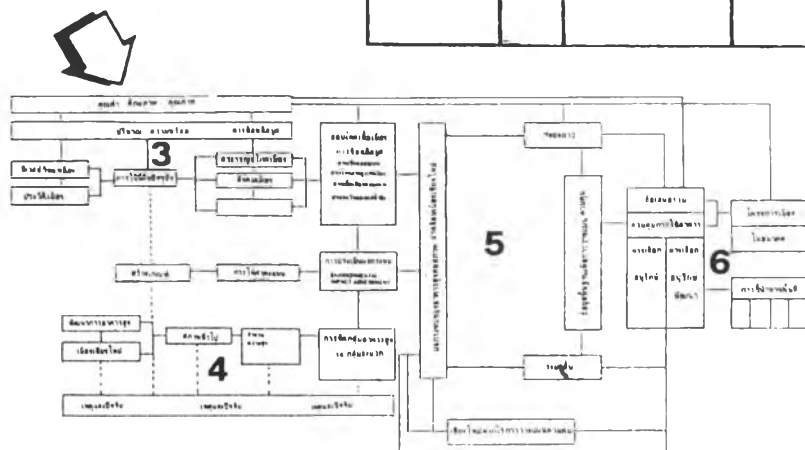
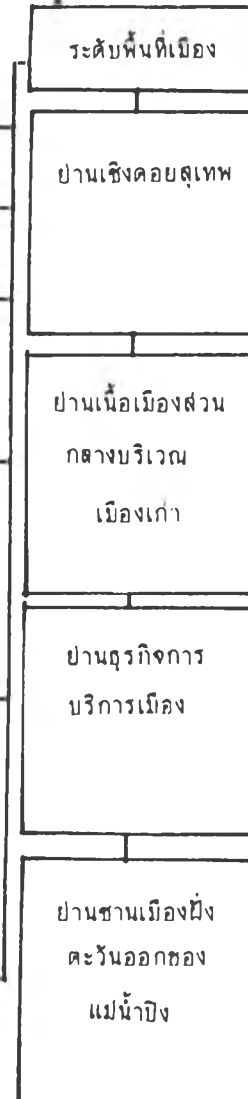
3.3.2

3.3.3

3.4

บทที่ 3

สถานแวดล้อม เมือง เชียงใหม่

3.1 สถานแวดล้อมทางภูมิศาสตร์กายภาพ เมือง เชียงใหม่

3.1.1 ลักษณะทั่วไปทางภูมิฐานระดับเมือง เชียงใหม่ และ เมือง เชียงใหม่

แอ่ง เชียงใหม่ : (ภูมิลักษณะขนาดกลาง) แอ่งเมือง เชียงใหม่ เป็นที่ราบ

ระหว่าง ภูเขา เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกในอดีตกาลพร้อมกับการตกจมและทับถมของเศษตะกอน แม่น้ำ เกิดเป็นแอ่งระหว่างภูเขา เรียกแอ่ง เชียงใหม่ วางตัวตาม แนวเหนือ-ใต้ หนาไปด้วยทิวเขาขุนตาล คอยสะแก็คคอย เชียงดาว คอยสุเทพและคอยอินทนนท์ ลักษณะรูปร่างคล้ายไตหรือเม็คมะม่วง มีลักษณะภูมิฐานเด่น ๆ คือ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ที่ราบขั้นบันได เนินเขา และภูเขา

บริเวณตัวเมือง เชียงใหม่ (ภูมิลักษณะขนาดเล็ก) พื้นที่เมือง เชียงใหม่ปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะภูมิฐานจาแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ ภูเขา, เนินเขา หรือที่ราบเชิงเขา, ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง-และที่ราบลุ่มน้ำ สาเหตุที่บริเวณเขตเมือง เชียงใหม่มีลักษณะภูมิฐานเช่นนี้ เนื่องมาจากทำเลของเมืองตั้งอยู่เชิงเขามีแม่น้ำไหลผ่านกลาง ทำให้เกิดภูมิฐานหลายแบบดังนี้

ก. ภูเขาและเทือกเขา

ลักษณะภูมิประเทศภูเขาในเขตเมือง เชียงใหม่ที่เด่นชัด ใจคือภูเขาบริเวณคอยสุเทพ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองห่างจากบริเวณเมืองประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นส่วนหนึ่งของเทิวเขา ถนนเชิงชัยตะวันออก มียอดสูงสุดได้แก่ ยอดคอยปุยสูง 1685 เมตร (คอยสุเทพสูง 1,601 เมตร) ประกอบด้วยหินแกรนิตไนส์ ด้ยกตัวขึ้นมาเมื่อต้นยุค PRE-TERTIARY(นาลสิริวงศ์ทางส่วสคิ.2524) เป็นที่ตั้งของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าคอยสุเทพ ,ป่าแม่ฟ้าช้าง ,ป่าแม่ขมิ้น และอุทยานแห่งชาติ คอยสุเทพ-ปุย มีระดับความลาดชัน 30% ขึ้นไป ซึ่งคอยสุเทพเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์พืชหลายชนิด กล่าวคือ ในบริเวณเชิงเขาจะเป็นป่าเบญจพรรณ (MIX DECIDOUS FOREST) เป็นป่าโปร่งมีพืชชนิดผลัดใบปะปนเกิดขึ้นไป ตามลาดเขาเป็นป่าเต็งรัง (DECIDOUS FOREST) ต้นไม้ขนาดเล็กขึ้นอยู่ห่าง ๆ ไม้พื้นล่างเป็นและพวกหญ้า ระดับ 700-

800 เมตร จะมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นง่าไม้ป่าที่ต่ำกว่าเดิมมีพืชมักขึ้นเป็นไม้พื้นล่าง

ในระดัปลำดับ 1500 เมตรและมากกว่าขึ้นไป มีลักษณะเป็นป่าที่ป่าคงคืนภูเขา (HILL EVERGREEN FOREST) ป่าคงคืน (EVERGREEN FOREST) นอกจากนี้จะเป็นป่าไม้ถาวรที่มีความอุดมสมบูรณ์แล้วยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญแก่เมืองเชียงใหม่ คือ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำและห้วยมากมาย คือ ห้วยช่างเคี่ยน ห้วยแก้ว ห้วยอุโมงค์ น้ำแม่ท่าช้าง น้ำแม่ซา ห้วยแม่หยวกน้อย ห้วยบงน้อย ห้วยทราย ซึ่งทั้งหมดจะไหลลงแม่น้ำปิง

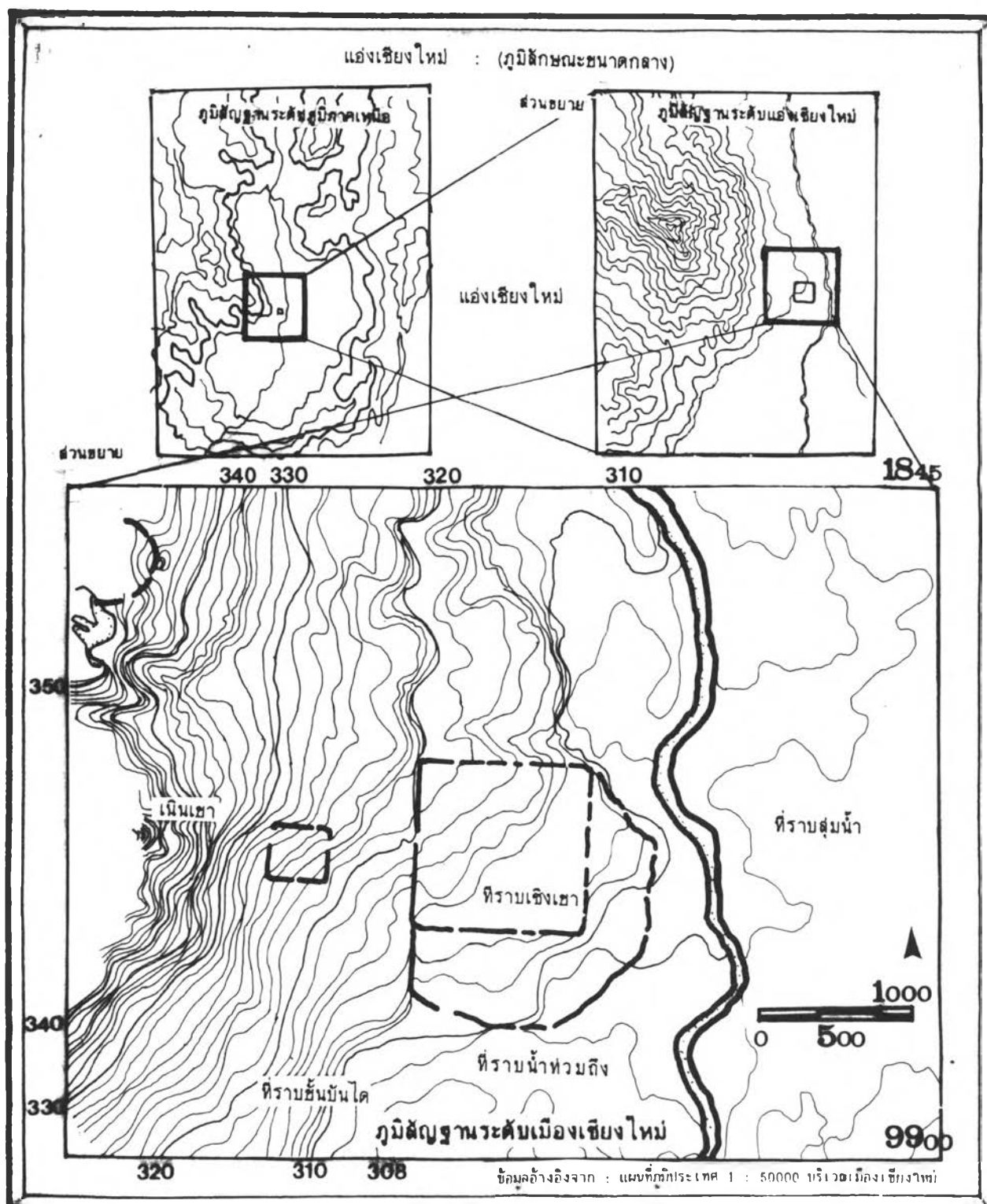
ข. ที่ราบเชิงเขา

ลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบเชิงเขา ในเขตเมืองเชียงใหม่จากการแปลสภาพถ่ายทางอากาศ มีลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ระดับความลาดชัน 5 - 30 % ลักษณะการเกิดเนื่องจากเป็นส่วนปลายเทือกเขาและเกิดการสะสมตะกอนพัดพาของหินดินทรายภูเขาซึ่งทับถมมาเป็นเวลานานจึงเกิดเป็นที่ราบเชิงเขา พบได้ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ตามเชิงคอยสุเทพ ได้แก่ บริเวณ ค.สุเทพ บริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และบางส่วนของ ค.ช่างเฟือก บริเวณทิศตะวันตกของแนวคลองชลประทาน ในส่วนของบ้านช่างเคี่ยน และเขตทหาร ในทางทิศตะวันตกเฉียงใต้สามารถพบลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบเชิงเขาได้ตั้งแต่ทางทิศใต้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ลงมา กับแนวคลองชลประทานในบางส่วนของ ค.แม่เหิยะ ในลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบเชิงเขาในเขตเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะของดินซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการชะล้างพัดพาของภูเขา ได้แก่ ดินชุดแม่ริม ดินชุดโคจรราช ดินชุดสันทราย ดินแม่คหยาบมีกรวด-ทราย ระบายน้ำดี (กรมพัฒนาที่ดิน. 2522)

ค. ลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบลุ่มน้ำ (LOW TERRACES TOPOGRAPHY)

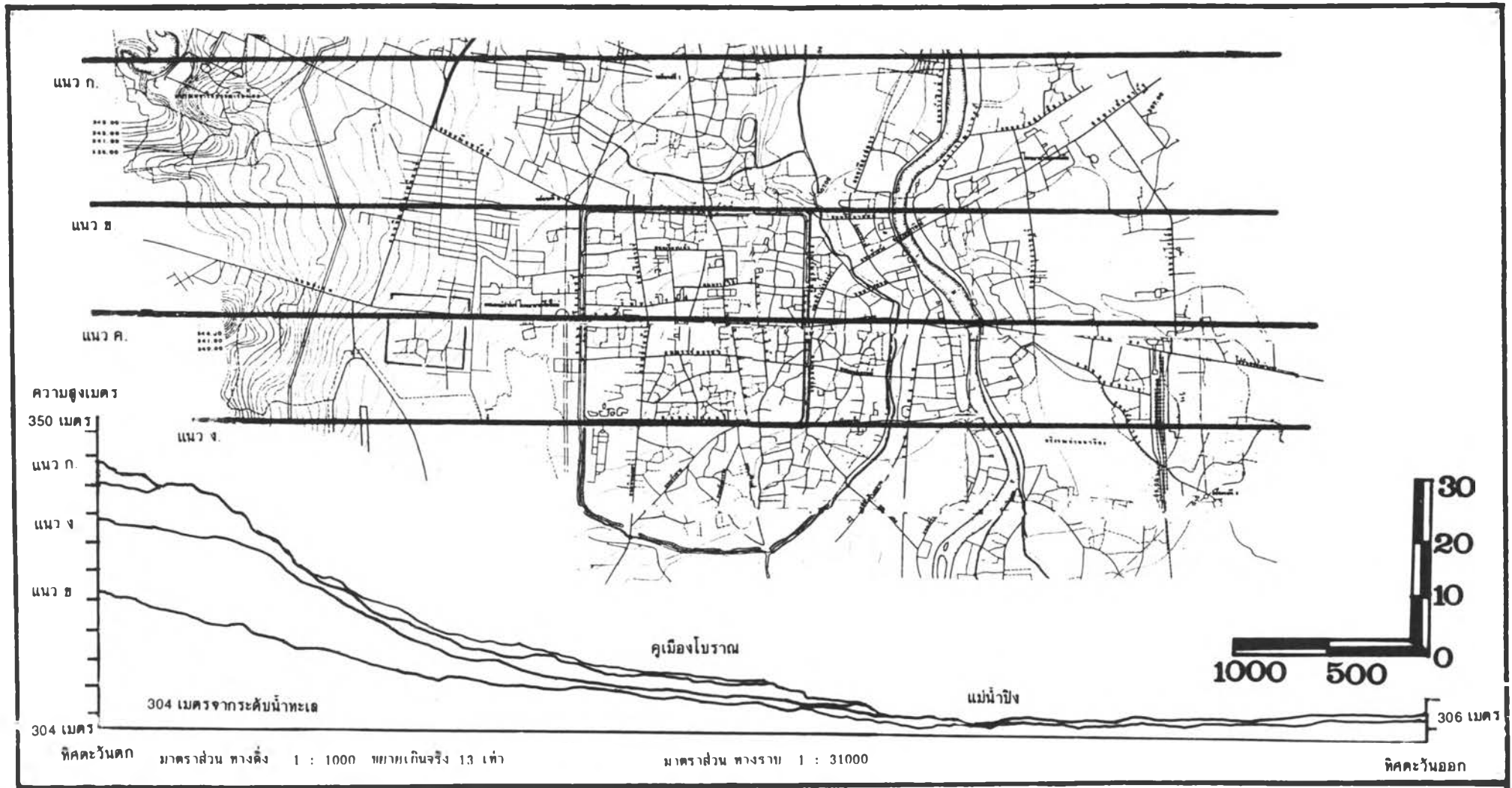
ในเขตเมืองเชียงใหม่ ปรากฏในชั้นที่มีการตั้งถิ่นฐานเมืองเชียงใหม่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ภายในเขตเทศบาล โดยเฉพาะทางทิศตะวันตกของแม่ปิง ลักษณะของลักษณะภูมิประเทศที่ลาดลอนคลื่นระดับต่ำ เกิดในช่วง UPPER TO MIDDLE PLEISTOCENE (นาลศิริวงศ์ สีสวัสดิ์. 2524) ซึ่งจะอยู่ในระดับความสูงจากน้ำทะเล 310-320 เมตร ที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนเก่า-ปานกลางและจากการกระทำของสึนามิหรือแมกน้ำปิงในอดีตกาลที่หัดพาเอาดินและตะกอนมาและเกิดการตกจมของสารเหล่านั้นเป็นเวลานานจึงเกิดลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำ

ซึ่งที่ราบลุ่มน้ำนี้มีระดับความลาดชันระหว่าง 2-5 % ซึ่งเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มน้ำมีอัตราการลาดชันเล็กน้อยและการระบายน้ำปานกลาง-ดี ลักษณะดินที่พบได้แก่ดินชุดสันทรายและแม่ริมซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง-ต่ำ

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

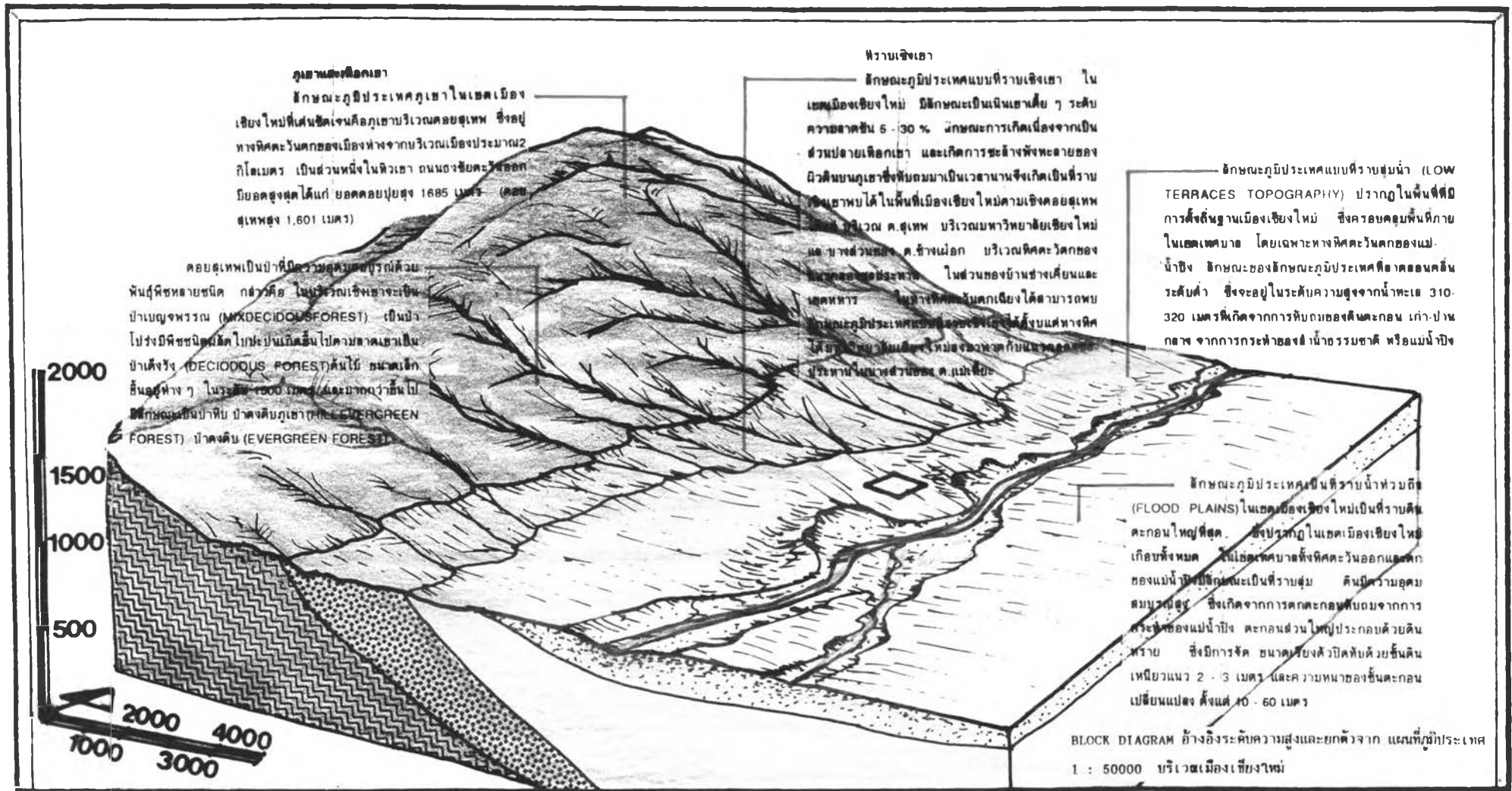
3.1   แอ่งเชียงใหม่ : (ภูมิลักษณะขนาดกลาง)
 พ้องเมืองเชียงใหม่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกในอดีตกาลหรือกับการตกจมและทับถมของเศษ ตะกอน แม่น้ำ เกิดเป็นแอ่งระหว่างภูเขา เรียกแอ่งเชียงใหม่ ลักษณะรูปร่างคล้ายโดม ลักษณะภูมิฐานที่เด่นๆ คือ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ที่ราบขั้นบันได เนินเขา และภูเขา (นวลศิริ รัชทางสวัสดิ์, 2523)

รูปที่ : 3.2

แสดง

ภาพตัดขวางบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่

ภาพประกอบหมายเลข.. 3.3

แสดงลักษณะทางภูมิสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่

ข้อมูลอ้างอิงจาก : หนังสือ ภูมิสถาปัตย์บริเวณเมืองเชียงใหม่
โดย ผ.ศ. นวลศิริ วงษ์ทองสวัสดิ์ ภาควิชาภูมิศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2523

ง. ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง (FLOOD PLAINS)

ในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นที่ราบดินตะกอนน้ำท่วมที่ลุ่ม ซึ่งปรากฏในเขตเมืองเชียงใหม่เกือบทั้งหมด ในเขตเทศบาลทั้งทิศตะวันออกและตกของแม่น้ำปิง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ซึ่งเกิดจากการตกตะกอนทับถมจากการกระทำของแม่น้ำปิง ในช่วงเวลาประมาณ 1 ล้านปีมาแล้ว ยุค Quaternary ตะกอนส่วนใหญ่ประกอบด้วยดินทราย ซึ่งมีการจัดขนาดเรียงตัวปิดทับด้วยชั้นดินเหนียวลึกลงแนว 2 - 3 เมตร และความหนาของชั้นตะกอนเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ 10 - 60 เมตร

ซึ่งในช่วงฤดูฝนจะมีการไหลท่วมของน้ำแม่ปิงในบางพื้นที่ ซึ่งน้ำจะพัดพาเอาตะกอนอินทรีย์สารมาทับถม เป็นปุ๋ยธรรมชาติให้พื้นดินและภายหลังนาน ๆ เข้าจะเกิดลักษณะที่ราบซึ่งมีสภาพสูงกว่าที่ราบทั่วไป เรียกหนึ่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานสร้างเมืองในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมเมือง, กายภาพ, อุทก

3.1.2 ภาพรวมของอุทกวิทยาเมืองเชียงใหม่

3.1.2.1 ภาพรวมของอุทกวิทยาแม่น้ำปิง

ระบบระบายน้ำภายในเขตเมืองเชียงใหม่เน้นตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่เชิงเขาตอยสุเทพ และริมแม่น้ำปิง ซึ่งแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น 2 ส่วน ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิงคือตอยสุเทพมีลักษณะอากาศลาดเทจากตะวันตก-ออก ระดับความลาดชันตั้งแต่ 2 - 20 % ลงทางแม่น้ำปิงซึ่งทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิงมีแนวคลองธรรมชาติสำหรับระบายน้ำฝนจากภูเขาของแม่น้ำปิง โดยไหลผ่านตัวเมือง 4 สาย ค้ำยันคือ น้ำแม่ท่าช้าง ห้วยแก้ว เมืองแม่หยวก และคลองแม่ข่า ซึ่งเป็นคลองที่มารวมกันของลำห้วย 3 สาย ในทิศเหนือและทิศใต้ของเมือง โดยคลองแม่ข่าจะไหลลงไปรวมกับแม่น้ำปิงในเขตตำบลป่าแดด ทางทิศใต้ของเมือง ซึ่งเป็นที่ลุ่มรับน้ำของเมือง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ก. ลำธารห้วยแก้ว

ห้วยแก้วเป็นลำธารธรรมชาติอีกแห่งที่มีต้นกำเนิดอยู่บนตอยสุเทพไหลลงมาหลายสายมายังพื้นที่ตอนล่างแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่มาจากน้ำตกห้วยแก้วไหลลงมาอ่างแก้ว ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอีกส่วนไหลลงมาจากน้ำตกทางทิศใต้ผ่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ลงมาและมาบรรจบกับห้วยแก้วภายใน มช. ไหลผ่าน มช. ไปยังตำบลสุเทพ บางส่วนถูกผันเขาไปยังเวียงเจ็คริน อ้อมขึ้นไปทางทิศเหนือแล้ววกลงมาทางใต้บริเวณถนนชูปเปอร์ไฮเวย์และผ่านถนนนิมานเหมินทร์ มายังคณะแพทย์ มช. ข้ามถนนสวนดอกไปยัง ค.พระสิงห์ และ ค.หายยาจนมารวมกับน้ำแม่ท่าช้าง (คลองแม่ข่า) บริเวณ ค.หายยา

ข. แม่น้ำปิง

ต้นน้ำบริเวณเทือกเขาแดนลาว คอยถ้ำหรืออ่างสูง อ. เชียงดาว ไหลผ่าน อ. เชียงดาว, แม่แตง, แม่ริม และอ. เมืองเชียงใหม่ (ตัวเมือง) เป็นแม่น้ำที่มีระดับความกว้างโดยเฉลี่ย ประมาณ 80 เมตร บริเวณกว้างที่สุด 150 เมตร (บริเวณสะพานนาครี) ส่วนบริเวณที่แคบที่สุด 30 เมตร (บริเวณสะพานเม็งราย) ความยาวผ่านตัวเมืองเทศบาลเท่ากับ 9.7 กิโลเมตร ประโยชน์หรือคุณค่าของแม่น้ำปิง ๑.ใช้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนของเมืองเชียงใหม่ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค แหล่งผลิตน้ำประปา ๑.ใช้เป็นระบายน้ำของเมือง เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรของเมืองและชนเมือง ๑.ใช้เป็นแหล่งว่างระบายอากาศภายในเมือง (เส้นทางช่องทางลม) ๑. เป็นสถานพักผ่อนและในการเกษตรของคนเมืองตลอดจนให้คุณค่าของสุนทรียภาพแก่คนในเมือง

ค. น้ำแม่ท่าช้าง (น้ำแม่ซ่า บางส่วน)

น้ำแม่ท่าช้าง เป็นลำธารที่มีต้นกำเนิดจากคอยสุ เทพจากห้วยช่างเคียนบริเวณป่าคอยสุ เทพไหลลงมายังบริเวณตำบลสุเทพ บ้านขุนช่างเคียนผ่านตำบลช้างเผือก ไปยังตำบลศรีภูมิ ไหลและรวมกับเหมืองแม่หยวกที่ตำบลช้างม่อย เป็นคลองแม่ซ่า ซึ่งไหลอ้อมเมืองลงทางทิศใต้และแยกสาขาไปบรรจบแม่น้ำปิงที่ ต.ป่าแดด ในที่สุด น้ำแม่ท่าช้างเป็นลำน้ำธรรมชาติที่เดิมมีน้ำตลอดปีแต่มีปริมาณน้อย ซึ่งบางส่วนของแม่ท่าช้างเรียกคลองแม่ซ่า ซึ่งใช้เป็นคูเมืองชั้นนอกในสมัยโบราณ สภาพปัจจุบันของน้ำแม่ท่าช้างปริมาณน้ำลดลงจนแห้งแห้งขึ้น คุณภาพน้ำบางส่วนเป็นน้ำเสียซึ่งใช้เป็นคลองธรรมชาติที่ใช้ในการระบายน้ำโสโครกของเมือง

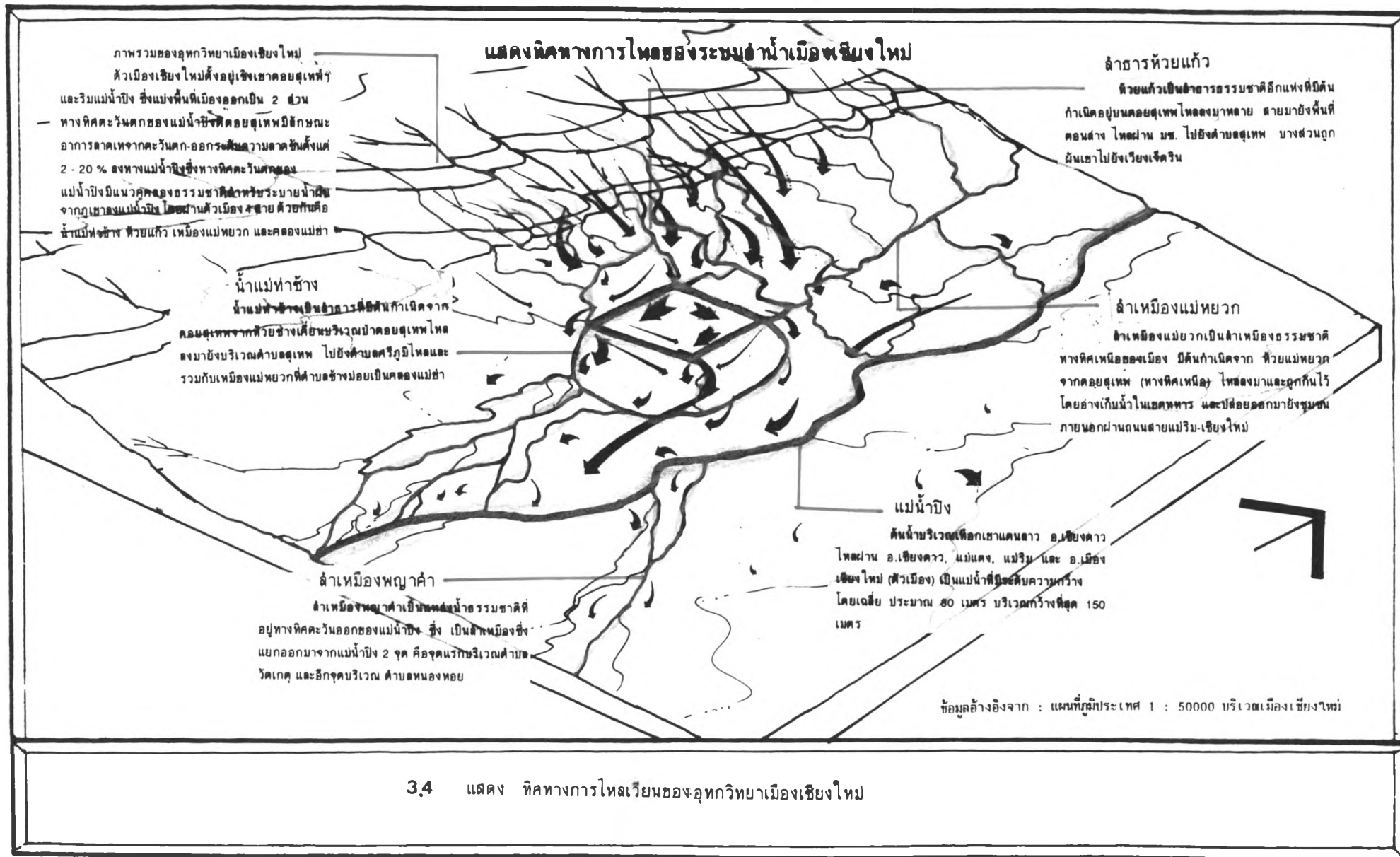
ง. ลำเหมืองแม่หยวก

ลำเหมืองแม่หยวกเป็นลำเหมืองธรรมชาติทางทิศเหนือของเมือง มีต้นกำเนิดจากห้วยแม่หยวกจากคอยสุเทพ (ทางทิศเหนือ) ไหลลงมาและถูกหันไว้ โดยอ่างเก็บน้ำในเขตทหาร ตำบลช้างเผือก และปล่อยออกมายังชุมชนภายนอกผ่านถนนสายแม่ริม-เชียงใหม่ ไปยัง ต.ป่าตัน และไหลขนานกับถนนซูเปอร์ไฮเวย์ลงมายังชุมชนเมือง ผ่านถนนอ้อมเมืองมายัง ต. ช้างเผือก และไปบรรจบกับน้ำแม่ท่าช้างที่ ต. ช้างม่อย เป็นลำคลองแม่ซ่าในที่สุด

จ. ลำเหมืองกษุณา

ลำเหมืองกษุณาเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำปิง เป็นลำเหมืองซึ่งแยกออกมาจากแม่น้ำปิง 2 จุด คือจุดแรกบริเวณตำบลวัดเกต และอีกจุดบริเวณตำบลหนองหอย ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง ตำบลหนองผึ้งนอก เขตเทศบาล เป็นน้ำแม่สลาย

3.4 แสดง ทิศทางการไหลเวียนของอุทกวิทยาเมืองเชียงใหม่

ภาพประกอบหมายเลข.3.5 แสดง แม่น้ำปิง เมืองเชียงใหม่.

1,2 แม่น้ำปิงไหลผ่านกลางเมืองเชียงใหม่เป็นคูน้ำโอบล้อมเมืองไว้

2 สะพานนวรัตน์

4 แม่น้ำปิงในตำบลช้างเผือกฝั่ง ระบายน้ำเวศน์ด้านหน้าวัดบูรพา

5,6,7,8,9,11 ภาพแม่น้ำปิงช่วงสะพานนครพิงค์

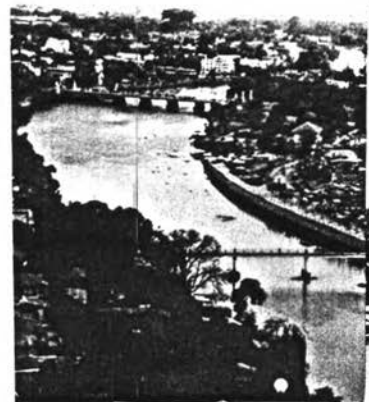
10 มุมมองแม่น้ำปิงจากหังคาโบสถ์คริสต์ เชียงสะพานนครพิงค์

แม่น้ำปิงไหลผ่านกลางเมืองเชียงใหม่เป็นคูน้ำโอบล้อมเมืองไว้

มุมมองแม่น้ำปิงจากหังคาโบสถ์คริสต์ เชียงสะพานนครพิงค์

3.1.2.2 ภาพรวมของอุทกวิทยาใต้ดิน

พื้นที่ เมือง เชียงใหม่มีสภาพแวดล้อมของน้ำใต้ดินทำให้มีระดับปานกลาง จากชั้นทราย-กรวด ซึ่งแทรกอยู่ในชั้นดินตะกอนละเอียดและดินเหนียวซึ่งไม่อุ้มน้ำ ในปัจจุบันการไหลของน้ำใต้ดินนั้นแบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ การไหลจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือสู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้แล้วลงสู่แม่น้ำปิง และการไหลจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือสู่ทางทิศใต้ของ เขตตัว เมือง เก่า จากสภาพระดับน้ำใต้ดินดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อน้ำดื่มจากบ่อ เกรอะบ่อซีม และการปนเปื้อนของน้ำบ่อต้นจากบ่อ เกรอะบ่อซีมด้วย และมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำปิง ได้ตามทิศทางการไหลของน้ำใต้ดินดังกล่าวข้างต้น

แหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้น้ำบาดาลที่มีแรงดันพอสมควร แต่ไม่แรงจนทำให้ น้ำไหลขึ้นมาจนถึงพื้นผิวน้ำดิน น้ำส่วนมากมีคุณภาพดีพอใช้ แต่บางบ่อ เป็นน้ำค่อนข้างกระด้าง ตามปกติมีสารละลายของเหล็กมากกว่า 300 ppm. (1 ส่วนในล้านส่วน) และมีสารละลายของแมงกานีส 50 ppm. บ่อบาดาลที่ขุดเจาะในปัจจุบันมีความลึกเฉลี่ยระหว่าง 3-14 เมตร สามารถแบ่งเขตการให้น้ำบาดาลได้ ดังนี้

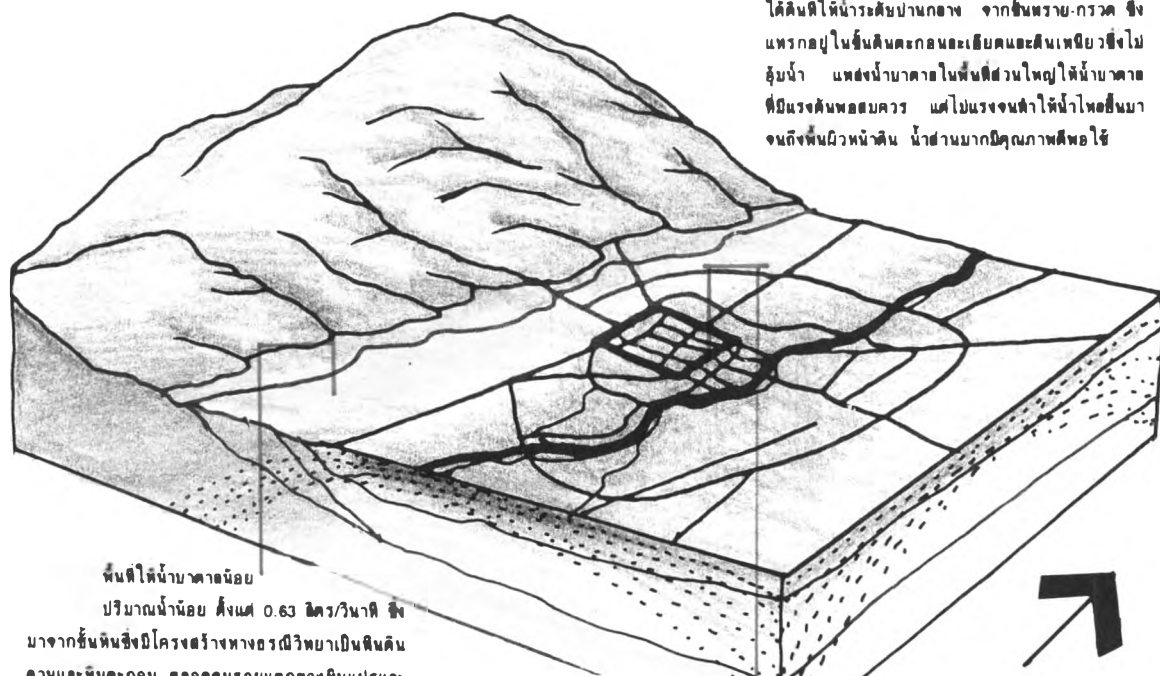
ก. พื้นที่ให้น้ำบาดาลน้อย

ปริมาณน้ำน้อย ตั้งแต่ 0.63 ลิตร/วินาที ซึ่งมาจากชั้นดินเชิงมีโครงสร้างทางธรณีวิทยาเป็นหินดินดานและหินตะกอน ตลอดจนรอยแตกของหินแปรและดินเชิงจะให้น้ำผ่านได้น้อย กระจายอยู่ในบริเวณ ที่ราบเชิงเขาและลานตะพักน้ำระดับต่ำในเมือง เชียงใหม่ ได้แก่บริเวณ ต.สุเทพ ต.ช้างเคียน ต.แม่เหียะ ความลึกของน้ำค่อนข้างสูง 5-15 เมตร ในฤดูฝน และ 16-30 เมตร ในฤดูแล้ง ช่วงที่ลึกสุดบริเวณย่าน เชียงคองสุเทพถนนคลองชลประทานซึ่งมีระดับลึกตั้งแต่ 20 เมตร-145 เมตร คุณภาพของน้ำ เป็นน้ำกระด้างมีสนิม เหล็กปนอยู่มากสีขุ่น เหลือง-แดง เชื้อโรคน้อยดื่มไม่ได้ เนื่องจากมีสนิมมาก (กระทรวงมหาดไทย.2524)

ข. พื้นที่ให้น้ำบาดาลปานกลาง

ปริมาณน้ำตั้งแต่ 3.15 ลิตร/วินาที ซึ่งมาจากชั้นทรายและกรวดซึ่งแทรกอยู่ในชั้นดินตะกอนละเอียดและดินเหนียว ซึ่งไม่ให้น้ำผ่าน กระจายอยู่ในบริเวณที่ราบดินตะกอนลุ่มน้ำในเมือง เชียงใหม่ บริเวณ ต.พระสิงห์ ศรีภูมิ ช้างคลาน ช้างเผือก หายยา ความลึกของน้ำใต้ดินอยู่ระหว่าง 0.5 - 1 เมตร (ในฤดูฝน)และ 2-3 เมตรใต้พื้นดินในฤดูแล้ง ซึ่งปริมาณการไหลซึมผ่านดินออกมาจะขึ้นอยู่กับระดับความลึกของน้ำใต้ดินในบริเวณและความลึกของชั้นทราย คุณภาพของน้ำใต้ดินในเขตพื้นที่ เมือง เชียงใหม่ น้ำใต้ดินมีค่าความเป็นกรดสูงมีสี เหลืองซึ่งเป็นส่วนประกอบของสนิม เหล็ก

ภาพรวมของอุทกวิทยาใต้ดิน
 พื้นดินเมืองเชียงใหม่สภาพแวดล้อมของน้ำ
 ใต้ดินที่ให้น้ำระดับปานกลาง จากชั้นทราย-กรวด ซึ่ง
 แทรกอยู่ในชั้นดินตะกอนละเอียดและดินเหนียวซึ่งไม่
 คุ้มน้ำ แหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้น้ำบาดาล
 ที่ไม่แรงดันพอสมควร แต่ไม่แรงจนทำให้น้ำไหลขึ้นมา
 จนถึงพื้นผิวหน้าดิน น้ำส่วนมากมีคุณภาพดีพอใช้

พื้นที่ให้น้ำบาดาลน้อย
 ปริมาณน้ำน้อย ตั้งแต่ 0.63 ลิตร/วินาที ซึ่ง
 มาจากชั้นหินซึ่งมีโครงสร้างทางธรณีวิทยาเป็นดินคิน
 ดานและหินตะกอน ตลอดจนรอยแตกของดินแปรและ
 ดินซึ่งจะให้ผ่านได้น้อย กระจายอยู่ในบริเวณ ที่
 รวมเชิงเขาและอานตะพานระดับต่ำในเมืองเชียงใหม่
 ได้แก่บริเวณ ต.สุเทพ ต.ช้างเคียน ต.แม่เพียง ความลึก
 ของน้ำค่อนข้างสูง 5 - 15 เมตร ในฤดูฝน และ 16-30
 เมตร ในฤดูแล้ง

พื้นที่ใช้น้ำบาดาลปานกลาง
 ปริมาณน้ำตั้งแต่ 3.15 ลิตร/วินาที ซึ่งมาจาก
 ชั้นทรายและกรวดซึ่งแทรกอยู่ใน ชั้นดินตะกอนละเอียด
 และดินเหนียว ซึ่งไม่ให้น้ำผ่าน กระจายอยู่ในบริเวณที่
 ราบดินตะกอนชุ่มน้ำใน เมืองเชียงใหม่ บริเวณ ต.พระ
 สิงห์ ศรีภูมิ ช้างกลาง ช้างเผือก ห้วยยา ความลึกของ
 น้ำใต้ดินอยู่ระหว่าง 0.5 - 1 เมตร (ในฤดูฝน) และ 2-3
 เมตร ได้พื้นดินในฤดูแล้ง

สภาพแวดล้อม เมือง, กายภาพ, สภาพอากาศ

3.1.3 ภาพรวมของสภาวะสภาพแวดล้อมทั้งเมือง เชียงใหม่

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของ เมือง เชียงใหม่ อยู่ลึกเข้ามาในแผ่นดินมาก ห่างจากทะเล และติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ของทวีป ลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาสลับซับซ้อนมาก ดินฟ้าอากาศ เมือง เชียงใหม่ในฤดูร้อนร้อนมาก และในฤดูหนาวก็หนาวมาก

3.1.3.1 ฤดูกาลเมืองเชียงใหม่

เทือก เขาสลับซับซ้อนทั้งหลายในจังหวัด เชียงใหม่ เป็นแนวปะทะลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นกระแสอากาศที่ชุ่มชื้น ทำให้มีฝนตกชุกและประกอบด้วยในจังหวัด เชียงใหม่มีป่าไม้ซึ่งเต็มไปด้วยไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น จึงสามารถเก็บความชุ่มชื้นได้นานอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีฝนอันเกิดจาก พายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ เคลื่อนเข้าสู่อ่าวตังเกี๋ย พังเวียคนามจนถึงจังหวัด เชียงใหม่ จึงทำให้ฝนตกปานกลางแม่ เป็นเมฆกว้างและมีฝนหนักต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลานาน ซึ่งค่าเฉลี่ยฝนมากที่สุดในเดือนกันยายน ฝนเฉลี่ยในจังหวัด เชียงใหม่ปีหนึ่ง 1245.8 ม.ม. (กรมอุตุนิยมวิทยา.2518)

จำนวนเมฆในท้องฟ้ามีการผันแปรประจำปี เช่นเดียวกับฝน โดยมีเมฆมากที่สุดในช่วง เดือนมิถุนายน-กันยายน และน้อยที่สุดในช่วง เดือนพฤศจิกายน-เมษายน ระหว่าง ฤดูฝน (พฤษภาคม-ตุลาคม) จะมีวันมีเมฆมาก (ค่าความครึ้มของเมฆ = 7.8) เฉลี่ยแล้ว 16-27 วัน ชนิดของเมฆที่เกิดขึ้นเป็นเมฆชั้นต่ำ และชั้นกลาง ส่วนระหว่างฤดูร้อน (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม) วันที่เมฆเต็มท้องฟ้ามีประมาณ 6-10 วัน วันที่ท้องฟ้าแจ่มใสอยู่ในช่วง เดือนธันวาคม-เมษายน

ก. ลมพื้นผิว

ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม เป็นต้นไปจนถึงเดือนมกราคม ลมพื้นผิวส่วนใหญ่เป็นทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นลมฝ่ายใต้ในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ ในฤดูร้อนลมจะพัดมาจากทิศใต้และค่อย ๆ เปลี่ยนไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ในประมาณกลางเดือน พฤษภาคมพร้อมกับมีฝนตก ดังนั้นจะ เป็นได้ว่าลมที่พื้นผิวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับเมฆที่เกิดขึ้น ในระยะกลางเดือนพฤษภาคม-กันยายน ซึ่งเป็นฤดูฝน ลมส่วนใหญ่เป็นทิศใต้ ตะวันตกเฉียงใต้ และ ตะวันตก แล้วจะ เปลี่ยนกลับเป็นทิศเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือในเดือนตุลาคม ความเร็วลมเฉลี่ยจะมีกำลังแรง ในระยะก่อนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะ เริ่มต้น และจะมีกำลังอ่อนตัวไป ฤดูหนาวกำลังลมสูงสุด เฉลี่ยประมาณ 56 ก.ม./ช.ม. (30.5 น็อต)

ข. หมอกและทัศนวิสัย

นอกจากทัศนวิสัยไม่ดีอันเนื่องมาจากฝนตก ซึ่งมีมากในภูมิภาคนี้ที่ เป็นภูเขาแล้ว ในตอนเช้าส่วนมากก็ยังมีทัศนวิสัยอันเนื่องมาจากหมอกอีกด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ (ฤดูหนาว) ปรากฏว่าในย่านที่มีภูเขาที่ทัศนวิสัยเฉลี่ยน้อยกว่า 1,000 เมตร ส่วนในบริเวณภูเขาจะมีประมาณ 15-25 วัน/เดือน ในฤดูอื่น ๆ มีอยู่ประมาณ 2-8 วัน/เดือน ในตอนบ่ายทัศนวิสัยดีเป็นส่วนมากจะมองเห็นได้ทั่วไปประมาณ 1,000-2,000 เมตร ทัศนวิสัยไม่ดีเนื่องจากเหตุที่ไต่กล่อมมาแล้วนั้นยังมีควัน และผงฝุ่นในบรรยากาศซึ่งทำให้ทัศนวิสัยน้อยลงด้วย หมอกตอนเช้าเมื่อเกิดขึ้นแล้วมักจะจางหายไปในตอนบ่าย

ค. อุณหภูมิ

เชียงใหม่ทำการตรวจที่บริเวณสนามบินสุเทพอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 300 เมตร อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปี มีค่า 25.0 °C อุณหภูมิเฉลี่ยประจำฤดู ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) 22.6 °C ในฤดูร้อน (มีนาคม-พฤษภาคม) 27.5 °C อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยตรวจได้ 3.3 °C เมื่อ 2 มกราคม 2517 อุณหภูมิสูงสุดที่เคยตรวจได้ 41.5 °C ในเดือนเมษายน ทัศนวิสัยประจำวันมีค่ามากในฤดูหนาวและฤดูร้อน คือ ประมาณ 15.0- 20.0 °C ทั้งนี้เนื่องจากการแผ่รังสีความร้อนของพื้นดินสำหรับในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ หรือฤดูฝน ทัศนวิสัยประจำวัน มีค่าน้อยที่สุดคือประมาณ 6.0-10.0 °C

ภาพรวมของสภาพภูมิอากาศท้องถิ่น
เมืองเชียงใหม่

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ อยู่
ลึกเข้ามาในแผ่นดินมาก ห่างจากทะเล และติดต่อกับ
แผ่นดินใหญ่ของทวีป ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาตลับ
ซิปซ้อนมาก ดินฟ้าอากาศเมืองเชียงใหม่ในฤดูร้อน
ร้อนมาก และในฤดูหนาวก็หนาวมาก

ฤดูกาลในเมืองเชียงใหม่

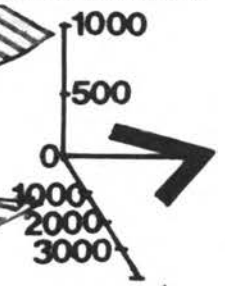
เมืองเขาตลับซิป ซ้อนตั้งหลายในจังหวัด
เชียงใหม่เป็นแนวประทะอมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
ซึ่งเป็นกระแสอากาศที่ชุ่มชื้น ทำให้มีฝนตกชุกและ
ประกอบด้วยในจังหวัดเชียงใหม่มีป่าไม้ซึ่งเดิมไม่ด้วย
ไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคมถึง
ปลายเดือนกันยายน ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน ฝนที่
ตกในจังหวัดเชียงใหม่เป็นฝนที่ได้อากอมรสุมตะวันตก
เฉียงใต้ จากชาวเมงกอล และชาวไทย ประทะเอา
ในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนหนึ่ง ซึ่งสามารถเปียกมากที่สุด
ในเดือนกันยายน ฝนเฉลี่ยในจังหวัดเชียงใหม่ปีหนึ่ง
1245.8 มม. จำนวนมฆโหล่งฟ้ามีการผันแปร
ประจำปีเช่นเดียวกับฝน โดยมีมฆมากที่สุด ในระหว่าง
เดือนกุมภาพันธ์-กันยายน และน้อยที่สุดในระหว่าง
เดือนพฤศจิกายน-เมษายน ระหว่าง ฤดูฝน(พฤษภาคม-
พฤศจิกายน) ปริมาณมฆมาก เฉลี่ยแล้ว 16-27 วัน วันที่
มฆฟ้าจะตกโดยเฉลี่ยในระหว่างเดือนธันวาคม-เมษายน

อุณหภูมิ เชียงใหม่ทำการตรวจที่บริเวณ
สนามบินอุเทออยู่จากระดับน้ำทะเล 300 เมตร
อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปี มีค่า 25.0 °C อุณหภูมิเฉลี่ย
ประจำฤดู ดังนี้ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ
(พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) 22.6 °C ในฤดูร้อน (มีนาคม-
พฤษภาคม) 27.5 °C อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยตรวจได้
3.3 °C เมื่อ 2 มกราคม 2517 อุณหภูมิสูงสุดที่เคยตรวจได้
41.5 °C ในเดือนเมษายน

ลมผิวพื้นในพื้นที่เมืองเชียงใหม่

ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมเป็นต้นไปจนถึง
เดือนมกราคม ลมผิวพื้นส่วนมากเป็นทิศเหนือ และทิศ
ตะวันออกเฉียงเหนือ และค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นลมฝ่ายใต้
ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ในฤดูร้อนลมจะพัดพา
จากทิศใต้และค่อย ๆ เปลี่ยนไปทางตะวันตกเฉียงใต้

สภาพลมพื้นผิวบริเวณเชียงใหม่

ข้อความอ้างอิง จาก - "สถิติอุตุนิยมวิทยา บริเวณจังหวัดเชียงใหม่"

ภาพประกอบหมายเลข... 3.7

แสดงลักษณะทางภูมิอากาศแวดล้อมบริเวณเมืองเชียงใหม่

- คัดลอกจาก หนังสือ วิทยาภาคเหนือ รศ.ประพาศ ปานดี
ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สภาพแวดล้อม เมือง, กายภาพ, นิเวศน์เมือง

3.1.4 กระบวนภาพทำงานของระบบนิเวศน์เมือง

3.1.4.1 ภาพรวมของนิเวศน์เมือง เชียงใหม่

ก. เชิงที่ตั้ง

ตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ในแอ่งขนาดด้วยภูเขาสูงทั้งสองด้านดังนั้นได้รับพลังงานแสงอาทิตย์จะฉายผ่านตัวเขาขุนตาลสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ภายหลังเวลา 6.15 น. และลับทิวเขาคอยสุเทพประมาณ 17.15 น. กรอบกับเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ละติจูด 18 องศา 50 ลิบดาเหนือ ซีกโลกเหนือพลังงานแสงแดดที่ได้รับ ในตอนกลางวันจะมีมุมเงียงมากกว่าแถบภาคกลาง อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าแถบภาคกลาง อีกทั้งยังได้รับวิถีทางจากกระแสลมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาเอาความหนาวเย็นมาเยือนในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีราว 25 °C ซึ่งถือว่าอากาศกำลังสบาย

ข. มลชีวะภาพและการทำงานบนคอยสุเทพ

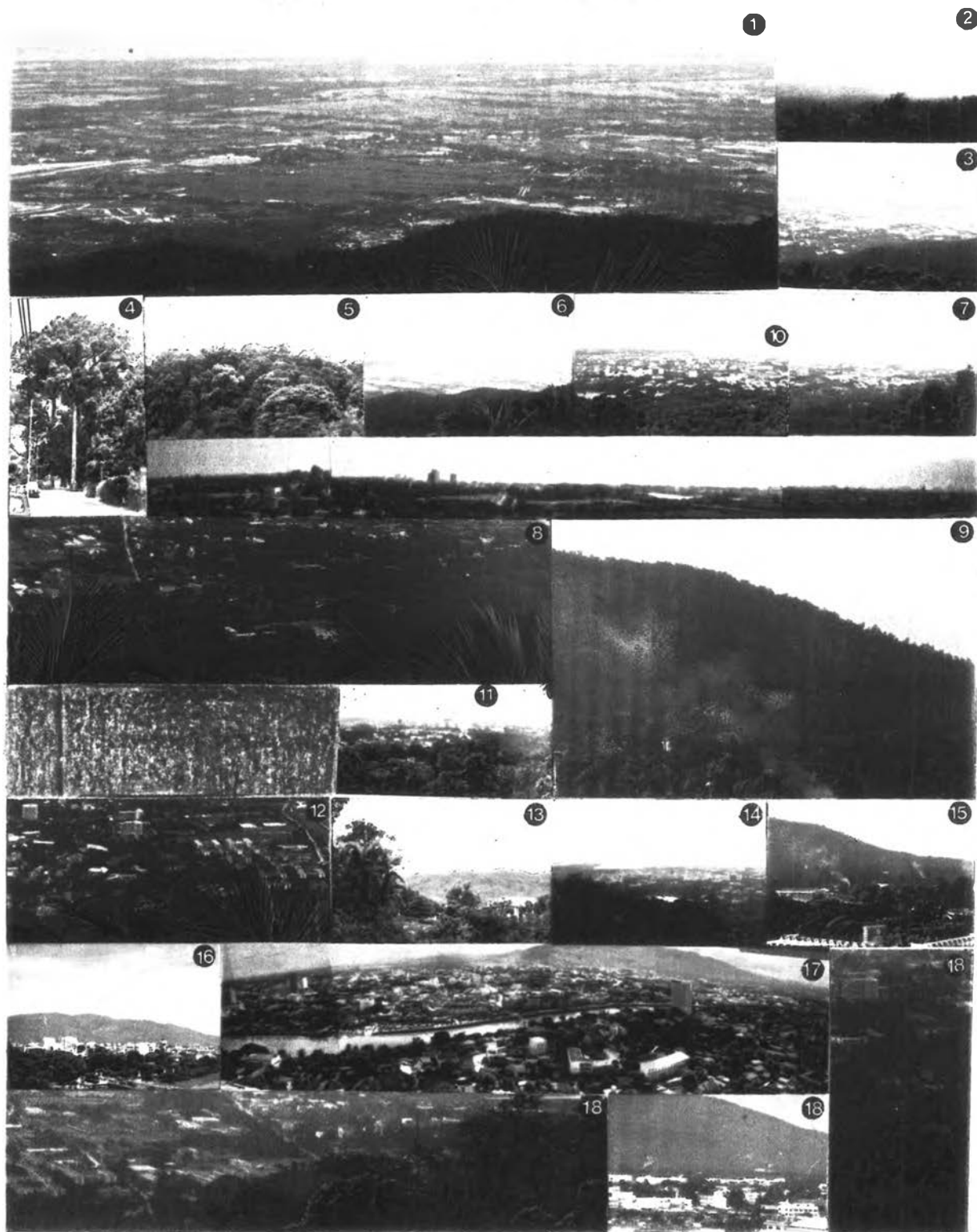
คอยสุเทพ (สูง 1,601 เมตร) และคอยปุย (สูง 1,685 เมตร) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหุบเขาแม่น้ำปิงฐานของอุทยานเป็นหินแกรนิตล้วน มีป่าผลัดใบและป่าดงดิบที่อาจจะกล่าวได้ว่าชื้นที่สุดในเมืองไทยก็ว่าได้มีพืชมีไม้ดอกเกือบ 2,000 ชนิด ขึ้นอยู่ในอุทยานรวมทั้งเฟิร์นตลอดจนมีการพบพืชใหม่อยู่ตลอดเวลา

จากการศึกษาเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่าป่าผลัดใบในอุทยานนี้อาจจะมีพันธุ์ไม้มากกว่าป่าผลัดใบอื่น ๆ ในโลก เท่าที่มีการศึกษามา ป่าที่เขียวตลอดปี

มีการสำรวจทางพฤกษชาติเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2447 โดย ดร.คาร์ล ฮอสซิวส (Carl Hosseus) ชาวเยอรมัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2451 "นักพฤกษศาสตร์ชาวไอริชชื่อ ดร. เอ เอฟ จี เคอร์ (A.F.G.Kerr) ได้เริ่มทำการสำรวจจนกระทั่ง 14 ปี ต่อมา สามารถเก็บพันธุ์ไม้ที่ยังไม่มีผู้ใคร่จักเป็นจำนวนร้อย ๆ ชนิด นักธรรมชาติวิทยาที่มีชีวิตราวปลายทศวรรษ 2463 เรียกคอยสุเทพว่าเป็น "สวรรค์อันแท้จริงของนักพฤกษศาสตร์" จำนวนไม้พันธุ์ตกลดคือ 2,000 มิลลิเมตร ส่วนใหญ่ฝนจะตกชุกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนตุลาคม

แม้สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในอุทยานนี้จะเหลือน้อยลงหรือหนีหายไปหมดอันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ และเสียงรบกวนจากเครื่องบิน แต่ก็ยังมีนกอาศัยอยู่มากมายหลายชนิด ทั้งนี้มีมากถึง 300 ชนิดจากทั้งหมด 920 ชนิดที่เมืองไทยมีรวมถึงนกที่อพยพจากทางเหนือของทวีปเอเซียบินมาอยู่ในอุทยานนี้ในช่วงฤดูหนาวด้วย

ภาพประกอบหมายเลข.3.92 .แสดงภาพความเขียวของเมืองเชียงใหม่บรรณาการทางธรรมชาติ

1,2,3,5,6,7,8,11 คอบดูเทพ พระเอกแห่งความเขียวขจีของเมือง

4,19,20,23 ความครึ้มของเมืองที่ยังหลงเหลืออยู่

10,12,13,14,15,16,17,18 ย่านเชิงคอบดูเทพรอยต่อระหว่างป่าและเมือง

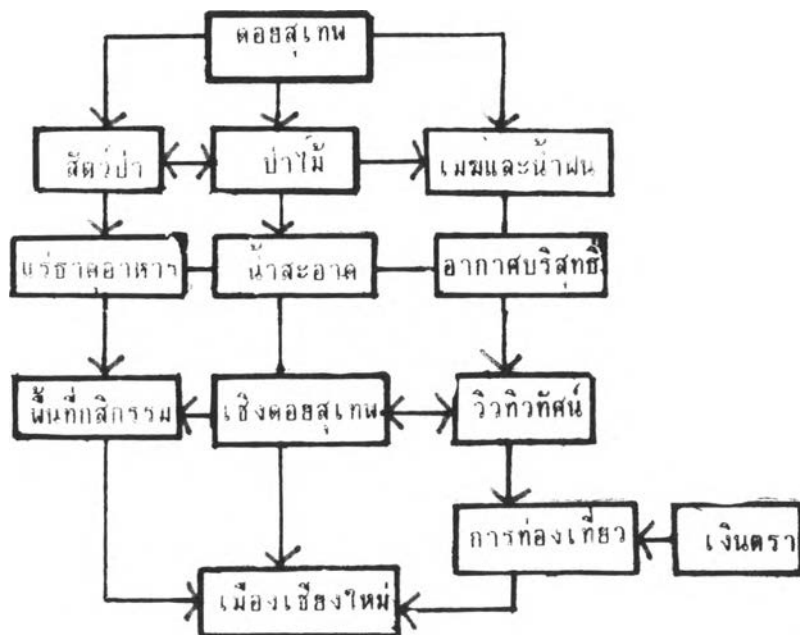
3.1.4.2 ความสัมพันธ์ของคอยสุเทพกับเมืองเชียงใหม่

บนคอยสุเทพแถบคอยปุย เป็นเขตแนวปะทะกระแสลมฝ่ายตะวันตก ซึ่งเป็นแนวให้ เป็นบริเวณที่มีฝนตกชุกมากมี เมฆและความชื้นสูง เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของเมืองและแอ่งเชียงใหม่ บริเวณลาดเขาความสูง 300-900 เมตร ลาดเขาด้านตะวันออกจะมีอุณหภูมิสูงขึ้นอากาศอบอุ่นชื้น เป็นป่าโปร่งให้ลมไหลลงมายังพื้นที่เมือง

บริเวณแม่น้ำปิงมีลักษณะ เป็นธารประสานสาย กระแสน้ำไหลผ่านตัวเมือง ปริมาณมากมีลำธารสายเล็กหลายสายและแนวคูน้ำไปรวมล้อมรอบเมืองไว้ ส่งผลให้ความผิดปกติ เนื่องจากการเสียดสีของบรรยากาศ กับพื้นน้ำลดลงทำให้อากาศในบริเวณเมืองเชียงใหม่เลื่อนไปตามกระแสน้ำได้สะดวก เท่ากับเป็นการระบายอากาศในเมืองได้ดีมาก

บริเวณตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่บนแอ่งขนาดด้วยภูเขาทั้ง 2 ด้าน มีแม่น้ำไหลผ่านกลาง ในช่วงฤดูหนาวหมอกจะมีหมอกจกคืนตอนเช้า และในบริเวณที่ตัวเมืองอากาศเย็นจะไหลลงมาจากคอยสุเทพส่วนหนึ่งและบางส่วนจะลอยตัวสูงขึ้นซ้อนกันหลายชั้น บดบังอากาศชั้นล่างที่อบอุ่นกว่าในคืนฤดูหนาว

ความสัมพันธ์ของคอยสุเทพกับเมืองเชียงใหม่

คอบุเตพ

1 มวลอากาศชื้น และจับตัวเป็นหยดรอกการหล่นเป็นน้ำค้าง บนคอบุเตพ 2

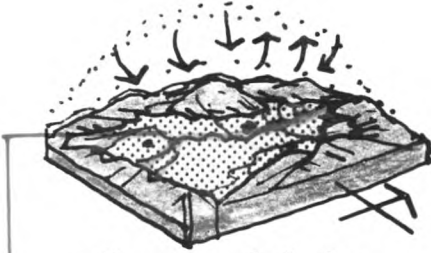
7 ระบบน้ำที่ไหลผ่านกลางเมืองยังเป็นการประสานการทำงานให้เป็นทางดีต่อระบบนิเวศน์เมือง

11 ภาพประกอบหมายเลข.3.9 แสดงภาพของระบบนิเวศน์เมือง

1,8 มวลชีวภาพและการทำงานของระบบนิเวศน์บนคอบุเตพ พืชพรรณไม้ ป่าดิบเขา-ดิบชื้น 11 มลคิของเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำ-ภูเขา เป็นแหล่งอาหารการกินกรรมเลี้ยงคนเมือง 3,4,6 นิเวศน์เมืองที่ได้รับผลดีโดยตรงจากมลชีวภาพ ต้นน้ำป่าเขา-อากาศบริสุทธิ์จากป่า 8,9 พื้นที่เชิงเขาเป็นแนวกันระหว่างเมือง-ป่าให้เกิดความสมดุลย์

กระบวนการทำงานของระบบนิเวศน์เมือง

เจ็ทที่ดึง ตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ในแอ่ง
ขนานด้วยภูเขาสูงทั้งสองด้าน การได้รับพลังงานแสง
อาทิตย์จะฉายผ่านหิวเขาขุนตาลสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ภายใน
หนึ่งเวลา 6.15 น. และดับหิวเขาตอยสุเทพประมาณ 17.15
น. เมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ละติจูด 18° 50' เหนือ

ซีกโลกเหนือพลังงานแสงแดดที่ได้รับ ในตอนกลางวัน
จะนิ่มนวลมากกว่าตอนกลางคืน อุณหภูมิ โดยเฉลี่ย
อยู่ในระดับต่ำกว่าตอนกลางคืน อีกทั้งยังได้รับวิธี
ทางจากกระแสลมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาเอา
ความหนาวเย็นมาเยือนในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย
ตลอดปี ราว 25°C ซึ่งถือว่าอากาศที่อบอุ่น

มอชีวภาพและการทำงานบนตอยสุเทพ

ณ ตอยสุเทพ

ป่าบริเวณตอยสุเทพ เป็นป่าดิบเขา และป่าสน
เขาปะปนในบางแห่ง ซึ่งทั้งหมด เป็นป่าประเภทไม้ผลัด
ใบ พรรณไม้ที่พบเป็นในวงศ์ถั่ว (Family Fagaceae)
และไม้อื่น ๆ เช่น ตะเภา เตย กล้วย กล้วย กล้วย ซึ่งส่วน
ใหญ่แตกต่างจากพรรณไม้ที่เขาคอยสุเทพและมาด

ณ วัดมาด

ที่มาดลักษณะของดินเป็นกรวดหินและ
สูงชันเป็นส่วนใหญ่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ น้อย ต้นไม้
จึงงอกได้ไม่มาก ในฤดูแห้ง แห้งแล้ง ต้นไม้ผลัดใบ
เกือบทั้งหมดจะร่วงต่อการเกิดไฟฟ้า มีไฟฟ้าเกิดขึ้นทุก
ปีทำให้ดินมีความชื้นน้อย ในฤดูฝนหน้าดินจึงถูก
ชะล้างไปได้ง่าย

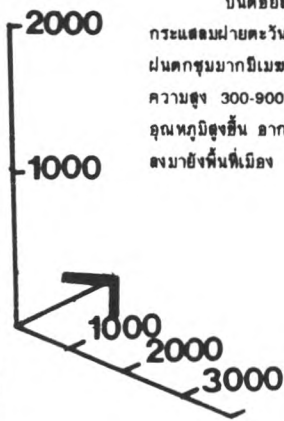
ตอยสุเทพ (สูง 1,601 เมตร) และตอยปุย (สูง
1,885 เมตร) ตั้งอยู่ทาง ตะวันตกของหุบเขาแม่น้ำปิง
ฐานของอุทยานเป็นหินแกรนิตล้วน มีป่าผลัดใบและป่า
ดงดิบที่อาจจะ กล่าวได้ว่าชั้นที่สุด ในเมืองไทยก็ว่าได้มี
พืชไม้ดอกเกือบ 2,000 ชนิด แต่ก็ยังมีนกอาศัยอยู่
มากมายหลายชนิด ทั้งนี้มีนกถึง 300 ชนิดจากทั้งหมด
920 ชนิดที่เมืองไทยมีรวมถึงนกที่อพยพมาจากทาง
เหนือของทวีปเอเชียบินมาอยู่ในอุทยานนี้ในช่วงฤดู
หนาวด้วย

ณ เขาคอยสุเทพ

ที่เขาคอยสุเทพลักษณะดินเป็นดินร่วนปน
ทรายและมีกรวดหินในบางแห่ง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดิน
ร่วนปนทราย หน้าดินมีพืชปกคลุมมาก ส่วนใหญ่มี
เรือนยอดปกคลุมพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์
เขาคอยสุเทพ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณในที่
ชุ่มชื้นเดียวกับป่าเบญจพรรณ มีพรรณไม้ขึ้นปะปนกัน
หลายชนิดที่แบ่งชั้นของต้นไม้ตามระดับความสูงของ
เรือนยอดได้ 3 หรือ 4 ชั้น

บนตอยสุเทพแถบตอยปุยเป็นเขตแนวปะทะ
กระแสลมฝ่ายตะวันตก ซึ่งลมนี้ทำให้เกิดบริเวณที่มี
ฝนตกชุกมากมีเมฆและความชื้นสูง บริเวณลาดเขา
ความสูง 300-900 เมตร ลมทางด้านตะวันออกจะมี
อุณหภูมิสูงขึ้น อากาศอบอุ่นชื้น เป็นที่โปรดให้ลมไหล
ลงมายังพื้นที่เมือง

บริเวณแม่น้ำปิงมีลักษณะเป็นธารประสาธน์
สาย กระแสน้ำไหลผ่านตัวเมือง ปริมาณ มากมีธาร
สายเล็กหลายสายและแนวคูน้ำไปรวมล้อมรอบเมืองไว้
ส่งผลให้ความชื้นดี เนื่องจากมีการคายน้ำของ
บรรยากาศ กับผิวน้ำตลอดทำให้มีความชื้นในบริเวณเมือง
เชียงใหม่เลื่อนไปตามกระแสน้ำได้สะดวก เท่ากับเป็น
การระบายอากาศในเมืองได้ดีมาก

ภาพประกอบหมายเลข 3.8

แสดงการทำงานของระบบนิเวศน์วิทยาเมืองเชียงใหม่

ข้อมูลอ้างอิงจาก บทความเรื่อง "นิเวศน์วิทยาเมืองเชียงใหม่"
โดย ท่าน ศ.พ.อ(พิเศษ)พูนพ อาสนจินดา
วารสารแผนที่ มีนาคม 2521.

สภาพแวดล้อม เมือง, กายภาพ, การยอมรับ พัฒนาตัว

3.1.5 การยอมรับ พัฒนาตัวของ เมือง เชียงใหม่ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ก. เชิงทำเลและชัยภูมิเมือง

ข้อได้เปรียบในการ เลือกทำเลที่ตั้ง เมือง เชียงใหม่ในระดับภาพรวมของทำเล เมืองปัจจุบัน เป็นทำเลที่ราบในแอ่งระหว่าง เขามีลำน้ำไหลผ่านสายใหญ่คือแม่น้ำปิงไหลผ่าน หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตทั้งสองฝั่งแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์รอบกับทำเลที่ตั้ง เป็นจุดกลางของภูมิภาคบน ที่ราบอันอุดมของภาคเหนือ และเป็นศูนย์กลางการติดต่อได้หลายทิศทาง

ในระดับเมือง หลักเกณฑ์ในการเลือกรูปแบบสร้างเมืองได้รับอิทธิพลมาจาก สุโขทัย เพื่อตอบรับกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยตัวเมืองหันหลังให้เขา และหันหน้าให้น้ำ มีชัยภูมิที่เยี่ยมยอดก่อเกิดประโยชน์ให้เมืองนานับประการ ตั้งแต่คอยสุเทพเป็นฝาเขาคือ อุดมด้วยทรัพยากร น้ำ-อาหาร-อากาศบริสุทธิ์ ให้แก่มวลชีวิตด้านล่างอย่างมาก

ชัยภูมิในเรื่องระบบการป้องกันเมืองก็ถือว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง ยังมีแนว ปราบการธรรมชาติขนาดใหญ่ 2 ด้าน ที่วางแนวทอดยาวคือทิศตะวันออกแม่น้ำปิงด้านทิศตะวันตก ของคอยสุเทพ ด้านทิศใต้มีลำน้ำสายเล็ก ๆ ซึ่งชาวเมืองโบราณได้สร้างแนวกำแพงดินชั้น 2 รอบ ล้อมด้านใต้และตะวันออกเอาไว้ ในชั้นในมีคูเมืองสี่เหลี่ยมจตุรัสหันหน้าจากหน้าคอกห้วยแก้วมา ใต้เป็นแนวปราการ อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านใต้ของเมืองเป็นที่ชุ่มและน้ำท่วมซัง การเข้าถึง ของข้าศึกได้ลำบากจะมีจุดอ่อนแต่ในทิศเหนือซึ่งเป็นทุ่งนาป่าโปร่งซึ่งอ่อนแอที่สุด ไม่มีแนวปราการ ธรรมชาติเป็นแนวป้องกันซึ่งต้องสร้างกองกำลังไว้เฝ้านี้มากที่สุด ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นสมรภูมิรบที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยมีสติปัญญาโดยโบราณกระจายอยู่มากน่าจะ เป็นอนุสาวรีย์ของเหล่าบรรดานายทหาร ที่เสียชีวิตเพราะการต่อสู้ป้องกันข้าศึก (ทูลพล อาสนจินดา . 2521)

ข. เชิงผังเมือง

ระดับการวางผังเมืองมีการสังเกตและปรับตัวต่อสถานะการทำหน้าที่เดิม การรู้จักใช้ประโยชน์ของลำธารธรรมชาติหลายสายที่ไหลมาจากคอยสุเทพอย่างเหลือเฟือ โดยนำระบบท่อน้ำจากลำธารธรรมชาติห้วยแก้ว ทำเข้ามาใช้เป็นที่โดยระบบคันคูน้ำรูปทรงสี่เหลี่ยมจตุรัส หัน น้ำให้ไหลลงยังคูดินเพื่อใช้น้ำยามขาดแคลนสำหรับอุปโภคบริโภคและการประมง ตลอดจนน้ำใช้เป็น ปราบการป้องกันข้าศึกในยามสงคราม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพคูดินนี้พบว่าในการก่อสร้างกำแพงเมือง โบราณจะต้องสำรวจสภาพภูมิประเทศและระบบนิเวศน์แวดล้อมอย่างรอบคอบ มีการปรับระดับ คูเมือง เพื่อเก็บรักษาหน้าตามากการลาดของพื้นที่จริงที่ทำได้ถูกต้องและแม่นยำ ในการวางแนว

กำแพงเมือง ก็กระทำได้อย่างปราณีต โดยการ เล็งทิศทางไว้ได้อย่างละเอียดและแม่นยำซึ่งสันนิษฐานว่าใช้การ เล็งทิศโดยอาศัยดาวเหนือ ซึ่งจะแม่นยำและละเอียดกว่าใช้ดวงตะวันซึ่ง เปลี่ยนไปตามฤดูกาล ซึ่งแสดงว่าคนเชียงใหม่โบราณได้มีความชำนาญในการสังเกตศึกษารวมชาติมาแล้วและมีความแตกฉานในเรื่องวิชาดาราศาสตร์

ค. ข้อสังเกตุผังเมืองสภาพแวดล้อม

ซึ่งสังเกตุในเรื่องการวางตำแหน่งของเมืองเชียงใหม่กับตำแหน่งของแม่น้ำปิงมีคำถามว่าแต่เดิมแนวกำแพงเมืองประชิดกับแม่น้ำปิงเพียงใดและแนวคลองแม่ข่าคือแนวแม่น้ำปิงเก่าหรือไม่ ข้อสมมุติฐานว่าแนวกำแพงเมืองน่าจะประชิดติดกับแม่น้ำปิง ในบริเวณประตูทางทิศตะวันตกของแนวกำแพงเมือง ซึ่งถูกเรียกขานว่าประตูท่าแพซึ่งในยุคโบราณใช้ท่าแพกันมากในการคมนาคมขนส่งในแม่น้ำปิง ซึ่งต่อมาแนวแม่น้ำปิงเดิมมีการเปลี่ยนร่องน้ำเป็นตำแหน่งที่ห่างออกไปจากตำแหน่งปัจจุบันซึ่งทำให้ร่องน้ำแคบและตื้นเขินลง เป็นคลองแม่ข่าในปัจจุบัน การเปลี่ยนร่องน้ำในแม่น้ำปิงนั้น เปลี่ยนไปตามยุคสมัยหลายครั้งหลายครา เป็นเหตุให้ชาวเมืองจำเป็นจะต้องสร้างแนวปราการใหม่เป็นกำแพงดินชั้นนอกในปัจจุบัน (พุทธ อาสนจินดา. 2521)

การสร้างวัดเจดีย์ใต้บนยอดสุเทพ เป็นฝีมือของชาวล้านนาที่ประสงค์จะสร้างวัดไว้ไว้สูงเพื่อ เป็นจุดศูนย์รวมความศรัทธา ในตำแหน่งที่มองเห็นได้จากทั่วมือเมือง ในสภาพแวดล้อมที่อิงแอบธรรมชาติคือบนยอดเขาตอยสุเทพ เป็นสภาพแวดล้อมที่ดีเด่น ซึ่งใช้ประโยชน์ทางอ้อมในการเป็นจุดอ้างอิงของเมืองและหอสังเกตการณ์ยามศึกสงครามด้วย

มีข้อถกเถียงกันมาช้านานแล้วว่าแนวกำแพงกับคูเมืองอันไหนสร้างก่อนกันผู้เขียนตั้งข้อสังเกตุว่าคงจะสร้างพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ ในการสร้างแนวปราการสำหรับเมืองจะสร้างกำแพงสูงจะต้องใช้ดินถมให้สูง จึงขุดเป็นดินปล่อยไหลลงและนำดินที่ขุดมาถมไว้ให้คุ้มค่าโดยการสร้างเป็นป้อมและกำแพงสูง ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด คุ้มค่า

ง. ศาสนสถานและบ้านเมือง

สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในเมืองโบราณที่เป็นศาสนสถานสำคัญของเมืองสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากขอม(ซึ่งรุ่งเรืองมาก่อนหน้าแล้ว)โดยเฉพาะในเรื่องระบบจักรวาล ได้แก่ การสร้างพระเจดีย์หลวงสูงใหญ่ถึงการมากตั้งอยู่ใจกลางเมือง เสมือนศูนย์กลางจักรวาล , สะคือเมือง, จุดสำคัญของเมือง ที่อาจสามารถใช้เป็นหอสังเกตการณ์ของเมือง ซึ่งหันหน้าไปยังทิศเหนือพอดี ในเรื่องตำแหน่งของสถานที่สำคัญอื่น ๆ ของเมืองโบราณมีการจัดวางตำแหน่งการเคลื่อนไหว ไหลเวียนที่น้ำทิ้งมาก กรมวัดพระสงฆ์ตำแหน่งตั้งอยู่ในเส้นกลางเมือง ทิศตะวันตก-ตะวันออก จากประตูท่าแพ-ประตูสวนดอก โดยหากพิจารณาจากเคลื่อนที่ผ่านประตูท่าแพตรง

มาในวัดพระสิงห์และแยก เป็นสองทางอ้อมวัดพระสิงห์ ไปบรรจบกันที่ประตูสวนดอก คล้ายการ
เลียนแบบการไหลเวียนของธรรมชาติของสายน้ำสาธารมาก (นิจ หินธีระรัตน์. 2528)

วัดวาอารามในเขต เมืองโบราณ บรรจุความอลังการ เต็มที่สอดคล้องฝีมือทาง
สถาปัตยกรรมอย่างอลังการครั้งใหญ่ทั้งนี้ เกิดจากความศรัทธาของชาวเมืองต่อศาสนาและ เชื่อถือใน
ไวยกรรมศิลป์ของคน

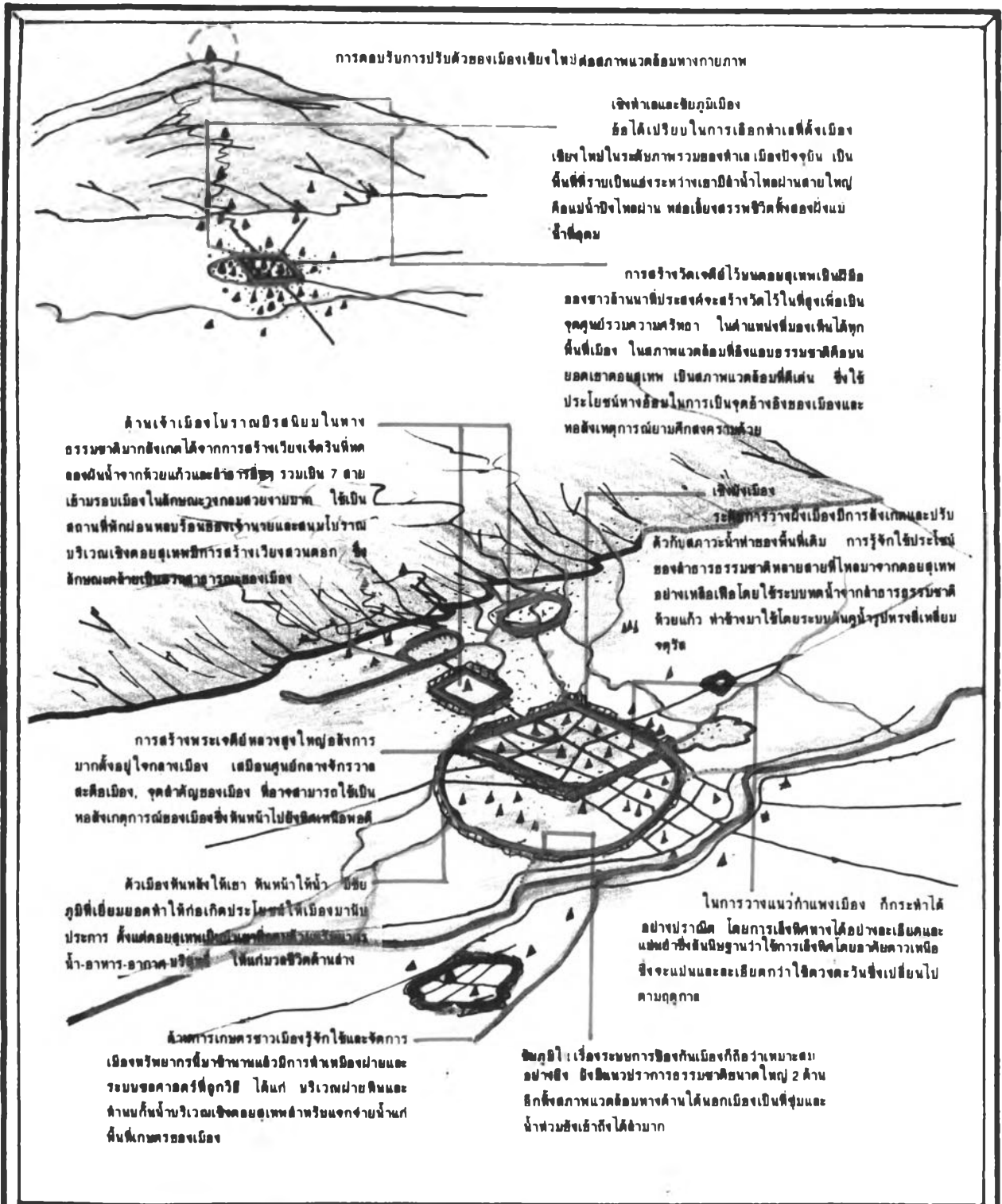
ส่วนบ้านเรือนชาวเมืองก็ เชื่อถือในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์
ที่สามารถอยู่ด้วยกันอย่างได้ "สมคูลย์" โดยให้ธรรมชาติเป็นเด่นหรือพิชิตธรรมชาติไม่เป็นเอก อาคาร
บ้านเรือน ชอนตัวอยู่หลังแนวคันน้ำมีเสมือนนักษัตรหรือเมืองในสวน ซึ่งชาวเมืองสามารถใช้ประ
โยชน์จากพิชิตธรรมชาติต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นอาหาร ยารักษาโรค ที่พักอาศัย เชื้อเพลิง และร่วม
เงาของคันน้ำยังช่วยบรรเทาความร้อนในหน้าร้อนให้บรรเทาลง มีมวลสรรพชีวิตต่างๆ มากี่พ
อาศัยใช้ประโยชน์ร่วมกันกับคนเมืองอย่างมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นการใช้ตอบรับปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม
ทางนิเวศวิทยาของคน เชียงใหม่โบราณอย่างชาญฉลาดและระมัดระวัง ซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างได้
สมคูลย์ของธรรมชาติกับมนุษย์ ส่งผลให้เมืองเชียงใหม่แต่โบราณ เป็นเมืองที่มีรูปพรรณของบ้านเมือง
และสภาพแวดล้อมกลมกลืน เชื่อมประสานกันโดยตลอด วิถีชีวิตเชื่อมั่นในปรัชญาพุทธศาสนา เชื่อ
ถือและยึดมั่นในไวยกรรมทางสภาพแวดล้อมและศิลป์ของเมืองอย่างเคร่งครัด เมืองสะอาด สงบ
ร่มเย็น หลอมเป็นสังคม เมืองที่มีประเพณีวัฒนธรรม เทียวแน่นมั่นคงมีแบบฉบับแน่นอน (แสงอรุณ
รัตกสิกร. 2522)

จ. ด้านการเกษตร

ด้านการเกษตรชาวเมืองรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรน้ำมาช้านานแล้วมี
การทำเหมืองฝายและระบบชลศาสตร์ที่ถุกวิธิต่างได้แก่ บริเวณฝายหินเป็นคูดินและทำนบกั้นน้ำบริ
เวณเชิงคอยสุเทพสำหรับแจกจ่ายน้ำแก่พื้นที่เกษตรของเมือง

ฉ. เวียงบริวาร

ค่านเจ้าเมืองโบราณมีธรรมเนียมทางธรรมชาติมาสังเกตุได้จากการสร้าง
เวียงเจ็ดลินที่คลองพันน้ำจากห้วยแก้วและลำธารอื่น ๆ รวมเป็น 7 สาย เข้ามารอบเมืองใน
ลักษณะวงกลมสวยงามมาก ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของเจ้านายและสมทบโบราณส่วนบริเวณ
เชิงคอยสุเทพมีการสร้างเวียงสวนดอก ซึ่งลักษณะคล้ายเป็นส่วนสาธารณะของเมือง

การตอบรับการปรับตัวของเมืองเชียงใหม่ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

เจิงท่าและชัยภูมิเมือง

ข้อได้เปรียบในการเลือกทำเลที่ตั้งเมือง เชียงใหม่ในระดัสภาพรวมของทำเลเมืองปัจจุบัน เป็นพื้นที่ราบเป็นแอ่งระหว่างเขาภูเมี่ยงน้ำไหลผ่านสายใหญ่ คือแม่น้ำปิงไหลผ่าน ห่อเอียงตรงทิศตั้งสองฝั่งแม่น้ำที่อุดม

การสร้างวัดเจดีย์ไว้นบนคดอสุเทพเป็นสิริมงคล ชาวบ้านนาดีประสงค์จะสร้างวัดไว้ในที่สูงแต่เป็นจุดศูนย์กลางความศรัทธา ในด้านหนึ่งมองเห็นได้ทุกพื้นที่เมือง ในสภาพแวดล้อมที่อิงแนบธรรมชาติคือนนขอตเขาคดอสุเทพ เป็นสภาพแวดล้อมที่ดีเด่น ซึ่งใช้ประโยชน์ทางอื่นในการเป็นจุดอ้างอิงของเมืองและหอสังเกตการณ์ยามศึกสงครามด้วย

ด้านเจ้าเมืองโบราณมีรตนิยมในทางธรรมชาติมาถึเกิดได้จากการสร้างเวียงเจ็ดลินที่หุดตองผันน้ำจากห้วยแก้วและลำธารที่ขุด รวมเป็น 7 สาย เข้ามารอบเมืองในลักษณะวงกลมส่วยจามขม ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหรือรับแขกเจ้านายและสนมโบราณ บริเวณเขาคดอสุเทพมีการสร้างเวียงสวนดอก ซึ่งลักษณะคล้ายเป็นสวนสาธารณะของเมือง

การสร้างพระเจดีย์หลวงสูงใหญ่ถึงการมากตั้งอยู่ใจกลางเมือง เสมือนศูนย์กลางจักรวาล สะท้อนเมือง จุดสำคัญของเมือง ที่อาจสามารถใช้เป็นหอสังเกตการณ์ของเมืองซึ่งหันหน้าไปชั้ขั้วทิศเหนือพอดี

ตัวเมืองหันหลังให้เขา หันหน้าให้น้ำ มีชัยภูมิที่เยี่ยมยอดทำให้ก่อเกิดประโยชน์ให้เมืองมาในประการ ตั้งแต่คดอสุเทพเป็นมาซึ่งการตั้งบ้านเรือน น้ำ-อาหาร-อากาศ-ชีวิตที่ดี ให้แก่มวลชีวิตด้านล่าง

แนวทหารเกณฑ์ชาวเมืองรู้จักใช้และจัดการเมืองทวีพายุการขึ้นมาพาดพิงการทัพเมืองฝ่ายและระบบของคดอสุเทพที่ดูทวีได้แก่ บริเวณฝ่ายดินและด้านกันน้ำบริเวณเขาคดอสุเทพฝ่ายขมจากข่าน้ำแก่พื้นที่ทหารของเมือง

เจิงเมือง
ระดัการวางผังเมืองมีการสังเกตและปรับตัวกับสภาวะน้ำท่าของพื้นที่เดิม การรู้จักใช้ประโยชน์ของลำธารธรรมชาติหลายสายที่ไหลมาจากคดอสุเทพอย่างเหลือเฟือโดยใช้ระบบผันน้ำจากลำธารธรรมชาติ ห้วยแก้ว ทำเข้ามาใช้โดยระบบคันคูน้ำรูปทรงสี่เหลี่ยมจตุรัส

ในการวางแนวกำแพงเมือง ก็กระทำได้อย่างปราณีต โดยการสังเกตทิศทางได้พอละเอียดและแม่นยำซึ่งสันนิษฐานว่าใช้การเชิงทิศโดยอาศัยดาวเหนือ ซึ่งจะแน่นอนและเสียดกว่าใช้ดวงตะวันซึ่งเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล

ชัยภูมิ เรื่องระบบการป้องกันเมืองก็ถือว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง ยิ่งมีหน่วยราชการธรรมชาติขนาดใหญ่ 2 ด้าน อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านได้นอกเมืองเป็นที่ชุ่มและน้ำท่วมยังเข้าถึงได้ลำบาก

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

ภาพประกอบหมายเลข . 3.10

แสดงการตอบรับและพัฒนาตัวของการตั้งถิ่นฐานในสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่.

ข้อมูลอ้างอิงจาก (พจน อาสนจินดา,2521) "นิเวศวิทยาเมืองเชียงใหม่" วารสารแผนที่ มีนาคม 2521.
ข้อมูลอ้างอิงจาก อิศรา กนแดง , 2532 "การศึกษาพัฒนาการโครงข่ายสัตุจรและพื้นที่ปลูกสร้างบริเวณเมืองเชียงใหม่"

สถาปัตยกรรมเมือง, ขบวนการ เป็นเมือง เชียงใหม่

3.2 ขบวนการ เป็นเมือง เชียงใหม่อย่าง เป็นขั้นตอน

ในการศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมเมืองนี้เจ้าเป็นจะต้องรู้และ เข้าใจความ เป้าหมายของเมือง ขบวนการ เป็นเมืองอย่าง เป็นขั้น เป็นตอนเป็นลำดับ ต่าง ๆ อย่างกระชับคร่าว ๆ ในแต่ละยุคก่อน ซึ่งถือ เป็นการชี้แจงสถาปัตยกรรมเมืองของ เชียงใหม่ในอดีตและกระจายให้แตกานยุคปัจจุบัน และ สามารถจำแนกสถาปัตยกรรมเมือง เชียงใหม่ในสาขาอื่นๆในปัจจุบันขบวนการ เป็นเมือง เชียงใหม่ อย่าง เป็นขั้น เป็นตอนสามารถลำดับ เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งหมด 4 ยุค ได้แก่

1 ยุคเชียงใหม่โบราณ

(พ.ศ. 1839-พ.ศ. 2339)

ได้แก่ ตั้งแต่เชียงใหม่ได้วาง โครงสร้างเมืองขึ้น ในสมัยพ่อขุนเม็งราย พ.ศ. 1839 จนถึงการล่มสลายของเมืองเชียงใหม่ เมื่อครั้งถูกพม่าตีแตกตกเป็นเมืองขึ้นพม่าเกือบ 200 ปี จนร้างผู้คนใน พ.ศ. 2339

2 ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่

(พ.ศ. 2339- 2500)

ถือเอาการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ได้ให้ เป็นหัวเมือง ประเทศราชของกรุงเทพฯใน พ.ศ. 2339 ตลอดจนการมีบทบาทให้เชียงใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ เป็นจังหวัด เชียงใหม่ของประเทศไทยและเป็นศูนย์กลาง ของภาคเหนือภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ใน ค.ศ. 2500

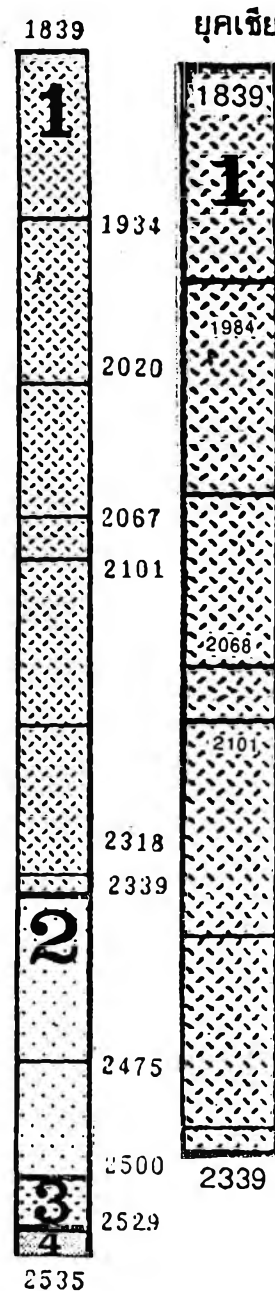
3 ยุคเชียงใหม่สมัยใหม่

(พ.ศ. 2500- พ.ศ. 2529)

พ.ศ. 2529) ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและบทบาทของเมืองได้ขยายออกมากขึ้น จากโครงการของรัฐเข้ามาจัดการ จนถึง พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามา มีบทบาทการกระทำต่อเอาโครงการทางกายภาพเมืองโดยเอกชนมากขึ้น

4 ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2529 - พ.ศ. 2535)

ถือเอาการเข้ามาของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2529 กับ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และอาคาร สูงที่บูมตัวสุดขีด ในช่วง พ.ศ. 2525-2530 จน ปัจจุบัน

ยุคเชียงใหม่โบราณ

พ.ศ. 1839 เมืองเชียงใหม่ก่อรูปขึ้น โดยพญามังราย พ.ศ. 1839-1854เมือง เชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา ...ทรงปกครองด้วยทศพิธราชธรรม เชื้อมโธในพุทธศาสนา และทรงปรีชาสามารถ ในศิลปศาสตร์ทุกแขนง สถาปัตยกรรมมีความผสมผสานกันไป...

ช่วงเจริญสูงสุด พ.ศ. 1984-2068 พ.ศ. 1984-2030 สมัยพญาติโลกราช เป็นช่วงเวลาที่ยิ่งเมืองเชียงใหม่มีพัฒนาการขึ้นสู่ความเจริญสูงสุดพญาติโลกราชเป็นกษัตริย์ที่เก่งทั้งการรบ และการทำนุบำรุงบ้านเมืองสามารถขยายดินแดนของอาณาจักรออกไปได้กว้างขวางเป็นผลให้เมืองมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมีปัจจัยมากมายที่จะทำนุบำรุงบ้านเมือง

ช่วงเสื่อม - ร้าง พ.ศ. 2068-2339 พ.ศ. 2068-2101 อยู่ในช่วงปลายสมัยของราชวงศ์มังรายเป็นยุคเสื่อมของอาณาจักรล้านนาจนต้องตกเป็นของพม่าในที่สุด

พ.ศ. 2101-2317 เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า บ้านเมืองมีแต่เสื่อมถอยลงทุกขณะ

พ.ศ. 2317-2339 เชียงใหม่กลายเป็นเมืองร้าง

ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่

ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2339 - 2500) สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์และสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2325 ได้แต่งตั้งเจ้ากาวิละซึ่งครองนครลำปางอยู่เป็นพระยาวิไชยการเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ต้นตระกูลราชวงศ์ เจ้าเจ็ดคนพี่น้องให้เชียงใหม่เป็นประเทศราชของกรุงเทพฯ

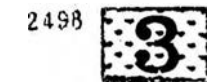
Dr.Caniel McGilvary ได้เข้ามาตั้งโรงเรียนสอนศาสนาทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ในปี พ.ศ. 2410 และนับได้ว่าคณะของเขาเป็นชาวต่างชาติกลุ่มแรกที่เข้ามาพักอาศัยอยู่ในเชียงใหม่

การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 เท่ากันเป็นการ ยกเลิกฐานเมืองประเทศราชและจัดให้ เชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ และยกฐานะเป็นมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2442

การสิ้นสุดของราชวงศ์เจ้าเจ็ดคน เชียงใหม่เริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2464 ในพ.ศ. 2475 คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองสถานะของเมืองเชียงใหม่จากมณฑลพายัพเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศมีพระยาอนุบาลพายัพกิจเป็นผู้ว่าราชการคนแรกของเชียงใหม่

สะพานนวรัฐสะพานนครพิงค์และสะพานไม้สำหรับเดินข้ามจากถนนช้างม้อมไปยังวัดเกตุได้

ยุคเชียงใหม่สมัยใหม่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจรเป็นนายกรัฐมนตรีได้ นโยบายเร่งรัด ทำให้เชียงใหม่กลายเป็น จุดสนใจในการท่องเที่ยวมากขึ้น

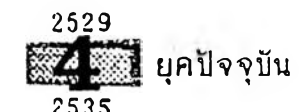
การสร้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภูมิภาคของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2507 เชียงใหม่จึงกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือ

รวมทั้งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปยังแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2501-2514) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

การจัดสัมมนาว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 ทาง อ.ส.ท. โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า 'ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวนานาชาติที่ล่องรองจากกรุงเทพฯ ได้ภายใน 2 ปี'

นโยบายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เชียงใหม่ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลัก เร่งรัดสำหรับภาคเหนือ เพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการในระดับภาค

การจราจรเริ่มคับคั่งจนต้องจัดระบบจราจรใหม่ในบริเวณนี้ให้เดินทางรถทางเดียว มีการสร้างประตูท่าแพใหม่ พ.ศ. 2526 มีร้านค้า ห้างสรรพสินค้า สถาปนการเงิน ธนาคารเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน

ยุคปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมเมือง, ขบวนการเป็นเมือง, ยุคโบราณ

3.2.1 ยุคเชียงใหม่โบราณ (พ.ศ.1839 - 2339))

3.2.1.1 ภาพรวมบทบาทการเป็นเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคโบราณ

ประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 18 มีแคว้นใหญ่ 2 แคว้น ได้แก่ แคว้นโยนก ตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่ราบลุ่มน้ำกก แคว้นหริภุชยัตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง โดยมีเทือกเขาผีปันน้ำ คั่นกลาง ต่อมาพญามังรายผู้ปกครองแคว้นโยนกแผ่ขยายอำนาจมาครอบครองแคว้นหริภุชยัได้สำเร็จแล้วจึงผนวกแคว้นทั้งสอง ก่อตั้งเป็นอาณาจักรล้านนา พ.ศ.1804 และขึ้นครองราชย์ปกครองเมืองเงินยาง ทรงรวบรวมหัวเมืองใกล้เคียงที่เคยแตกแยกได้สำเร็จ เป็นต้นอมิตรกับเมืองใหญ่ เช่น เมืองสุโขทัย, พะเยา, บัว เป็นต้น พ.ศ.1816ก่อตั้งแคว้นโยนกได้สำเร็จ โดยมีเมืองเชียงรายและเมืองฝางเป็นเมืองสำคัญของแคว้นพ.ศ. 1830พญางำเมือง พระยามังราย และพระร่วง ทรงทำสนธิสัญญาจะไม่รุกรานต่อกันที่แม่น้ำอิง พ.ศ. 1835ยึดครองเมืองหริภุชยัได้สำเร็จ นับแต่นั้นมาแคว้นหริภุชยัถูกผนวกเข้ากับแคว้นโยนกแล้วก่อตั้งเป็นอาณาจักรล้านนา พญามังรายทรงครองเมืองหริภุชยัอยู่ไม่กี่ปีย้ายมาสร้างเมืองชวคราอูอยู่ที่เมืองชะแวง (อิสระกันเตรง. 2533) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองหริภุชยัแต่เมืองประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอ จึงย้ายมาสร้างใหม่ที่เมืองกุ่มกาม ตั้งอยู่บริเวณอำเภอสามโก้จังหวัด เชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นเมืองขนาดเล็กเพื่อรอการสร้างเมืองหลวงที่เหมาะสมต่อไป ต่อมา พ.ศ.1839สร้างเมืองเชียงใหม่ เมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา

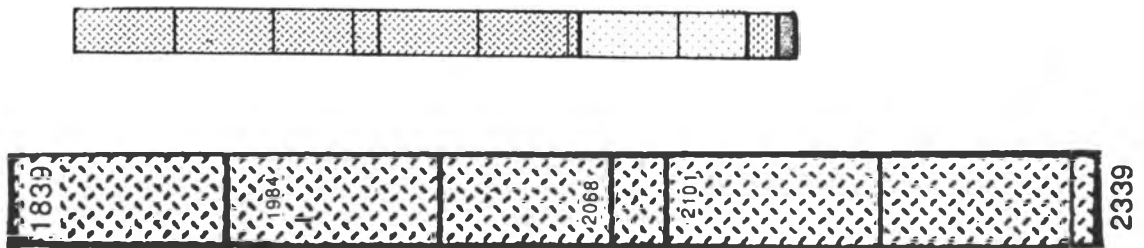
ในระหว่างดำเนินการก่อสร้างเมืองเชียงใหม่ได้มาสร้างเวียงชวคราอูชื่อ "เวียงเชียงมั่น" ตั้งอยู่บริเวณวัดเชียงมั่นในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นที่ประทับ โดยมีพ่อขุนรามคำแหงและพญางำเมือง ผู้สหายเป็นที่ปรึกษาในการวางผังเมือง โดยมีแนวกำแพง คูน้ำ ประตูเมืองคูเมือง มีรูปทรงที่สันนิษฐานกัน 2 แนวความคิด กล่าวคือ รูปทรงมีความสัมพันธ์กับกำแพงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 900 วา x 1,000 วา วางตัวตามแนวแกนแบบ "ขวางตะวัน"

(อิสระ กันเตรง .2533)

3.2.1.2 ขบวนการเป็นเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคโบราณ

ขบวนการเป็นเมืองในยุคโบราณสามารถแบ่งได้ 3 ช่วงเวลาใหญ่ ๆ คือ ช่วงที่หนึ่งการก่อรูปและสะสมความเจริญราว พ.ศ.1839-1984 ช่วงที่สอง ช่วงเจริญสูงสุดราว พ.ศ.1984-2068 และช่วงสุดท้ายของยุคโบราณ คือ ช่วงเสื่อมร้าง ราว พ.ศ. 2068-2339

ยุคเชียงใหม่โบราณ (พ.ศ. 1839- พ.ศ. 2339)

ก) ช่วงการก่อรูปและสะสมความเจริญ พ.ศ.1839-1984

พ.ศ. 1839 เมืองเชียงใหม่ก่อรูปขึ้นโดยพญามังราย พ.ศ. 1839-1854 เมืองเชียงใหม่มีฐานะ เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา ตลอดสมัยที่พญาเม็งรายปกครอง ช่วงเวลานี้เมืองคงยังไม่ได้รับการสร้างสรรค์อะไรมากนัก เพราะยังมีศึกกับพม่า มองโกล และการรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่อาณาจักร พ.ศ. 1854-1879 อยู่ในช่วงสมัยของพญาไชยสงคราม พญาแสนภู ลดบทบาทความสำคัญของเมืองหรือชุมชนที่เคยเป็น ศูนย์กลางทางศาสนาของอาณาจักรลง โดยสร้างวัดลีเชียงพระ (วัดพระสิงห์) ขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการขึ้นสู่ความเจริญ พ.ศ. 1898-1928 สมัยพญาเกือนา ด่านานพื้นเมืองเชียงใหม่ กล่าวว่า "...ทรงปกครองด้วยทศพิธราชธรรม เลื่อมใสในพุทธศาสนา และทรงปรีชาสามารถในศิลปศาสตร์ทุกแขนง สภาพบ้านเมืองมีความสุขสมบูรณ์ทั่วไป..." ในสมัยนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาที่สำคัญ และมีผลต่อกายภาพเมือง คือ การรับเอาพุทธศาสนา นิกายลังกาวงศ์จากสุโขทัยก่อให้เกิดอัญญาวาสี ด้านทิศตะวันตกของเมืองโดยมีวัดสวนดอก ซึ่งสร้างขึ้น ในพ.ศ. 1914 เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและศิลปวิทยาในระดับอาณาจักรและดินแดนใกล้เคียง มีพระธาตุดอยสุเทพซึ่งสร้างขึ้นใน พ.ศ.1926 เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา พ.ศ.1928-1944 สมัยพญาแสนเมืองมา มีการก่อสร้างพระเจดีย์หลวงขึ้นเป็นศูนย์กลางเมืองตามความคติพุทธศาสนา นิกายลังกาวงศ์ เมื่อ พ.ศ. 1934 สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงของอาณาจักรล้านนาทั้งทางด้าน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม (อิสรา กัมแดง.2533)

ข) ช่วงเจริญสูงสุด พ.ศ. 1984-2068

พ.ศ. 1984-2030 สมัยพญาศรีโลกราช เป็นช่วงเวลาที่ยังเมืองเชียงใหม่พัฒนาการขึ้นสู่ความเจริญสูงสุด พญาศรีโลกราชเป็นกษัตริย์ที่เก่งทั้งการรบและการทำนุบำรุงบ้านเมืองสามารถขยายดินแดนของอาณาจักรออกไปได้กว้างขวางเป็นผลให้เมืองมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมีปัจจัยมากมายที่จะทำนุบำรุงบ้านเมือง

ศาสนาเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับเอาพุทธศาสนิกายลังกาวงศ์ใหม่เข้ามาแทนที่นิกายลังกาวงศ์ (นิกายวัชรยาน) มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดป่าแดงหลวง เชียงคอยสุเทพ พระสงฆ์ในเชียงใหม่มีความแตกฉานในภาษาบาลีและพระไตรปิฎกมาก ทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางศาสนาและวิทยาการที่สำคัญของอาณาจักรและดินแดนใกล้เคียง มีพระสงฆ์จากที่อื่น ๆ เดินทางเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก ความเจริญด้านศาสนาได้ขึ้นถึงจุดสูงสุดใน ปี พ.ศ. 2020 มีการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดเจ็ดยอด นับเป็นการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลก ซึ่งในภาคเหนือยังคงใช้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2038-2068 สมัยพญาแก้วได้สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองต่อจากสมัยพญาศรีโลกราช ในช่วงสมัยนี้วรรณกรรมเจริญสูงสุดอันเป็นเหตุต่อเนื่องมาจากพระสงฆ์ที่แตกฉานภาษาบาลีในสมัยพญาศรีโลกราช ในช่วงปลายสมัยเมืองเริ่มเสื่อมเพราะ พ.ศ. 2066-2068 สูญเสียคนจำนวนมากจากการรบที่เชียงรุ่ง พ.ศ. 2067 เกิดน้ำท่วมใหญ่ผู้คนล้มตายจำนวนมาก

ค) ช่วงเสื่อม - รว พ.ศ. 2068-2339

พ.ศ. 2068-2101 อยู่ในช่วงปลายสมัยของราชวงศ์มังราย เป็นยุคเสื่อมของอาณาจักรล้านนาจนต้องตกเป็นของพม่าในที่สุด เพราะการแก่งแย่งภายในสมัยพญาศรีโลกราช มีผลให้ขุนนางมีอำนาจมากขึ้น เกิดการแก่งแย่งและเกิดความไม่สงบขึ้นภายใน ประกอบกับช่วงเจริญสูงสุดที่ผ่านมา มีการใช้จ่ายเพื่อทำนุบำรุงศาสนามากมายจนเศรษฐกิจตกต่ำ การสูญเสียผู้คนจำนวนมากตอนปลายสมัยพญาแก้ว

พ.ศ. 2101-2317 เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า

พ.ศ. 2317-2339 เชียงใหม่กลายเป็นเมืองร้าง

#

3.2.1.3 การขึ้นเจงสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ในยุคโบราณ

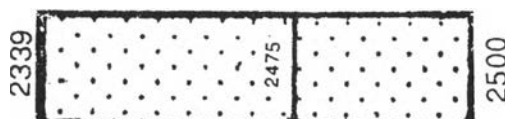
การขึ้นเจงสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ในยุคโบราณสันนิษฐานว่าการใช้ที่ดินเมืองเชียงใหม่ยุคโบราณจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะบริเวณแนวกำแพงเมืองเป็นหลักและกระจายตัวบริเวณรอบนอกเกาะติดตามลำน้ำต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการใช้ที่ดินได้ 4 ประเภทได้แก่

1. ชุมชนกึ่งอาศัย มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างเป็นส่วนเล็ก ๆ กระจายตัวอยู่รอบวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนของคนและแทรกตัวอยู่ตามแนวทางภายในเขตกำแพงเมืองและวัด
2. พาณิชย์กรรม (ตลาด) สันนิษฐานว่าจะกระจายเกาะตัวตามริมถนนสายสำคัญและตามจุดตัดของถนนที่เอื้ออำนวยแก่การพบปะผู้คน ในแนวกำแพงเมืองสันนิษฐานว่าบริเวณหน้าวัดพระสิงห์กับสี่แยกกลางเวียงนอกกำแพงเมืองตามแนวถนนช้างม้อย-ท่าแพ ซึ่งพ่อค้าเป็นคนชาวบ้านพื้นเมืองใกล้เส้นทางคมนาคมทางน้ำ
3. วังและสถาบัน จะครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่อยู่ทางทิศเหนือของกำแพงเมืองชั้นในหรืออาจจะกล่าวได้ว่าอาณาเขตเกือบทั้งหมดของกำแพงเมืองคืออาณาพื้นที่ของกษัตริย์ ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่มาก ซึ่งจะเป็นสถาบันราชการงานเมืองพร้อม ๆ กัน มีพื้นที่โล่งว่างสำหรับว่าราชการและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางชุมชนเมืองและพิธีการและราชการ
4. ศาสนสถาน นับว่าเป็นพื้นที่ปลูกสร้างที่มีจำนวนมากที่สุดของเมืองเชียงใหม่กระจายอยู่ทั้งในกำแพงเมืองชั้นในและรอบนอกวัด เป็นศูนย์กลางชุมชนและแวดล้อมด้วยกลุ่มบ้าน

สภาพแวดล้อมเมือง, ขบวนการ เป็นเมือง, ยุคที่ ๑

3.2.2 ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2339 - 2500)

ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่
(พ.ศ. 2339- 2500)

3.2.2.1 ภาพรวมบทบาทการเป็นเมืองและเหตุการณ์ของยุคฟื้นฟูเมือง

ภายหลังจากเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองขึ้นของพม่าที่มาเป็นเวลา 200 ปี และกลายเป็นเมืองร้างอยู่ 9 ปี (พ.ศ. 2318-2329) ภายหลังจากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์และสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2325 ได้แต่งตั้งเจ้ากาวิละซึ่งครองนครลำปางอยู่เป็นพระยาวโรปรากการเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ต้นตระกูลราชวงศ์ เจ้าเจ็ดคนแม่มาปิงให้เชียงใหม่เป็นประเทศราชของกรุงเทพฯ เริ่มทะนุบำรุงวัดหลวง วัดสำคัญ ประคองเมืองถนนหนทางต่าง ๆ ซึ่งเข้าใจว่าหลักฐานทางกายภาพของเชียงใหม่ในปัจจุบันเป็นเพราะมาจากการฟื้นฟูบูรณะในสมัยนี้ตั้งต้น หลังจากเวลานี้เป็นต้นมาเชียงใหม่ปกครองตนเอง ภายใต้การควบคุมดูแลจากกรุงเทพฯ ๗ มิชชันนารีชาวอเมริกันเดินทางมายังเมืองเชียงใหม่ โดย Dr. Daniel McGilvary ได้เข้ามาตั้งโรงเรียนสอนศาสนาทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ในปี พ.ศ. 2410 (ทิว วิชัยทัตตะ 2527) และนับได้ว่าคณะของเขาเป็นชาวต่างชาติกลุ่มแรกที่เข้ามาพักอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ ต่อจากนั้นได้มีชาวอังกฤษและคนในบังคับของอังกฤษได้เดินทางเข้ามาในล้านนามากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย โดยสามารถเดินทางข้ามแม่น้ำสาละวินเข้ามา และการที่ล้านนาเป็นประเทศราชของไทยซึ่งไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ (พ.ศ. 2398) ที่เป็นการรับรองฐานะและเสรีภาพทางการค้าของชาวอังกฤษในประเทศไทย ล้านนาจึงได้มีโอกาสต้อนรับนักลงทุนชาวอังกฤษ ซึ่งได้เข้ามาลงทุนค้าไม้สักที่เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากของล้านนา และชาวอินเดียที่เข้าไปค้าขายสินค้าผ้าโดยได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษและชาวจีนซึ่งเข้าไปค้าขายและรับเหมาเก็บภาษีอากร โดยอาศัยฐานสนับสนุนจากญาติพี่น้องในกรุงเทพฯ และสร้างสัมพันธไมตรีติดกับชนชั้นปกครอง และการเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างอังกฤษกับเจ้าเมืองเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง ในด้านกิจการไม้สัก ตลอดจนการขยายตัวของลัทธิอาณานิคมของอังกฤษ และฝรั่งเศสในทุกรัฐประเศรอบดินแดนไทย

การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 เท่ากันเป็นการยกเลิกฐานะเมืองประเทศราชและจัดให้เชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ และยกฐานะเป็นมณฑลพายัพเมื่อ พ.ศ. 2442 ซึ่งเป็นการสิ้นสุดของราชวงศ์เจ้าเจ็ดคน โดยที่รัฐบาลกลางเข้าไปควบคุมอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางเข้าไปประจำเชียงใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพเมืองมากขึ้น มีการขยายตัวของเมืองออกมานอกกำแพงเมืองเก่า การขยายตัวในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง มีการสร้างโรงเรียน-โบสถ์ฝรั่งบ้านพักข้าราชการจากส่วนกลางเชียงใหม่ เริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2464 (ทิว วิชัยทัตตะ. 2527)

ในพ.ศ. 2475 คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบกษัตริย์ของเมืองเชียงใหม่จากมณฑลพายัพ เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศมีพระยาอนุบาลพายัพกิจ เป็นผู้ว่าราชการคนแรกของเชียงใหม่ และใน พ.ศ. 2478 จึงจัดตั้งสุขาภิบาลนครเชียงใหม่ขึ้นเนื้อที่ 17.2 ตารางกิโลเมตรใน 6 ตำบล ในพ.ศ. 2486 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการสร้างสนามบินบริเวณเชิงคอยสุเทพโดยทหารญี่ปุ่น และสร้างค่ายทหารบริเวณตะวันออกของแม่น้ำปิง มีสนามกีฬาขึ้น ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง เมืองเชียงใหม่มีการขยายตัวอย่างมาก มีอาคารร้านค้าตึกแถว 2-3 ชั้น ริมนถนนเจริญเมือง-ท่าแพ-ช้างม่วย เริ่มขยายถนนสายสำคัญต่าง ๆ มากขึ้นใน พ.ศ. 2497 มีการขยายถนนห้วยแก้ว-สุเทพ-ช้างคลาน คนเชียงใหม่ฐานะดีขึ้น ถึงกับมีการเรียกร้องมหาวิทยาลัยขนาดเหนือราว พ.ศ. 2492 จน พ.ศ. 2500 ถือเป็นภาระหนักหน่วงใหญ่เมืองเชียงใหม่ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ในต้น พ.ศ. 2500

3.2.2.2 การขึ้นแจ้งสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ยุคฟื้นฟู

การขึ้นแจ้งสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ยุคฟื้นฟูเป็นการอธิบายเชิงสันนิษฐานจากหลักฐานรูปถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2483 และ พ.ศ. 2497 และหลักฐานอื่น ๆ การขยายตัวของเมืองยุคฟื้นฟูเมืองได้ขยายตัวออกจากแนวกำแพงเมืองมากระจุกตัวบริเวณพื้นที่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของคูเมืองเพิ่มขึ้น ตลอดจนเกาะตัวตามถนนเจริญเมืองฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ซึ่งมีการขยายตัวข้ามมาพื้นที่นี้มากโดยใช้สะพานนาครีวงศ์และสะพานไม้สำหรับเดินข้ามจากถนนช้างม่วยไปยังวัดเกตุไค้ ส่วนทิศเหนือของแนวกำแพงเมืองแถบตำบลศรีภูมิมีการตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นตามถนนช้างเผือก ซึ่งสามารถชี้สภาพแวดล้อมเป็นย่าน ๆ ไปได้ดังนี้

ก) การกระจุกตัวบริเวณภายในกำแพงเมืองโบราณ (พระสิงห์)

บริเวณชุมชนเมืองโบราณ บ้านเรือนแฝงตัวอยู่ภายใต้หมู่แมกไม้จะมีแต่ยอดเจดีย์และวิหารพุ่งเหนือยอดไม้เป็นระยะ ๆ เมื่อมีการเข้ามาจัดการของรัฐบาลกลาง เช่น ศาลากลาง โรงเรียนยุพราช เรือนจำและกิจกรรมของรัฐมากขึ้น หลังจากเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นมณฑลพายัพและจังหวัดเชียงใหม่ เวียงของเจ้าเมืองเดิมย้ายออกไปยังภายนอกหรือบางแห่งถูกขยายให้เอกชน มีความหนาแน่นของผู้คนมากขึ้นจนเริ่มแออัดและเริ่มขยายรื้อแนวกำแพงเมืองบางส่วนออกเพื่อสะดวกในการขยายตัวของเมือง หากแต่ชุมชนเก่าค้ำคั่ง เดิมยังคงอยู่เกาะตัวอยู่รอบ ๆ วัดต่าง ๆ อย่างเดิม

ข) การขยายตัวของชุมชนบริเวณตะวันออกของแนวกำแพงเมืองโบราณ

บริเวณนี้แต่เดิมมีการตั้งถิ่นฐานอยู่แต่โบราณแล้วแต่ไม่หนาแน่นมากนัก ต่อมาภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงระบบราชการของเมืองเชียงใหม่ยกเลิกระบบเก่า ส่งข้าราชการส่วนกลางเข้ามาอยู่ในกำแพงเมืองมากขึ้น เป็นผลให้พื้นที่กำแพงเมืองแออัดมากขึ้นมีการขยายตัวออกมา มีการรื้อถอนกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอกออกบางส่วน พร้อมทั้งการเข้ามาของผู้คนต่างถิ่นเพื่อการค้าและเผยแพร่ศาสนาคริสต์ พื้นที่บริเวณส่วนคลองแม่ขจรคนแม่น้ำปิง ซึ่งแต่เดิมเรียกขานว่ามีลักษณะเป็นที่ว่างอเนกประสงค์ของเมืองต่อมามีการสร้างภาคมั่ว หรือภาคหลวง เป็นตลาดซื้อขายสินค้าของชาวเมือง มีการกระจุกตัวของร้านค้าตามแนวถนนท่าแพ ซ่างม่อย วิชยานนท์ เป็นอาคารพาณิชย์รุ่นแรก ๆ ของเมืองและพัฒนาพื้นที่แถบนี้ให้เป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองแห่งแรก มีทั้งร้านค้า 2 ชั้นตึกแถวฝรั่งและคนจีนห้องแถวไม้ 1-2 ชั้นริมถนนกำแพงมีการสร้างที่ทำการไปรษณีย์ โทรเลข ซึ่งเรียกว่า "โถงสาย" ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นอาคารปูนหลังแรกของเชียงใหม่ จัดตั้งศาลจังหวัดบริเวณเชิงสะพานนวรัฐบริเวณชุมชนวัดกาศีย์ที่แซมด้วยเงาร่มไม้เขียวครึ้มยังเกาะกลุ่มรอบ ๆ วัดหลายแห่งทางตอนในของพื้นที่แถบถนนลอยเคราะห์ข้างศาลาน-ศรีคอนชัยและเจริญประเทศ เจียบสงขามไม้คึกคัก เท่าบริเวณภาคหลวงซ่างม่อย-ท่าแพ

ค) สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณทิศใต้ของเมือง (ข้างศาลาน)

เดิมบริเวณนี้เป็นที่ลุ่มต่ำ ขึ้นเฉาะ เป็น ป่าช้า ทุ่งหญ้า ไม่มีชุมชนบ้านเรือน ไม่เป็นที่นิยมของคนทั่วไป ที่ดินไม่มีราคา พวกอิสลามเลี้ยงวัวอพยพเข้ามาอยู่ก่อน ภายหลังมีคณะมิชชันนารีคาทอลิกได้เข้ามากว้านซื้อที่ดินแล้วจัดตั้งโรงเรียน ฝรั่งแบบทันสมัยคือโรงเรียนพระหฤทัย เรยีนา และมงฟอร์ต โดยยืมแนวถนนเจริญประเทศ เลียบแม่ น้ำปิง เป็นแนวทางสายหลัก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่ดินแถบนี้ ภายหลัง พ.ศ. 2497 มีการตัดถนนสายข้างศาลานลงมาด้านใต้ ทำให้พื้นที่แถบที่ลุ่มขึ้นเฉาะ ป่าช้าและทุ่งนา เข้าถึงได้มากขึ้น

ง) สภาพแวดล้อมบริเวณตอนเหนือของแนวกำแพงเมืองโบราณ (ถนนช้างเผือก)

บริเวณนอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีชุมชนบ้านหัวเวียงหรือชุมชนบ้านช้างเผือกตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มใหญ่โดยมีวัดหลายแห่งเป็นศูนย์กลางชุมชน ใกล้เคียงชุมชนด้านเหนือเมืองเป็นที่ลุ่มขึ้นเฉาะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ บริเวณแจ้งศรีภูมิ ต่อมาภายหลังการเปลี่ยน เชียงใหม่ เป็นมณฑลพายัพ รัฐบาลได้สร้างโรงเรียนเกษตรกรรม แล้วเปลี่ยนเป็นวิทยาลัยฝึกหัดครู เป็นสถาบันการศึกษา ระดับสูงแห่งแรกของเชียงใหม่ทำให้เริ่มมีชุมชนขยายตัวตามมา ซึ่งในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการขยายตัวของกิจการค้ามากขึ้นในแถบถนนฉัตรคืนและประตูช้างเผือก

จ) บริเวณชุมชนด้านใต้ของแนวกำแพงเมือง (ภายในวงล้อมของแนวกำแพงดิน)

บริเวณชุมชนบ้านหายยา ทิพย์เนตร สุริวงส์ วัลลาย เป็นชุมชนที่พักอาศัยโบราณ อยู่ควบคู่กับ เมืองมาช้านานแล้ว เป็นบ้านเรือนไพร่ ทาส ช่างฝีมือ และ เกษตรของเมืองเป็นสังคมพื้นเมืองเดิม ๆ เกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่นรอบ ๆ วัดขนาดเล็ก ๆ ที่มากมาย กระจายแทรกตัวตามหมู่บ้านต่าง ๆ ริมริ้ว และสงบเงียบมากแห่งหนึ่งของเมือง บริเวณริมถนนสุริวงส์ ภายหลังมีการค้าขนาดเล็ก ๆ ระดับชาวบ้านเกาะตัวตามแนวถนนเรื่อยไป พร้อม ๆ บ้านพักอาศัยคนเมือง (อัน นิมานเหมินทร์.2532)

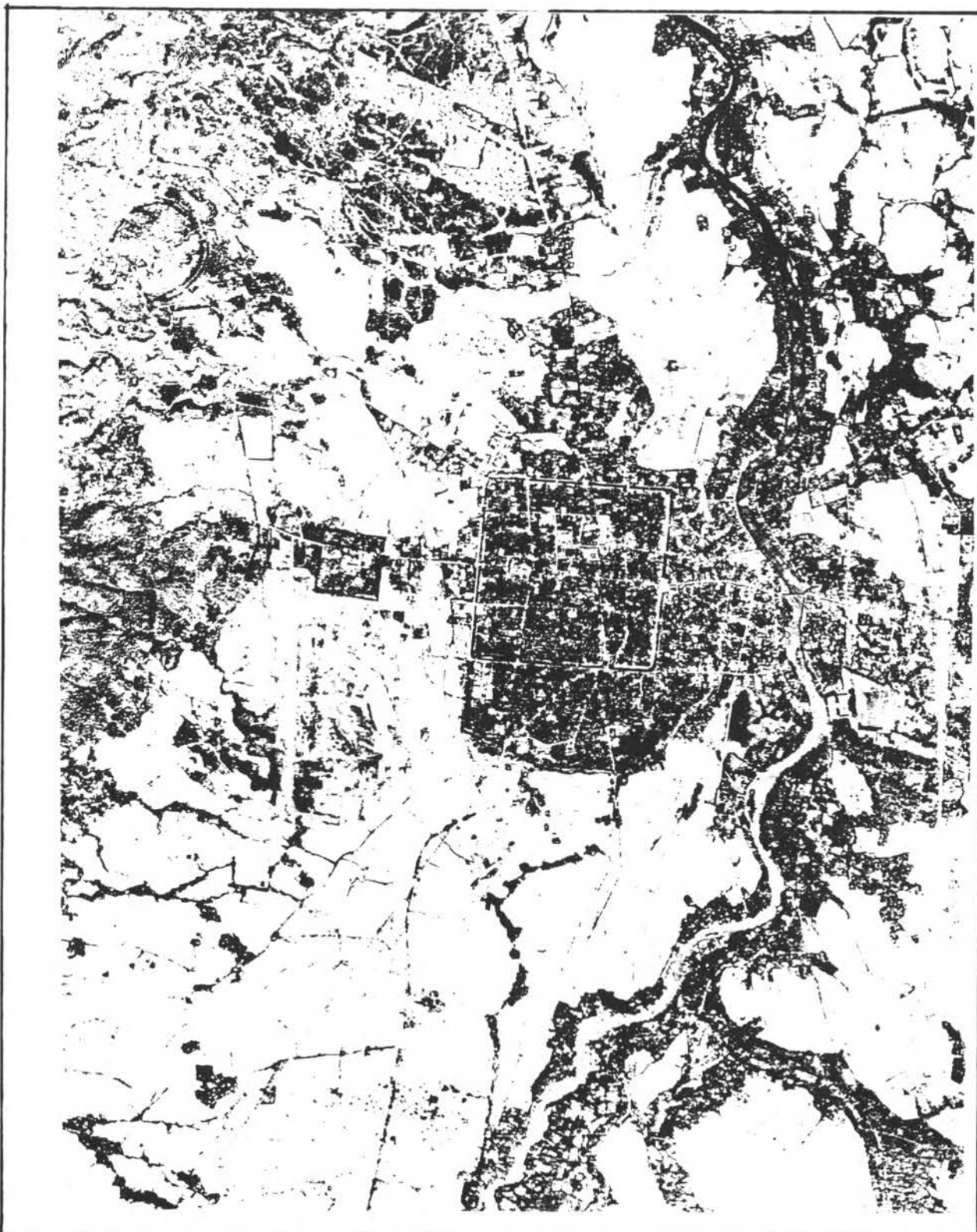
ฉ) สภาพแวดล้อมการอาชีพที่คืนเมืองบริเวณตะพานนอกของแม่น้ำปิง (วัดเกตุ เจริญเมือง และแก้วนารัฐ)

เดิมมีชุมชนโบราณมาอยู่แถบนี้เกาะตัวบริเวณรอบ ๆ วัดเกตุ และแนวลำน้ำปิงอยู่ก่อนแล้ว ภายหลังสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการอาชีพที่คืนเมืองที่ตะพานนอกของแม่น้ำปิงที่ค่อนข้างชัดเจน คือ สะพานไม้ซำแก้ว ซึ่งสร้างโดย DR. DANIEL MEGILVARY มิชชันนารีชาวอเมริกัน ใน พ.ศ. 2410 วัตถุประสงค์แถบตะพานนอกของแม่น้ำปิงตั้งโรงเรียนสอนศาสนาโบสถ์ และโรงเรียนฝรั่งชื่อ ปรีณชโรเอลวิทยาลัย บนถนนแก้วนารัฐ มีการค้า ทางน้ำมากขึ้น ส่งผลให้ถนนเจริญราษฎร์มีสำนักงานฝรั่ง ท่าเรือ-แพมาเรียงรายอยู่เพื่อขนส่งสินค้า ประเภท ไม้สัก ภายหลังปี 2464 มีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯมายังเชียงใหม่ทำให้เปิดพื้นที่บนถนนเจริญเมืองอย่างมาก มีพ่อค้าชาวจีน-ไทย-ฝรั่งมาทำธุรกิจมีการสร้างอาคารพาณิชย์ริมถนนเจริญเมือง การค้าส่งโกดังสินค้า อุตสาหกรรม และการสร้างโรงพยาบาลชั้นตอนช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชักจูงให้คนอพยพเข้ามาในเขตนี้มากขึ้น ในช่วงตอนปลายของยุค พ.ศ. 2497 การตัดถนนเชื่อมระหว่างถนนแก้วนารัฐและถนนเจริญเมือง เปิดพื้นที่ตอนในซึ่งเป็นทุ่งนาออก เรียกถนนบำรุงราษฎร์ และถนนทุ่งโฮเต็ล ซึ่งสันนิษฐานว่าบริเวณที่มีการสร้างบังกะโล โฮเต็ลเป็นหลังเล็ก ๆ ของการรถไฟสำหรับแขกเมืองพักได้ การขยายตัวของชุมชนมากขึ้นเกาะตัวตามแนวถนนสายเจริญราษฎร์-แก้วนารัฐ-เจริญเมือง เป็นหลัก และถนนบำรุงราษฎร์ทุ่งโฮเต็ลประปรายราวพ.ศ.2498 มีการสร้างสะพานนครพิงค์ เชื่อมถนนราชวิถี-แก้วนารัฐ อีกเส้น จุดนี้จึงมีการขยายตัวในเขตตะพานนอกของแม่น้ำปิงหนาแน่นขึ้น (อิสรา กันแดง. 2532)

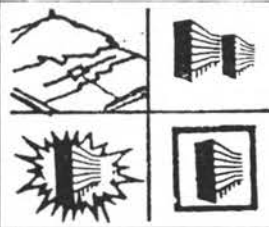

ช) สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณตะวันตกของเมือง(เชียงคยสุเทพ)

เดิมบริเวณนี้เป็น ดินแดนรัฐวาสิที่มีวัดป่า แทรกตัวอยู่ตามป่าเขา เชียงคยสุเทพ และป่าโปร่ง ทุ่งนา ที่โล่งกว้าง มีเวียงสวนดอก ห่างจากเมืองราว 900 เมตร เป็นแนวสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 500 คูม 500 เมตร ภายหลังมีการตัดถนนสองเส้นทะลุออกจากแนวกำแพงเมืองทิศตะวันตก เส้นหนึ่งพุ่งออกจากประตูสวนดอกผ่ากลางเวียงสวนดอก ไปยังบริเวณฝายหิน เรียกถนนสุเทพ อีกสายพุ่งออกจากบริเวณมุมของสี่เหลี่ยมคูเมืองด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกแจ้งหัวริน ไปยังด้านตะวันออกเฉียงเหนือเมือง ผ่ากลางเวียงเจ็คริน และห้วยแก้ว เรียกถนนห้วยแก้ว ซึ่งภายหลังใน พ.ศ. 2478 พระครูบาศรีวิชัย ได้ขยายเส้นทางและสร้างทางขึ้นไปยังพระธาตุคยสุเทพ หลังครามโลกครั้งที่ 2 พื้นที่แถบที่คอนด้านตะวันตกเฉียงใต้เมืองมีการดำริให้สร้างเป็นสนามบินชั่วคราวโดยทหารญี่ปุ่น ต่อมาราว พ.ศ. 2497 เริ่มมีชุมชนบ้านเรือนขยายออกมาจากแนวกำแพงเมือง เกาะตัว บริเวณถนนทั้งสองเส้น ถนนสุเทพกระจายออกมาถึงเวียงสวนดอก ในถนนห้วยแก้วเกาะตัวเบาบางบริเวณแจ้งหัวริน นอกนั้นอีกที่อื่น ๆ ในบริเวณนี้เป็น ทุ่งนา-ป่าโปร่ง เศษซากคูคิน วัคร้าง และป่าทึบ(อัน นิรมานเหมินธา์.2528)

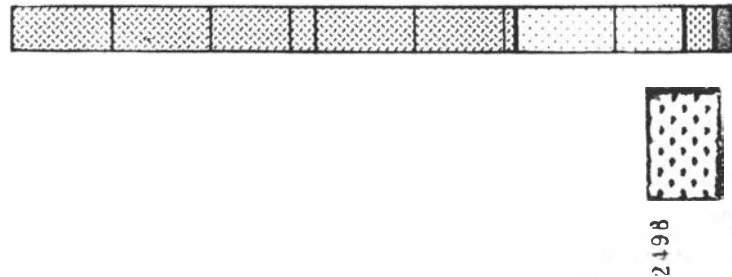
ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.1</p>	<p>แสดง เมืองเชียงใหม่ 2497</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <p>ที่มา :</p>
<p>↑ 250 500 1000 เมตร</p>	

สภาพแวดล้อม เมือง, ขบวนการ เป็นเมือง, ยุคสมัยใหม่

3.2.3 ยุคเชียงใหม่สมัยใหม่ (พ.ศ. 2500 - 2529)

ยุคเชียงใหม่สมัยใหม่
(พ.ศ. 2500- พ.ศ. 2529)

3.2.3.1 ภาพรวมขบวนการ เป็นเมืองและ เหตุการณ์ของยุคสมัยใหม่

เมื่อเชียงใหม่มีฐานะ เป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องรับเอาแนวทางการพัฒนาจากรัฐบาลกลาง เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงฐานะความแตกต่างระหว่างกรุงเทพฯ กับชนบท และระหว่างเมืองต่าง ๆ ยังไม่ปรากฏเด่นชัด จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จังหวัด เชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ผู้เฝ้ารัฐบาลในขณะนั้นได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เคยมีเอกลักษณ์ทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากภาคกลาง ประกอบด้วยธรรมชาติอันสวยงาม โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นและการ เล่าเรื่องใน เรื่องผู้คน , ผู้หญิงคงาม อีกทั้งความสัมพันธ์ของผู้เฝ้ารัฐบาลกับชนชั้นผู้นำและนายทุนในภาคเหนือทำให้ด้านการเมืองและการค้าไม้สัก มีน ทำทำให้ เชียงใหม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ของภาคเหนือ โดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจรเป็นนายกรัฐมนตรีได้นโยบายเร่งรัด ทำให้ เชียงใหม่กลายเป็นจุดสนใจในการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปยังแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2501-2514) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ดังนั้นในช่วงเวลานี้จึงประกอบ ที่ทำให้ เชียงใหม่ได้รับการพัฒนาให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวคือ

การสร้างมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ให้ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภูมิภาคของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2507 เชียงใหม่จึงกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือ ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชากร เข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมในจังหวัด เชียงใหม่มากขึ้น ประกอบกับสภาพสังคม เศรษฐกิจที่

ซับซ้อนขึ้น ทำให้ลักษณะการใช้ที่ดินซับซ้อนกว่าเดิม ชุมชนเมืองขยายไปมากกว่าแต่ก่อนและเป็นไปอย่างปราศจากการวางแผนล่วงหน้า ทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพในเวลาต่อมา เช่น การใช้ประโยชน์ของที่ดินผิดประเภท การจราจรติดขัด

การจัดสัมมนาว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวขึ้นครั้งที่ 3 ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 ทาง อ.ส.ท. โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า "หาอย่างไรจึงจะพัฒนาเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวนานาชาติที่สองรองจากกรุงเทพฯ ได้ภายใน 2 ปี" ในการสัมมนาครั้งนี้เป็นครั้งแรกในส่วนภูมิภาคและเลือกเชียงใหม่เป็นที่จัดสัมมนา เพื่อที่จะให้ขยายการท่องเที่ยวนานาชาติออกไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอยู่ในประเทศไทยนานวันขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การจัดตั้ง อ.ส.ท. ขึ้นที่เชียงใหม่และเปิดดำเนินการในเดือนมกราคม พ.ศ. 2511 เพื่ออำนวยความสะดวกและบริการให้กับนักท่องเที่ยวในการเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารตลอดจน การสร้างทางหลวงสายค่านเชื่อมระหว่าง ลำปาง-เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2511 ทำให้การเดินทางใช้เวลาอันน้อยลงและสะดวกสบายยิ่งขึ้น

การประชุมภาควิชาการครั้งที่ 9 ของสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคแปซิฟิกหรือพาด้า (Pacific Area Travel Association : PATA) ณ พุทธสถานเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2512 โดยมีจุดประสงค์พัฒนาส่งเสริมแหล่งที่เป็นที่จัดประชุมที่แหล่งท่องเที่ยวสากลใหม่ ซึ่งผลจากการประชุมพาด้าทำให้เชียงใหม่เป็นที่รู้จักในฐานะ เมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเริ่มทยอยเดินทางเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ ไม่เพียงเฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการจัดสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของ อ.ส.ท. อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2515 ส่งผลให้เกิดโครงการขยายสนามบินเชียงใหม่ให้ใหญ่และกว้างขวางขึ้นในปี พ.ศ. 2518 เพื่อรองรับกับการเป็นสนามบินนานาชาติต่อไป และในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2519-2524)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญแก่นโยบายส่งเสริมเชียงใหม่ให้เป็นเมืองหลักของการท่องเที่ยว ด้วยการให้บริการที่ปรึกษา จัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้โดยยึดถือนโยบายตอบสนอง การขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว อิทธิพลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วคือ นโยบายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ที่กำหนดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน และกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น พื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท และพื้นที่เมืองหลัก เป็นต้น

เชียงใหม่ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลัก เจริญรุ่งเรืองสำหรับภาคเหนือ เพื่อเป็นศูนย์กลาง การให้บริการในระดับภาค พร้อมกันนั้นก็ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองหลักเพื่อการท่องเที่ยว สำหรับภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของ จังหวัดใกล้เคียง

3.3.3.2 การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เมืองและการใช้ดิน เมือง เชียงใหม่ยุคสมัยใหม่

จากการเข้ามาจัดการของรัฐบาลภายใต้แม่ทัพนายก เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้โครงสร้างทางกายภาพ และสภาพแวดล้อม เมือง เชียงใหม่ที่มีการดำรงอยู่มาช้านาน ที่พัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปช้า ๆ และรอบคอบมาเกือบ 700 ปี ได้ถูกกระทบอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาไม่ถึง 30 ปี ให้เมืองเปลี่ยนโฉมหน้าอย่างสิ้นเชิงไปจากเดิม และเพิ่มความยุ่งยาก ลำบากและซับซ้อนให้กับสภาพแวดล้อม เมืองในยุคนี้เป็นอย่างมาก เมืองมีอาณาเขตกว้างขวาง มากขึ้นขยายตัวไกลขึ้นในทางราบและแอ่งอ้อมของบ้านเรือน-ร้านค้า-ถนนหนทางและผู้คนในบริเวณ ชุมชนเดิม การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เมือง เชียงใหม่ในย่านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 ย่านใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

ก. สภาพแวดล้อม เมืองบริเวณชุมชนเมืองเก่า (คาบสมุทรสิงห์-หายยา)

สภาพแวดล้อมในแถบ เมืองเก่าคาบสมุทรสิงห์-หายยา ในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง ที่ค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้เนื่องจากในบริเวณแถบนี้เดิมมีชุมชนอยู่หนาแน่นมาก่อนแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่เห็นชัดเจน คือ อาคารจากบ้านไม้ 2 ชั้น เป็นตึกแถวริมถนน 4 ชั้น โรงแรม แถว 4-5 ชั้น ที่มากขึ้น มีชุมชนแออัดเกิดขึ้นในช่วงนี้ ในพื้นที่ว่างตอนใน ซึ่งอยู่ในเขตอ้อมแถบ คาบสมุทรหายยาบริเวณแนวกำแพงดิน เกิดการบุกรุกจับจองและกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมในที่สุด บริเวณภายในกำแพงเมืองที่ว่างลดลงพร้อม ๆ กับความเจริญที่หายไป การบุกรุกโบราณสถานวัด ร้าง รื้อถอนซากเจดีย์เก่าออกปลูกสร้างบ้านเรือน, ร้านค้า แทนที่ จนใน พ.ศ. 2526 มีการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมโบราณสถานต่าง ๆ โดยกรมศิลปากร และทางเทศบาลได้ผลักดันให้ออกเทศบัญญัติ คุ้มครองแหล่งโบราณสถานแนวกำแพง เมืองคูน้ำ เมืองเก่าไว้โดยมีกฎหมายห้ามสร้างอาคารสูงเกิน 16 เมตร ซึ่งเป็นการบังคับให้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่หยุดชะงักลง ราคาที่ดินลดลงผู้คนเริ่มไม่นิยมลงทุนสร้างอาคารในบริเวณนี้ เศรษฐกิจของพื้นที่กระจายออกไปยังพื้นที่รอบนอก กำแพงมากขึ้น แต่ยังคงให้เห็นกิจกรรมเล็ก ๆ ทางการท่องเที่ยวที่แทรกด้วยความบ้านเรือนใน แถบถนนมูล เมืองคูน้ำนี้ยังคงคึกคักโดยไม่ต้องอาศัยความใหญ่โตของสิ่งก่อสร้าง

ข. สภาพแวดล้อม เมืองบริเวจกลาง เมือง เขตธุรกิจการค้าและบริการ เมือง

ภายหลังจากขยายตัวของชุมชนมายังแถบถนนข้างมอญวิชยานนท์-ท่าแพ ซึ่งมีความหนาแน่นสูงขึ้นไปย่านธุรกิจของ เมืองมีการ เปลี่ยนแปลงลักษณะอาคารริมถนน เป็นห้องแถว-ตึกแถว 2-3 ชั้นตลอดแนวถนน ชุมชนเดิมขยับตัวเข้าไปยังตอนใน ๆ ตามตรอก-ซอก-ซอยเล็ก ๆ ซ้อนตัวภายในซึ่งถูกปิดล้อมด้วยห้องแถว 2-3 ชั้นและวัด มีการขยายตลาดแห่งใหม่เมื่อ พ.ศ. 2510 บริเวณตลาด (ภาค) หลวง ซึ่งเป็นชื่อตลาดวโรวส ถัดไปด้านเหนือ เป็นย่านราชการเทศบาล และกลุ่มห้องแถวขนาดใหญ่เป็นตลาดค้าส่งของเมืองแห่งใหม่ สร้างราว พ.ศ. 2518 ที่ว่างในบริเวณนี้ลดน้อยลง บริเวณถนนมูลเมือง-ท่าแพ แถบประตูท่าแพมีกิจกรรมที่รองรับการท่องเที่ยวเกาะศิวาหนาแน่นตลอดแนว การจราจรเริ่มคับคั่งจนต้องจัดระบบจราจรใหม่ในบริเวณนี้ให้เคื่องจรทางเดียว มีการสร้างประตูท่าแพใหม่ พ.ศ. 2526 มีร้านค้า ห้างสรรพสินค้า สถาบันการเงินธนาคารเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน แถบถนนข้างคลานเจริญประเทศขยายตัวหนาแน่นขึ้น มีธุรกิจห้องเช่าขนาดเล็ก กระจายตัวตามตอนในของพื้นที่อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีตลาดนัดกลางคืนสำหรับนักท่องเที่ยว NIGHT BAZAR เป็นสาเหตุให้พื้นที่แถบนี้มีความคั่งทางเศรษฐกิจมากขึ้นและกระจุกตัวหนาแน่นขึ้นด้วยตึกแถว 4 ชั้นและโรงแรมทันสมัย

ค. สภาพแวดล้อมบริเวณตอนเหนือของเมือง (ตำบลข้างเฟือก)

บริเวณถนนโชคนาภายหลังจากการเข้ามาของวิทยาลัยครูแล้ว ในพื้นที่แถบนี้เริ่มเจริญขึ้นมีอาคารพาณิชย์ริมถนนและชุมชนที่พักอาศัยตอนเหนือที่จัดสรรไว้ก่อนหน้าแล้ว การสร้างสนามกีฬากลางจังหวัด สถานีขนส่งบริเวณถนนข้างเฟือก ส่งผลให้พื้นที่แถบนี้มีความต้องการการเดินทางมาสูงขึ้นกว่าเดิม และการเปิดพื้นที่คาบอดโดยการเชื่อมถนนหัดสดี เสวี กับโชคนาแบ่งแปลงที่ดินเป็นซอยเล็ก ๆ คล้ายก้างปลากระจายอยู่เหนือที่ตอนในมากขึ้น และการเชื่อมถนนโชคนากับถนนทางหลวงสายเชียงใหม่-ลำปาง (ฮ่อมเมือง) ที่ตัดใหม่เมื่อพ.ศ. 2511 เท่ากับ เชื่อมพื้นที่แถบนี้กับส่วนอื่น ๆ ของเมืองไว้สะดวกขึ้นและยังเปิดพื้นที่ตอนเหนือของเมืองออกอย่างมหาศาล ซึ่งในเวลาต่อมา มีการขยายถนนสายเชียงใหม่-แม่ริม (โชคนา) ให้กว้างขึ้นประกอบกับการย้ายสถานีราชการออกไปที่แม่ริมก็เป็นผลให้พื้นที่ตอนเหนือของเมืองเจริญขึ้นอย่างทันตามีโครงการจัดสรรบ้านที่ดิน อาคารพาณิชย์ 4 ชั้น ริมถนนที่ล้อมตลอดแนวถนนโชคนา เป็นย่านการค้าใหม่มีธนาคารพาณิชย์ การค้าก่อสร้าง โรงหนัง มากมายในย่านนี้ทำให้บริการผู้คนในย่านนี้และส่วนอื่น ๆ ของเมืองพร้อม ๆ กัน

ง . สภาพแวดล้อม เมืองบริเวณตะวันตกของแม่น้ำปิง (ตำบลวัด เกตุ)

การขยายตัวทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงภายหลัง 2507 มานี้ค่อนข้างเป็นไปอย่างช้า ๆ มีเฉพาะตอนต้นทศวรรษที่ 2500 เท่านั้นที่มีการเคลื่อนไหวสูง กล่าวคือ ราว พ.ศ. 2504 มีการสร้างโรงแรมของเชียงใหม่ซึ่งถือว่าเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งแห่งแรกของเมือง การก่อสร้างอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น รุ่นแรก ๆ ของเมืองแถบเชิงสะพานนาครีพร้อม ๆ กับการรุ่งเรืองในช่วงสุดท้ายของธุรกิจโกดัง-ค้าส่ง อุตสาหกรรมในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่เจริญเมือง-แก้วนารัฐ ค่อนข้างคงที่ ทั้งนี้เนื่องจากมีภาวะการเปลี่ยนแปลงสูงในยุคนั้นเมืองแล้ว (อิมตัว) นอกจากบ้านพักอาศัยที่เพิ่มขึ้นในบริเวณตอนในของพื้นที่ แถบถนนบำรุงราช-ทุ่งโฮเต็ลมักจะเป็นบ้านชั้นเดียวหลังเดียวกระจายตัวกันห่าง ๆ ซึ่งในแถบชุมชนเดิมตอนในตรอก-ซอยเล็ก ๆ รอบ ๆ วัดเกตุยังคงเดิมเงียบสงบเขียวชอุ่มและสวนตัวสูง ในพ.ศ.2511 ภายหลังจากการมาถึงของถนนสายเชียงใหม่-ลำปาง เท่ากับเป็นการเปิดพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกของเมืองออกมาก ส่งผลให้การเดินทางไปยังเชียงใหม่-พะเยาสะดวกขึ้น ต่อมา มีการสร้างถนนสายเชียงใหม่สันกำแพง-คอยสะแก-แม่โจ้ ใหม่อพร้อม ๆ กับการเฟื่องฟูของการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ริมถนนล้อมเมืองบริเวณ 4 แยก มีอาคารพาณิชย์โรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรรมากขึ้นมีการสร้างสถานีขนส่ง (อาเขต) ใหม่เพื่อความคล่องตัวของการเดินทางระหว่างจังหวัดสะดวกขึ้นอันเป็นผลให้พื้นที่แถบนี้เจริญขึ้นทั้งอาคารพาณิชย์ริมถนนและบ้านจัดสรรมากขึ้นตามตอนในเขตพื้นที่ชานเมือง

จ . สภาพแวดล้อม เมืองบริเวณทิศตะวันตกของเมือง (เชียงคอยสุ เทพ)

ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ได้จัดได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่แถบนี้สูงและชัดเจน ราว พ.ศ. 2507 มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ขึ้นในแถบเชิงคอยสุเทพ ซึ่งขยายจากโรงพยาบาลมหาราช (สวนดอก) คณะแพทยจุฬา ก่อให้เกิดการปลูกสร้างอาคาร เปิดหน้าดินเชิงคอยออก มีชุมชนเข้ามาพักอาศัยมากขึ้นโดยตอนต้น ๆ กระจายตัวตามแนวถนนสุเทพเป็นหลัก ในถนนห้วยแก้วเป็นชุมชนพักอาศัยบ้านเดี่ยวแยกตัวห่าง ๆ กัน ในเวลาต่อมา มีการจัดสร้างแนวเส้นคลองชลประทานสายแม่แดงโดยมีแนวถนนเรียบคลองตลอดแนวซึ่งส่งผลให้เปิดพื้นที่ตอนในได้ตลอดแนว เชียงคอยซึ่งมีการบุกรุกเข้ามาพักอาศัยจับจองมากกว่าเดิมพร้อม ๆ กับได้มีเอกชนเจ้าของที่รายใหญ่ในแถบตำบลสุเทพทำการจัดสรรแบ่งแปลงที่ดินโดยการ

ตัดแนวถนนนิมมานเหมินท์ เชื่อมระหว่างถนนห้วยแก้ว-สุเทพแล้วแยกซอยเล็ก ๆ เปิดพื้นที่ตอนใน ออก ขยายให้เป็นบ้านพักอาศัยในแนวขนานกัน 3 เส้น คือ ถนนเลียบบคลองชลประทาน, นิมมานเหมินท์ และซอยศิริมั่งคราจารย์ ประกอบด้วยเมื่อราว พ.ศ. 2511 โครงการถนนสาย เอ เชียงทางหลวง เชียงใหม่-ลำปาง แล้วเสร็จมาเชื่อมกับถนนห้วยแก้วบริเวณโรงแรมริจาคาฟุง เข้า เป็นถนนสายเดียวกับถนนนิมมานเหมินท์และสามารถต่อกับถนนสุเทพได้ เป็นวงแหวนรอบนอกเมือง เชียงใหม่ ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่ส่วนนี้ได้สะดวกขึ้นมาก ส่งผลให้ผู้คนอพยพเข้ามาพักอาศัย ปลูกบ้าน เรือนมากขึ้น เกิดเป็นชุมชนพักอาศัยใหม่หลายชุมชน เช่นชุมชนสวนดอก (เกาะตัวบนถนนสุเทพ) ชุมชนนิมมานเหมินท์ ชุมชนวัดอุโมงค์ชุมชนวัดช้างเคี่ยน (ถนนห้วยแก้ว) ในระยะหลังมีการทำธุรกิจ บ้านจัดสรร ห้องแถวพาณิชย์และตลาด บริเวณถนนสุเทพมีตลาดเกิดขึ้นชื่อตลาดต้นลำไย ให้บริการ แก่ผู้คนชุมชนแถบนี้ มีการขยายโรงพยาบาลมหาราชาให้ใหญ่ขึ้นขณะทำในบริเวณถนนห้วยแก้ว โรงแรม ชั้นหนึ่งเริ่มเข้ามาตั้งในแถบนี้เพื่อหนีความแออัดจากในเมือง สามารถเข้าถึงได้สะดวก อากาศดี วิวสวย เช่น โรงแรมริจาคา-เชียงใหม่ออริคิ-เชียงใหม่ภูคา-เชียงใหม่ฮิลล์ เป็นต้น บริเวณด้าน ใกล้เคียง ๆ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทั้งด้านหน้าด้านหลัง มีการค้าพาณิชย์หนาแน่นขึ้นตามลำดับทั้งนี้เนื่อง จากการเพิ่มขึ้นของนักศึกษา, ช่างราชการ ในโรงพยาบาลมหาราชา (สวนดอก) เกิดการค้าบริการ เพื่อรองรับกลุ่มคนเหล่านี้บริเวณกว้างและชัดเจนขึ้นหน้า ม.ช. ถนนห้วยแก้วและสุเทพจึงคึกคักขึ้น เป็นทำเลการค้าที่มีความต้องการซื้อ-จับจ่ายสูงมากในแต่ละวัน

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.2	แสดง เมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2511
	สัญลักษณ์
	ที่มา :

สภาพแวดล้อม เมือง, ขบวนการ เป็น เมือง, ยุคปัจจุบัน

3.2.4 เชียงใหม่ปัจจุบัน (พ.ศ. 2529-2535)

3.2.4.1 ภาพรวมของขบวนการ เป็นเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน

การกำหนดยุคของ เมืองในสมัยปัจจุบันถือเอาการเข้ามาของแพนทัศน์ เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2529 การกำหนดปีการท่องเที่ยว พ.ศ. 2530 และการบูมตัวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์กับอาคารสูง เมื่อปี 2529 จนถึงปัจจุบัน เป็นตัวแปรการเข้าสู่ยุคปัจจุบันของเมือง เป็นเสมือนยุคแห่งความโลภ สับสน ระว่างระวาง และหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่จะชี้ว่าเมืองเชียงใหม่อนาคตทางสภาพแวดล้อม เมืองจะไปในทิศทางที่เลวร้ายลงอย่างสุดขีด หรือรู้ตัวทันทัน และช้จัดภัยไว้ให้พ้าหน้าไปด้ตลอดรอดฝั่ง

ลำดับ เหตุการณ์ที่ส่งผลให้เมืองเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเมืองอย่างรวดเร็ว ปลาย พ.ศ. 2528 เชียงใหม่มีการพัฒนาทางสาธารณูปโภคมากขึ้นเพื่อรองรับการเป็นเมืองหลักในภาคเหนือ และแพนทัศน์ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ที่กำหนดบทบาทของเมืองเชียงใหม่อย่างเด่นชัด ส่งผลให้มีความต้องการมาลงทุนจากนักลงทุนสูงอย่างยิ่ง

ต้นปี 2529 สถานการณ์การบูมตัวตัวของธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานครและกระจายมายังเมืองใหญ่ ๆ ในภูมิภาค การตื่นตัวของธุรกิจบ้านจัดสรรอีกครั้งภายหลังจากชบเขามานาน ภาวะเศรษฐกิจที่กระเตื้องขึ้นจากการลดค่าเงินบาทใน พ.ศ. 2528 ตลอดจนการกำหนดให้สินเชื่อเงินกู้สำหรับนักลงทุน และจัดให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวเมืองไทยส่งผลการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวและนักลงทุนตลอดจนแหล่งเงินทุนต่างชาติเข้ามายังเชียงใหม่อย่างมาก ช่วง พ.ศ. 2531-2533 มีการเปลี่ยนแปลงการایشีที่ดิน กรรมสิทธิ์ที่ดินมีมากขึ้นมีโครงสร้างอาคารใหญ่ ธุรกิจอาคารชุดโรงแรมชั้นหนึ่ง ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล บ้านจัดสรร การเก็งกำไรที่ดิน การกว้านซื้อที่ดิน และสนามกอล์ฟ รีสอร์ท มีโฆษณาให้เห็นทั่วไปเมืองเข้าสู่ยุคทันสมัยเมืองบริโศค เอกชนารุงเทพเข้ามาลงทุนโดยเอากำไรใหนักที่สุด ผลักภาระการผลิตทางสาธารณูปโภคและการแก้ไขให้เทศบาลมากที่สุด เพื่อให้ได้ผลกำไรในเชิงธุรกิจมากที่สุด เป็นคติประจำใจนักลงทุนเหล่านี้ สร้างความเดือดร้อนให้พี่น้องชาวเชียงใหม่พื้น ๆ อย่างมาก จนถึงกับมีการต่อต้านกักท้วงหลายครั้ง นับตั้งแต่โครงการกระเช้าลอยฟ้า ขึ้นคอบยสุเทพ พ.ศ. 2529 โครงการคอนโดมิเนียมยักษ์ ใกล้เคียงสถานและแม่น้ำปิง พ.ศ. 2532 ซึ่งถือว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มสำนึกถึงคุณค่าเมืองเชียงใหม่ที่ดี ซึ่งประสบผลสำเร็จบ้างไม่ประสบผลสำเร็จบ้าง ตามกระแสทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งทางเทศบาลและผู้เกี่ยวข้องมีความสนใจในการแก้ปัญหาการเสื่อมของคุณค่าทางสภาพแวดล้อมเมืองมีการคาริจะสร้างเมืองแผ่ขึ้นมาแต่ก็กำลังรอจังหวะอยู่ เนื่องด้วยเหตุผลทางการเมือง

4.2.4.2 การขึ้นงลักษณะสภาพแวดล้อมเมืองทางการใช้ที่ดินย่านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ก. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณย่านเมืองเก่า (พระสิงห์)

พื้นที่บริเวณใจกลางเมือง เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพระดับใหญ่ ๆ น้อย ทั้งนี้เนื่องจากถูกควบคุมโดยกฎหมายห้ามสร้างอาคาร หากแต่การเปลี่ยนแปลงระดับเล็ก เช่นการสร้างอาคารพาณิชย์ริมถนน 4 ชั้น มีมากขึ้น หนาแน่นขึ้น ตามแนวถนนสายรอบคูเมืองด้านในทั้ง 4 เส้น ซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่เศรษฐกิจภายนอก บริเวณพื้นที่ใกล้ ๆ แหล่งโบราณสถานมีการสร้างคัดแปลงอาคาร สร้างความขัดแย้งและชิงเด่นต่อบริเวณแวดล้อมทางวัฒนธรรมมาก

การใช้ที่ดินทางราชการเริ่มลดลง (ยกเว้นโรงเรียน) ทั้งนี้เนื่องจากการมีนโยบายผลักดันให้สถาบันราชการไปอยู่ชานเมือง ย่านพักอาศัยหนาแน่นตามตอนในของพื้นที่ ที่โล่งว่างมีน้อย กรรมสิทธิ์ทางราชการ ย่านธุรกิจการค้าเกาะตัวตามแนวถนนสายแกนทั้ง 4 คือ ราชดำเนิน ราชดำเนิน มูลเมือง สามล้าน เป็นหลัก

ข. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณย่านใจกลางธุรกิจการค้าเมือง (ตำบลช้างม้อย-ช้างคลาน)

การใช้พื้นที่บริเวณการค้าสำคัญของเมืองนั้นปัจจุบันนี้มีความหนาแน่นมากพอจนถือได้ว่าเกือบอิ่มตัวในการพัฒนาทางราบแล้ว กล่าวคือพื้นที่แถบถนนช้างม้อย ท่าแพ ช้างคลาน (ตอนต้น) วิทยานนท์ ลอยเคราะห์ มูลเมือง และเจริญประเทศ ถูกใช้มาเป็นที่การค้าพาณิชย์ที่ต้องการความหนาแน่นสูงมาเกือบ 50 ปีแล้ว บนพื้นที่ชุมชนเดิมถนนหนทางเดิมอายุ 100-200 ปีมาแล้ว การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน และธุรกิจที่ตอบรับกับการท่องเที่ยว การใช้อาคารเป็นอาคารแถว 4 ชั้น ประชิดติดกันมาก ซึ่งอาจจะมีบ้านเรือนแทรกอยู่ หรือวัดแทรกอยู่ประปราย ทางตอนในเป็นบ้านแถว-บ้านเดี่ยวโบราณ แอบซ่อนอยู่ด้านหลังแนวโอบล้อมของตึกแถว ปัจจุบันนี้มีอาคารสูงสร้างขึ้นประชิดติดกัน และตอนในตรอกซอย ในชั้นที่มีตั้งแต่กลุ่มธุรกิจที่ตอบรับกับการท่องเที่ยวแบบง่ายๆ ซึ่งกระจายตัวหนาแน่นบริเวณถนนมูลเมือง ลอยเคราะห์ และประตูท่าแพ หรือการท่องเที่ยวแบบหรูหรา บริเวณถนนช้างคลาน เจริญประเทศ ที่ตั้งของโรงแรม ซึ่งชั้น 1 มากกว่า 10 โรงแรม ใกล้ตลาดนัดกลางคืน(NIGHT BAZAR)

สำหรับนักท่องเที่ยว ร้านค้าพาณิชย์ ธนาคาร ห้างร้าน ห้างสรรพสินค้า สำหรับคนเมือง แถบถนนท่าแพ ช้างม้อย วิชชยานนท์ หรือ ตลาดสดสำหรับแม่ค้าและคนเมืองพื้น ๆ แถบตลาด วโรรส ผสมปนเปกันในพื้นที่ โดยแบ่งเขตกันราย ๆ ด้านถนนท่าแพในปัจจุบันพื้นที่แถบนี้จัด ได้ว่ามีสภาพมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นฝุ่น คับ แอ้ง รกคืด และมีความหนาแน่นสูงตลอด ทั้งวัน มีการปลูกสร้างอาคารสูงในพื้นที่มากขึ้น ห้างสรรพสินค้า โรงแรม และคอนโดมิเนียม ซึ่งเป็นผลให้กระทบกระเทือนต่อความศรัทธาโบราณสถาน, วัด และมณฑลอารามน้ำปิง จนใน พ.ศ. 2533 เทศบาลออกข้อกำหนดห้ามสร้างอาคารสูงรอบวัด และริมน้ำปิงแต่ก็มีได้ช่วยอะไร ได้มาก แนวโน้มการใช้ที่ดินเพื่ออาคารสูง บริเวณนี้ยังมีอยู่สูงมากอยู่เช่นกัน ในแถบบริเวณถนน ช้างคลาน (ล่าง) ด้านทิศใต้ของพื้นที่ ปัจจุบันมีความหนาแน่นของการใช้ที่ดินและอาคารมากขึ้น อาคารพาณิชย์ทันสมัย ห้างสรรพสินค้า และโรงแรม ได้ขยับเขยื้อนลงมาในแถบนี้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่อง จาก เป็นแนวถนนสายใหญ่กว้างสาธารณูปโภคพร้อม เพื่อหลีกเลี่ยงพื้นที่ตอนในที่ดินที่สับสนออกมา ซึ่งในอนาคต มีแนวโน้มจะขยายตัวได้มากขึ้น

ค. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณตอนเหนือของเมือง (ตำบลช้างเผือก)

ภายหลังจากการย้ายสถาบันราชการออกไปนอกเมืองตอนเหนือ 4 กม. แล้ว พื้นที่ตั้งแต่สี่แยกช่วงสิงห์ ไปจรดศาลากลางทางด้านทิศตะวันออกของแนวถนน มีการใช้ที่ ดินที่เปลี่ยนแปลงมากขึ้นอย่างชัดเจน ตั้งแต่พาณิชย์กรรมประเภทห้องแถว 4 ชั้น ร้านอาหาร บั๊มน้ำมัน คลังสินค้า สำนักงาน ตามริมถนน ส่วนในบริเวณตอนในของพื้นที่ จากเดิมเป็น ทุ่งนา สวนผลไม้ เปลี่ยนการใช้เป็นกลุ่มบ้านจัดสรร ถนนซอยเล็กซอยน้อย เปิดพื้นที่ออกมากขึ้น จากแนว ถนนสายอ้อมเมืองทิศเหนือ ในบริเวณแถบถนนโชคนากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพบริเวณริมถนน เปลี่ยนแปลง เฉพาะการเข้ามาของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ 2 ห้าง พร้อม ๆ กันเป็นแหล่ง ศูนย์รวมการค้าต่าง ๆ ไว้มาก โรงหนัง ร้านค้า ตลาด ประกอบกับพื้นที่มีความหนาแน่นของ อาคารพาณิชย์มาก่อนหน้าแล้ว หากแต่พื้นที่ตอนใน ๆ ของถนนโชคนาทั้ง 2 ฟาก ตะวันออก ตะวันตก มีการเปลี่ยนแปลง ถนนเชื่อมตรอกชอกซอยมีมากขึ้นผู้คนมากขึ้น การค้าพาณิชย์เริ่ม ลามทั่วไปในตอนในบริเวณสายหลัก ๆ เช่น ถนนช้างเผือก 3 เชื่อมต่อไปยัง ถนนหัดเสวี และ เชื่อมต่อไปยังถนนอ้อมเมือได้ เป็นกลุ่มบ้านจัดสรรใหม่ ทาวเฮ้าส์กระจายทั่ว ๆ ไป แซมด้วย ชุมชนหนาแน่นเดิม บริเวณถนนสนามกีฬาที่เชื่อมต่อไปยังถนนรัตนโกสินทร์ที่ตัดใหม่ราว 2532 เปิดพื้นที่ตอนเหนือเมืองขึ้นและของเมืองออก บริเวณย่านชุมชนศรีภูมิ ตอนเหนือแจ้งศรีภูมิ ซึ่งมี

ผู้คนอาศัยหนาแน่นมาแล้ว บริเวณตอนใน ๆ พื้นที่ถูกแบ่งแยกออกเป็นซอยเล็ก ๆ แยก ๆ หลาย ซอย ซึ่งสามารถเจาะทะลุเข้าหากันได้ อยู่กันอย่างแออัด ในพื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ ตอนเหนือของเมือง ตั้งแต่เดิมเคยเป็นหนองน้ำนั้น ปัจจุบันกลายเป็นที่รองรับการพัฒนาที่จัดได้ว่าร้อนที่สุดทั้งนี้ เนื่องจากภายหลัง พ.ศ. 2532 โครงการ ถนนวงแหวนเส้นแรก คือถนนรัตนโกสินทร์ เชื่อมต่อพื้นที่ ระหว่าง 2 ฟังแม่เจ้าปิง ผ่านเข้ามายังพื้นที่นี้ ที่สามารถเชื่อมมายังถนนโชตนา อ้อมเมือง และ แจ่งศรีภูมิได้ในอนาคต ส่งผลให้สะดวกแก่การเข้าถึงมาก ซึ่งคาดว่าพื้นที่ดังกล่าว ในอนาคตจะ รองรับการพัฒนาขยายตัวของเมืองได้

ง. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณตะวันออกของแม่เจ้าปิง (ตำบลวัดเกต)

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในย่านนี้ที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันมี 3 ประเด็นหลัก คือ การขยายพื้นที่ไปยังพื้นที่ตอนในที่ยังไม่ได้รับการพัฒนามากขึ้น และหนาแน่นขึ้น การขยายพื้นที่ออกไปยังพื้นที่แถบชานเมืองทิศตะวันออกมากขึ้นและไกลขึ้น และการเข้ามาของอาคารสูง แถบริมน้ำท่ามกลางบ้านเดี่ยวเขี้ยวครีม สงบ ภาพรวมการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่เจ้าปิงแต่เดิมนั้นมีถนนเลียบแม่เจ้าปิงมีชุมชนบ้านเรือนโบราณดั้งเดิม เกาะตัวหนาแน่นตามแนวถนนเจริญราชฎ์ ตลอดแนวยาว ประกอบด้วยบ้านเรือน 2-3 ชั้น ขนาดเล็ก-ปานกลางเดิมพร้อมกับเรือสวนลำน้ำภายในอาณาเขตบ้านร่มรื่น ปัจจุบันได้มีอาคารขนาดยักษ์เสียดแทงขึ้นมา แถวริมน้ำแม่ปิง และละแวกชุมชน วัดเกต พ้าฮ่อม หนองหอย

ในถนนเจริญเมืองเป็นถนนที่มีความเจริญมานานแล้วตั้งแต่ยุคสมัยใหม่ ปัจจุบันการใช้อาคารและที่ดินเริ่มเปลี่ยนแปลงชัดเจนขึ้น ตามริมถนนตั้งแต่อาคารไม้แค่ 2 ชั้น อาคารตึก 2 ชั้นจนถึง 4 ชั้น รุ่นแรกของเชียงใหม่ปัจจุบันยังมีการค้าและบริการที่คุ้นเคยเฉพาะถิ่นซึ่งไม่โดดเด่นเท่าย่านการค้าท่าแพหรือช้างเผือก หากแต่อาคาร โรงแรม คอนโดมิเนียม ในช่วงตอนปลายของแนวถนนเริ่มมีอาคารพาณิชย์ 4-5 ชั้น แถวยาทันสมัยเกาะตัวลามไปจรดสี่แยกถนนอ้อมเมือง ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่า อาคารพาณิชย์ทำเลใหม่สะดวกและคล่องตัวกว่า กระจายเกาะตัวตาม ปลายถนนเจริญเมืองจรดแนวถนนอ้อมเมืองอยู่ห่าง ๆ รอการเข้ามาใช้ที่มากขึ้น พื้นที่ตอนในแถบกาวิละถือว่าเป็นพื้นที่ใกล้เมืองที่รู้สึกว่าเป็นเมืองมากกว่าส่วนอื่นๆ เนื่องจากเข้าถึงได้ยาก มุมอับเป็นชุมชนพักอาศัย สถาบันทหาร เรือสวน และร้านอาหารในแถบชานเมืองด้านตะวันออกเฉียงใต้

จ. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณตะวันตกของเมือง (เชียงคอยสุเทพ)

การขยายตัวของเมืองมายังทิศตะวันตกของเมืองแถบ เชียงคอยสุเทพ ถือได้
ว่ามีการเปลี่ยนแปลงสูงมาก ซึ่งสามารถแยกประเด็นการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยน
แปลงทางราบ การเปลี่ยนแปลงทางคิง

การเปลี่ยนแปลงทางราบในแถบนี้ คือการระบาคลามาไปสู่พื้นที่แถบ เชียงคอยสุเทพ
ของบ้านจัดสรร ทาวเฮาส์ และอาคาร พาณิชย์ 4 ชั้น ซึ่งขยายพื้นที่ออกกว้างขวางมากขึ้น ใน
แถบถนนนิมมานเหมินท์กลุ่มของบ้านจัดสรรหนาแน่นขึ้นจนรู้สึกอึดอัดบ้างแล้ว บริเวณถนนห้วยแก้ว
และสุเทพนั้น เนื่องจากที่ดินแปลงใหญ่ ๆ เหลือน้อยลง การเพิ่มขึ้นลักษณะบ้านจัดสรรจึงน้อยหากแต่
ปรากฏชัด เจนมากในเรื่องอาคารพาณิชย์ริมถนนทั้ง 2 สาย ที่เกาะตัวมากขึ้น ตามแนวยาว

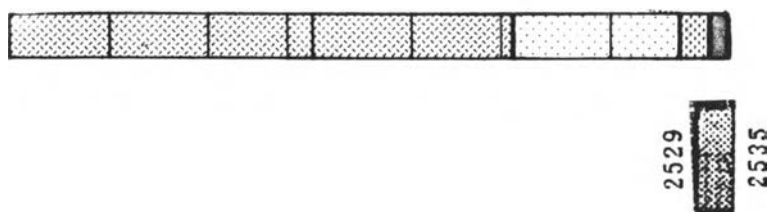
พื้นที่ชานเมืองแถบ เชียงคอย ชานตามแนวถนนเลียบคลองชลประทานที่มุ่งออกไปทางด้านเหนือ
สุขาภิบาลข้างเฟือก ตำบลข้างเคียน กลุ่มบ้านจัดสรรขนาดกลางแทรกตัวอยู่ทั่วไป ส่วนทางด้านนี้พื้นที่
ที่ตำบลอุโมงค์ชานกับแนวรันเวย์ เครื่องบินจะสามารถพบกลุ่มบ้านจัดสรรขนาดกลาง ใหญ่ หรูหรา
แผ่ขยายกับอาณาเขตไปตลอดแนว ในส่วนของบ้าน เชียงคอย อุโมงค์ และข้างเคียน ความหนา
แน่นเพิ่มมากขึ้นของคน และกิจกรรมการค้า พักอาศัย อาจจะเป็นสาเหตุจากการขยายตัวของ
ม.ช. เอง และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มากขึ้น การค้าในแถบนี้มีตลาดคั้นลำไยที่ใหญ่ขึ้น
และอนาเขตตลาดกว้างขวางขึ้น ตลาดแห่งใหม่ของผู้คนในย่านนี้คือ ห้างสรรพสินค้าขนาดนี้ 2
แห่ง ที่วางตัวอยู่ตอนต้นของถนนห้วยแก้ว และปลายถนนนิมมานเหมินท์ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแถบนี้
มากมายมหาศาลทั้งนี้เนื่องจากเป็นศูนย์รวมสินค้า บนเทิงครบถ้วนของความทันสมัย ภาพรวม
ของการใช้ที่ดิน ถนนห้วยแก้ว ลักษณะของตึกแถว 4 ชั้นริมถนนตอนนี้เป็นบ้านเดี่ยวแซมด้วยอาคาร
ขนาดใหญ โรงแรม คอนโดมิเนียม ห้างสรรพสินค้า ตลอดแนว หากแต่มีพื้นที่เว้นว่าง เป็นที่โล่ง
พื้นที่ราชการ และบ้านเดี่ยวรุ่นแรกๆของถนนที่ยังคงอยู่รอดและด้านภาระแสความเจริญอยู่ประปราย
ส่วนการเปลี่ยนแปลงอีกประเภท

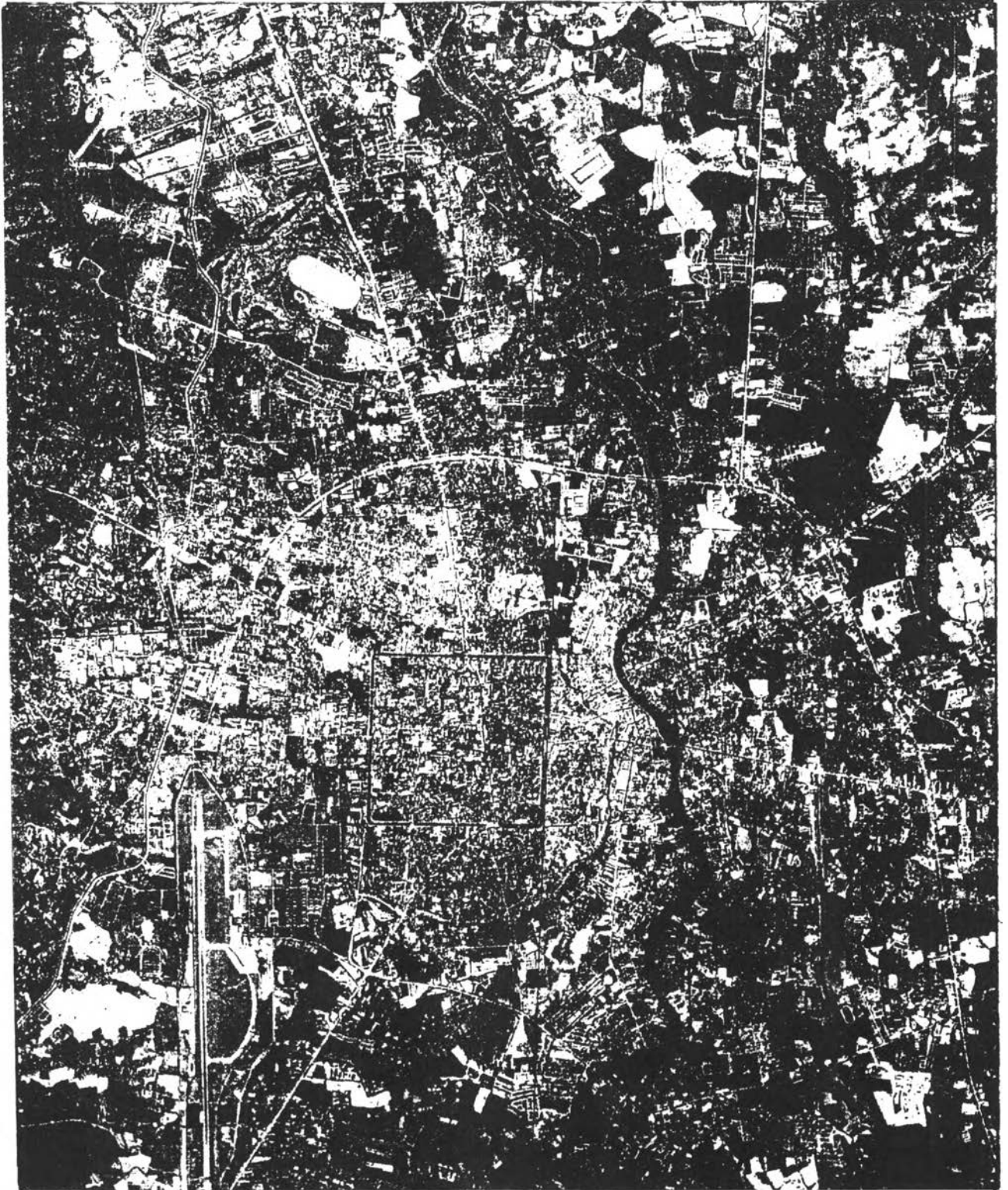
คือการเปลี่ยนแปลงในแนวคิง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งใหม่ที่มาแรงและเร็วพร้อม ๆ กับ
ปัญหาของเมือง คือ อาคารสูง ซึ่งแต่เดิมในย่านนี้มีเบาบางจน ภายหลัง 2529 คอนโดมิเนียม
เริ่มเข้ามาในเชียงใหม่ และระบาคอยตั้งแต่ 2531-2534 เปลี่ยนรูปโฉมทางกายภาพของย่านนี้ไป
อย่างมากแทบสิ้นเชิง การกระจายตัวบริเวณแถวคลองชลประทาน, ถนนห้วยแก้ว, ถนนสุเทพ
ถนนนิมมานเหมินท์ และตอนในของย่านบ้าน เชียงคอย อุโมงค์ และข้างเคียน อาคารเหล่านี้มี
ตั้งแต่ คอนโดมิเนียม โรงแรม ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

ฉ. ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณทิศใต้เมือง (ตำบลหายยา-ช้างคลาน)

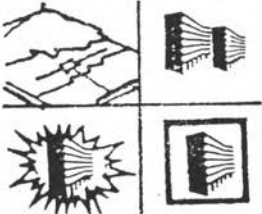

บริเวณด้านตอนใต้ของเมือง แถบหายยาปัจจุบันนี้มีความแออัดมากขึ้น เป็นชุมชนพักอาศัยหนาแน่นดั้งเดิมของเมือง แถบถนนพิชัยเนตร วัลลาย สุริวงค์ เป็นแหล่งแรงงานของเมือง สภาพแวดล้อมชุมชนไม้ดีนัก ถนนแคบแคบ บ้านเรือนทรุดโทรมเก่าแก่ประชิดติดถนน บริเวณแนวกำแพงดินเป็นชุมชนแออัดที่สร้างปัญหาทางสังคมแก่เมือง แหล่งโสเภณี ยาเสพติด และอาชญากรรมของเมือง ใน พ.ศ. 2531 มีโครงการของรัฐมีตั้งแนวถนนเชื่อมหมู่เรื่องฤทธิ-ศรีปิงเมือง-ประชาสัมพันธ-ช้างคลาน เปิดพื้นที่ตอนใต้หากแต่ไม่มีการพัฒนาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ กระจายเกาะตัวตามแนวถนนล้อมเมืองด้านล่างไปจรด 4 แยกทางดง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสูงมาก บ้านจัดสรร-ห้างสรรพสินค้าคลังสินค้า โรงงานอุตสาหกรรม เกาะตัวลงไปทางด้านใต้เมือง หากแต่ยังมีความหนาแน่นน้อยเนื่องจากมีที่ว่างมาก และการพัฒนาเหล่านี้กระจายอยู่ห่าง ๆ กัน แซมด้วยพื้นที่เกษตรกรรมและที่โล่งลุ่มชื้นแฉะ

ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2529 - พ.ศ. 2535)

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.3	แสดง เมืองเชียงใหม่ 2535
	สัญลักษณ์
	ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

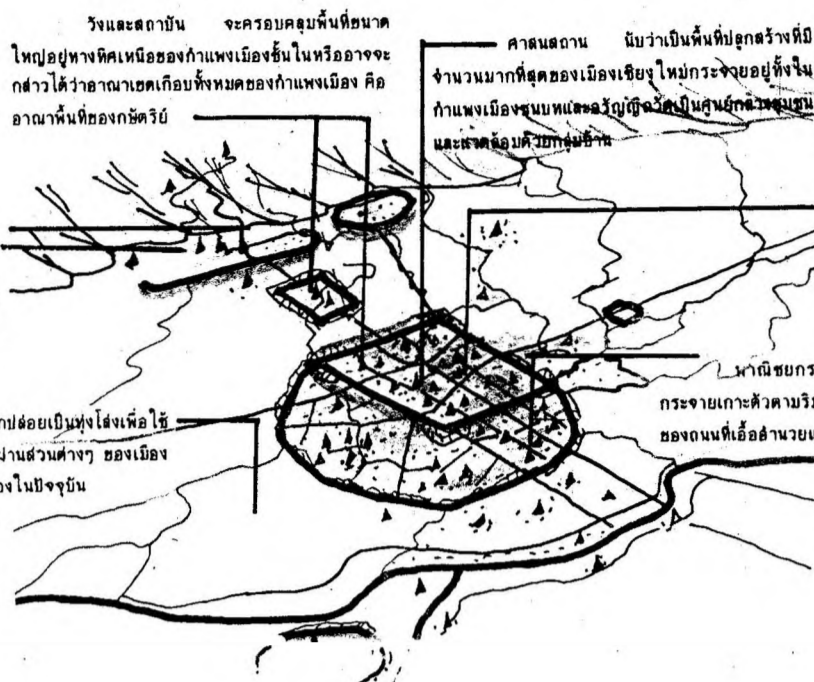
ยุคโบราณ พ.ศ. 1839 - พม่าครอบครอง

การชี้แจงสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ ใน ยุคโบราณ

ยุคเชียงใหม่โบราณ(พ.ศ.1839 -พ.ศ.2339)
ได้แก่ ตั้งแต่เชียงใหม่ได้วางโครงสร้างเมืองขึ้นในสมัย
พ่อขุนเม็งราย พ.ศ. 1839 จนถึงการล่มสลายของเมือง
เชียงใหม่ครั้งที่ถูกพม่าตีแตกเป็นเมืองขึ้นพม่าเกือบ
200 ปี จนร้างผู้คนใน พ.ศ. 2339

ด้านทิศตะวันตกเป็นดินแดนของรัฐว้า : มีวัด
ป่าหนอกคือวัดป่าเขาซึ่งเคยอุทิศให้ออกมาเป็น
พื้นที่เกษตรกรรม เวียงวิชาวัว และชุมชนชนบทที่
กระจายตัวอยู่โดยรอบ ตามดิน และสันผืนเมืองธรรมชาติ

พื้นที่บางแห่ง : ถูกปล่อยเป็นทุ่งโล่งเพื่อใช้
เป็นที่เลี้ยงสัตว์ มีการนำไถผ่านส่วนต่างๆ ของเมือง
เป็นน้ำใช้แทนน้ำประปาเช่นเมืองในปัจจุบัน

ชุมชนพักอาศัย มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้าง
เป็นส่วนเล็ก ๆ กระจายตัวอยู่รอบวัดซึ่งเป็นศูนย์กลาง
ชุมชนของคนและพวกที่อยู่ตามแนวทางภายในเขต
กำแพงเมืองและวัด
บ้านเรือนแถวตั้งอยู่ภายใต้ต้นไม้แต่เห็น
หลังคาหลังคา รั้วกำแพงและเจดีย์ไม่สันทัดไม่
อยู่เป็นระยะ ๆ ขนาดใหญ่เล็กตามความสำคัญของวัด
แต่เมื่อมองกำแพงเมืองขึ้นใหม่จะมีจำนวนมากกว่า
พื้นที่ส่วนอื่นๆ ที่ชัดเจนที่สุดจะเป็นพระเจดีย์หลวง ซึ่ง
ตั้งอยู่บริเวณกลางเมืองมาจากที่ใหม่ ๆ ก็เห็น

หน้าเขยกราบ (ตลาด) สันนิษฐานว่าจะ
กระจายเกาะตัวบริเวณถนนสายสำคัญ และตามจุดตัด
ของถนนที่เอื้ออำนวยแก่การพบปะผู้คน

ยุคฟื้นฟูเมือง

ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่(พ.ศ.2339 -2500)
ถือเอาการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ได้ให้เป็นหัวเมือง
ประเทศราชของกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2339 ตลอดจนการมี
บทบาทให้เชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรประเทศ
เป็นจังหวัดเชียงใหม่ของประเทศไทยและเป็นศูนย์
กลางของภาคเหนือภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ใน ต้น พ.ศ. 2500

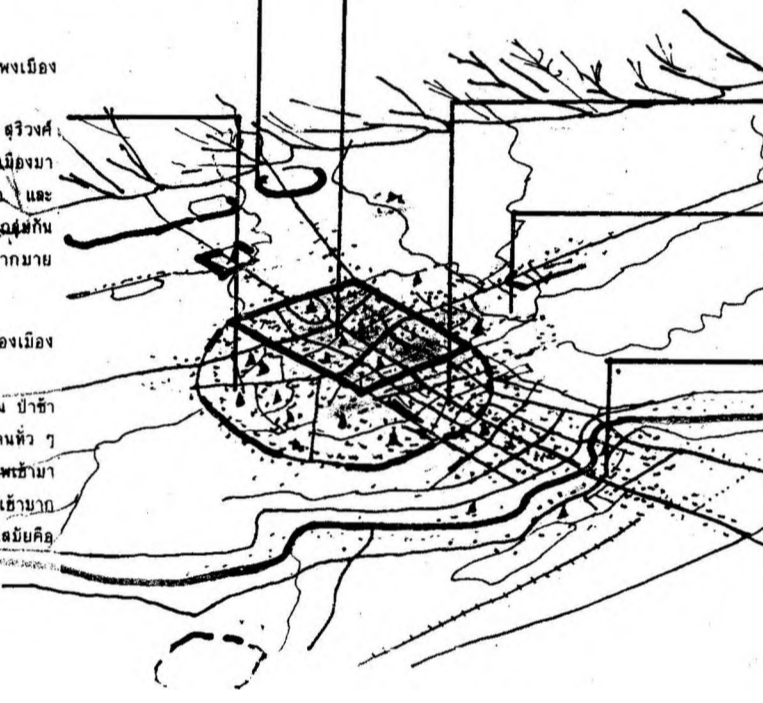
ดินแดนของรัฐว้าที่มีวัดป่า หนอกคือวัดป่า
เขาซึ่งเคยอุทิศให้ภายหลังมีการคิดถนนสองเส้นจะ
ออกจากแนวกำแพงเมืองทิศตะวันตก เส้นหนึ่งพุ่งออก
จากประตูสวนดอกผ่ากลางเวียงสวนดอก ไปยังบริเวณ
ฝ่ายทิศ เรียกว่าถนนสุเทพ อีกสายพุ่งออกจากบริเวณมุม
ของสี่เหลี่ยมคูเมืองด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า
หัวเวียง ไปยังด้านตะวันออกเฉียงเหนือเมือง ในช่วง
สงครามโลกครั้งที่ 2 มีการดำริให้สร้างเป็นสนามบิน
ชั่วคราวโดยทหารญี่ปุ่น นอกนั้นพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณ
เป็น ทุ่งนา-ป่าไร่ ไร่ เศษซากดิน ไร่ร้าง และป่าดิบ

การกระจุกตัวของบริเวณภายในกำแพงเมือง
โบราณ (พระสิงห์)
บริเวณชุมชนเมืองโบราณ บ้านเรือนแถวตั้ง
อยู่ภายใต้ต้นไม้ ศาลากลาง โรงเรียนยุพราช เรือนจำ
และกิจกรรมของรัฐมากอีกภายหลังจากเปลี่ยนแปลง
ระบบการปกครองเป็นเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่
เวียงของเจ้าเมืองเดินย้ายออกไปยังภายนอกหรือบาง
แห่งถูกทำลายให้ถอน

การขยายตัวของชุมชนบริเวณตะวันออก
ของแนวกำแพงเมืองโบราณ
บริเวณถนนท่าแพ-ช้างม่้อย-วิมานนาห์-ลอย
เคราะห์-ศรีดอนชัยและเจริญประเทศ พื้นที่ในกำแพง
เมืองแออัดมากขึ้นมีการขยายตัวออกมา มีการ รื้อถอน
กำแพงเมืองขึ้นใหม่และขึ้นนอกกำแพงส่วน ช่วงเวลานี้
พร้อมๆ กับการเข้ามาของผู้นำคนต่าง ก็นำเอาศิลปะ
และแบบแผนตะวันตกมาปรับใช้ พื้นที่บริเวณสวนดอกและ
จตุรมุขบ้าง ซึ่งแต่เดิมเรียกกันว่า บูรี มีลักษณะเป็นที่
ว่างเปล่าประดังของเมืองต่อมามีการสร้างกำแพงมี 6
การกระจุกตัวของร้านค้าตามแนวถนนท่าแพ ช้างม่้อย
วิมานนาห์ เป็นอาคารพาณิชย์รุ่นแรก ๆ ของเมืองและ
พัฒนาพื้นที่แถบนี้ให้เป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองแห่ง
แรก

บริเวณชุมชนด้านใต้ของแนวกำแพงเมือง
(ภายในวังล้อมของแนวกำแพงเดิม)
บริเวณชุมชนบ้านห้วยยา ดิพนธ์นคร สุวิวงศ์
วิลาศ เป็นชุมชนพักอาศัยโบราณอยู่ควบคู่กับเมืองมา
ช้านานแล้ว เป็นบ้านเรือนไม้ หาด ซ่างมีมื่อ และ
เกษตรของเมืองเป็นสังคมพื้นเมืองเดิมๆ เกษตรผู้ทำ
อย่างหนาแน่นรอบ ๆ วัดขนาดเล็ก ๆ ที่มากมาย
กระจายแทรกตัวตามพื้นที่ต่างๆ

สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณทิศใต้ของเมือง
(ช้างกลาง)
เดิมบริเวณนี้เป็นที่ลุ่มต่ำ ขึ้นเขาเป็น ป่าช้า
ทุ่งหญ้า ไม่มีชุมชนบ้านเรือนไม่เป็นที่นิยมของคนทั่วไป
ไป ทิศนี้ไม่มีวัด ชาวภูไทอาศัยอยู่ก่อน ภายหลังมีคณะมิชชันนารีชาวโผล่ได้เข้ามา
ว่านซื้อที่ดินแล้วจัดตั้งโรงเรียน มีรูปแบบทันสมัยคือ
โรงเรียนพระหฤทัย เรือนา และมงพอร์ด

สภาพแวดล้อมบริเวณตะวันออกของเมือง
(ด้านช้างเผือก)
บริเวณถนนกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีชุมชน
บ้านพักหรือชุมชนบ้านข้างเมืองที่ตั้งฐานเป็น
กลุ่มใหญ่โดยวัดหลายแห่งเป็นศูนย์กลางชุมชน

สภาพแวดล้อมการใช้ที่ดินเมืองบริเวณ
ตะวันออกของแม่น้ำปิง
เดิมมีชุมชนโบราณมาอยู่แถบนี้เกาะตัว
บริเวณรอบ ๆ วัด และแนวกำแพงเมืองก่อนแล้ว
สะพานไม้ริ้วเก่า ซึ่งสร้างโดย DR. DANIEL
MEGILVARY มิชชันนารีชาวอเมริกัน ใน พ.ศ. 2410
โรงเรียนฝรั่งชื่อ โรงเรียนเซเวนต์ฮิลลี่ บนถนนแก้ววาว
รัฐ และมีการค้า ทางนำเข้ามาซึ่งส่งผลให้ถนนเจริญ
รามาธิบดีมีงานฝรั่ง ทำเรือ-แพมาขายอยู่เพื่อ
ขนส่งสินค้า ไม่ลึก

ยุคเชียงใหม่สมัยใหม่(พ.ศ.2500-พ.ศ.2529)
ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของ
เมืองได้ขยายออกมากจากโครงการของรัฐเข้ามา
จัดการ จนถึง พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการ
เข้ามาบริหารราชการส่วนอำเภอโครงการพัฒนาภาค
เมืองโดยเอกชนมากขึ้น

สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณทิศตะวันตกของ
เมือง (เชิงตอยสุเทพ)
ราว พ.ศ. 2507 มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ในแถบเชิงตอยสุเทพ ซึ่งขยายจากโรง
พยาบาลทหาร (สวนดอก) คณะแพทยศาสตร์ ก่อให้
เกิดการปลูกสร้างอาคารเปิดหน้าดินเชิงตอยสุเทพ มี
ชุมชนเข้ามาพักอาศัยมากขึ้นโดยคนต่าง ๆ กระจายตัว
ตามแนวถนนสุเทพเป็นหลัก ในถนนหัวเวียงกับชุมชน
ชนพักอาศัยบ้านเดี่ยวแยกตัวห่าง ๆ กัน ในราวปีต่อมา
มีการจัดสร้างแนวถนนคองของสะพานสายแม่แก้วโดย
มีแนวถนนเรียบคองตลอดแนวซึ่งส่งผลให้เกิดพื้นที่
คอนกรีตตลอดแนว

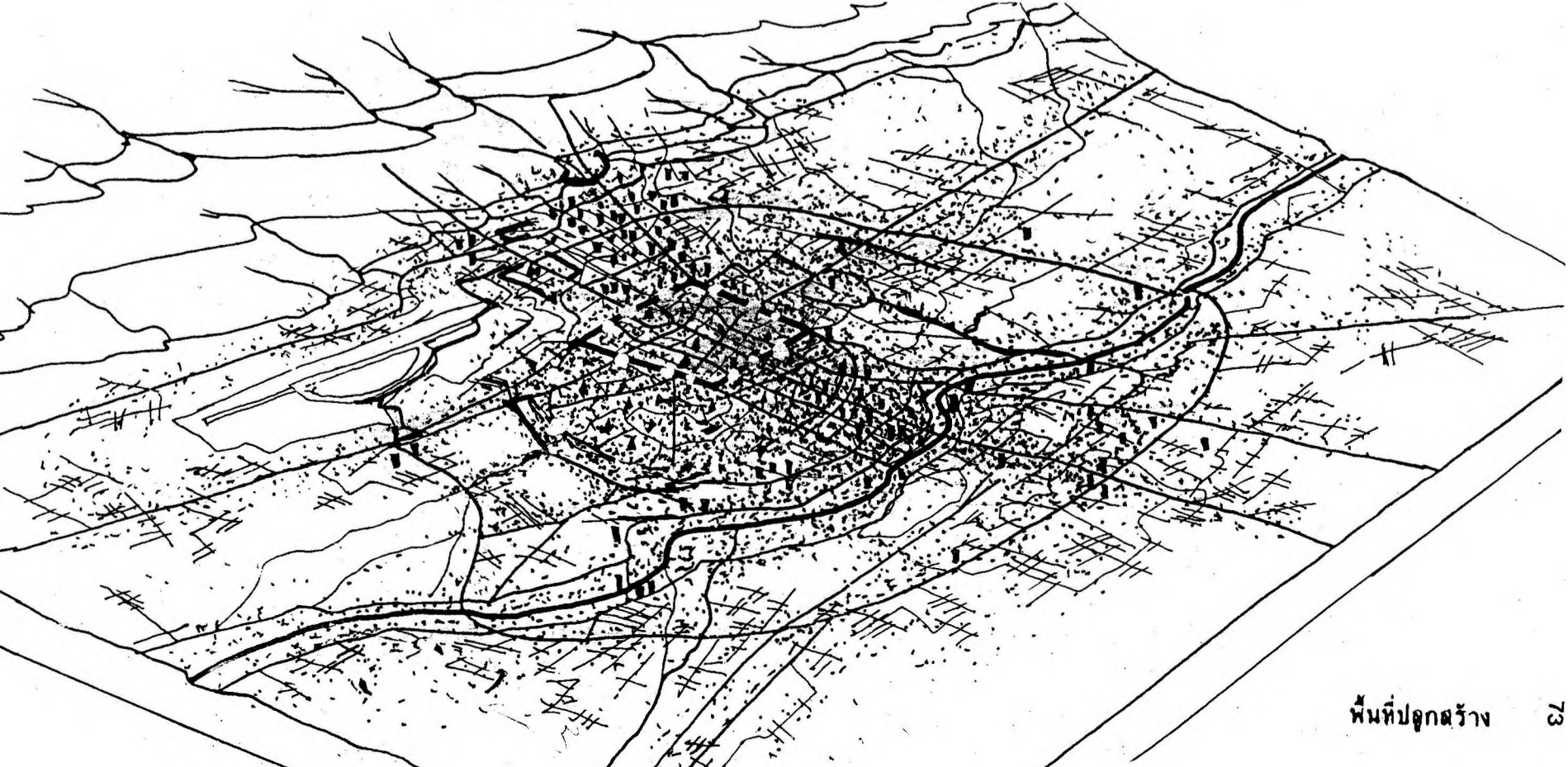
สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณใจกลางเมือง
ภายหลังจากขยายตัวของชุมชนมาขึ้นถนน
ถนนช้างม่้อยวิมานนาห์-ท่าแพ ซึ่งมีความหนาแน่นสูง
ขึ้นเป็นประตูกิจของเมืองมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะ
อาคารบริเวณนี้เป็นห้องแถว-ตึกแถว 2-3 ชั้นตลอดแนว
ถนน การจราจรเริ่มคับคั่งจนถึงขีดระบอบจราจรใหม่
ในบริเวณนี้ให้เดินทางรถไฟเดี่ยว มีการสร้างประตู
ท่าแพใหม่ พ.ศ. 2526

ราว พ.ศ. 2511 โครงการถนนสายเอเชีย
ทางหลวงเชียงใหม่-ลำปาง แล้วเสร็จมาเชื่อมกับถนน
ด้วยแกวบริเวณโรงเรียนกีฬาเข้าเป็นถนนสายเดียว
กับถนนนิมมาพินทร์และสามารถเชื่อมกับถนนสุเทพได้
เป็นวงแหวนรอบนอกเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสามารถเข้าถึง
พื้นที่ส่วนนี้ได้สะดวกขึ้นทำให้ผู้คนอพยพเข้ามาพัก
อาศัยปลูกบ้านเรือนมากขึ้น

สภาพแวดล้อมบริเวณคอนเหนือของเมือง
(ด้านช้างเผือก)
บริเวณถนนโชตนาภายหลังจากการเข้ามา
ของวิทยาลัยครูแล้ว ในพื้นที่แถบนี้เริ่มเจริญขึ้นมี
อาคารพาณิชย์ริมถนนและชุมชนพักอาศัยคอนกรีตที่จัด
สร้างไว้ก่อนหน้าแล้ว การสร้างถนนที่ห่างจากจังหวัด
สถานีขนส่งบริเวณถนนช้างเผือก ส่งผลให้พื้นที่แถบนี้
มีความต้องการการเดินทางสูงขึ้นกว่าเดิม

สภาพแวดล้อมเมืองบริเวณตะวันออกของ
แม่น้ำปิง (ตำบลชวเกตุ)
การขยายตัวทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง
ภายหลัง 2507 มาคือค่อนข้างเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยเฉพาะ
คอนกรีตที่รวมที่ 2500 เท่านั้นที่มีการเคลื่อนไหวสูง
กึ่งจริง ราว พ.ศ. 2504 มีการสร้างโรงแรมของ
เชียงใหม่ ฝรั่งเรื่องในช่วงยุคท้ายของธุรกิจโกดัง-
ค้าส่งอุตสาหกรรมในพื้นที่นี้ในพ.ศ.2511 ภายหลัง
จากการมาถึงของถนนสายเชียงใหม่-ลำปาง (อ้อม-เมือง)
เพื่อกับเป็นการเปิดพื้นที่ตามเมืองด้านตะวันออกของ
เมืองออกมาส่งผลให้การเดินทางไปยังเชียงใหม่-พะ
เยาสะดวกขึ้น มีอาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม
กรรมและบ้านจัดสรรมากขึ้น มีการสร้างสถานีขนส่ง
(อาเขต)

แสดงสภาพภายในบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2535

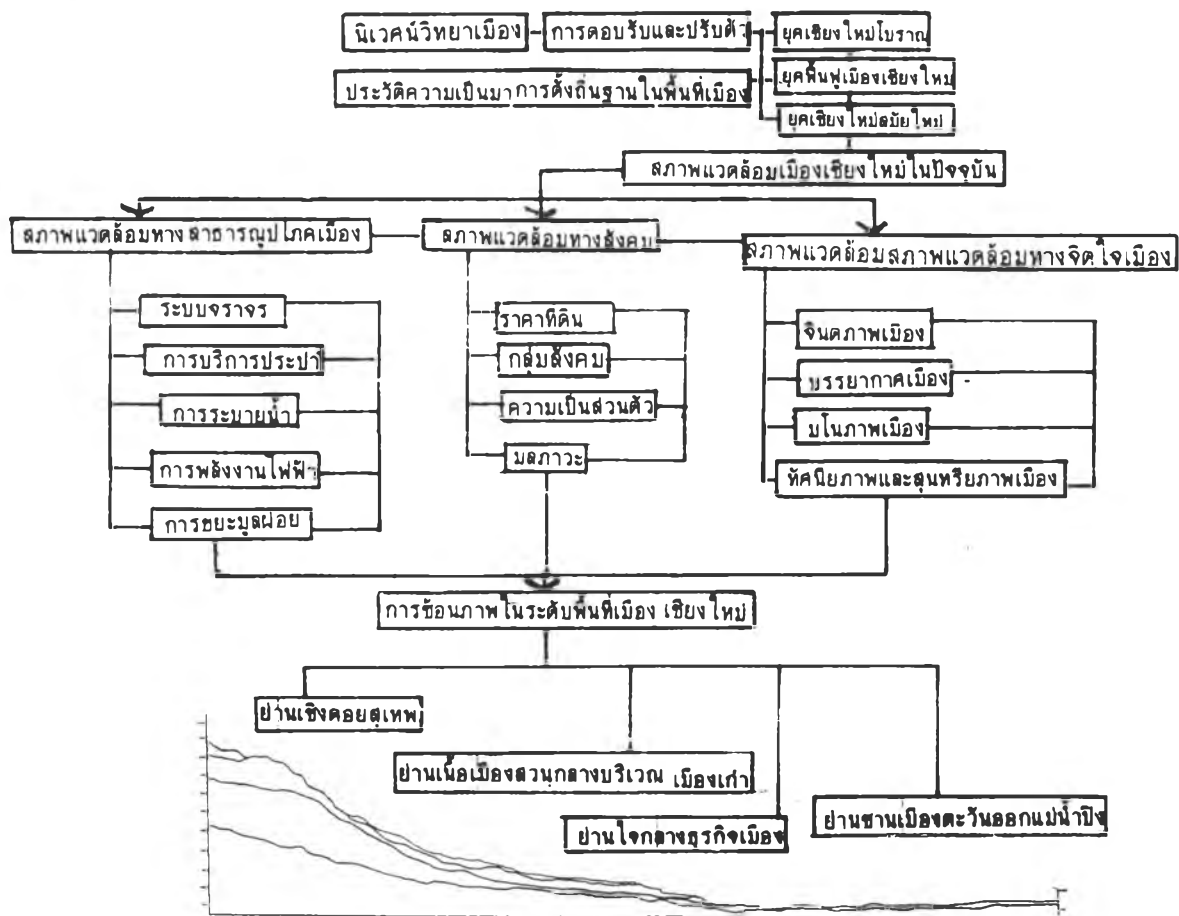

สภาพแวดล้อม เมือง, เมือง เชียงใหม่ในปัจจุบัน

3.3 สภาพแวดล้อม เมือง เชียงใหม่ในปัจจุบัน

จากที่ได้มีการศึกษามาแล้วในหัวข้อที่ 3.1 และ 3.2 ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมเมืองทางธรรมชาติและความสัมพันธ์ของนิเวศวิทยาเมือง ตลอดจนบทบาทการเป็นเมืองและภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐานอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากอดีตจนปัจจุบันแล้ว ท่ามกลางความเป็นเมือง เชียงใหม่ในปัจจุบันสามารถจำแนกสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมทางเทคนิคของเมือง 2. สภาพแวดล้อมเมืองทางกลุ่มสังคม เศรษฐกิจ กายภาพ เชิงพื้นที่เมือง 3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจเมือง

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, เชิงเทคนิค

3.3.1 สภาพแวดล้อม เมือง เชิงเทคนิคของ เมือง

สภาพแวดล้อม เมือง เชิงเทคนิคของ เมือง คือ สิ่งบริการสาธารณะประเภทสาธารณูปโภคที่เมืองจัดหาไว้บริการแก่ประชากร เป็นแนวเส้นสาย มีลักษณะเป็นโครงข่ายกระจายตัวอยู่เหนือพื้นที่เมือง ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

สภาพแวดล้อม เมือง,ปัจจุบัน, เชิงเทคนิค, เส้นทางคมนาคม

3.3.1.1 เส้นทางคมนาคมภายในเมือง

ก. ภาพรวมของโครงข่ายเส้นทางคมนาคม

ภายในเขตเทศบาลเมือง เชียงใหม่มีลักษณะของโครงข่ายเส้นทางคมนาคมมีหลายลักษณะ คือ แบบตารางหมากรุก, แบบวงแหวน, แบบดาวตามแนวถนน และแบบกระจายแนวตามสายยาว และมีชอยย่อยคล้ายกังปลา และแบบแนวเส้นอิสระยาวไม่เป็นระเบียบ

เริ่มต้นด้วย เส้นแนวรอบสี่เหลี่ยมคูเมืองโบราณเป็นศูนย์กลางภาพรวมโครงข่าย โดยมีแนวถนนในรัศมีทั้ง 6 สาย พุ่งออกจากศูนย์กลางไปสู่ทั้ง 6 ทิศ คือ ซึ่งโยงยึดกันไว้เป็นวงรอบ (แหวน) ขนาดใหญ่ในแถบชานเมืองโดยถนนล้อมเมือง ทั้งนี้บริเวณตอนในของพื้นที่แต่ละส่วนถูกชอยย่อยออกโดยถนนสายเล็ก ๆ คล้ายกังปลาและตารางหมากรุก

ภาพประกอบ หมายเลข...3.12

แสดงลักษณะเส้นทางคมนาคมประเภทต่างๆในเมือง

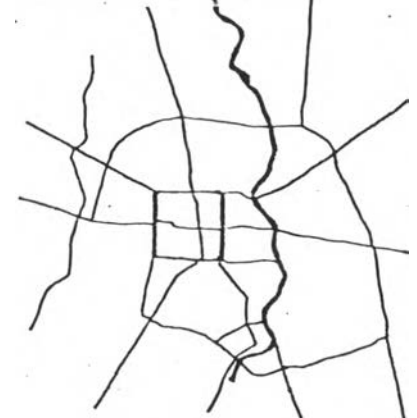
ระบบตารางหมากรุก

ระบบวงแหวน

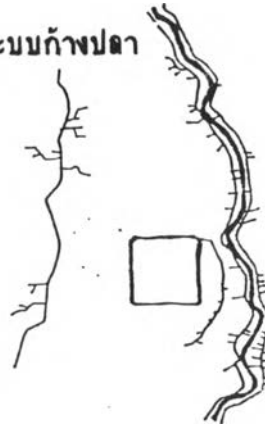
ระบบตามแนวสายถนน

ระบบดาว

ระบบกังปลา

ระบบอิสระยาว

ข. สภาพทั่วไปในของเส้นทางคมนาคม

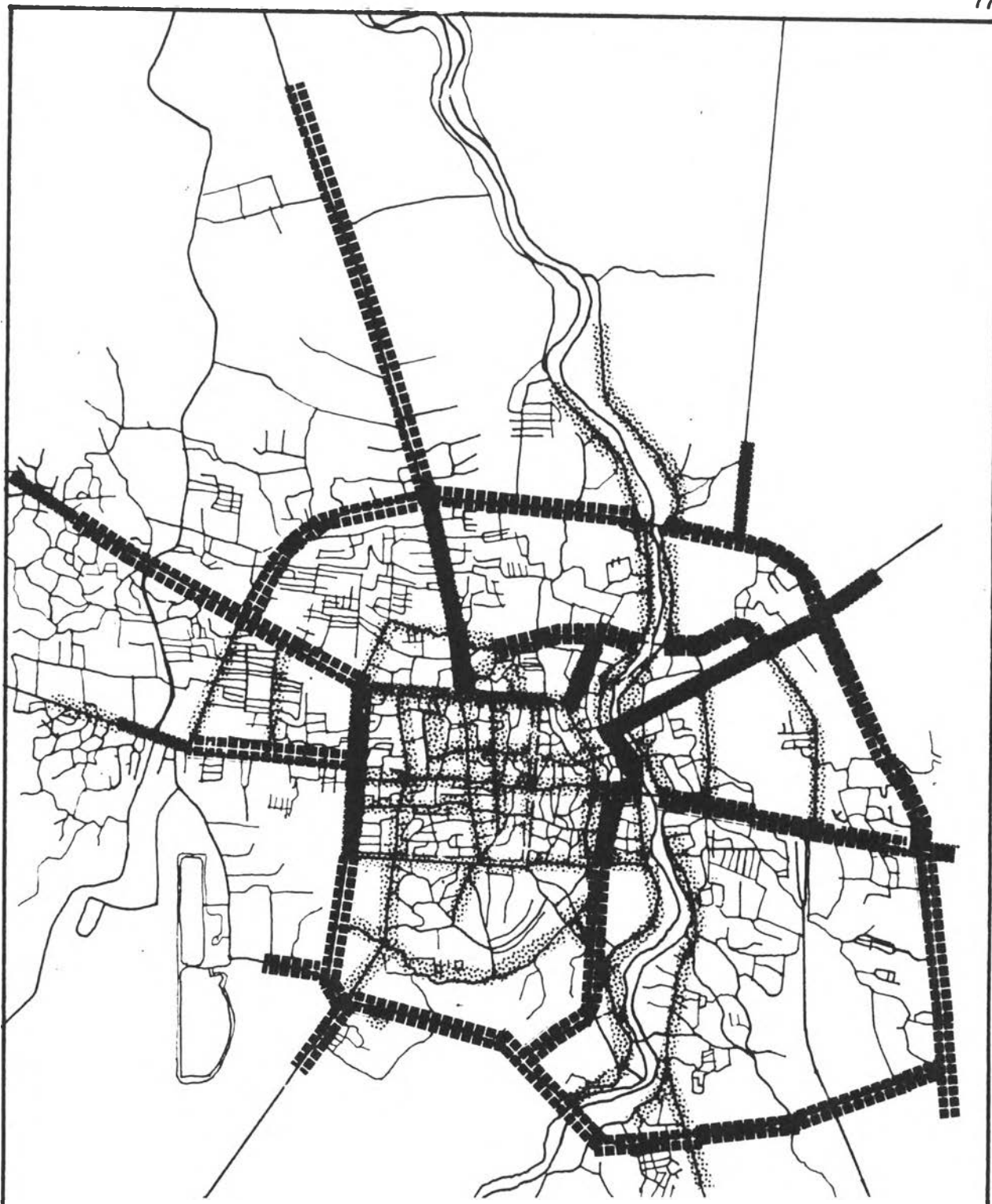
สำหรับความกว้างของเส้นทางคมนาคมจากการสำรวจสามารถจำแนกได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีความกว้างต่ำกว่า 10 ม. มีอยู่จำนวนมากโดยเฉพาะในเขตกำแพงเมืองเก่าและชุมชนหนาแน่นท้ายเมือง กลุ่มที่ 2 มีความกว้างระหว่าง 10-15 ม. ซึ่งมีจำนวนรองลงมา กลุ่มที่ 3 มีความกว้างระหว่าง 15-30 ม. ซึ่งมีอยู่น้อยมาก และกลุ่มที่ 4 มีความกว้างเกิน 30 ม. มีเพียงสายเคียวคือถนนสุขุมวิท (สำนักผังเมือง.2532) สำหรับสภาพถนนในเขตเมืองนั้นทั้งลูกรัง, ลาดยาง และคอนกรีต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นถนนลาดยาง จำนวนช่องทางวิ่งของถนนทั้ง 4 ช่องทางวิ่ง, 2 ช่องทางวิ่ง และ 1 ช่องทางวิ่ง

ค. คุณภาพของเส้นทางคมนาคมในเมืองเชียงใหม่

ตามมาตรฐานของการเคหะแห่งชาติเสนอว่าชุมชนแออัดที่มีความหนาแน่น (10-30 ครัวเรือน ต่อไร่)ควรจะมีถนนทางเท้าร้อยละ 17-20% ของพื้นที่ทั้งหมด (อัษฎางค์ โบราณพันธ์ 2527) ถ้าจะเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่อ้างถึงนี้แล้วในเขตเมืองเชียงใหม่ยังต่ำกว่ามาตรฐาน สาเหตุหลักของการทำให้เกิดปัญหาการจราจรในเขตเมืองเชียงใหม่ คือ โครงข่ายของระบบถนนไม่ครอบคลุมพื้นที่เมืองทุกส่วน ถนนแคบกว่าไปมาทั้งนี้เนื่องจากเป็นแนวทางโบราณซึ่งมีการเจริญขึ้นต่อกันอยู่ชานพื้นที่สำหรับจอดรถนอกถนน ระบบจราจรที่อนุญาตให้มียานพาหนะทุกชนิดที่มีความเร็วต่างกันเข้ามาใช้ถนนรวมกัน, รวมไปถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณยานพาหนะในพื้นที่เมือง คือระหว่าง พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2533 จำนวนยานพาหนะที่มีทะเบียนในจังหวัดเชียงใหม่ได้เพิ่มขึ้นในอัตรา 15 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งคาดว่าอัตราจะสูงเป็นเช่นนี้ต่อไปอีกจนถึงปี พ.ศ. 2543 ซึ่งยานพาหนะที่ขึ้นทะเบียนจะเพิ่มขึ้นสี่เท่า คือ ประมาณ 1,300,000 คัน หรือเกือบ 1 คันต่อคนและคาดว่าจราจรบนถนนหนทางทั่วเพิ่มขึ้นในอัตรา 9 เปอร์เซ็นต์ต่อปี, ถนนเจริญเมืองจะเพิ่มขึ้น 12 เปอร์เซ็นต์ ต่อปี ,และถนนล้อมเมืองเพิ่มร้อยละ 22 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (บริษัทหลุยส์ เบอร์เจอร์ อินเตอร์เนชันแนล อิงค์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2524)

พื้นที่มีปัญหาการจราจรรุนแรงในปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 ระดับความรุนแรง

รุนแรงมากได้แก่ เขตธุรกิจการค้าหลักของเมืองถนนท่าแพ-ถนนข้ามมอญ-ถนนราชวงศ์-ถนนช้างคลาน ,ถนนวิชัยยานนท์ และถนนเจริญประเทศ อยู่ในเขตท่าเลข้ามมอญและช้างคลาน ซึ่งเป็นเขตเมืองเก่าถนนที่สร้างไว้ไม่สามารถจะให้ความสะดวกแก่ความต้องการที่เพิ่มขึ้นมาก เป็นแหล่งที่จะดึงดูดให้ประชาชนจำนวนมากเดินทางเข้าไปติดต่อดำเนินค้าขาย การสร้างถนนใหม่หรือขยายถนนเก่าได้ยากลำบากมาก

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.1</p>	<p>แสดง สภาพทั่วไปของเส้นทางสัญจรเมืองเชียงใหม่</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ■■■■■ ถนนกว้าง 4 ทางวิ่ง คอนกรีต กว้าง 20 - 40 เมตร ▤▤▤▤▤ ถนนกว้าง 4 ทางวิ่ง ออสาย กว้าง 20 - 30 เมตร ▧▧▧▧▧ ถนนกว้าง 2 ทางวิ่ง คอนกรีต กว้าง 10 - 20 เมตร ▨▨▨▨▨ ถนนกว้าง 2 ทางวิ่ง ออสาย กว้าง 10 - 20 เมตร ▩▩▩▩▩ ถนน 1 ทางวิ่ง ออสาย กว้างน้อยกว่า 10 เมตร ▪▪▪▪▪ ถนน 1 ทางวิ่ง ลูกรี กว้างน้อยกว่า 10 เมตร <p>ที่มา : เทศบาลเชียงใหม่, สำนักงานเมืองและการสำรวจภาคสนาม</p>

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.2</p>	<p>แสดง ปริมาณการจราจรในเขตเมืองเชียงใหม่ (ชั่วโมงเร่งด่วน)</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <p>หมายเหตุ : ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วน หน่วยเป็น P.C.U. ที่มา สำนักผังเมือง 2531</p>

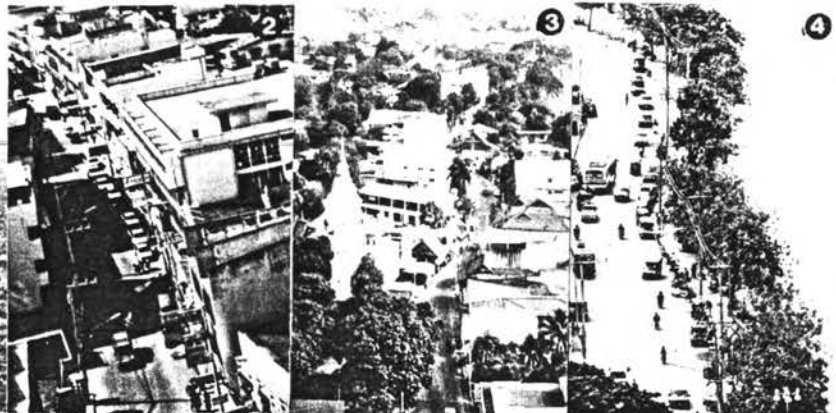
รุนแรงปานกลาง ได้แก่ บริเวณจุดตัดสี่แยกถนนสายสำคัญของเมือง โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วนของเมืองจะเกิดปัญหาคอขวด : เช่น สี่แยกถนนอ้อมเมือง-ห้วยแก้ว, สี่แยกเชิงสะพานนครพิงค์, สี่แยกอ้อมเมือง-สายเชียงใหม่-แม่มิม(ช่วงสิงห์) และตามประตูเมืองโบราณทั้ง 4 ประตูที่ยังเปิดอยู่(ประตูสวนดอกปิดตาย) ถนนสายสำคัญต่างๆ ของเมืองที่มีความต้องการเดินทางเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเร่งด่วนของวัน แต่ผิวถนนเท่าเดิม คือ ถนนห้วยแก้วตอนต้น, ถนนสุเทพช่วง ร.พ.มหาราช, ถนนช้างเผือก ถนนมณีนพรัตน์ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าระยะช่วงเวลา 2-3 ปี มาแล้ว ความแออัดของยานพาหนะบริเวณทางตะวันตก และตอนเหนือของเมืองสูงขึ้นมาก ซึ่งอาจจะ เป็นสาเหตุมาจากการขยายตัวของกาไรชี่ที่ดินในแถบตะวันตก และทิศเหนือของเมืองสูงขึ้นในลักษณะ เป็นแหล่งงาน มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ สถาบันการศึกษาอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาลมหาราช ตลอดจนห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และโรงแรม หรือไม้ก็ เป็นบ้านพักอาศัย, กลุ่มบ้านจัดสรร และคอนโดมิเนียม จึงเป็นการเคลื่อนย้ายของคนและรถวันแต่ละวันสูงขึ้น

ตาราง 3.1 ปริมาณและความยาว การ และปริมาณการจราจรสายหลักของเมืองเชียงใหม่

สายถนน	ความยาว (กิโลเมตร)	ความยาว	ปริมาณการจราจร
ถนนเร่งด่วนพิเศษ			
ถนนศรีนครินทร์	10.50	1,590	2,087
ห้วยแก้ว	13.00	3,125	3,429
คลองชลประทาน	7.00	2,120	437
ขมมานเกษมนคร	8.00	1,327	1,080
สุเทพ	12.00	3,017	3,124
อ้อมเมือง	20.00	12,064	1,821
ย่านใจกลางเมืองเศรษฐกิจ			
วิสุทธินคร	13.00	1,395	1,411
วังมฤค	9.50	750	2,294
สุเทพ	12.50	1,170	3,079
วังมฤค	12.00	2,467	1,645
คลองหาระ	7.00	1,015	731
เจริญราษฎร์	12.50	2,115	1,429
ศรีนครินทร์	12.00	1,000	2,240
ย่านตะวันออกของแม่น้ำปิง			
เจริญเมือง	13.50	1,505	2,565
เจริญประเทศ	10.00	2,800	1,543
ทุ่งไศล	6.00	1,815	981
แก้วมณีรัตน์	12.50	1,550	2,305
ย่านช้างเผือก			
โชดนา	12.00	1,594	1,801
มณีนพรัตน์	10.00	1,619	2,395
มสคเสวี	4.00	605	1,329
ย่านเมืองโบราณพระสิงค์-ห้วยยา			
มดเมือง	8.00	1,743	1,634
ราชมรรคชา	8.30	1,546	570
รพภทน้อย	6.00	1,643	752
ทิพย์นคร	8.00	696	1,394
ช้างหล่อ	10.00	1,803	1,245

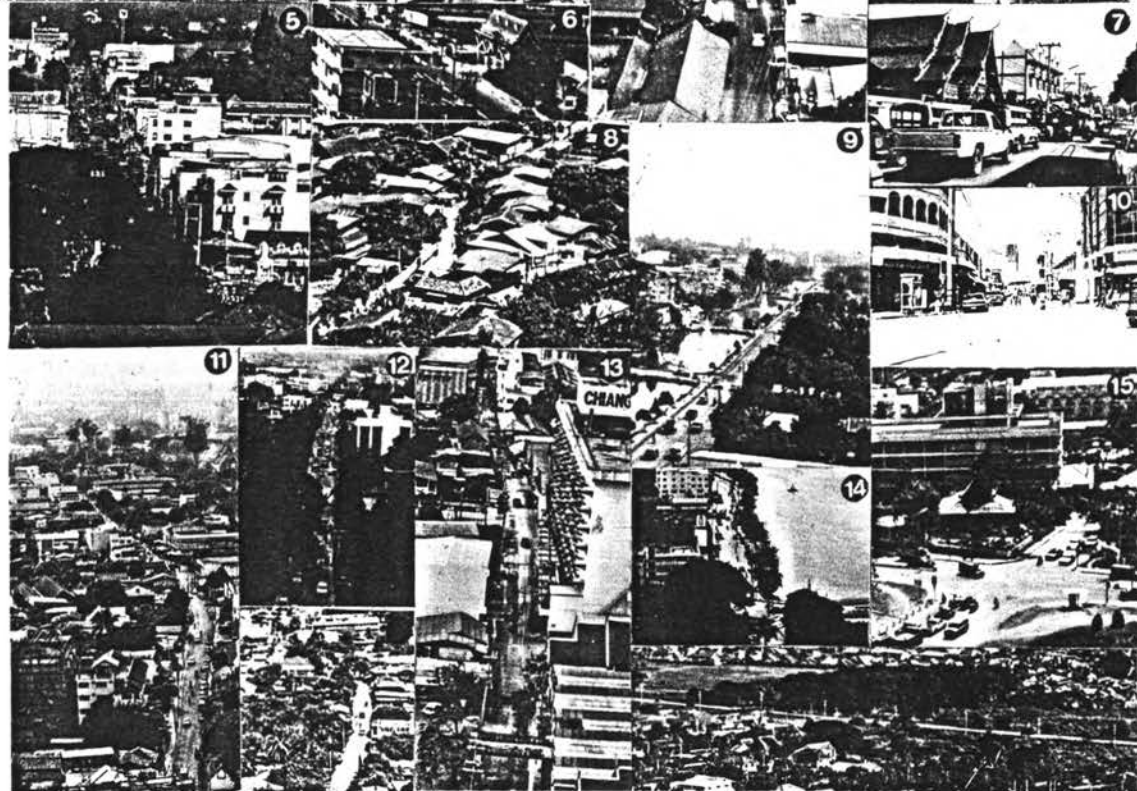
ที่มา : คิวจราจรเฉพาะเมื่อ พ.ศ. 2531 ปริมาณการจราจรเฉพาะในวันโม่งเร่งด่วน และราคาสูงสุดในถนนแต่ละสาย หน่วย คัน/ร.ม. *เส้นทางเดียว (*จุดรถไม่ได)

โครงข่ายคมนาคมเมือง

ภาพประกอบหมายเลข 3,12 แสดงภาพรวมโครงข่ายคมนาคมเมืองเชียงใหม่

- 2,3,4 ถนนสายหลักแคบคดเคี้ยว
- 5,6,7 ถนนสายหลักสร้างตามแนวยาว
- 8 ถนนสายแควถนน
- 9 ถนนแบบตารางหมากรุกในเมืองเก่า
- 11,12,13,14 ถนนสายแคบแนวแกน
- 7,10,15,6 พื้นที่จราจวตติชิต

จ. การจำแนกลักษณะโครงข่ายการคมนาคมในเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมเมืองเชิงเทคนิค กรณีเส้นทางคมนาคมสามารถจำแนกลักษณะของโครงข่ายเส้นทางคมนาคมได้ 4 ลักษณะ โดยใช้ตัวแปรในการจำแนกกล่าว คือ 1.บทบาทหน้าที่ของเส้นทางคมนาคม 2. ลักษณะของโครงข่าย 3. ความกว้างของเส้นทางคมนาคม และ 4. ลักษณะเฉพาะตัวของเส้นทางคมนาคม ได้แก่

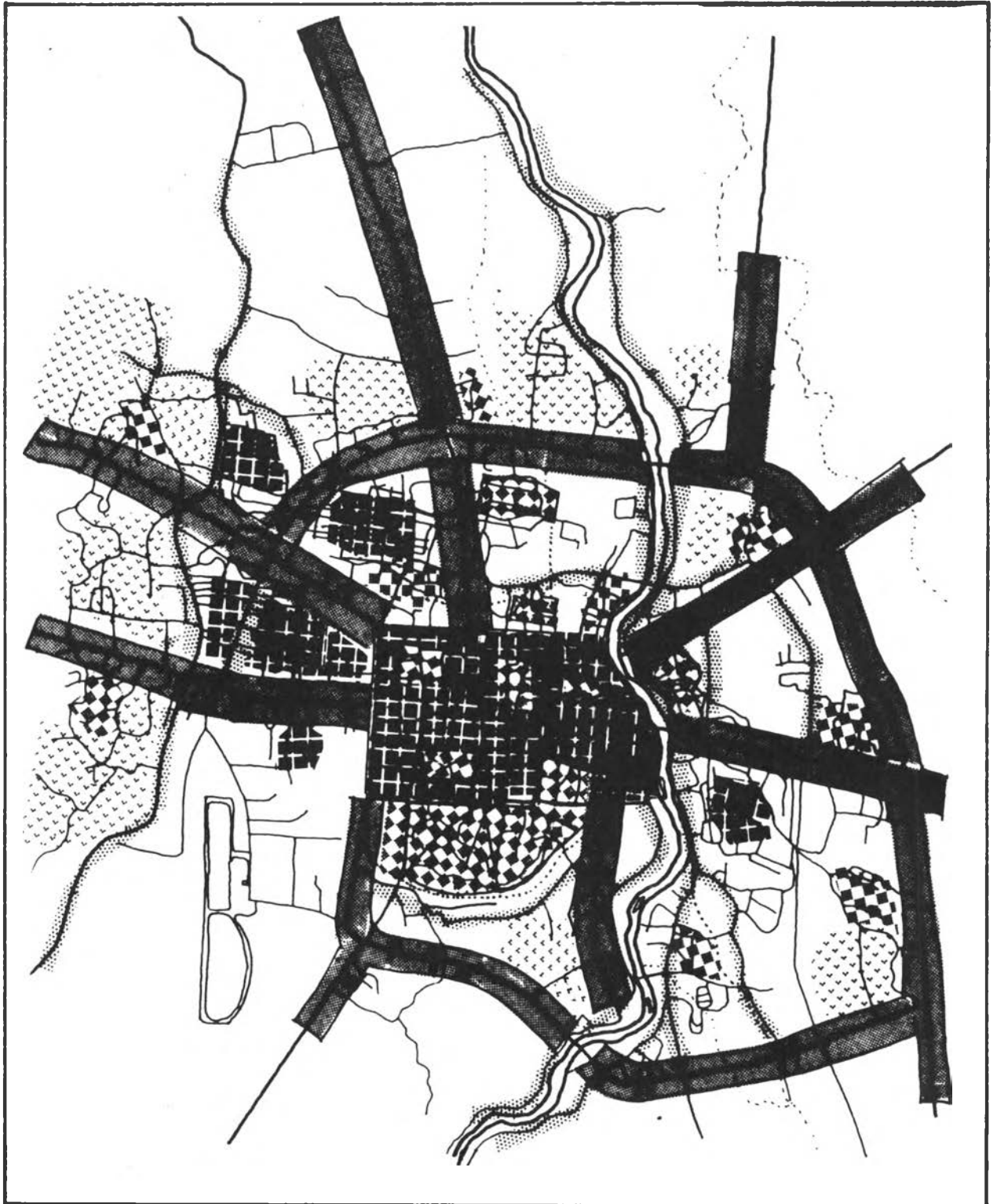
1. ถนนสายหลักกว้างโครงข่ายเบาบางลักษณะการเจริญตามแนวยาว RIBBON DEVELOP SYSTEM. ได้แก่ ถนนสายหลักคือถนนที่มีลักษณะเป็นถนนสายสำคัญเป็นแกนของภาพรวมของโครงข่ายทั้งหมด สามารถเชื่อมต่อไปยังส่วนชานเมือง หรือพื้นที่รอบนอกได้สะดวก ความกว้างตั้งแต่ 13 เมตร ขึ้นไป เป็นถนนเส้นเดียวที่มีความกว้างเปิดพื้นที่ตามแนวยาว เป็นแกนสำหรับการพัฒนาของย่านต่าง ๆ สามารถแบ่งพื้นที่ได้ตั้งหน้าตลาดสุเทพ : ได้แก่ ถนนห้วยแก้ว และถนนสุเทพ แถบชานเมืองรอบนอก ได้แก่ ถนนวงแหวน ซุปเปอร์ไฮเวย์ ทิศเหนือของเมือง ได้แก่ ถนนโชตนาตำบลช้างคลาน ได้แก่: ถนนช้างคลานตอนล่างแถบตำบลหายยา

2. ถนนสายหลักแคบโครงข่ายเบาบางลักษณะการเจริญตามแนวยาว RIBBON DEVELOP SYSTEM ได้แก่ ถนนสายหลักมีลักษณะเป็นถนนสายสำคัญเป็นแกนของภาพรวมของโครงข่ายทั้งหมดได้ ทั้งสามารถเชื่อมต่อไปยังส่วนชานเมืองหรือพื้นที่รอบนอกได้ดี และยังเป็นถนนเส้นเดียวที่เปิดพื้นที่ตามแนวยาวเป็นแกนสำหรับการพัฒนาของย่านนั้น ๆ ได้ หากแต่เป็นถนนแคบ ผิวจราจรน้อยกว่า 12 เมตร ซึ่งสามารถพบได้ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ดังต่อไปนี้ตำบลวัดเกต ได้แก่ ถนนเจริญราษฎร์ (หรือถนนเชียงใหม่-ลาพูนสายเก่า)ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ได้แก่ ถนนเจริญประเทศ

3 . ถนนสายรองแคบโครงข่ายหนาแน่นแบบตารางหมากรุก (GRID SYSTEM) ได้แก่ ถนนสายรองที่มีลักษณะเป็นถนนสายหลักของชุมชนเป็นแกนของชุมชน ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับแนวถนนสายหลักที่เป็นแกนของเมืองได้อย่างดี มีโครงข่ายหนาแน่นคือมีถนนซอยย่อยออกหลายสาย และมีโครงสร้างคล้ายตารางหมากรุกคือมีถนนตัดผ่านสวนบ้านในแนวตั้งฉาก เปิดพื้นที่ให้เป็นรูปปิดล้อมสี่เหลี่ยมหลายรูป แต่ผิวถนนกว้างไม่เกิน 13 เมตร ซึ่งสามารถพบได้ตั้งต่อไปนี้ ตำบลช้างม่อย ได้แก่ ถนนวิชัยานนท์-ช้างม่อย-ท่าแพ-ถนนช้างคลาน-ถนนลอยเคราะห์- ถนนเจริญประเทศ-ถนนศรีคอนชัย และถนนมูลเมือง ต. สุเทพ ได้แก่ ถนนนิมานเหมินต์ และ ถนนศรีมังคลาจารย์ ต. ช้างเผือก ได้แก่ ถนนหัตถิเสวี และ ซอยช้างเผือก 3

4. ถนนสายย่อยแคบโครงข่ายหนาแน่นไม่มีแบบแผนเป็นทรงอิสระวากาน (NON-SYSTEM FREE FROM) ถนนสายย่อยคือซอยเล็ก ๆ ที่แยกออกมาถนนสายรองอีกครั้ง ๑ ใช้เป็นทางเชื่อมต่อระหว่าง ภายในชุมชนพักอาศัยตอนในของพื้นที่กับถนนรองเพื่อสัญจรระหว่างชุมชนต่าง ๆ มีลายเส้นวากาน ลึบสน เป็นเส้นทางโบราณของเมือง น่าจะพัฒนามาจากทางเดินเท้าซึ่ง ขยายไม่ได้ ซอยคับแคบและกว้างไม่เกิน 6 เมตร ตำบลหายยา ได้แก่ ถนนพิพิธเนตร ถนนสุริวงษ์ ถนนวัวลาย และซอยเทพาราม และอื่น ๆ ต. วัดเกต พื้นที่ตอนในซอยถนนบำรุงราษฎร์กับถนนเจริญราษฎร์ เจริญเมือง กับ แก้วนาวรัฐ ต. ช้างเผือก ช้างเผือก ซอย 1 2 3 และตอนในของถนนรัตนโกสินทร์

5. ถนนสายย่อยแคบโครงข่ายเบาบางไม่มีแบบแผนรูปทรงโครงข่ายอิสระและวากาน (NON SYSTEM FREE FROM) ถนนสายย่อยคือตรอกซอยเล็ก ๆ ที่แยกออกมาจากถนนสายรองอีกครั้ง ๑ ใช้เป็นเส้นทางเชื่อมต่อกันภายในชุมชนพักอาศัย ชนบทที่ค่อนข้างห่างไกลตัวเมืองออกมาในแถบชานเมืองที่เบาบาง ไม่มีแบบแผน วากาน และถนนคับแคบ กว้างไม่เกิน 10 เมตร พบในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ตำบลสุเทพ ชุมชนอุโมงค์และช้างเคียน เชียงคอยสุเทพ ต. หนองหอย และอื่น ๆ ได้แก่ แถบชุมชนหนองหอย และอื่น ๆ แถบชานเมืองชนบท

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.4</p>	<p>แสดง ลักษณะของรูปแบบเส้นทางการสัญจรเมืองเชียงใหม่</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ถนนสายหลักกว้าง โครงข่ายเบาบาง ลักษณะพัฒนาตามแนวยาว ถนนสายหลักวงกว้าง โครงข่ายเบาบาง ลักษณะพัฒนาตามแนวยาว ถนนสายย่อย โครงข่ายหนาแน่น ลักษณะแบบตารางหมากรุก ถนนสายย่อย โครงข่ายเบาบาง ลักษณะวงวนโมบีแบบแผน ถนนสายย่อย โครงข่ายหนาแน่น ลักษณะวงวนโมบีแบบแผน <p>ที่มา จากการวิเคราะห์</p>

สภาพแวดล้อมเมือง, ปัจจุบัน, เชิงเทคนิค, ระบบระบายน้ำ

3.3.1.2 ระบบระบายน้ำเมืองเชียงใหม่

ก. ภาพรวมระบบระบายน้ำ

ระบบระบายน้ำที่ำ อยู่ในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ เป็นระบบท่อรวม กล่าวคือ ระบบที่ใช้ระบายน้ำเสียและน้ำฝนร่วมกัน ระบบระบายน้ำประกอบด้วยท่อระบายน้ำ รางระบายน้ำ คูดิน ลำเหมือง คูเมืองคลอง และแม่น้ำ น้ำเสียจะไหลลงสู่ระบบดังกล่าวโดยไม่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสีย ยกเว้นบางพื้นที่คือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโรงพยาบาลมหาราช(สวนดอก) ซึ่งน้ำเสียจะผ่านระบบบำบัดน้ำเสียก่อนระบายสู่ทางระบายน้ำสาธารณะข้างมหาวิทยาลัย พื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ไม่มีระบบระบายน้ำเสีย น้ำฝนและน้ำเสียจะไหลลงสู่พื้นที่ข้างเคียงที่มีระดับต่ำกว่า ตัวเมืองทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงในเขตคูเมืองและย่านการค้าจะมีท่อระบายน้ำสายหลัก (Main Drains) ซึ่งอยู่สองฟากถนนสายหลัก ส่วนท่อระบายน้ำสายย่อยซึ่งรับน้ำจาก อาคารบ้านเรือนมายังท่อระบายน้ำสายหลักยังไม่สมบูรณ์ สำหรับตัวเมืองทางฝั่งตะวันออกมีท่อระบายน้ำอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่อยู่ริมถนนแคว้นารัฐ ถนนเจริญเมือง และถนนปารุงราชฤทธิ์เท่านั้น ลักษณะ ขนาด และทิศทางของระบบระบายน้ำเสียและน้ำฝน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

1. ท่อระบายน้ำ

ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นท่อกลม มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นท่อเหลี่ยม (Box Convert) มีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 0.40 เมตร จนถึงเกินกว่า 1.00 เมตร ที่เกินกว่า 1.00 เมตร จะเป็นท่อเหลี่ยม ท่อส่วนใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.60 เมตร ถึง 1.00 เมตร มีความยาวทั้งหมดประมาณ 140 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ได้สร้างอยู่ใต้ทางเท้าริมสองฟากถนนสายหลัก แต่ก็มีท่อระบายน้ำที่ก่อสร้างใหม่บนถนนสายสำคัญบางสาย ตั้งอยู่ใต้ผิวการจราจร (ใต้พื้นถนน) ความกว้างของท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.40 เมตร 0.50 เมตร 0.60 เมตร และ 0.80 เมตร 1.00 เมตร และมากกว่า 1.00 เมตร (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.2532)

2. รางระบายน้ำ

เป็นรางระบายน้ำที่ลาดบุผิวด้วยคอนกรีต หรือใช้หินใหญ่ เรียงแล้วลาดด้วยปูนซีเมนต์ ส่วนใหญ่พบริมสองฟากถนนสายรอง มีความยาวทั้งหมดประมาณ 60 กิโลเมตร ปัจจุบันขนาดความกว้างของปากรางด้านบนอยู่ระหว่าง 0.25 เมตร (ขนาด 0.25 เมตร ขนาด 0.50 เมตร และขนาด 1.00 เมตร)

3. คูคินระบายน้ำ

บนถนนจำนวนมากโดยเฉพาะบนถนนรองและถนนซอย จะมีคูคินขนาดความกว้างด้านบนต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ 0.25 เมตร จนถึงเกินกว่า 1.00 เมตร อยู่ริมสองฟากถนนมีความยาวทั้งหมดประมาณ 70 กิโลเมตร สำหรับคูเมือง ซึ่งสร้างในสมัยพญาเม็งราย ในปี พ.ศ. 1839 ได้เข้ามาอยู่ในระบบระบายน้ำฝนในปัจจุบัน ในเขตที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงมีทางน้ำสายสำคัญ ๆ คือ คลองชลประทานแม่แตง ลำน้ำท่าช้าง, ลำน้ำหาว , น้ำแม่ข่า และ น้ำจากชลประทานจะผ่านคูเมือง เพื่อรักษาคุณภาพน้ำและระดับน้ำในคูเมืองแล้วไหลผ่านออกสู่คลองแม่ข่าไปสู่พื้นที่ทำการเกษตรด้านใต้ของเมือง

น้ำฝนและน้ำเสียจากท่อระบายน้ำ รางระบายน้ำและคูคิน หรือคลองส่วนใหญ่จะไปสิ้นสุดที่คลองชลประทาน และน้ำแม่ท่าช้าง ลำน้ำแม่ข่า และลำน้ำหาว ส่วนบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงนั้น ท่อ ราง และคูคิน จะไปสิ้นสุดที่ลำเหมืองริน ลำน้ำพญาคำ น้ำแม่ควา และน้ำแม่กวงเท่าที่ได้สำรวจนั้นได้พบว่ามีท่อราง และคูคินไปสิ้นสุดที่แม่น้ำปิง ยกเว้นท่อระบายน้ำฝนจากถนนช้างเคียง และร่องน้ำเล็ก ๆ ที่ไหลจากบ้านเรือนและอาคารที่อยู่ริมแม่น้ำ

4. การบำบัดน้ำเสีย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าน้ำเสียส่วนใหญ่ในเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นน้ำเสียจากบ้านเรือนที่พักอาศัยของชุมชน มีน้ำเสียจากอุตสาหกรรมน้อยมากเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และเป็นอุตสาหกรรมประเภทอาหาร เป็นส่วนใหญ่ การบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นการบำบัดน้ำเสียแบบคิดค่าสำหรับกิจการโรงแรมขนาดใหญ่ โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่มีการควบคุมน้ำเสีย และโรงพยาบาลบางแห่ง เช่น ที่โรงพยาบาลแมคคอมมิค และมีการบำบัดน้ำเสียอีกหนึ่งแห่งคือ โรงบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งอยู่บริเวณใกล้โรงพยาบาลมหาราช ซึ่งปัจจุบันบำบัดน้ำเสียในเขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และน้ำเสียจากโรงพยาบาลสวนดอก ปริมาณวันละประมาณ 6,300 ลบ.ม. คิดเป็นประมาณน้ำเสีราวร้อยละ 25 ของน้ำเสียทั้งชุมชนเมืองเชียงใหม่ และคิดเป็นพื้นที่บำบัดน้ำเสีราวร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งหมด

ข. การจำแนกลักษณะพื้นที่ที่ได้รับการระบายน้ำของเมืองเชียงใหม่

ในการศึกษาจำแนกพื้นที่ให้บริการระบายน้ำ เมืองเชียงใหม่มีเกณฑ์ในการ

จำแนก คือ ความหนาแน่นของแนวเส้นท่อระบายน้ำ ลักษณะและประเภทของเส้นแนวระบายน้ำ และ ลักษณะ เฉพาะตัวของระบบระบายน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ พื้นที่ที่ได้รับการบริการระบายน้ำหนาแน่น คือพื้นที่ที่มีระบบเส้นท่อระบายน้ำขนาดใหญ่-ปานกลาง-เล็ก (เส้นผ่านศูนย์กลาง คือ 1.00 เมตร 0.8 เมตร 0.6 เมตร 0.4 เมตร) กระจายอยู่เต็มพื้นที่ เป็นท่ออัดถนนรวมทั้งมีระบบระบายน้ำหลายประเภทอยู่ในพื้นที่ คือ ท่อระบายน้ำ รางระบายน้ำ คูระบายน้ำ และแนวท่อรวมสำหรับค่าน้ำเสีย (BOX Convert)

1. พื้นที่ที่ได้รับการระบายน้ำหนาแน่น

ได้แก่พื้นที่ในตำบลช้างม่อย-ตำบลช้างคลาน บริเวณเขตใจกลางธุรกิจการค้าและบริการเมือง โดยมีระบบระบายน้ำตามธรรมชาติคือแนวคลองแม่ข่า รับน้ำจากทิศตะวันออก และตะวันตกลงยังแนวคลองแม่ข่า โดยระบบเส้นท่ออัดผิวจราจรเป็นแกนนำมาลงคลองแม่ข่า คือ บริเวณ ถนนท่าแพ-ถนนช้างม่อย-ถนนลอยเคราะห์-ถนนศรีคอนชัย ซึ่งเส้นท่อมมีขนาดใหญ่อตั้งแต่เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร จนถึงขนาด 1.60 เมตร (ทั้งสองฟากของถนนในบริเวณถนนเชื่อม) ถนนเจริญประเทศ ถนนช้างคลาน ถนนมูลเมือง รางตัวในแนว เหนือ-ใต้ และตรอกซอยเล็ก ๆ ตอนในของพื้นที่ จะใช้ระบบเส้นท่ออัดถนน พร้อม ๆ กับรางระบายน้ำควบคู่กันไป ปัจจุบันแนวถนนขนานคลองแม่ข่าทั้ง 2 ด้าน กำลังก่อสร้างท่อค้ำน้ำเสยรวมของเมือง เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำเสยไหลลงยังคลองแม่ข่าเน่าเหม็น ให้ไหลไปรวมกันในตอนท้ายเมือง เพื่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสยต่อไปในอนาคต ซึ่งจัดได้ว่าพื้นที่ในย่านนี้มีระบบระบายน้ำมากและหนาแน่นที่สุดในเมือง อีกทั้งยังทำงานหนักที่สุด เนื่องจากต้องรับน้ำจากชุมชนหนาแน่นในแถบนี้แล้วยังต้องช่วยในการระบายน้ำออกจากคูเมืองโบราณในช่วงที่น้ำมากเกินด้วย

2. พื้นที่ที่ได้รับการบริการระบายน้ำปานกลาง

คือพื้นที่ที่ได้รับการบริการการระบายน้ำมีระบบเส้นท่อขนาดปานกลาง - เล็ก (เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.6 เมตร และ 0.4 เมตร) พร้อม ๆ กับใช้ระบบระบายน้ำแบบโบราณ คือ รางระบายน้ำข้างถนน และคูคิน (แนวคูน้ำรอบเมืองโบราณซึ่งยังคงใช้เป็นระบบระบายน้ำของเมืองอยู่) เป็นหลักซึ่งจะกระจายตัวทั่วไปในบริเวณชุมชนหนาแน่นดั้งเดิม ได้แก่พื้นที่ ในตำบลพระสิงห์-หายยา-ศรีภูมิ และช้างเผือกบางส่วน ในบริเวณตำบลช้างเผือกและศรีภูมิยังคงใช้ลำน้ำธรรมชาติ คือ น้ำแม่ท่าช้าง (แม่ข่าตอนบน) เป็นแกนรับน้ำจากชุมชนท่ออัดถนน และซอยต่าง ๆ บริเวณตำบลพระสิงห์ยังคงอาศัยระบบระบายน้ำโบราณ คือคูคินรอบเมืองเก่ารับน้ำจากชุมชนไหล

จากทิศตะวันตกมายังตะวันออกและใต้ โดยท่อใต้ถนนและวางระบายน้ำข้างถนนทั่วไป ในบริเวณตอนใต้ของเมืองนั้นแถบตำบลหายยา ใช้แนวคูน้ำโบราณ (ลำคูไหว) เป็นเกณฑ์ในการระบายน้ำจากชุมชนหนาแน่นดั้งเดิมทั้งหมดน้ำจะไหลลงทางใต้ของชุมชนผ่านท่อใต้ถนนและวางระบายน้ำข้างถนนไปยังรอบแนวลำคูไหว ซึ่งจะบรรจบกับคลองแม่ช่าตอนท้ายเมืองและไหลลงยังที่ลุ่มต่ำด้านใต้ต่อไป

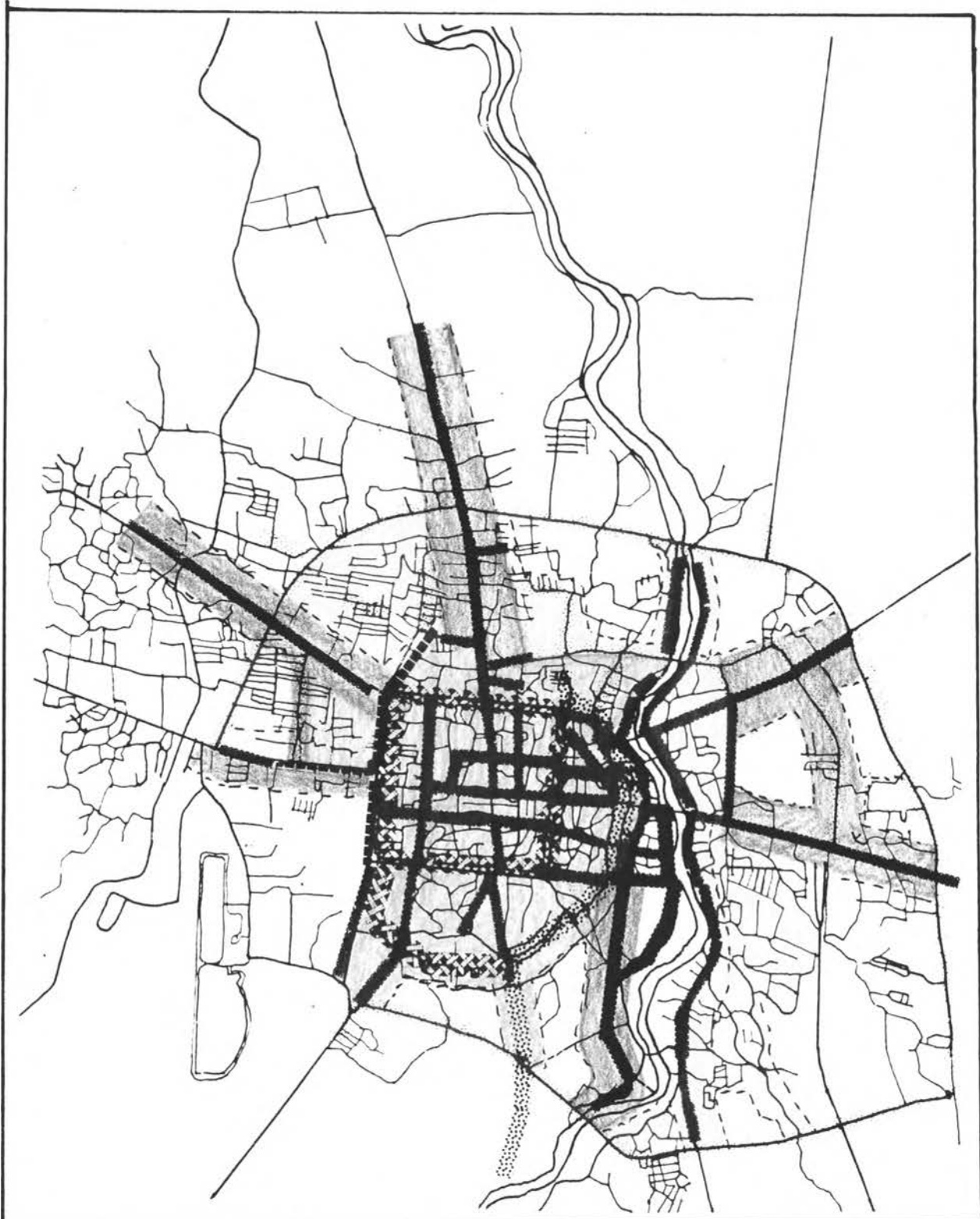
3. พื้นที่ที่ได้รับการระบายน้ำเฉพาะเส้นทางสายหลัก

คือพื้นที่ที่มีระบบระบายน้ำ บางบางมีเฉพาะเส้นทางสายหลักที่ตัดผ่านเป็นเกณฑ์ของชุมชนทั้ง 2 ฟากถนน ขนาดของท่อระบายน้ำขนาดปานกลางจนถึงใหญ่คือ 0.60 เมตร จนถึง 1.20 เมตร ได้แก่ บริเวณแนวถนนโชตนา ถนนห้วยแก้ว, ถนนเจริญเมือง, ถนนแก้ววารีรัฐ, ถนนข้างศาลาตอนล่าง และถนนเจริญประเทศตอนล่าง ให้บริการระบายน้ำเฉพาะชุมชนที่เกาะติดอยู่ริมถนนเท่านั้น ถนนห้วยแก้วจะมีทิศทางการไหล ต.ต- ต.อ จากสวนสัตว์เชียงใหม่มาลงยังแจ้งหัวริน หน้าทีหลักใช้เป็นที่ระบายน้ำฝน, น้ำป่า ที่ไหลลงมาจากคอยสุเทพ

ถนนโชตนาน้ำเสียจะไหล 2 ทิศทาง คือบริเวณถนนโชตนาช่วงต้นน้ำไหลลงลำเหมืองท่าช้าง และตอนปลายน้ำจะไหลไปทางทิศเหนือยังที่ลุ่มต่ำตอนเหนือของเมือง ในถนนเจริญเมืองและแก้ววารีรัฐจะรับน้ำจากชุมชนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงไหลจากตะวันตกไปยังตะวันออก เป็นเกณฑ์หลักสิ้นสุดที่ถนนอ้อมเมืองและปล่อยลงคูคินข้างทางและที่ลุ่มต่ำของชานเมืองฝั่งตะวันออกและในบริเวณถนนข้างศาลาและเจริญประเทศตอนล่าง เป็นท่อใต้ถนนขนาดใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.00 เมตรรับน้ำจากถนนศรีคอนชัยและชุมชนริมถนนแถบใต้เมืองไหลจากทิศเหนือลงใต้ยังที่ลุ่มรับน้ำทางใต้เมือง

4. พื้นที่ไม่ได้รับการระบายน้ำ

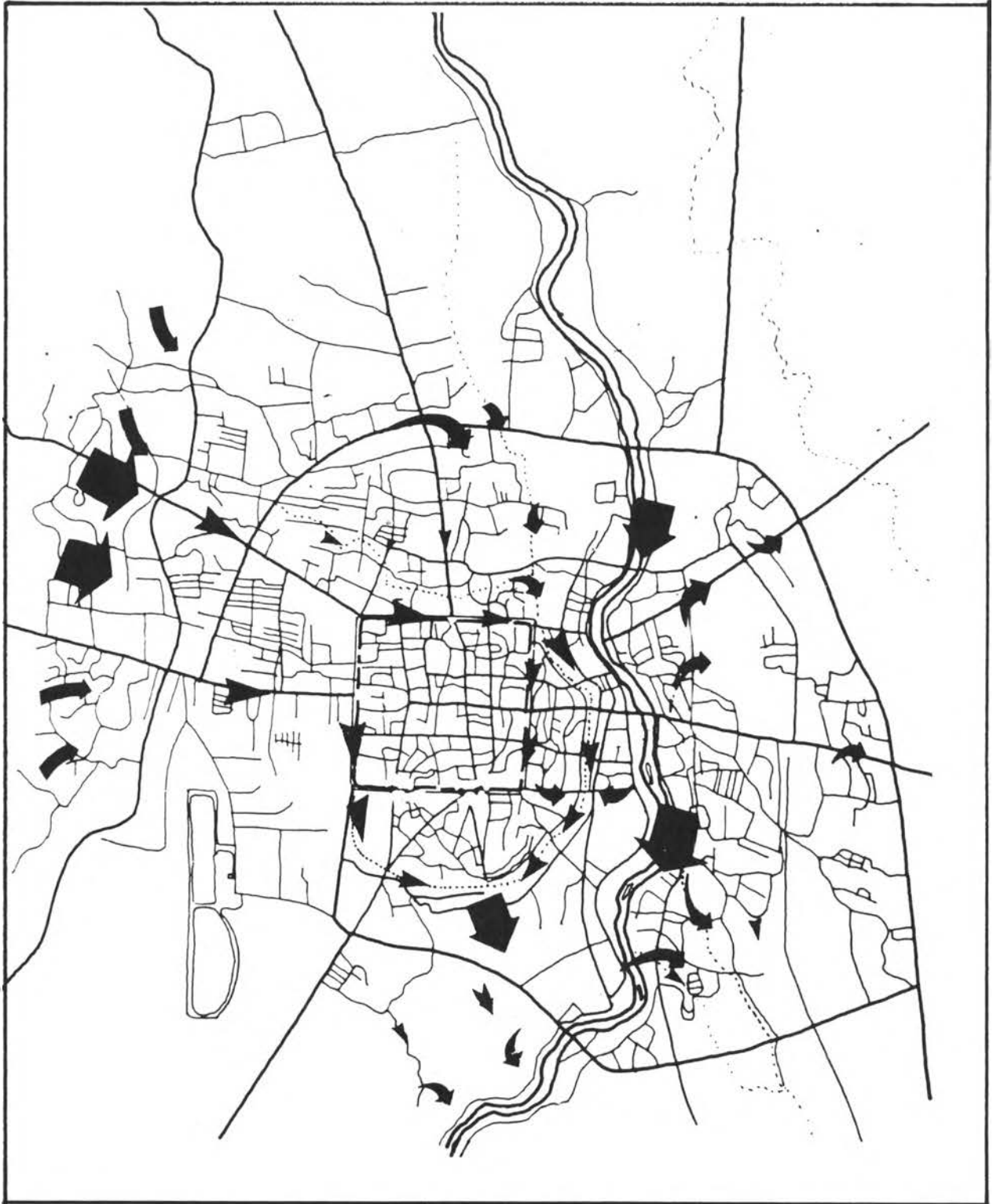
คือพื้นที่ที่ไม่มีลำน้ำธรรมชาติหรือท่อระบายน้ำใต้ถนน ใช้ระบบระบายน้ำตามท้องร่องข้างถนนหรือซอย ไหลไปรวมกันยังที่ลุ่มต่ำในย่านต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ตอนในจากแนวถนนหลัก เป็นชุมชนเก่าอาศัยหนาแน่นปานกลางถึงเบาบางและครอบคลุมพื้นที่ในย่านต่าง ๆ โดยเฉพาะแถบชานเมืองมีพื้นที่มากที่สุดของเมืองพื้นที่เมืองเชียงใหม่ใช้น้ำวันละ 33473.25 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน (ข้อมูลจากการประปาเชียงใหม่ รายเดือนเฉลี่ยแล้วหาร 30 เท่ากับวัน) ถือว่าร้อยละ 95 เปอร์เซ็นต์ของน้ำที่ปล่อยลงระบบระบายน้ำสาธารณะของเมือง คือ 31799.35 ลูกบาศก์เมตรต่อวันจากข้อมูลของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม น้ำเสียจากพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2533 โดยรวมประชากรท้องถิ่นและประชากรท่องเที่ยวแล้วพบว่าจะมีน้ำเสีย เท่ากับ 26,567 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน (ไม่รวมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) หรือเท่ากับ 32,867 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.5</p>	<p>แสดง โครงข่ายระบบเดินท่อระบายน้ำเมืองเชียงใหม่</p>	
<p>250 500 1000 เมตร</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ■■■■■ คูคอนกรีต ▤▤▤▤ คูดิน ▧▧▧▧ ท่อระบายน้ำใต้ถนน ▨▨▨▨ ท่อรวมคักน้ำเสีย (BOX CONVERT) <p>ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●■■■■ ท่อเปิดมีฝาปิด ●■■■■ พื้นที่รับบริการระบายน้ำ ถนนแฉก ●■■■■ พื้นที่รับบริการระบายน้ำ ถนนสายตรง ●■■■■ พื้นที่รับบริการระบายน้ำเฉพาะ เส้นทางสายหลัก

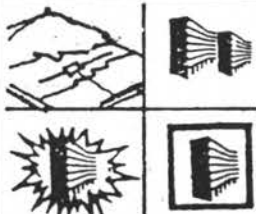

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

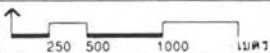
แผนที่หมายเลข 3.6

แสดง ทิศทางการไหลของการระบายน้ำเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์

← ทิศทางการไหลของน้ำทิ้ง - ผนเมือง

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, เชิงเทคนิค, บริการประปาสาธารณะ

3.1.3.3 ระบบการให้บริการประปาสาธารณะ เมืองเชียงใหม่

ก. ภาพรวมการให้บริการประปาสาธารณะ

การให้บริการประปาสาธารณะแก่พื้นที่เมือง เชียงใหม่หน่วยงานที่

รับผิดชอบ คือ การประปาส่วนภูมิภาคเขต ตั้งอยู่ ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อาศัยแหล่งน้ำดิบ จาก 2 แหล่ง คือแม่น้ำปิง และคลองชลประทานแม่แตง ในอนาคตคาดว่าจะมี แหล่งน้ำดิบแหล่งใหม่ คือ คลองชลประทานแม่ก๊ก, แม่กาง

หน่วยผลิตน้ำประปามี 3 แห่ง คือ

1. โรงกรองน้ำและสถานีจ่ายน้ำที่ 1 : วังสิงห์คำ ตำบลป่าตัน

ใช้แหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำปิง เริ่มทำการเมื่อ พ.ศ. 2499 ถือเป็นบริการ ประปาสาธารณะแห่งแรกของเมืองเชียงใหม่ช่วงต้น ๆ ผลิตน้ำได้ 40 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 960 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และขยายกำลังผลิตเพิ่มขึ้นคือ ชีตความสามารถสูงสุดในการผลิต ได้ 370 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 88,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ในปัจจุบันไม่ได้ทำการ ผลิตแล้ว ปิดไว้เฉย ๆ

2. โรงกรองน้ำและสถานีจ่ายน้ำที่ 2 : อุโมงค์ : ตำบลอุโมงค์

ใช้แหล่งน้ำดิบจากคลองชลประทานแม่แตงบริเวณเชิงคอยสุเทพเป็นโรงกรอง น้ำและสถานีจ่ายน้ำ แห่งที่ 2 ของเชียงใหม่ ปัจจุบันชีตความสามารถสูงสุดในการผลิตได้ 1,250 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 30,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ผลิตจริงได้เพียง 850 ลูก บาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 25500 ลูกบาศก์เมตรต่อวันเนื่องจากมีปัญหาเรื่องถังตกตะกอน

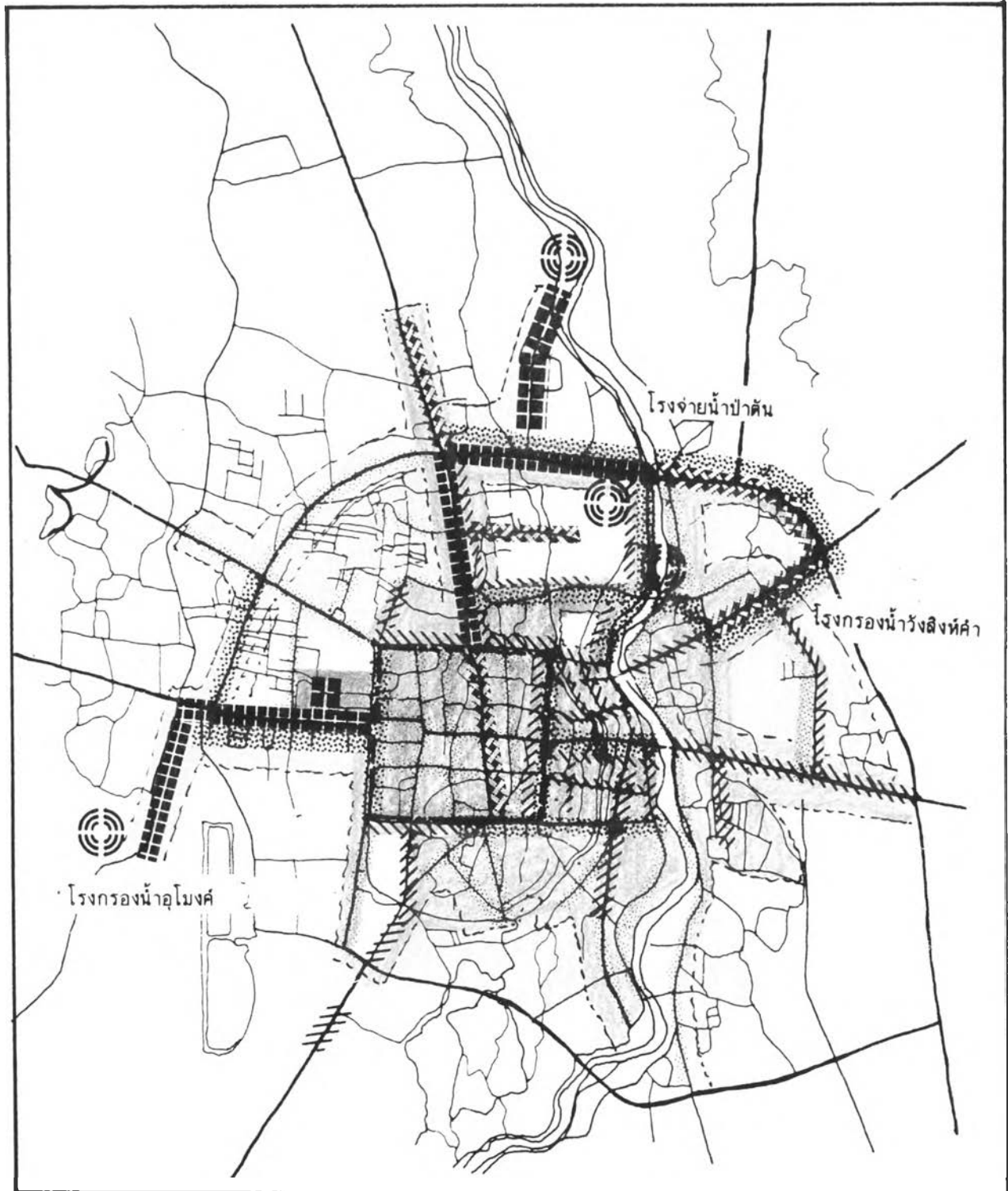
3. โรงกรองน้ำและสถานีจ่ายน้ำแห่งที่ 3 : ปาดัน : ตำบลป่าตัน

ใช้แหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำปิง โดยสูบน้ำจากสถานีสูบน้ำ บ้านต่อ มายังโรง กรองน้ำและสถานีจ่ายน้ำ ปาดัน (ที่ตั้งของการประปาเชียงใหม่ในปัจจุบัน) ชีตความสามารถใน การผลิตสูงสุด 660 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง หรือ 15840 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

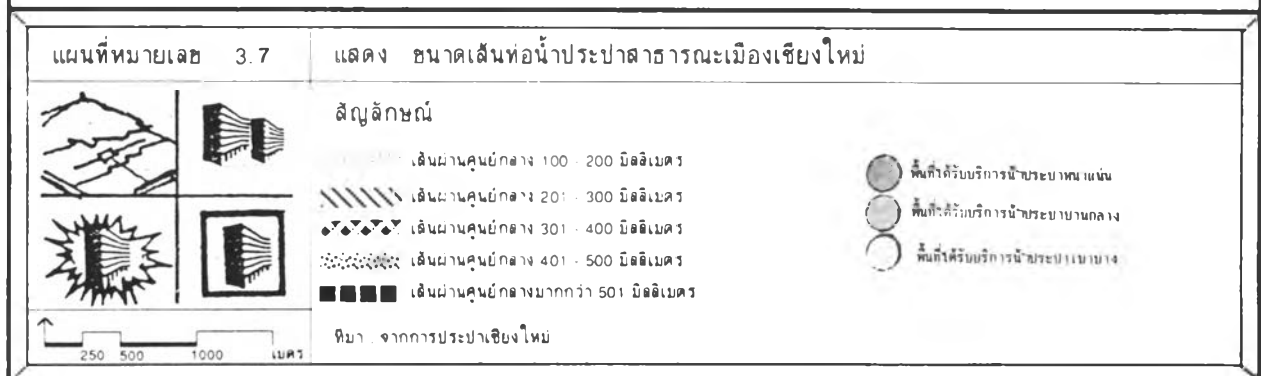
การใช้น้ำของเมืองเชียงใหม่ นอกเหนือจากการให้บริการของประปาจังหวัดทั้ง 3 สถานีแล้วยังมีแหล่งอื่นอีก คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีแหล่งน้ำดิบเองและมีสถานีรองและจ่าย น้ำแก่พื้นที่ในมหาวิทยาลัยและใกล้เคียงชีตความสามารถของน้ำประปาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สูงสุดวันละ 6600 ลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ประปาสาธารณะแล้วประชากรในเขตเมืองเชียง ใหม่ร้อยละ 60 ยังคงใช้น้ำใต้ดิน ได้แก่ น้ำบ่อตื้นและน้ำบาดาลด้วย

ข. ระบบเส้นสายท่อประปาและให้บริการประปาเมืองเชียงใหม่

ระบบการจ่ายน้ำของประปาเชียงใหม่มีโครงข่ายท่อจ่ายน้ำแบบร่างแห (NETWORK) เป็นการเชื่อมโยงแนวท่อจากโรงกรองน้ำ ปาดัน อุโมงค์ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การจ่ายน้ำมีประสิทธิภาพและป้องกันการขาดแคลนน้ำในกรณีโรงกรองน้ำหนึ่งต้องปิดซ่อมแซม ขนาดท่อจ่ายน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ตั้งแต่ 100 มิลลิเมตร หรือ 4 นิ้ว จนถึง 600 มิลลิเมตร หรือ 25 นิ้ว ลักษณะของเส้นท่อเป็นท่อ AC หรือท่อใยหิน และท่อ DT หรือเหล็กเหนียวตาข่าย แรงดันในเส้นท่อเฉลี่ย 1.5-1.6 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร การจ่ายน้ำควบคุมกำลังดันน้ำต้นทาง ที่โรงกรองน้ำปาดัน แรงดันไม่เกิน 2.8 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ที่โรงกรองน้ำอุโมงค์ไม่เกิน 2.0 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ซึ่งตามสภาพเป็นจริงแล้วแรงดันน้ำประปาในเขตเมืองจะมีแรงดันสูงในช่วงต้น ๆ ใกล้เคียง ๆ กับสถานีจ่ายน้ำและช่วงปลาย ๆ ของเส้นท่อแรงดันน้ำจะลดลงจนถึงขั้นไม่ไหล โดยเฉพาะบริเวณรอบคูนอกเขตชานเมืองและย่านเชิงคอยสุเทพ ซึ่งอยู่บนเนินเขาทำให้แรงดันของน้ำต่ำลงจนถึงขั้นไม่ไหล พื้นที่การให้บริการน้ำประปาครอบคลุมพื้นที่ เขตอำเภอเมืองและรอบนอก ประมาณ 150 ตารางกิโลเมตร สำหรับเขตเมืองแต่ให้บริการได้จริง ๆ เพียงร้อยละ 45 % ของเขตเทศบาล (แผนพัฒนาและการศึกษาความเป็นไปได้ เกี่ยวกับโครงการน้ำประปาประเทศไทย : เชียงใหม่ พ.ศ. 2533) ท่อส่งน้ำสายหลักยาว 21000 เมตร) ในเวลาไม่ปกติคือตั้งแต่เดือน ธค.-มี. ของทุกปีชลประทานจะงดจ่ายน้ำเพื่อซ่อมคลอง หรือแบ่งจ่ายน้ำให้กับเกษตรกร ทั้งนี้ในช่วงต้นๆ จะงดจ่ายสลับกันทุก 7 วัน มาช่วงสุดท้ายหยุดคิดต่อกันนานเกิน 40 วัน ของทุกปีการประปาเชียงใหม่ เฉพาะที่โรงกรองน้ำอุโมงค์ต้องหยุดผลิตจ่ายน้ำ เพราะไม่มีน้ำดิบ ซึ่งจะต้องใช้โรงกรองน้ำและจ่ายน้ำปาดันเป็นหลักและใช้โรงกรองน้ำสำรอง วังสิงห์คำ เข้ามาเสริม ซึ่งยังขาดแคลนน้ำอยู่มากในแถบเชิงคอยสุเทพและพื้นที่ย่านที่ได้รับน้ำจากประปาอุโมงค์เดิม การประปาเชียงใหม่มีผู้ใช้น้ำ 24388 ราย ซึ่งจะต้องใช้น้ำเฉลี่ยแต่ละวันเท่ากับ 33473.2 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน หรือ 1004197.6 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน (ข้อมูลค่าเฉลี่ยของน้ำในปี 2534 รายเดือน)

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

- พื้นที่ให้บริการน้ำประปาหนาแน่น
- พื้นที่ให้บริการน้ำประปากลาง
- พื้นที่ให้บริการน้ำประปาระเบาบาง

ตารางที่ 3.2 แสดงความยาวของเส้นท่อระบายน้ำในแนวดถนนสายหลักเขตเมืองเชียงใหม่

รายชื่อถนน	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง (ม.)	การวางตัว	ความยาว (ม.)	หมายเหตุ
ย่านเรียงคอกสุเทพ				
บุญเรืองฤทธิ์	-	ด้านเดียว(ต.อ)	1,600	- ใ้แนวคูเมืองโบราณเป็นรางระบายน้ำ
ห้วยแก้ว	1.20	2 ด้าน	3,250	- ลักษณะเป็น Box Convert
คลองชลประทาน	-	-	-	- ใ้แนวคลองชลประทาน
นิมมานเหมินทร์	-	-	-	- ลักษณะร่องระบายน้ำปิด(ริมถนน)
สุเทพ	-	-	-	- ลักษณะร่องระบายน้ำปิด(ริมถนน)
อ้อมเมือง	-	-	-	- ลักษณะร่องระบายน้ำไหลททาง
ย่านใจกลางเขตรูขีงการคว				
รัชบานนท์	0.60	2 ด้าน	1,395	- ทิศตะวันตกของถนนทอขนาด
จำมอย	0.60	2 ฟากถนน	420	
ท่าแพ	0.80	2 ฟากถนน	1,770	
ช้างคลาน	0.80	2 ฟากถนน	380	
ลอยเคราะห์	0.80	2 ฟากถนน	1,015	
เจริญราษฎร์	0.80	2 ฟากถนน	870	
ศรีคอนชัย	0.80	2 ฟากถนน	1,100	
ย่านตะวันตกของแม่น้ำปิง				
เจริญเมือง	1.00	2 ฟากถนน	1,350	- บางช่วงถนน 0.60-0.80 ม.
เจริญประเทศ	-	-	-	- ใ้รางระบายน้ำฝเปิด
ทุ่งโฮเต็ล	0.60	ด้านตะวันออกของถนน	1,850	
แก้ววรัตน์	0.60	2 ด้าน	1,550	- ช่วงปลายตะวันออกขนาดเส้นทอ 1.00 ม.
ย่านร้างเสียด				
โรดินา	1.00	2 ด้าน	500	- ช่วงต้นทิศใต้ขนาดเส้นทอ 0.80 ม.
มณีนพรัตน์	-	-	-	- ใ้แนวคูเมืองโบราณเป็นรางระบายน้ำ
หัตถิเสวี	-	-	-	- รางระบายน้ำปิด
ย่านเมืองโบราณพระสิงค์-หาดดง				
มุดเมือง	-	-	-	- ใ้แนวคูเมืองโบราณเป็นรางระบายน้ำ
ราชมรรคดา	-	-	-	- รางระบายน้ำแบบฝเปิด
รารภาคันย	-	-	-	- รางระบายน้ำแบบฝเปิด
ทิพย์เนตร	0.60	ด้านทิศเหนือ	696	
ช้างหลอ	-	-	-	- ใ้แนวคูเมืองโบราณเป็นรางระบายน้ำ

ตารางที่ 3.3 สถิติต่างๆของการประปา

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนอาคาร (หลัง)	จำนวนผู้ใช้น้ำ (ราย)		ปริมาณน้ำผลิต-จ่าย		ปริมาณน้ำจำหน่าย(ผ่านมาตรผู้ใช้น้ำ)		ปริมาณน้ำสูญเสีย			ปริมาณ น้ำใช้ ³ /วัน/ราย
			ราย	%	ลบ.ม./ปี	ลบ.ม./วัน	ลบ.ม./วัน	ลบ.ม./ปี	ลบ.ม./วัน	ลบ.ม./วัน	%	
2530	104,190	16,535	12,359	74.74	12,569,830	34,437.89	7,337.89	7,337,045	20,101.49	14,021.07	40.43	1.63
2531	105,499	26,368	13,368	50.70	13,706,760	37,552.77	37,552.77	7,538,346	20,653.00	15,786.34	41.49	1.55
2532	153,537	26,877	14,749	54.88	12,535,590	34,250.25	34,250.25	8,300,252	22,678.28	10,237.93	29.89	1.54
2533	155,471	28,680	16,502	57.54	12,418,554	34,023.44	34,023.44	8,800,042	24,109.70	8,641.31	25.40	1.46
2534	158,857	30,226	17,655	58.41	11,837,360	32,431.12	32,431.12	8,642,905	23,679.19	7,856.25	24.23	1.34
2535												

สถานการณ์น้ำปัจจุบัน

อาจคำนวณได้ดังนี้

เมืองฯ ใช้น้ำประปาวันละ	33,473	ลูกบาศก์ เมตรต่อวัน
ประปาป่าต้นผลิตได้วันละ	15,840	ล.บ.ม ³ /วัน
ประปาอุโมงค์ผลิตได้วันละ	30,000	ล.บ.ม ³ /วัน
เวลาปกติ : ประปาวังสิงห์คำปิดการผลิต	-	ล.บ.ม ³ /วัน
เพราะฉะนั้น เมืองฯ ให้บริการประปาได้สูงสุดวันละ	45,840	ล.บ.ม ³ /วัน

ซึ่งถือว่าในภาวะปัจจุบัน เมืองป็น้ำ เหลือที่จะแจกจ่าย ในพื้นที่ที่ยังไม่ได้ ให้บริการ ประปาได้อีก ปัจจุบันยังมีระบบแจกจ่ายน้ำล้าสมัย และในระยะไม่ปกติ รวม 2 เดือน ช่วง ฤดูแล้ง ประปาอุโมงค์หยุดให้บริการซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

ขณะที่ เมืองยังคงต้องใช้น้ำ เฉลี่ยวันละ	33,473	ล.บ.ม ³ /วัน
ประปาป่าต้นผลิตได้	15,840	ล.บ.ม ³ /วัน
สำรองประปาวังสิงห์คำผลิตได้	21,200	ล.บ.ม ³ /วัน
เมืองฯ ให้บริการน้ำได้ เพียง	24,640	ล.บ.ม ³ /วัน
น้ำขาดแคลนประมาณ	8,833	ล.บ.ม ³ /วัน

จึงจำเป็นต้องขยายการผลิตหรือนำน้ำมาชด เชยแก่คนเมืองในภาวะขาดแคลนน้ำ ดังกล่าวทุกปี และเตรียมรับมือกับการเจริญเติบโตของเมือง

ค. การจำแนกลักษณะ เขตการให้บริการประปาเมืองเชียงใหม่

เกณฑ์ในการจำแนก เขตการให้บริการประปาเมือง เชียงใหม่ฯ หลัก เกณฑ์ดังนี้ คือ

1. ความหนาแน่นของระบบประปา
2. ขนาดและแรงดันของเส้นท่อประปา
3. แหล่งจ่ายน้ำ
4. สถานการณ์น้ำและจ่ายน้ำ
4. ลักษณะ เฉพาะอื่น ๆ ของพื้นที่

1. พื้นที่ที่ได้รับการน้ำประปาหนาแน่น

พื้นที่ในตำบลพระสิงห์-ช้างม่อย-ช้างคลาน ซึ่งมีโครงข่ายเส้นท่อหนาแน่น ซึ่ง ใต้บริการจ่ายน้ำจากโรงจ่ายน้ำทั้ง 2 แห่ง คือ ประปาอุโมงค์ ประปาป่าต้น แรงดันในเส้นท่อ 2.00-2.1 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ขนาดเส้นท่ออยู่ในระดับปานกลาง คือ เส้นผ่าศูนย์กลาง 150 มิลลิเมตร ถึง 300 มิลลิเมตร (หรือ 6"-12") ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชุมชนใจกลางเมืองมี ความหนาแน่นสูง การวางแผนเส้นท่อประปาจะสัมพันธ์กับถนน คือ ถ้าถนนหนาแน่นเส้นท่อประปาก็ มากตาม

2. พื้นที่ได้รับบริการน้ำประปาปานกลาง

พื้นที่กระจายอยู่ในแถบตำบลช้างเผือก หายยา วัดเกต (แม่น้ำปิง) และ บางส่วนของตำบลสุเทพ โครงข่ายเส้นท่อประปาจะหนาแน่นเฉพาะบริเวณชุมชนก้ออาศัยและแนวริมถนนสายหลัก แต่จะเบาบางลงในคอนนินของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเมือง บริเวณตำบลวัดเกต และตำบลช้างเผือกได้รับบริการจากโรงจ่ายน้ำป่าตันเป็นหลัก ส่วนบริเวณตำบลหายยาและสุเทพ บางส่วนได้รับบริการจากโรงจ่ายน้ำอุโมงค์เป็นหลักและแรงดันในเส้นท่อลดลงในบริเวณคอนนินของพื้นที่ แรงดันเฉลี่ยราว 1.9-2.0 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ขนาดท่อเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ระดับใหญ่บริเวณแนวถนนสายหลัก คือ 300-500 มิลลิเมตร หรือ 12"-20" ทั้งนี้เพราะเส้นท่อเหล่านี้ถูกจ่ายออกมาจากโรงจ่ายน้ำโดยตรงเพื่อกระจายน้ำไปยังพื้นที่คอนนินกลางเมือง เช่น ถนนสุเทพขนาดท่อ 500 มิลลิเมตร ถนนโชตนาขนาดท่อ 500 และ 200 มิลลิเมตร และเล็ก ลงในบริเวณถนนหรือซอยย่อย

3. พื้นที่ได้รับบริการน้ำประปาเบาบาง

กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ ตำบลหนองหอย ตำบลสุเทพบางส่วน พื้นที่สุขาภิบาลช้างเผือกและตำบลแถบชานเมืองด้านต่าง ๆ ที่ได้รับบริการน้ำประปาเบาบางเนื่องจากโครงข่ายเส้นท่อขยายไปไม่ถึงและเป็นตอนปลายของเส้นท่อแรงดันนี้ได้ลงประมาณ 1.5 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร น้ำจะไหลกระปริดกระปอย ขนาดของเส้นท่อปานกลางถึงใหญ่ในบริเวณถนนสายหลัก แต่แรงดันนี้ต่ำลงในบริเวณ ซอยตรอกย่อย

4. พื้นที่ไม่ได้รับบริการน้ำประปา

บริเวณแถบชานเมือง ทิศตะวันตกย่านเชิงคอยสุเทพ, ตำบลอุโมงค์บางส่วน, ตำบลช้างเคียน แถบชานเมืองรอบนอกแนวถนนอ้อมเมืองตลอดจนถึงพื้นที่คอนนินที่ ตำบล ไม้เจริญ มีชุมชนเบาบาง ของศาลหายยา ช้างเผือก หนองหอย และอื่น ๆ ย่านเชิงคอยไม่ได้รับบริการประปาเนื่องจากเป็นพื้นที่เนินเขา แรงดันน้ำไม่พอเพียงใน เข้าถึงยากและยังไม่ได้ขยายบริการแนวเส้นท่อเข้าไป ตลอดจนแรงดันน้ำอยู่ในส่วนปลายของท่อแรงดันต่ำน้ำไม่ไหล

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, เชิงเทคนิค, พลังงานไฟฟ้า

3.3.1.4 ระบบ เส้นส่งไฟฟ้าในเมือง เชียงใหม่

ก. ภาพรวมของระบบพลังงานไฟฟ้า เมือง

พลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในพื้นที่ เมือง เชียงใหม่ นั้นหน่วยงานรับผิดชอบ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งได้จัดซื้อพลังงานไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตมาจากหน่วยให้แก่ประชาชน แหล่งกำเนิดไฟฟ้าในพื้นที่ เมืองนั้นได้จาก เชื้อนพลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ เชื้อนแม่จัน อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่ โดยมีสถานีไฟฟ้าย่อยควบคุมการจ่ายกระแสไฟฟ้า 3 แห่ง ได้แก่

1. สถานีไฟฟ้าย่อยที่ 1 อยู่ถนนสาย เชียงใหม่-ลำพูน เรียกสถานีบ้านเด่น
2. สถานีไฟฟ้าย่อยที่ 2 อยู่ถนนห้อม เมือง เรียกสถานีป่าตัน
3. สถานีไฟฟ้าย่อยที่ 3 อยู่ถนน เชียงใหม่-หางดง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เชียงใหม่ จากหน่วยไฟฟ้า ให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองและพื้นที่รอบนอก ประมาณ 113863 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าที่จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยเดือนละ 132 เมกกะวัตต์ (มีนาคม พ.ศ. 2535) หรือเรียกอีกอย่างว่า 132000 กิโลวัตต์ ในขณะที่ขีดความสามารถสูงสุดของการจำหน่ายไฟฟ้าของทั้ง 3 สถานีย่อยเท่ากับ 238.3 วัตต์หรือ 238,000 กิโลวัตต์ ซึ่งแต่ละสถานีย่อยจะมีขีดความสามารถสูงสุดจำหน่ายไฟฟ้าได้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. สถานีย่อยที่ 1 บ้านเด่น (CMA) มี 2 MAIN และ 6 FEEDER โดย
    - MAIN 1 (KT1A) จำหน่ายสูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
    - MAIN 2 (KT2A) จำหน่ายสูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
  2. สถานีย่อยที่ 2 ป่าตัน (CMB) มี 3 MAIN และ 9FEEDER
    - MAIN 1 (KT4A) จำหน่ายสูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
    - MAIN 2 (KT3A) จำหน่ายสูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
    - MAIN 3 (KT5A) จำหน่ายสูงสุดได้ 13.3 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
  3. สถานีย่อย 3 หางดง (CMC) มี 2 MAIN และ 7FEEDER
    - MAIN 1 (KT6A) จำหน่ายสูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์ มี 4FEEDER ย่อย
    - MAIN 2 (MOBILE) จำหน่ายสูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์ มี 3FEEDER ย่อย
- จะเห็นว่าทั้ง 3 สถานีย่อยสามารถจำหน่ายได้สูงสุด 238.3 เมกกะวัตต์

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.8	แสดง ภาพรวมของการบริการพลังงานไฟฟ้าเมืองเชียงใหม่		
	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> แนวสายส่งกระแสไฟฟ้าจากสถานีที่ 1 บ้านเด่น แนวสายส่งกระแสไฟฟ้าจากสถานีที่ 2 ป่าตัน แนวสายส่งกระแสไฟฟ้าจากสถานีที่ 3 หางดง สถานีจำหน่ายไฟฟ้า <p>ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่</p>		

ข. สภาพปัจจุบันของการใช้ไฟฟ้าเมืองเชียงใหม่

การใช้ไฟฟ้าของเมืองเชียงใหม่จากสถานีไฟฟ้าย่อยต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย ดังนี้

<u>สถานีย่อย 1:</u>	MAIN 1 (KT1A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 24.10 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์
(CMA)	MAIN 2 (KT2A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 20.30 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์
<u>สถานีย่อย 2:</u>	MAIN 1 (KT4A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 19.74 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์
	MAIN 2 (KT3A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 22.84 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์
	MAIN 3 (KT5A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 8.65 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 13 เมกกะวัตต์
<u>สถานีย่อย 3:</u>	MAIN 1 (KT6A)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 20.21 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 50 เมกกะวัตต์
(CMC)	MAIN 2 (MOBLIE)	ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 18.20 เมกกะวัตต์	ขณะที่ LOAD สูงสุดได้ 25 เมกกะวัตต์

ทั้งเมืองใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยเท่ากับ 132.70 เมกกะวัตต์ขณะที่ LOAD สูงสุดของเมืองจ่ายได้เท่ากับ 238.30 เมกกะวัตต์ คือเป็น ร้อยละ 55.75 ของขีดความสามารถในการจำหน่ายสูงสุดของเมืองปัจจุบัน ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลตัวเลขนี้ถือว่า เมืองเชียงใหม่มีศักยภาพในเรื่องการให้บริการไฟฟ้าได้พอเพียง หากจะพิจารณาถึงรายละเอียดของแต่ละสถานีย่อยแล้วพบว่า ไฟฟ้าจำหน่ายมากสุดในสถานีย่อยที่ 2: ปาดตัน เท่ากับ 51.19 ถือเป็นร้อยละ 81% ของขีดความสามารถในการผลิตสูงสุดของสถานีย่อยที่ 1 และร้อยละ 387% ของไฟฟ้า 44.40 เมกกะวัตต์ ถือเป็นร้อยละ 44.40 ของขีดความสามารถของสถานีย่อยที่ 1 และสุดท้ายสถานีย่อยที่ 3 หางดง ใช้ไฟฟ้า 38.45 เมกกะวัตต์ ถือเป็นร้อยละ 51.2 ของขีดความสามารถของสถานีย่อยที่ 3

โครงการขยายการให้บริการไฟฟ้าอนาคตการไฟฟ้าภูมิภาคจะมีการก่อสร้างสถานีย่อยที่ 4 บริเวณย่านเชิงคอยสุเทพแถบคลองชลประทาน มีขีดความสามารถสูงสุดในการจำหน่ายเท่ากับ 50 เมกกะวัตต์ เพื่อรองรับการขยายตัวบริเวณถนนห้วยแก้ว สุเทพ และอ้อมเมือง

ค. การจำแนกของการให้บริการไฟฟ้า เมือง เชียงใหม่

เกณฑ์ในการจำแนกพื้นที่ที่ได้รับการบริการไฟฟ้า เมือง เชียงใหม่ แบ่งตามสายส่งกระแสไฟฟ้า

2 สถานี จ่ายไฟฟ้าย่อยต้นทาง ซึ่งสามารถแบ่งพื้นที่ได้ เป็น 3 กลุ่มตามแหล่งกำเนิดกระแสไฟฟ้า

1. สถานีย่อยที่ 1 บ้านเด่น ครอบคลุมพื้นที่ในเกือบทั้งหมดของฝั่งตะวันออก แม่น้ำปิง และบางส่วนของตำบลช้างม้อย ช้างคลาน ซึ่งเป็นย่านใจกลางเมือง
2. สถานีย่อยที่ 2 ป่าตัน ครอบคลุมพื้นที่ตอนเหนือ เกือบทั้งหมดของ เมืองแถบ ตำบลช้างเผือก ศรีภูมิ ป่าตัน และบางส่วนของตำบลสุเทพ ห้วยฮ่อม พระสิงห์ และช้างม้อย
3. สถานีย่อยที่ 3 หางคอง ครอบคลุมพื้นที่ตอนใต้-กลาง และตะวันตกของ เมือง ตำบลหายยา-สุเทพและบางส่วนของตำบลพระสิงห์

พื้นที่ที่ไม่ได้รับการบริการไฟฟ้า เมือง ได้แก่พื้นที่ที่ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ได้แก่ ที่โล่งว่าง และพื้นที่ เกษตรกรรม

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, เชิง เทคนิค, ชยะมูลฝอย

3.3.1.5 ระบบจัดการขยะมูลฝอย เมือง เชียงใหม่

ก. ภาพรวมของการจัดเก็บขยะมูลฝอย เมือง

ระบบการจัดการขยะมูลฝอย เมืองและรักษาความสะอาด เมือง หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ งานรักษาความสะอาด กองสาธารณสุข เทศบาลนคร เชียงใหม่ รับผิดชอบในเขตเทศบาล แบ่งเป็น 4 เขตรับผิดชอบตามเขตการปกครอง ได้แก่ แขวงนครพิงค์-แขวงกาวิละ-แขวงเม็งราย และแขวงศรีวิชัย ในพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีสุขาภิบาลช้างเผือก รับผิดชอบตอนเหนือของเมือง และมหาวิทยาลัย เชียงใหม่จัดการจัดเก็บขยะมูลฝอยเอง

การจัดการเก็บขยะมูลฝอยของ เมือง เชียงใหม่ให้แบ่งการรับผิดชอบตามแขวงต่าง ๆ มีเจ้าหน้าที่กวาดถนน ทำการกวาดถนนและนำขยะใส่ถัง 200 ลิตรและถังขยะขนาดเล็กริมถนน และตลาดสด ซึ่งจะมีรถมาเก็บตอนเช้า และขนย้ายขยะไปส่งที่โรงงานกำจัดขยะซึ่งตั้งอยู่ในตำบลแม่เหียะมีพื้นที่ 80 ไร่ ที่ดินเป็นของเทศบาลนคร เชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวเมือง เชียงใหม่ ประมาณ 12 กิโลเมตร มีผู้ดูแล 8 คน ทำงานอยู่ในบริเวณนี้ เครื่องมือการขนขยะ รวมทั้งรถสำหรับเคลื่อนย้าย 2 คัน ซึ่งใช้กันเพียงวันละ 2- 4 ชม. เนื่องจากการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง วิธีกำจัดขยะมูลฝอย โดยการนำไปถมพื้นดินโครงการในอนาคตจะทำการกำจัดโดยฝังดิน

ภายในเขตเทศบาลมีพื้นที่ 47 ตารางกิโลเมตร มีรถขนขยะ 22 คัน รถอัดขยะ 14 คัน พนักงานกวาดขยะ 125 คน พนักงานขนขยะ 152 คน ซึ่งขยะสามารถจัดเก็บและขนได้ 641 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ข. สภาพการณ์การจัดเก็บขยะและขยะที่มีจริงในเมือง เชียงใหม่

จากการคาดการณ์ของงานรักษาความสะอาด กองสาธารณสุข เทศบาลนคร เชียงใหม่พบว่าขยะจริงที่เกิดขึ้นในเมือง เชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2531-2535 จะเห็นว่าพื้นที่ เมืองทั้งหมดผลิตขยะวันละ	811.32	ล.บ.ม ³ /วัน
เทศบาลมีขีดความสามารถจัดเก็บได้สูงสุดวันละ	641	ล.บ.ม ³ /วัน
การจัดเก็บขยะมูลฝอยจากส่วนอื่น ๆ วันละ	100	ล.บ.ม ³ /วัน
สุขาภิบาลช้างเผือก, มช.		
จัดเก็บได้รวมวันละ	741	ล.บ.ม ³ /วัน
ขยะทั้งหมด 811.32 จัดเก็บได้ 741		
ขยะตกค้างในพื้นที่ เมือง เชียงใหม่ วันละ	70.32	ล.บ.ม ³
	เดือนละ	2,100
	ปีละ	756,000
		ล.บ.ม ³

จึงถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องรับจัดการ คือขยายการให้บริการจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ

ค. การจำแนกพื้นที่ให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอย เมือง เชียงใหม่

สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่อยู่ในเขตการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเมือง ได้แก่ พื้นที่ในแขวงต่าง ๆ ทั้ง 4 แขวงและพื้นที่อื่น ๆ คือสุขาภิบาลช้างเผือกกับมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ 2 พื้นที่ที่ไม่ได้รับบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยคือพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือ เขต ดังกล่าว

1. พื้นที่ได้รับบริการจัดเก็บขยะ

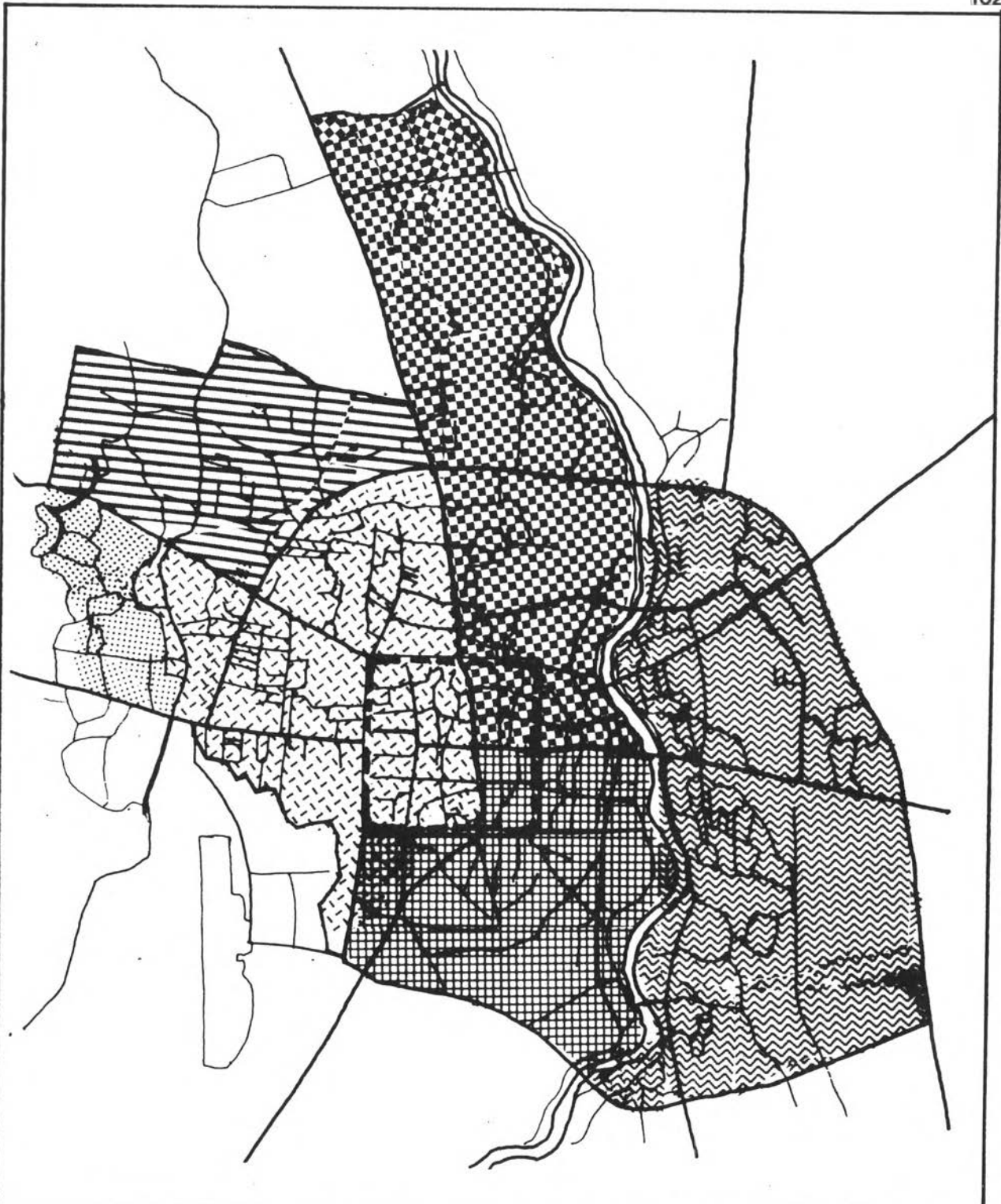
พื้นที่ได้รับบริการจัดเก็บขยะได้แก่พื้นที่อยู่ในเขต เทศบาลนคร เชียงใหม่และสุขาภิบาลตำบลช้างเผือก ซึ่งพื้นที่จริง ๆ ที่ได้รับบริการจะเป็นพื้นที่ริมถนนสายหลักและตรอกซอยที่อยู่ใกล้ถนนเท่านั้น แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 พื้นที่ได้รับบริการจัดเก็บขยะจริง พื้นที่ตอนในใจกลางเมืองและบริเวณริมถนนสายหลัก ๆ ของพื้นที่

1.2 พื้นที่ได้รับบริการจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง แต่อยู่ในเขตได้รับบริการจัดเก็บขยะของเมือง พื้นที่ตอนในของถนนที่เป็นตรอกซอยเล็ก ๆ ยังไม่ได้รับบริการทั่วถึงและตกค้างจนต้องนำไปเอาไว้ริมถนนตอนใน ๆ อีกมาก

2. พื้นที่ไม่ได้รับบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย

พื้นที่นอกเหนือจากพื้นที่ส่วนที่ 4 จะต้องทำการจัดเก็บขนย้ายหรือทำลายเอง ได้แก่พื้นที่แถบตำบลรอบนอกเขตเทศบาล ตำบลช้างเคียน-อุโมงค์ และชานเมืองอื่น ๆ

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.9</p>	<p>แสดง ภาพรวมการบริการการจัดเก็บขยะมูลฝอยเมืองเชียงใหม่</p>									
	<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td data-bbox="501 1916 838 1961"> เขตบริการแขวงนครพิงค์ : 11.7 กม² </td> <td data-bbox="948 1916 1277 1961"> เขตบริการแขวงศรีวิชัย : 9.2 กม² </td> </tr> <tr> <td data-bbox="501 1961 838 2007"> เขตบริการแขวงกาวิละ : 13.4 กม² </td> <td data-bbox="948 1961 1277 2007"> เขตบริการแขวงเมืองราย : 7.7 กม² </td> </tr> <tr> <td data-bbox="501 2007 838 2052"> พื้นที่ไม่ได้รับบริการการจัดเก็บขยะ </td> <td data-bbox="948 2007 1277 2052"> เขตบริการสุขาภิบาลช้างเผือก </td> </tr> <tr> <td data-bbox="501 2052 838 2097"> เขตบริการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ </td> <td></td> </tr> </table>		เขตบริการแขวงนครพิงค์ : 11.7 กม ²	เขตบริการแขวงศรีวิชัย : 9.2 กม ²	เขตบริการแขวงกาวิละ : 13.4 กม ²	เขตบริการแขวงเมืองราย : 7.7 กม ²	พื้นที่ไม่ได้รับบริการการจัดเก็บขยะ	เขตบริการสุขาภิบาลช้างเผือก	เขตบริการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	
เขตบริการแขวงนครพิงค์ : 11.7 กม ²	เขตบริการแขวงศรีวิชัย : 9.2 กม ²									
เขตบริการแขวงกาวิละ : 13.4 กม ²	เขตบริการแขวงเมืองราย : 7.7 กม ²									
พื้นที่ไม่ได้รับบริการการจัดเก็บขยะ	เขตบริการสุขาภิบาลช้างเผือก									
เขตบริการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่										
	<p>ที่มา : งานรักษาความสะอาดเทศบาลนครเมืองเชียงใหม่</p>									

ตารางที่ 3.4 แสดงสภาพทั่วไปของการจัดเก็บขยะมูลฝอยเมืองเชียงใหม่

แขวง/พื้นที่		รถขยะ		พนักงาน		จำนวนขยะ (ลูกบาศก์เมตร)	ขีดความสามารถ/พื้นที่	
ชื่อรายแขวง	พื้นที่	รถขน	รถอัดขยะ	กวาดขยะ	เก็บขนขยะ		รถคัน/กม. ²	คน/กม. ²
1. แขวงนครพิงค์	11.7 กม. ²	4	4	34	35	107.04	0.34	2.9
2. แขวงกาวิละ	11.4 กม. ²	6	4	24	48	178.83	0.652	2.6
3. แขวงเมงราย	7.7 กม. ²	8	3	33	33	246.14	1.03	4.2
4. แขวงศรีวิชัย	9.2 กม. ²	4	3	34	36	102.56	0.35	2.98
เมืองเชียงใหม่	40 กม. ²	22	14	125	152	641	0.59	3.17

ปี พ.ศ.	ประชากรท้องถิ่น(ปกติ)	ประชากร(นักท่องเที่ยว)	รวม	หมายเหตุ
พ.ศ. 2531	723.45	36.22	759.71	1. อัตราการเพิ่มของมูลฝอยจากประชากรและผู้สัญจรตามปกติ = 1.4% ต่อปี 2. อัตราการเพิ่มของมูลฝอยจากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว = 6.39% ต่อปี 3. ความหนาแน่นของมูลฝอย = 0.22 ตัน/ลบ.ม.
พ.ศ. 2532	733.60	38.58	772.18	
พ.ศ. 2533	743.88	41.40	785.28	
พ.ศ. 2534	754.30	43.68	797.98	
พ.ศ. 2535*	764.86	46.46	811.32	

*ข้อมูล พ.ศ. 2535 จนถึง เมษายน 2535

ที่มา : งานรักษาความสะอาด กองสาธารณสุข เทศบาลนครเชียงใหม่

สภาพแวดล้อมเมือง, เศรษฐกิจ, สังคม, กายภาพ

3.3.2 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ, สังคม เมืองและกายภาพ เมือง

ขอบเขตของการศึกษาสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจและสังคม เมืองผู้วิจัยศึกษาขอบเขตเฉพาะ ราคาที่ดินเมือง, กลุ่มสังคมเมือง, ลักษณะการโยกย้ายที่เมือง และคุณภาพชีวิตกับมลภาวะเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ฟุน-เสียง-ควัน เท่านั้น

สภาพแวดล้อมเมือง, เศรษฐกิจ, ราคาที่ดิน

3.3.2.1 ราคาที่ดินเมือง

ก. ภาพรวมของการศึกษาราคาที่ดินเมือง

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินเมือง คือ ย่านการค้าและบริการของพื้นที่เมือง ความสะดวกในการเข้าถึงคือถนนสายสำคัญ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น ข้อกฎหมาย ความใกล้ชิดแหล่งบริการต่าง ๆ ตลอดจนสาธารณูปโภคและบรรยากาศของพื้นที่ ซึ่งภาพรวมของราคาที่ดินในเมือง เชียงใหม่ นั้น ราคาที่ดินจะสูงในบริเวณใจกลางย่านธุรกิจการค้าและบริการ เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ และยังมีความต้องการในการเดินทางมายังพื้นที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ และจะกระจายตัวไปตามแนวถนนสายสำคัญที่เป็นแกนในการส่งความเจริญของพื้นที่ย่านนั้น ๆ (ในการศึกษาใช้ราคาประเมินของกรมที่ดินมิใช่ราคาขายจริงตามท้องตลาด)

ข. พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินเมือง ในรอบ 25 ปี

การศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินของเมืองแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา

1. เริ่มต้นของการเข้าสู่ยุคทันสมัยของเมืองเชียงใหม่ราว พ.ศ. 2508-2519
2. ช่วงยกการตัดตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2519-2533
3. ช่วงการบูมของการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ ราว พ.ศ. 2522-2525
4. ช่วงการท่องเที่ยวอ้อมตัว ราว พ.ศ. 2525-2528
5. ช่วงเริ่มต้นของการบูมของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2528-2531
6. ยุคปัจจุบันยุคแห่งการเก็งกำไร พ.ศ. 2531-2535 ปัจจุบัน

ยุค 1 : ยุคเริ่มต้นของการทันสมัยในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2508-2519

ราคาที่ดิน ในเมืองโดยรวม ตำบลสุเทพ-ช้างเผือก-วัดเกต-หายยา-พระสิงห์ ยังต่ำมาก เนื่องจากเมืองยังไม่โต กระจุกตัวอยู่เฉพาะบริเวณช้างม่วย ย่านใจกลางการค้าและบริการถนนเก่าแก่ซึ่งราคาที่ดินสูงที่สุด เป็นตลาดของเมือง

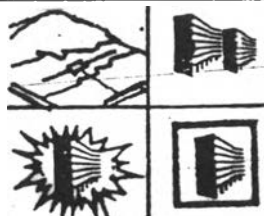

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.10

แสดง การกระจายตัวของมูลค่าที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่รายถนนสายหลัก

สัญลักษณ์

- ราคาสูงกว่า 50000 บาท/ตรว²
- ราคา 30000 - 40000 บาท/ตรว²
- ราคา 10000 - 20000 บาท/ตรว²

- ราคา 40000 - 50000 บาท/ตรว²
- ราคา 20000 - 30000 บาท/ตรว²
- ราคาน้อยกว่า 10000 บาท/ตรว²

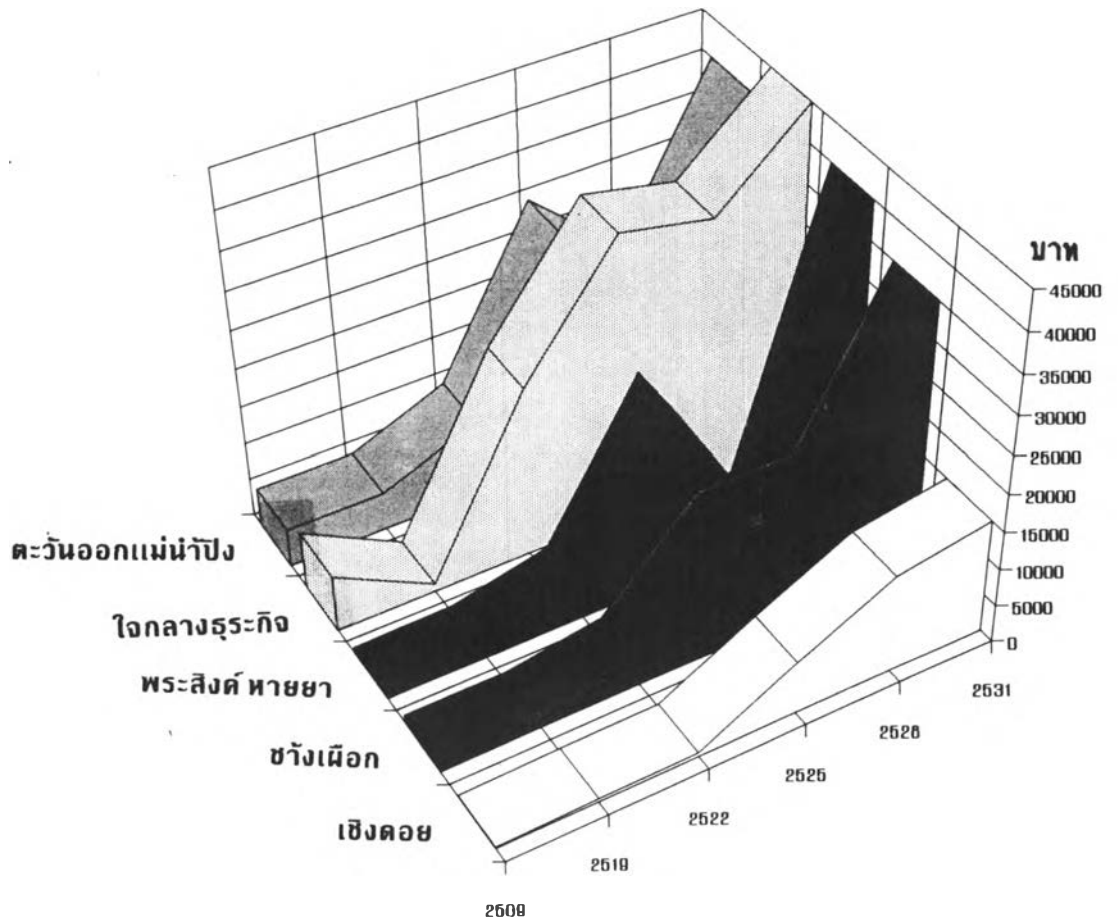
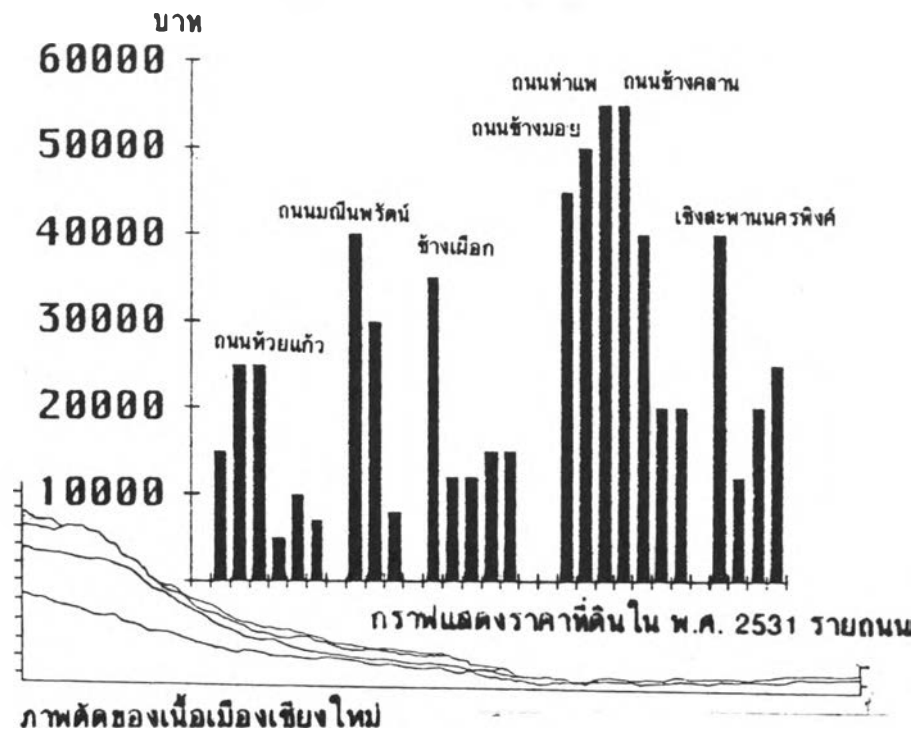
ที่มา : สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ : (ราคาประเมิน : เฉลี่ยทั้งถนน)

ตารางที่ 3.5 ตารางราคาที่ดินรายถนนสายต่างๆในเขตเมืองเชียงใหม่

รายชื่อถนน	ราคาที่ดิน (บาท / ตารางเมตร)					
	พ.ศ. 2508	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2528	พ.ศ. 2531
ย่านเมืองนอกเขตเทศบาล						
บุญเรืองฤทธิ์	250	500	500	7,000	13,000	15,000
หัวขี้แก้ว	300	1,000	2,000	3,750	5,000	25,000
คดองขงประหาน	100	750	1,000	2,500	3,750	25,000
นิมมานเหมินทร์	50	500	928	2,000	2,500	5,000
ศุเทพ	50	200	500	2,000	3,750	10,000
อ้อมเมือง	25	150	1,200	2,000	500	7,000
ย่านใจกลางเมืองธุรกิจการค้า						
ริชชานนท์	7,500	10,000	22,500	37,500	35,000	45,000
รัชมัย	10,000	10,000	30,000	30,000	37,500	50,000
หาแพ	10,000	10,000	30,000	35,500	37,500	55,000
รัชชกาน	3,000	5,000	20,000	37,500	37,500	55,000
กอยเคราะห์	400	10,000	7,500	17,500	20,000	40,000
เจริญราษฎร์	1,000	1,000	10,000	10,000	10,000	20,000
ศรีดอนชัย	400	1,000	2,000	10,000	18,000	20,000
ย่านตะวันออกของแม่น้ำปิง						
เจริญเมือง	5,000	5,000	10,000	30,000	20,000	40,000
เจริญประเทศ	500	500	3,000	7,500	8,000	12,000
ทุ่งโฮเต็ล	500	500	750	10,000	17,000	20,000
แก้ววรัตน์	1,000	1,000	2,000	15,000	20,000	25,000
ย่านวังเหนือ						
โชดนา	750	1,000	3,750	22,500	30,000	40,000
มณีพรรัตน์	400	1,000	3,750	17,500	27,000	30,000
หัตถ์เสรี	200	250	750	5,000	6,000	8,000
ย่านเมืองโบราณพระสิงค์-พญายอ						
มุกเมือง	1,000	1,000	3,000	15,000	15,000	35,000
ราชมรรคคา	300	500	1,000	10,000	10,000	12,000
ราชกคินัย	300	400	500	7,500	8,000	12,000
ทิพย์เนตร	200	750	2,250	17,500	12,000	15,000
รัชชกถ	300	750	1,000	10,000	12,000	15,000

ที่มา : บัญชีราคาประเมิน สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ (เฉลี่ยริมถนนสายหลัก 20-40 เมตร)

ภาพประกอบหมายเลข 3.1 ราคาที่ดินเมือง

กราฟแสดงราคาที่ดินในย่านต่าง ๆ แต่ละ พ.ศ.

ยุค 2 : ยุคการตื่นตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว พ.ศ. 2519-พ.ศ.2522

ราคาที่ดินในตำบลอื่น ๆ ยังไม่แพงมากนัก แม้จะมีราคาสูงขึ้นจากการปรับราคาประเมินครั้งใหม่ แต่บริเวณ ตำบลช้างม่อย-ช้างคลาน ราคาที่ดินเพิ่มขึ้นอย่างมากเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าตัว คือ จาก 5428 บาทต่อตารางวา เป็น 16285 บาทต่อตารางวา แสดงเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่กระจุกตัวเฉพาะในแถบย่านใจกลางเมืองอย่างมาก

ยุค 3 : ช่วงการบูมสุดตัวของภาวะทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว พ.ศ.2522-2525

ราคาที่ดินในพื้นที่เชียงใหม่สูงขึ้นแทบทุกย่านพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ แถบ ตำบลวัดเกตฯ เพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่าตัวมีอัตราสูงสุด รองลงมาคือตำบลช้างม่อยทั้งแถบใจกลางเมือง เดิมเพิ่มขึ้นราว 1 เท่าตัว ถัดมาคือตำบลพระสิงห์ และหายยา เพิ่มจาก 1550 บาทต่อตารางวา เป็น 12000 บาทต่อตารางวา และตำบลสุเทพที่เพิ่มจากตารางวาละ 1,928 บาท เป็น ตารางวาละ 3208 บาท

ยุค 4 : ช่วงการท่องเที่ยวในเมืองเริ่มอิ่มตัวและขยายสู่เชิงคอกพ.ศ.2525-พ.ศ.2528

มีการชะลอตัวของภาวะทางเศรษฐกิจ ราคาที่ดินลดตัวลงในบางพื้นที่ ได้แก่ ตำบลพระสิงห์-หายยา ลดลงจากตารางวาละ 12,000 บาท เป็น 11,000 บาท ทั้งนี้เนื่องจากการออกกฎหมายควบคุมเขตโบราณสถานคูเมือง ขณะที่พื้นที่อื่น ๆ ราคาที่ดินชะลอตัวไม่เพิ่มขึ้นมารอจังหวะอยู่ ได้แก่พื้นที่ตำบลช้างม่อย-ช้างคลาน และตำบลวัดเกตฯ หรือตะวันออกของแม่น้ำปิงที่ราคาที่ดินสูงขึ้นมากร ในช่วง 2522-2525 ขณะที่ตำบลช้างเผือกและตำบลสุเทพราคาของที่ดินยังคงสูงขึ้นในอัตราเดิม คือ เกือบเท่าตัว

ยุค 5 : ยุคเริ่มต้นของการบูมตัวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการเก็งกำไร พ.ศ.2528-2532

ราคาที่ดินในเมืองเชียงใหม่ทุกย่านสูงขึ้นในอัตรา 1-2 เท่าตัว โดยล่าสุด ได้แก่ ตำบลช้างม่อย-ช้างคลาน คือ 40764 บาท/ตร.วา รองลงมาอันดับสอง ได้แก่ ตำบลช้างเผือก คือ 26,000 บาท/ตร.วา และอันดับสาม คือ ตำบลวัดเกตฯถนนเจริญเมือง 24,250 บาท/ตรว. อันดับสี่คือ ตำบลพระสิงห์ และหายยาเท่ากับ 17800 บาท/ตรว. และสุดท้าย คือ ตำบลสุเทพ คือ 14,500 บาท/ตรว.

ข. การกระจายตัวของราคาที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่ปัจจุบัน

การกระจายตัวของราคาที่ดินรายถนนในปัจจุบันนี้สามารถแบ่งระดับมูลค่าที่ดินได้เป็น 6 ระดับ คือ บริเวณถนนที่มีราคา ดังนี้

1. ราคาตารางวาละ 5 หมื่นบาท ขึ้นไป (หรือเฉลี่ยไร่ละ 20 ล้านบาท)
ได้แก่ บริเวณถนนช้างม่อย-ท่าแพ-และช้างคลาน ช่วงไนท์บาซาร์
2. ราคาตารางวาละ 4 หมื่น-5 หมื่นบาท (เฉลี่ยไร่ละ 16 ล้านบาท)
ได้แก่ บริเวณถนน โศคนา-วิชยานนท์-เจริญเมือง และถนนลอยเคราะห์
3. ราคาตารางวาละ 3 หมื่น-4 หมื่นบาท (เฉลี่ยไร่ละ 12 ล้านบาท)
ได้แก่ บริเวณถนน มูลเมือง-มณีพรัตน์-ราชวงศ์ และถนนช้างคลานตอนล่าง
4. ราคาตารางวาละ 2 หมื่น-3 หมื่นบาท (เฉลี่ยไร่ละ .8 ล้านบาท)
ได้แก่ ถนนห้วยแก้ว, สุเทพ, เจริญราชบุรี, ศรีคอนชัย, แก้วนาวิรุฬ, ทุ่งโฮ-เต็ล, และเจริญประเทศ
5. ราคาตารางวาละ 1 หมื่น-2 หมื่นบาท (เฉลี่ยไร่ละ .4 ล้านบาท)
ได้แก่ ถนนบุญเรืองฤทธิ์, นิมมานเหมินทร์, ราชมรรคา, ราชภาคินัย, สามล้าน, ราชดำเนิน, ช่างหล่อ, สุริวงส์, ทิพย์เนตร, และตามจุดตัดบริเวณถนนล้อมเมือง
6. ราคาตารางวาละต่ำกว่า 1 หมื่นบาท (เฉลี่ยไร่ละ .2 ล้านบาท)
ได้แก่ ถนนริมคลองชลประทาน, อ้อมเมือง, หัสติเสวี และตามตรอกซอยตอนในของพื้นที่ย่านต่าง ๆ

สภาพแวดล้อม เมือง, สังคม, กลุ่มสังคม

3.3.2.2 กลุ่มสังคมเมืองเชียงใหม่

สภาพแวดล้อมทางมนุษย์และกลุ่มสังคมของมนุษย์ที่มีคุณค่าทางระบบสังคม เมืองและวัฒนธรรมเมือง วิถีชีวิตของมนุษย์บนพื้นที่เมือง เชียงใหม่ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. คนเมืองเชียงใหม่ 2. คนนอกเมืองเชียงใหม่

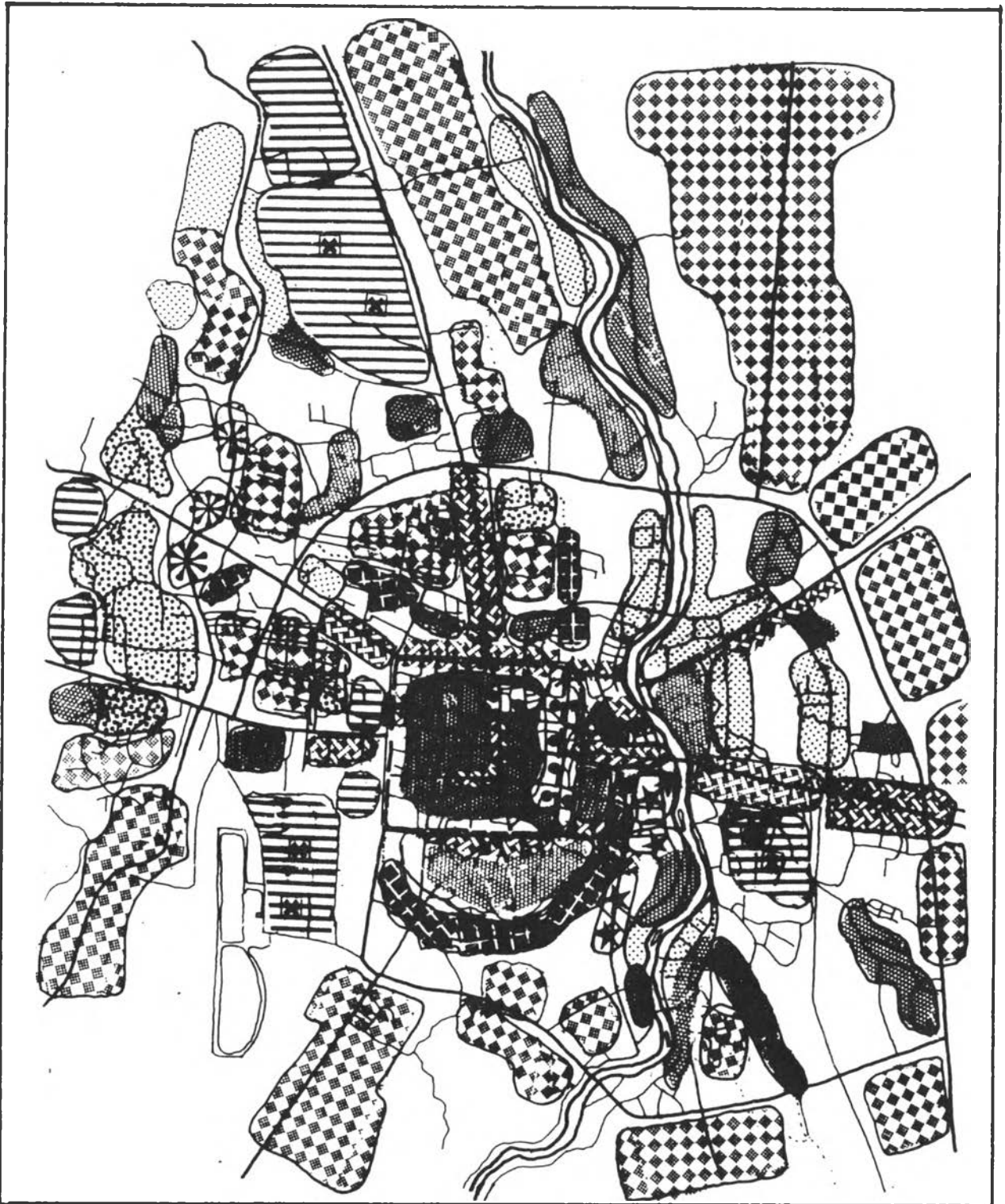
3.3.2.2.1 คนเมืองเชียงใหม่

คือ คนที่พักอาศัยอยู่บนพื้นที่เมืองเชียงใหม่อย่างถาวร หรือค่อนข้างถาวรในระยะหนึ่ง ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

ก. กลุ่มสังคมคนเมืองเก่าดั้งเดิม : คือคนเชียงใหม่พื้น ๆ ที่มีพื้นเพเป็นคนเชียงใหม่มานานแล้ว อาจจะอยู่มานับตั้งแต่สมัยเมืองได้รับการฟื้นฟูร่วม 200 ปีมาแล้ว หรืออพยพมาตอนหลังช่วงยุคฟื้นฟู 50-150 ปีที่ผ่านมา ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก 3 กลุ่ม คือ

- ชาวบ้านล้านนาพื้น ๆ
- พ่อค้าวานิชชาวล้านนา (เชื้อชาติจีน-ไทย-แขก-ฝรั่ง)
- คหบดี หรือ เจ้านายล้านนา

กลุ่มสังคมทั้ง 3 กลุ่มย่อยนี้มีประวัติความเป็นมาช้านานจนหรือพอสมควร มีประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อถือ และวิถีชีวิตมีลักษณะเฉพาะตัว ระบบสังคมและละแวกบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นกลุ่มสังคมที่มีคุณค่าสูงต่อระบบสังคมวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานอยู่บนเมืองมาช้านานกระจายอยู่ในเขตเมืองโบราณคูน้ำล้อมรอบ และพื้นที่ที่ทะลุออกและตะวันตกของแม่น้ำปิง เป็นกลุ่มละแวกบ้าน หรือ ช่างต่าง ๆ ใน ตำบลพระสิงห์ ตอนในของพื้นที่ช่างม่อและช่างคลาน ตำบลหายยา ตำบลศรีภูมิ ตำบลวัดเกต และชุมชนชนบท รอบนอกแถบริมแม่น้ำปิง สังคมค่อนข้างจะนิ่ง การพบปะคนแปลกหน้าน้อยรู้จักกันและช่วยเหลือกันเหนียวแน่น

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.11	แสดง การกระจายของกลุ่มคนในพื้นที่เมืองเชียงใหม่													
	<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td data-bbox="493 1927 760 1961"> ชาวล้านนาพื้นๆ</td> <td data-bbox="791 1927 1058 1961"> พ่อค้าล้านนา</td> <td data-bbox="1089 1927 1356 1961"> คนดีล้านนาชั้นสูง</td> </tr> <tr> <td data-bbox="493 1961 760 1995"> ช่างราชการ</td> <td data-bbox="791 1961 1058 1995"> ทหาร</td> <td data-bbox="1089 1961 1356 1995"> นักศึกษา - นักเรียน</td> </tr> <tr> <td data-bbox="493 1995 760 2029"> ชาวเมืองใหม่</td> <td data-bbox="791 1995 1058 2029"> คนจนเมือง</td> <td data-bbox="1089 1995 1356 2029"> นักท่องเที่ยวต่างชาติชั้นดี</td> </tr> <tr> <td data-bbox="493 2029 760 2063"> นักท่องเที่ยวต่างชาติหยาบ - ต่ำ</td> <td data-bbox="791 2029 1058 2063"> นักท่องเที่ยวไทย - กรุงเทพฯเพื่อตากอากาศ</td> <td></td> </tr> </table>		ชาวล้านนาพื้นๆ	พ่อค้าล้านนา	คนดีล้านนาชั้นสูง	ช่างราชการ	ทหาร	นักศึกษา - นักเรียน	ชาวเมืองใหม่	คนจนเมือง	นักท่องเที่ยวต่างชาติชั้นดี	นักท่องเที่ยวต่างชาติหยาบ - ต่ำ	นักท่องเที่ยวไทย - กรุงเทพฯเพื่อตากอากาศ	
ชาวล้านนาพื้นๆ	พ่อค้าล้านนา	คนดีล้านนาชั้นสูง												
ช่างราชการ	ทหาร	นักศึกษา - นักเรียน												
ชาวเมืองใหม่	คนจนเมือง	นักท่องเที่ยวต่างชาติชั้นดี												
นักท่องเที่ยวต่างชาติหยาบ - ต่ำ	นักท่องเที่ยวไทย - กรุงเทพฯเพื่อตากอากาศ													
	ที่มา : จากการสำรวจวิเคราะห์ในสนาม													

ชาวล้านนาพื้น ๆ

ชาวบ้านล้านนาพื้น ๆ เป็นคนมีพื้นเพ เป็นชาวเชียงใหม่มีบรรพบุรุษตั้งรกรากในพื้นถิ่นนี้มานานแล้ว กระจายตัวภายในเขตกำแพงเมืองและพื้นที่ตอนใน ตำบลช้างม้อย-หายยา-ศรีภูมิ พูดภาษาเหนือ สังคมคุ้นเคยกันรู้จักกันมีสังกัดของช่วงวัดต่าง ๆ ลักษณะรอบวัดต่าง ๆ ครอบครัวยาวใหญ่ มีผู้เฒ่า พ่ออู๊ย แม่อู๊ย ของกลุ่มและเคารพเชื่อถือในแบบแผนประเพณีมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ คำนวณอาชีพมีความหลากหลายแทบทุกอาชีพพื้น ๆ กระจายไปในพื้นที่เมืองและ เป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของเมือง มีฐานะปานกลาง-ต่ำ ในปัจจุบันนี้ กลุ่มคนกลุ่มนี้ เริ่มรับวัฒนธรรมและค่านิยมทันสมัยใหม่บ้างแล้ว การจับจ่ายใช้สอยยังเน้นที่ตลาดสดใกล้ ๆ บ้านอยู่ แม้ว่าบางครั้งจะไปเดินช้อปปิ้งตามห้างสรรพสินค้า กลุ่มคนกลุ่มนี้คือว่าเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการถูกกระทำจาก วัฒนธรรมสมัยใหม่มาก แต่ยังไม่เก็บความรู้สึกเจ็บ ไม่เรียกร้องเท่าที่คนน่าจะจะถูกส่ง เกินทางจิตใจอย่างหนัก เท่านั้น จึงจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ ซึ่งอาจจะได้รับและสนับสนุนจากกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักศึกษาและข้าราชการมหาวิทยาลัย

พ่อค้าวานิชเก่าแก่ล้านนา

ส่วนใหญ่จะเป็นคนเชื้อชาติจีนที่เข้ามาค้าขายในเชียงใหม่ ในสมัยที่เมืองเป็นที่บุคคลที่พำนักอาศัยในตึกแถวริมถนน การค้าถนนท่าแพ - วิชชยานนท์ - เจริญเมือง ลูกหลานมักจะทำการค้าสี่ทอคมาเข้าภาษาเหนือ ฐานะปานกลาง-ดี ระบบสังคมรู้จักกันในเฉพาะกลุ่มคนค้าขายในตลาด ความเป็นล้านนาระดับปานกลาง ไม่โดดเด่น วิถีชีวิต เร่งรีบ ชยัน ช้นแข็ง เพื่อการค้าปรับตัวได้ง่ายกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การมีส่วนร่วมในระบบสังคมเมืองเชียงใหม่ ในยามมีประเพณีจะเฉพาะกลุ่ม อาจรวมตัวเป็นสมาคมชมรมต่าง ๆ เช่น หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ สมาคมนักธุรกิจการท่องเที่ยวล้านนา

เจ้านายชั้นสูง

กลุ่มคนกลุ่มคนหาคือล้านนาและเจ้านายชั้นสูง ถือว่าเป็นคนเชียงใหม่ดั้งเดิมมีตระกูลสูง ฐานะร่ำรวยมั่งคั่ง เป็นเจ้าของแปลงที่ดินมาก คนกลุ่มนี้มักจะมีบทบาทในระบบสังคมเมืองเชียงใหม่มากและชัดเจนเป็นที่นับถือของระบบสังคมเมืองเชียงใหม่ สามารถชักจูงและชี้นำกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเชียงใหม่มาพักอาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยวหลังใหญ่ โต ตามริมแม่น้ำปิงในคูเมือง หรือเชิงคอยสุเทพ ครอบครัวยาวใหญ่โต ระบบสังคมเฉพาะกลุ่มร่ำรวยชั้นสูง วิถีชีวิตบางส่วนยังคงเน้นความเป็นล้านนาเดิมอยู่ และบางครั้งก็มีวิถีชีวิตที่ทันสมัยใหม่ เช่นกัน อาชีพข้าราชการนักธุรกิจชั้นสูง

ข. กลุ่มสังคมคนเชียงใหม่ : คือ คนที่ไม่ได้พื้นเพเป็นชาวล้านนาโดยกำเนิด แต่อาศัยเข้ามาประกอบอาชีพทำมาหากินในเชียงใหม่แล้วระยะเวลาหนึ่งจนคุ้นเคยกับระบบสังคมเมืองเชียงใหม่พอสมควร ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ข้าราชการจากส่วนกลางที่ย้ายเข้ามาประจำอยู่เชียงใหม่
- นักเรียน นักศึกษา
- นักธุรกิจ
- คนจนเมือง

คนต่างจังหวัด ต่างอำเภอ ที่อพยพย้ายเข้ามาทำงานรับจ้างกลุ่มคนทั้ง 4 นี้เข้ามา มีบทบาทอย่างมากกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการนำเอาวัฒนธรรมถิ่นอื่นเข้ามาปะปน หรือการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจตลอดจน การสร้างปัญหาที่พหุอาศัย ชุมชนแออัด หรือการจราจร และสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ คนกลุ่มนี้เข้ามา มีบทบาทในเมืองเชียงใหม่ ราว 20 ปีมาแล้ว เป็นกลุ่มสังคมที่ไม่มีประวัติความเป็นมา หลากหลาย วัฒนธรรม อาจจะรวมกลุ่มทางสังคมกันอย่างหลวม ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ ฉาบฉวย ไม่มีคุณค่าต่อระบบสังคมเมืองเชียงใหม่เท่าใดนัก เป็นสังคมเอาตัวรอด การพึ่งพาอาศัยต้องตัวใครตัวมัน วิถีชีวิตเร่งรีบ ทันสมัย เน้นและนับถือวัตถุสูงมาก การกระจายของสังคม คนกลุ่มนี้ที่เด่นชัด คือ นักเรียน-นักศึกษา จะกระจายอยู่แถบตำบลสุเทพย่านเชิงคอยสุเทพ ข้าราชการจะกระจายอยู่ใน ตำบลสุเทพ ช้างเผือก และวัดเกตฯ บริเวณค้าอาหารเป็นหลัก และคนยากจน ต่างอำเภอ-จังหวัด จะกระจายอยู่ในแนวกำแพงคั่นรอบนอกในตำบลหลายยา และตอนในของตำบลศรีภูมิ ลักษณะเป็น ชุมชนแออัด

ข้าราชการ

กลุ่มคนกลุ่มนี้ อาจเป็นได้ทั้งลูกหลานชาวเมืองเชียงใหม่เดิม ๆ หรือกลุ่มคนต่างถิ่นที่ ย้ายมาราชการที่เชียงใหม่ ตั้งแต่ทางงานศาลากลางข้าราชการส่วนกลาง ภูมิภาค ของหน่วยงาน รัฐต่าง ๆ รวมไปถึงข้าราชการมหาวิทยาลัย แหล่งพำนักมักจะอยู่ในส่วนที่รัฐจัดหาให้หรืออาจจะ ร่ำรวยที่จะตั้งรกรากที่เชียงใหม่ใกล้ ๆ แหล่งงานของตน ซึ่งคนเฉพาะกลุ่มข้าราชการมีสังกัด ชัดเจน รายได้แน่นอน ปานกลาง วิถีชีวิตเรียบง่าย แต่สามารถเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับความ ทันสมัยได้ ค่อนข้างสายกลาง การมีส่วนร่วมกับระบบสังคมเมืองเชียงใหม่ค่อนข้างมีมากเด่นชัด เป็นสังคมของรัฐล้านนา ในยามมีงานประเพณี จะมีส่วนเข้ามาชื่นชมด้วยเสมอ

นักเรียน-นักศึกษา

เป็นกลุ่มคนที่มีในเชียงใหม่สามารถพบเห็นได้ทั่ว ๆ ไป คนหนุ่มสาวทั้งที่เป็นลูกหลานคนเมืองแท้ ๆ หรือเป็นคนท้องถิ่น ๆ เข้ามาศึกษาในเชียงใหม่ แบ่งได้เป็นกลุ่มนักเรียนประถม-มัธยม อาชีวะ ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานคนเมือง และกลุ่มนักศึกษา เป็นคนต่างถิ่นที่มาอยู่เชียงใหม่ไม่น้อยกว่า 4 ปี ลักษณะสังคม ฉาบฉวย เคลื่อนไหวตลอดเวลา รายได้คงที่ เป็นกลุ่มวัยพึ่งพาพักอาศัยตามหอพัก หรือ บ้าน ห้าง เข้าร่วมกลุ่มกัน ในมหาวิทยาลัยใกล้ ๆ มหาวิทยาลัย สังคมสมัยใหม่ ย่อมสะดวกรวดเร็วสนุกสนานและแสวงหาและศึกษาค้นคว้าร่างกายทันสมัยใหม่กรุงเทพฯ การใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยมักจะมียานพาหนะส่วนตัวจากจักรยานยนต์ อีลีคเสริ การได้มีส่วนร่วมกับสังคมเมืองเชียงใหม่ ค่อนข้างน้อย นอกจากมีเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อเรียกร้องสิทธิบางอย่างของคนเมือง จะกระโดดลงมาเข้าขบวนเสนอ แม้ว่าอำนาจต่อรองจะน้อยกว่า

นักธุรกิจ เมือง

ลูกหลานของคนเชียงใหม่พื้น ๆ ที่มีสังคมเก่าแก่กลุ่มเดิม หรือกลุ่มพ่อค้าชาวจีนเชียงใหม่รุ่นแรก ๆ แต่ภายหลังปรับเปลี่ยนสถานะของคน ๆ ให้อยู่ในฐานะนักธุรกิจสมัยใหม่ ทำธุรกิจการค้า ลักษณะบริษัท จำกัด หรืออาจจะ เป็นบุคคลที่มาจากถิ่นอื่น ๆ ที่ถูกส่งเข้ามาทำธุรกิจ ทั้งฐานลูกจ้างหรือเจ้าของกิจการ รูปแบบสังคมสมัยใหม่ เน้นการบริโภค ฐานะปานกลาง-ดี ชอบความสะดวกรวดเร็ว ทันสมัยมักนิยมการจับจ่ายใช้สอย ในห้างสรรพสินค้า อาจมีรถยนต์ส่วนตัวจักรยานยนต์ สังคมเริ่มแปลกหน้าแปลกตา สังคมเฉพาะกลุ่มงานหรือธุรกิจ พักอาศัยในบ้านเรือนสมัยใหม่ตั้งแต่บ้านเดี่ยว-กลุ่มบ้านจัดสรร-ทาวน์เฮาส์ คอนโดมิเนียม

คนจนเมืองเชียงใหม่

กลุ่มคนจนล้านนาพื้น ๆ รวมไปถึงกลุ่มคนต่างถิ่นในละแวกล้านนา-อีสาน ที่เข้ามาพามาหากิน ชักรดตุ๊กตุ๊ก - สามล้อ, ลีล่อรับจ้าง, ค้าขายในตลาด, ลูกจ้าง รวมไปถึงคนในชุมชนแออัดสลัมที่รุกล้ำริมคลองแม่ต้า มีอาชีพไม่แน่นอน ตั้งแต่รับจ้างทั่วไปรายได้ต่ำ ลักษณะการพักอาศัยจะเป็นห้องเช่าหรือการรูดกลัที่สาธารณะ ขายบริการโสเภณี ขายของในแหล่งท่องเที่ยว หากเข้ากินค่า คู่แค้นกับการจับจ่ายสินค้าง่าย ๆ ที่ตลาดสดดั้งเดิม พักอาศัย ใกล้ ๆ แหล่งงาน การศึกษา น้อย แต่มีระบบสังคมคุ้นเคยกันคล้ายชนบท สังคมเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ เหนียวแน่น เป็นกลุ่มคนที่สามารถพบเห็นได้ทั่ว ๆ ไป ในบริเวณแหล่งงาน ย่านธุรกิจการค้าเมืองเชียงใหม่ อาจมีรถจักรยานยนต์พูดภาษาเหนือได้คล่องแคล่ว แต่งกายง่าย ๆ ยามมีงานประเพณีของเมืองเชียงใหม่จะเข้าร่วมด้วยเสมอ แต่ไม่มีสังกัดที่เด่นชัดเท่าใดนัก...

3.3.2.2.2 คนนอกเมืองเชียงใหม่

คือคนที่ไม่ได้พักอาศัยถาวรอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เป็นคนจร แผลงหน้า ซึ่งสามารถแบ่งได้สองกลุ่มคือ

1. นักท่องเที่ยวทัศนจาร : แบ่งเป็นคนไทย-ต่างชาติ

- คนไทย
  - นักท่องเที่ยวทัศนจาร
  - มาพักตากอากาศทุกปี บ้านหลังที่สอง
- ต่างชาติ
  - นักท่องเที่ยวครอบครัว : ชอบสะดวกสบาย กลุ่มทัวร์
  - นักท่องเที่ยวหมู่สาว : ติดดิน สบาย เบื้อง่าย ๆ

กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนจารเป็นกลุ่มสังคมที่เข้ามามีบทบาทต่อสังคมเมืองเชียงใหม่อย่างมากที่สุด เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาช่วยกระจายรายได้ กิจกรรมและความต้องการทางเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่อย่างเบ็ดเสร็จ เป็นภาเหินผลทันตา ซึ่งยังมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมและภาพลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากในช่วง 20 ปีมานี้ คุณค่าของคนกลุ่มนี้ต่อระบบสังคมวัฒนธรรมประเพณีเดิม ๆ ของเชียงใหม่ แทบจะไม่มีปรากฏเลย ซึ่งถือว่ามีความเฉพาะทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเท่านั้น การกระจายของคนกลุ่มนี้จะรวมกลุ่มอยู่ในเขตใจกลางเมืองใกล้แหล่งโบราณสถาน คูเมืองเก่า พักอาศัยในโรงแรม และเกสเฮาส์ต่าง ๆ และมีแนวโน้มจะขยายตัวเข้ามายังแถบเชิงคอยตาบลสุเทพ เนื่องจากขายวิวทัศน์ได้ดี

นักท่องเที่ยวไทย

เป็นบุคคลนอกเมืองเชียงใหม่ นักทัศนจารชาวไทยที่มาท่องเที่ยวยังจังหวัดเชียงใหม่ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงทุกวัน ไม่มีระบบสังคมและไม่เกิดคุณค่ากับระบบสังคมเมือง นอกจากเพียงนารายได้ บางส่วนจากการท่องเที่ยวมายังเชียงใหม่ ในช่วงเวลาเทศกาลต่าง ๆ ลักษณะต่างคนต่างมา หรือเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ นัดหมายกันมาเที่ยวพักผ่อน กลุ่มคนกลุ่มนี้จะพักอาศัยตามโรงแรม - หอพัก - คอนโดมิเนียม หรือมีบ้านพักตากอากาศส่วนตัวบ้านหลังที่ 2 กลุ่มบุคคลกลุ่มนี้มีทุกอาชีพและฐานะ เข้ามาใช้เมืองเฉพาะเวลาแล้วก็จากไป ไม่ได้ช่วยเหลือหรือรับผิดชอบต่อการคงอยู่ของเมืองใด ๆ เลย

นักท่องเที่ยวต่างชาติ

เป็นกลุ่มบุคคลต่างชาติชายตะวันตกและตะวันออกมาเที่ยวเมืองไทยแล้วแวะท่องเที่ยว เชียงใหม่ ซึ่งมาในลักษณะ Package TOUR หรือทัวร์แบบอาหารกล่องกลุ่มใหญ่ ๆ ร่ำรวย หรือท่องเที่ยวส่วนตัวธรรมดาต่าง ๆ กลุ่มสาวซึ่งจะแยกได้เห็นเด่นชัด กลุ่มแรกพักอาศัยตามโรงแรมหรูชั้น แถบถนนช้างถนน ท่าแพ มูลเมือง เจริญประเทศศรีคอนชัย หรือกลุ่มพักอาศัยระดับล่าง ๆ ใกล้ชีวิตวัฒนธรรมลักษณะบ้านเช่า ห้องเช่า เกสส์เฮาส์ ตามหลบลมตรอกซอยต่าง ๆ ในบริเวณใจกลางย่านบริการการท่องเที่ยว จะมากที่สุดใยามเทศกาล ในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาตินี้ไม่มีระบบสังคม แต่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของสังคมเมืองมากที่สุด ทำให้เมืองโลดขุ่นทุกอย่างมีไว๊ขาย และบริการแก่กลุ่มคนกลุ่มนี้

นักธุรกิจต่างถิ่น

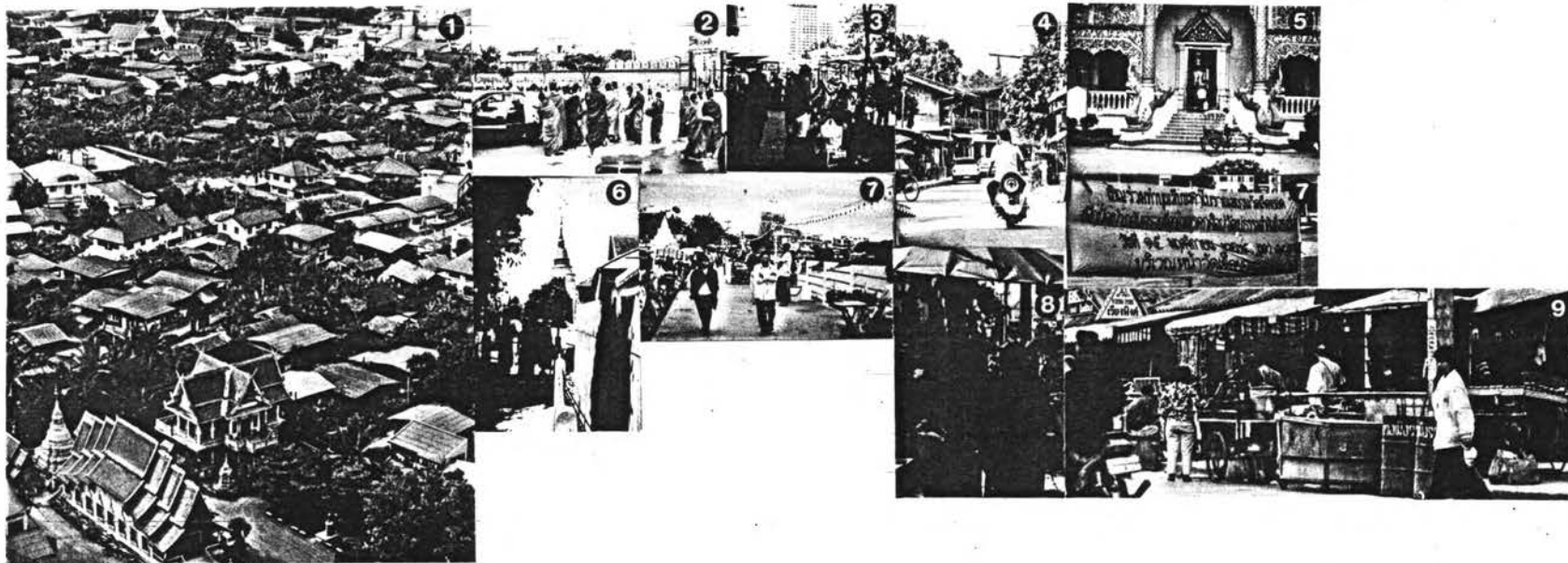
นักธุรกิจต่างถิ่น : กรุงเทพต่างประเทศ และส่วนอื่น ๆ ที่เข้ามาทำธุรกิจสาขายังเมืองเชียงใหม่ ลงทุนทางอสังหาริมทรัพย์ คอนโดมิเนียม สนามกอล์ฟ ห้างสรรพสินค้า ต่าง ๆ ามีระบบกลุ่มสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับสังคมเมืองเพียงเพื่อสังคมธุรกิจการค้า เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นหลักและขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะหรือความเป็นคุณค่าเมืองเชียงใหม่เดิมๆ เป็นกลุ่มที่นำเอาสิ่งแปลกใหม่ทางวัฒนธรรม เข้ามายัง เชียงใหม่โดยการร่วมมือกับกลุ่มนักธุรกิจเมืองเดิมที่แสวงหาผลประโยชน์เป็นหลัก

2. นักธุรกิจและบุคคลอื่น ๆ ต่างเมือง

เป็นบุคคลที่จำเป็นต้องเข้ามาทำธุรกิจการในเชียงใหม่ มีทั้งชาวไทย-ต่าง
ประเทศ ไม่มีคุณค่าต่อระบบสังคมเมืองเท่าใดนัก และกระจายตัวอยู่ทั่วไปไม่เป็นกลุ่มสังคม

ภาพรวมกลุ่มคนในเมืองเชียงใหม่

ภาพประกอบหมายเลข..3.14 แสดงภาพรวมลักษณะทางสังคมเมืองเชียงใหม่

1 กลุ่มตะแวกบ้านล้านนา กระจายตัวรอบ ๆ ขวงวัดมิให้เห็นได้ทั่วบริเวณเมือง
 แวกบ้านหนานเน้นคื่นเคย เหมียวแน่น ดงบ ส่วนตัวสูง

2,5,6 คาสนาพุทธกับเมืองเชียงใหม่ถือเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ชาวเมืองยึดถือ
 และศรัทธาสูงสุด

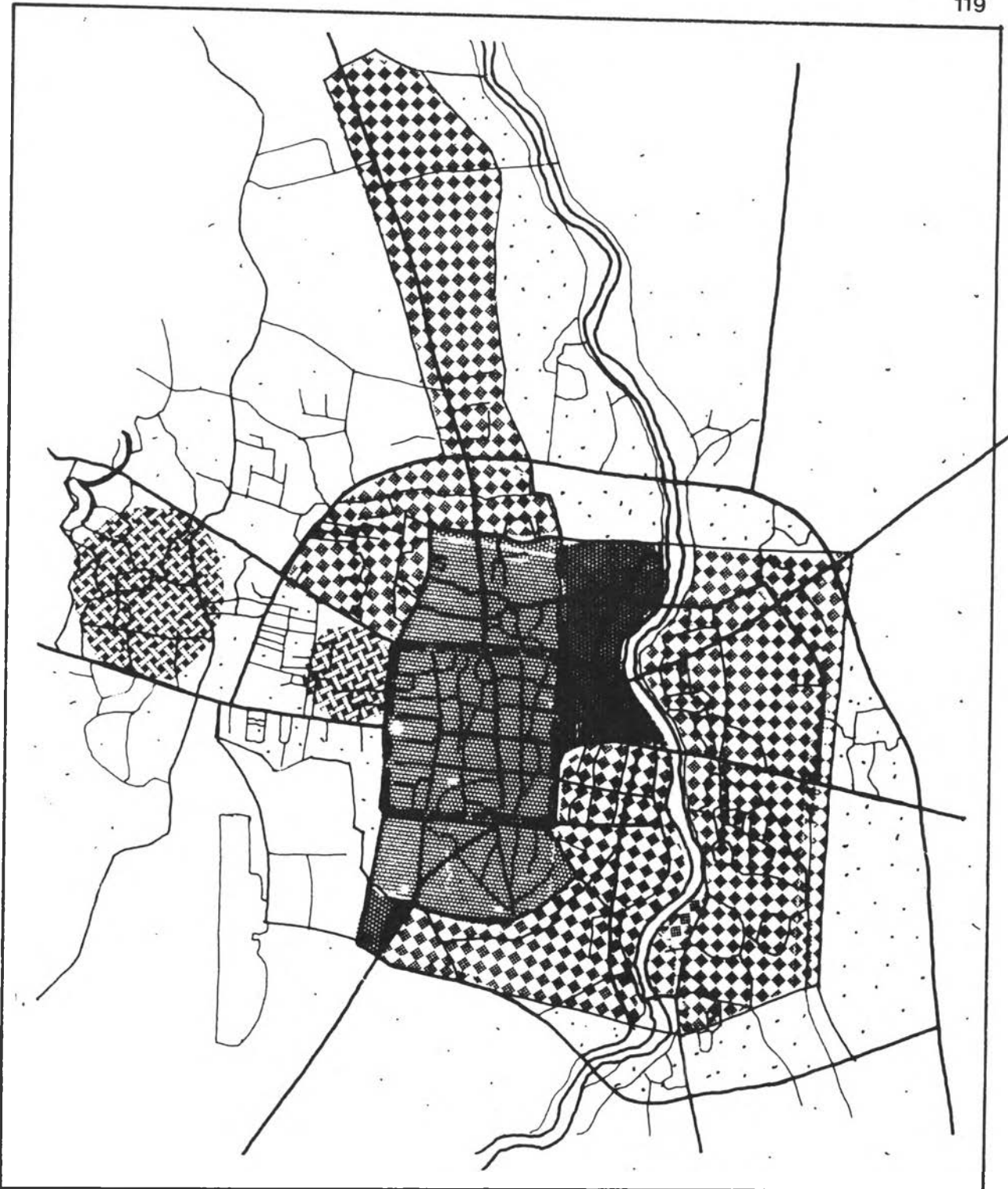
3-คนเชียงใหม่พื้น ๆ ใน ตตาด

4-ความเป็นอยู่และสภาพการสัญจรหากันของคน ในชุมชนที่คื่นเคย -ดงบ

7 ใน ยามที่มีงานประเพณีชาวเมืองจะรวมใจกันเสมอ

8 สภาพผู้คนเชียงใหม่ในกลุ่มยากจน ในแถบถนนท่าแพ

9 การทำมาค้าขายและการท่องเที่ยว ในถนนช้างควดาน

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.12	แสดง การกระจายประชากรเมืองเชียงใหม่รายตำบล
	<p>สัญลักษณ์</p> <p> หนาแน่นมาก :</p> <p> หนาแน่นปานกลาง :</p> <p> หนาแน่นต่ำ :</p> <p>ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่</p>

สภาพแวดล้อม เมือง, สังคม, บรรยากาศพื้นที่

3.3.2.3 ลักษณะบรรยากาศพื้นที่เมืองเชียงใหม่

ลักษณะพื้นที่จากบรรยากาศพื้นที่เมืองของคนเชียงใหม่ หรืออาจจะเรียกว่าลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่เมืองในลักษณะต่าง ๆ ไปซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เป็นสาธารณะสูง, เป็นส่วนตัวบุคคล และมีลักษณะกลาง ๆ (หรือกึ่งสาธารณะ) ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดโดยพิจารณา จากกิจกรรมในพื้นที่กรรมสิทธิ์ที่ดิน และ การเข้าใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่

ก. พื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะสูง

เป็นพื้นที่ที่มีความถี่ของการเข้าไปใช้สูง กิจกรรมและกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่จะเป็นด้านสาธารณะชน หรือเอกชนที่ต้องรับแรงเข้าไปใช้ให้เสร็จแล้วหนีจาก มีความถี่ของคนแปลกหน้ามาก เช่น กิจกรรมทางราชการ, บริการทางสาธารณะเทศบาลจังหวัด, โรงพยาบาล, โรงเรียน, มหาวิทยาลัย, ห้างสรรพสินค้า, ตลาด, ร้านค้าริมถนน, การบริการการท่องเที่ยว-ขนส่ง ถนนเส้นทางสัญจรทางเท้า สนามกีฬา สวนสาธารณะ มีความถี่คึกคักของกิจกรรม และหลากหลายสลับสวนวนาย หรือรับแรง หากแต่คูมีชีวิตชีวาเมืองมาก เป็นสีส้มต่าง ๆ เหมาะกับกิจกรรมที่ต้องการการกระจุกตัวของคน พื้นที่สาธารณะเข้าออกได้สะดวก คล่องตัวสูง หากแต่เข้าใช้ได้สะดวก และรวดเร็ว พบได้บริเวณตำบลช้างม่อย-ช้างคลาน ถนนท่าแพ-ช้างคลาน-มูลเมือง, เจริญประเทศ และวิชยานนท์, ตำบลสุเทพถนนห้วยแก้ว-สุเทพ, ถนนโชตนางานบางส่วน และแนวถนนเจริญเมือง

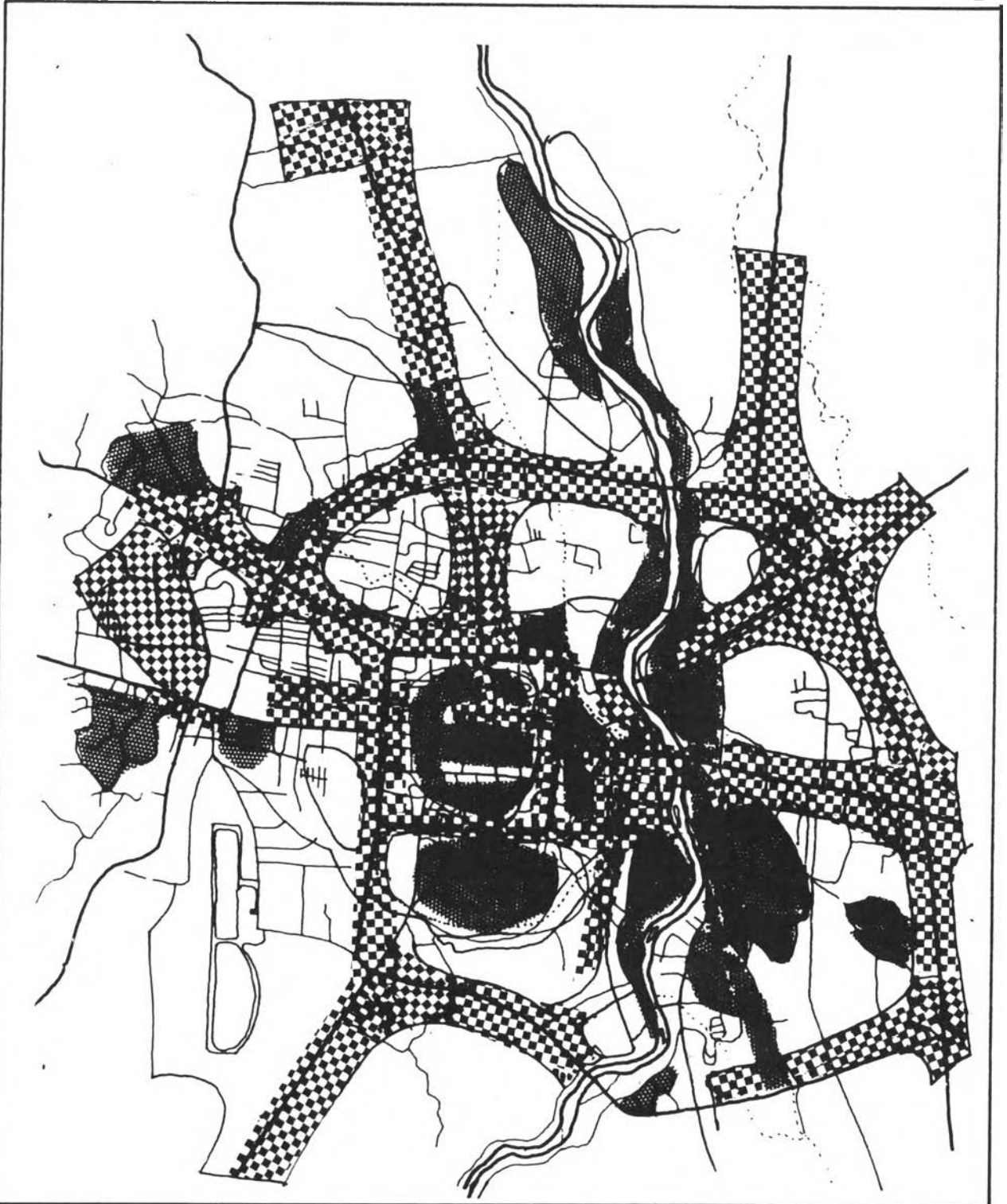
ข. พื้นที่ที่มีความเป็นส่วนตัวสูง

เป็นพื้นที่ที่มักจะอยู่ในมุมอับ-สงบ ไม่ชอบความถี่ของผู้คนแปลกหน้าเข้ามาใช้ เป็นส่วนบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเล็ก ๆ เฉพาะตัว กิจกรรมด้านครอบครัว หรือเฉพาะครัวเรือนสูง เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนเฉพาะบุคคลเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือสังสรรค์เฮฮาเฉพาะบุคคล หรือเพื่อนฝูงละแวกบ้าน ไม่ชอบความถี่คึกคักหรือหลากหลาย ชอบสงบเงียบขรึม นิ่ง ๆ แต่มีชีวิตชีวา เฉพาะตัวมีสีสันชนบทมากกว่า และไม่จำเป็นต้องสะดวกรวดเร็ว พบได้ในบริเวณตำบลพระสิงห์-หายยา ในคูเมือง แถบตำบลศรีภูมิตอนใน ตำบลวัดเกตตอนในเขตพื้นที่ชุมชนตลอดจนบริเวณตำบลอุโมงค์ ช้างเคียน และตำบลชนบทรอบนอก ๆ เมือง

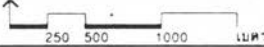
ค. พื้นที่ที่มีลักษณะ เป็นกลางสาธารณะก็ไม่ใช้ ส่วนตัวก็ไม่เชิง กลางๆ

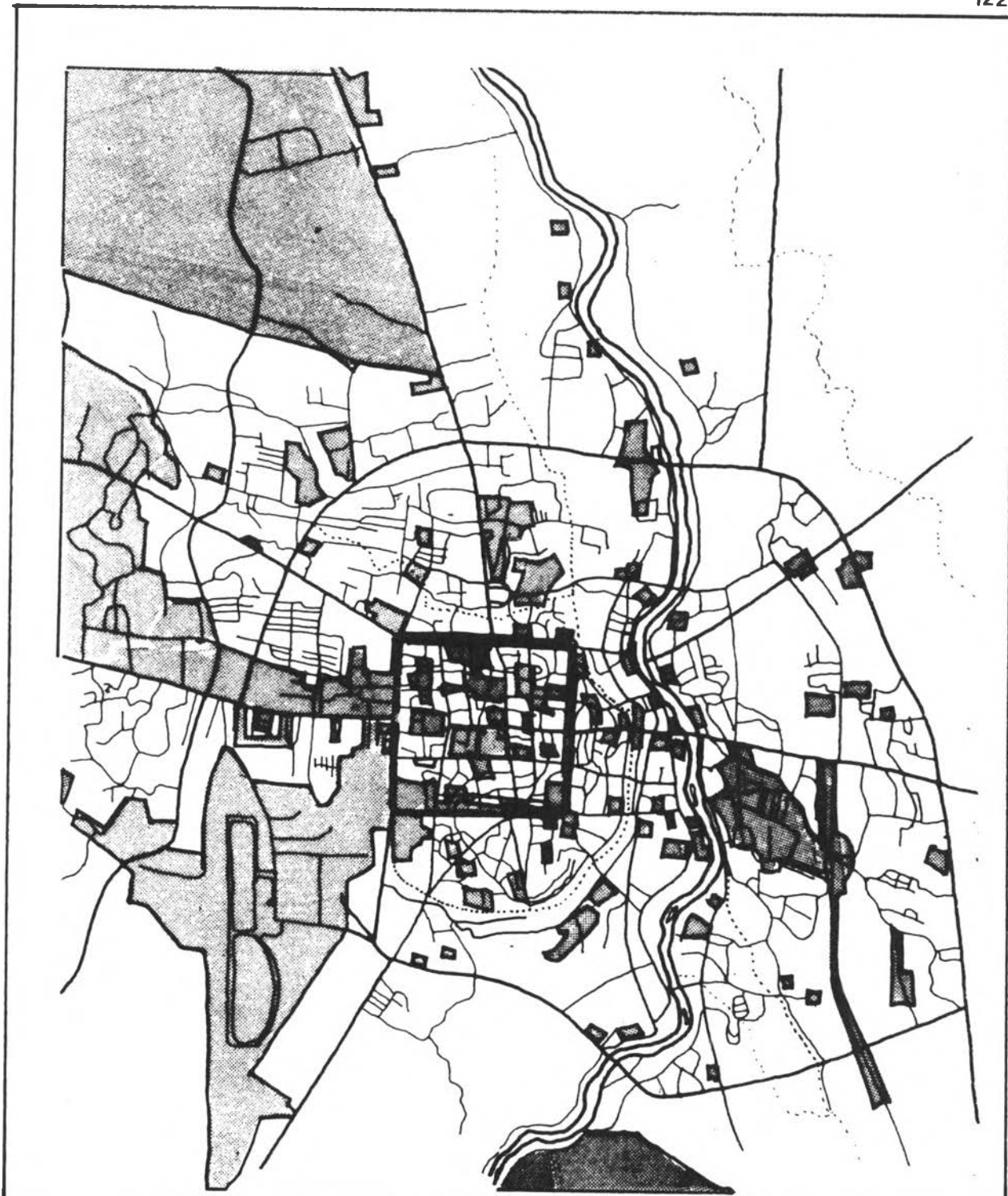
ไม่มีลักษณะ เฉพาะตัวเป็นพื้นที่กลาง ๆ เว้งว่างตายด้าน ไม่มีชีวิตชีวา ว่างคนและกิจกรรมหากแต่ยังปรากฏสิ่งก่อสร้างอยู่ แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์อย่างจริงจังและชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดชีวิตชีวาและสีสัน แก่เมืองได้แก่แถบถนนล้อมเมืองและถนนเชียงใหม่-แม่ริม-คอยสะ เก็ค-สันกำแพง-หางดง-สารภี และชานเมืองเว้งว่างรอบนอก

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.13		แสดง ลักษณะการใช้พื้นที่เมืองเชียงใหม่
 	สัญลักษณ์ มีความเป็นสวนตัวสูงมาก กลางๆ มีความเป็นอาคารระนาบ	
 		
		ที่มา จากการสำรวจและวิเคราะห์

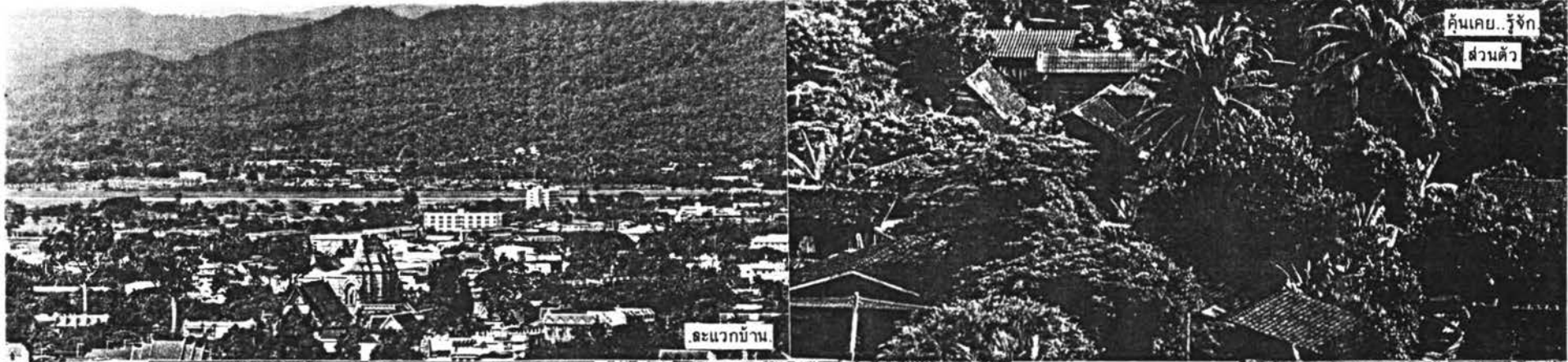

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.14</p>	<p>แสดง กรรมสิทธิ์ที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> กรรมสิทธิ์ของรัฐ กรรมสิทธิ์ของเอกชน
	<p>ที่มา : ผังเมืองรวมเชียงใหม่ พ.ศ. 2532</p>

ภาพประกอบหมายเลข...3.15 แสดงข้อเปรียบเทียบลักษณะการบดใช้พื้นที่เมืองเชียงใหม่

A

B

A : ลักษณะการบดใช้พื้นที่ลักษณะมีความเป็นส่วนตัวสูงสุด B : ลักษณะการบดใช้พื้นที่มีความเป็นสาธารณะสูงสุด

สภาพแวดล้อม เมือง, กายภาพ, มลภาวะ

3.3.2.4 มลภาวะ เมือง เชียงใหม่

ก. มลภาวะทางอากาศ

สถานการณ์ปัจจุบัน : คุณภาพอากาศในเมือง เชียงใหม่ เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณยานพาหนะ, การจราจรที่คับคั่ง, การเผาเศษวัสดุเหลือใช้มานานหลังจากช่วง เก็บเกี่ยว และการเผาวัสดุเหลือทิ้งจากการตัดหญ้าและสวน, ไฟป่าในช่วงฤดูแล้ง, และฝุ่นจากบริเวณที่มีการก่อสร้าง อาคาร และการเปิดหน้าดินสำหรับ เตรียมพื้นที่ปลูกสร้างอาคารขนาดใหญ่, การขนย้ายวัสดุในการก่อสร้าง ความเสื่อมโทรมของอากาศดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในเขตชุมชนหากไม่มีมาตรการที่เพียงพอที่จะช่วยลดมลภาวะทางอากาศแล้วโรคต่าง ๆ เกี่ยวกับทางเดินหายใจเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ได้ทำการสำรวจคุณภาพของอากาศโดยเฉพาะปริมาณฝุ่นในเทศบาลนคร เชียงใหม่ (เขตล บุญเสนาอ :2530) โดยทำการเก็บตัวอย่างอากาศบนหลังคาอาคารสำคัญบางหลังในเมือง เพื่อวัดปริมาณฝุ่น ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ปริมาณฝุ่นในช่วงฤดูแล้งมีปริมาณมากกว่าในช่วงฤดูฝนอย่างมาก ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชาชนเบาบางเช่น มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ , โรงเรียนพาณิชย์การล้านนา, วิทยาลัยครู เชียงใหม่ และโรงพยาบาลแมคคอมมิคมีปริมาณฝุ่นประมาณ 1615 ไมโครกรัม/ม.³ ในช่วงฤดูร้อน, ประมาณ 151.7 ไมโครกรัม/ม.³(เขตล และ สามารต 2533) ในช่วงฤดูหนาว, และประมาณ 62.3 ไมโครกรัม/ม.³ ในช่วงฤดูฝน ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชาชนสูงเช่น สถานีตำรวจ เชียงใหม่, เทศบาลนคร เชียงใหม่, ตลาดวโรรส, และบนถนนห้าแพ มีปริมาณฝุ่นประมาณ 220.3 ไมโครกรัม/ม.³ ในช่วงฤดูฝน ผลของการสำรวจได้แสดงไว้ใน

อนึ่ง เมือง เชียงใหม่ตั้งอยู่ในหุบ เขาและมลภาวะทางอากาศจะอยู่ในช่วงเวลาที่มีการพักทางอนุภูมิภาคและมีการจราจรคับคั่งในบริเวณใจกลาง เมืองรยนต์ส่วนใหญ่ใน เชียงใหม่ เป็นรยนต์ เก่าและไม่ได้คิดตั้งอุปกรณ์ควบคุมมลภาวะ มลภาวะทางอากาศมัก เกิดขึ้นในช่วงฤดูหนาวซึ่งตรงกับช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวกรุงเทพฯ ที่ มาเที่ยว เชียงใหม่ เพื่อหลักถิ่นมลภาวะทางอากาศของกรุงเทพฯมลภาวะอากาศของ เชียงใหม่ในปัจจุบันจะก่อให้เกิดผลกระทบ เกี่ยวกับกิจการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจของ เมือง เชียงใหม่ด้วย

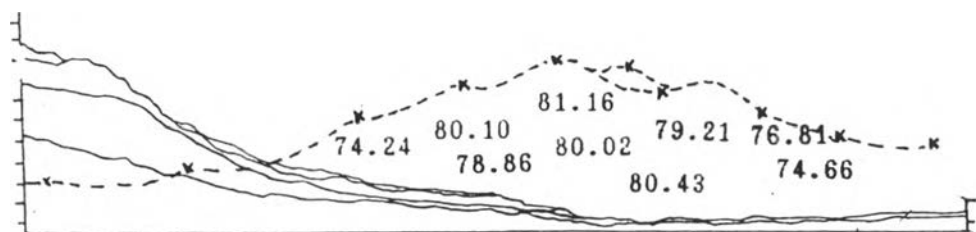
ตารางแสดงฝุ่นเหนือหลังคาบ้านเขตเมือง เชียงใหม่ (2530)

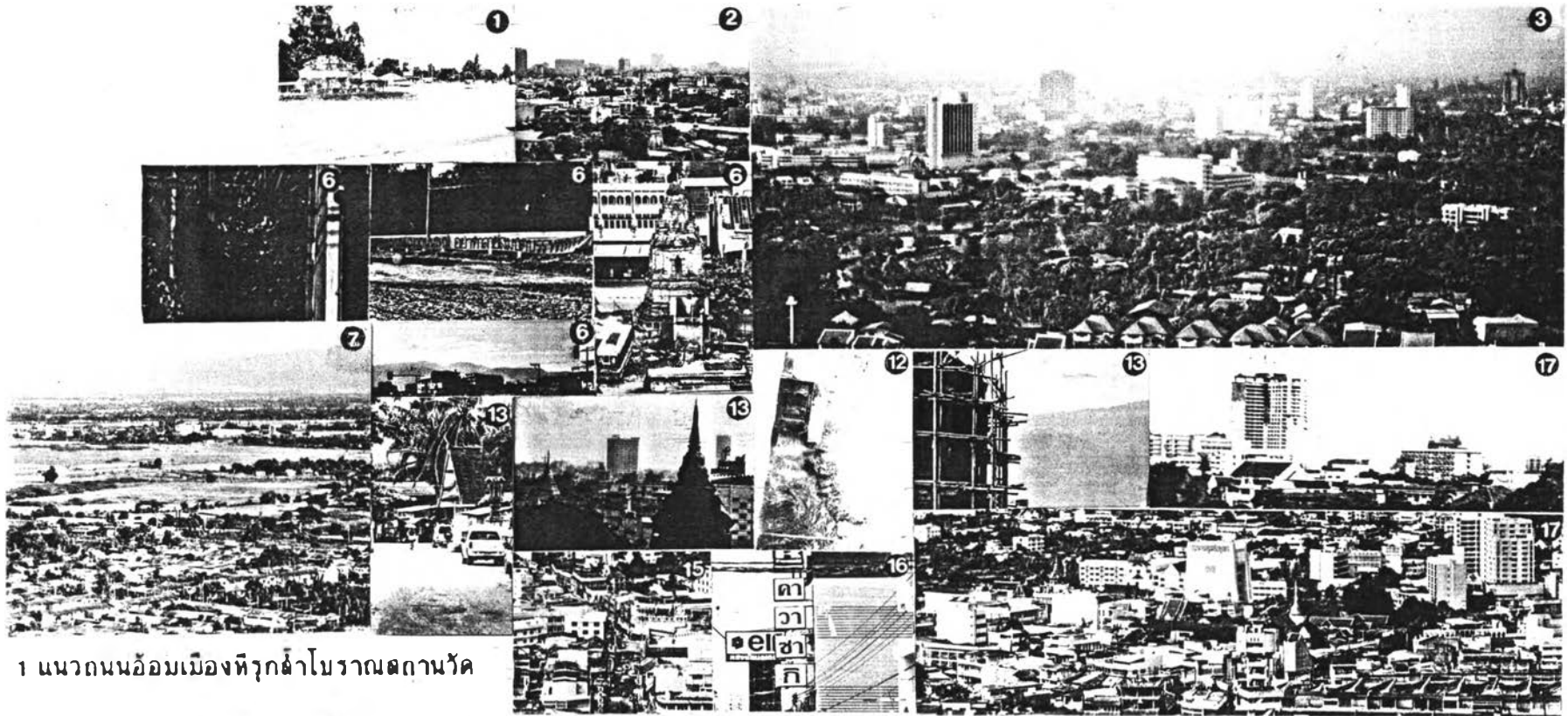
สถานีตรวจ	ค่าเฉลี่ย (ไมโครกรัม/ม. ³)	
	หน้าร้อน	หน้าฝน
1. ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม	75.4	41.3
2. สถานีตรวจ	152.5	105.8
3. โรงพยาบาลล้านนา	178.0	62.0
4. วิทยาลัยครู	181.4	90.0
5. เทศบาล	275.7	120.7
6. ตลาดวโรรส	181.5	92.0
7. โรงพยาบาลแมคคอมมิค	191.5	59.3
8. ตันตราภัตต์ ท่าแพ	137.0	76.9

การเปรียบเทียบข้อมูลคุณภาพอากาศชี้ให้เห็นว่ามลภาวะทางอากาศในบริเวณริมถนนจะสูงกว่าบริเวณระดับหลังคาอย่างมาก ซึ่งแสดงว่ายานพาหนะ เป็นแหล่งมลภาวะทางอากาศที่สำคัญ โดยเฉพาะ เครื่องยนต์ดีเซล หากไม่มีการบำรุงรักษาอย่างดีจะก่อให้เกิดปริมาณฝุ่นอย่างมากในอากาศ (การเปรียบเทียบปริมาณฝุ่นที่วัดได้กับมาตรฐานคุณภาพอากาศของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งมาตรฐานปริมาณฝุ่นใน 24 ชั่วโมงไม่ควรเกิน 330 ไมโครกรัม/ม.³ มาตรฐานคุณภาพอากาศ จะ เห็นได้ว่าในช่วงฤดูแล้งปริมาณฝุ่นในเทศบาลนครเชียงใหม่สูง เกินมาตรฐานในประเทศอุตสาหกรรม และสูง เกินมาตรฐานของประเทศไทย

ข. มลภาวะทางเสียง

เสียงจะก่อให้เกิดความรำคาญเพียงเล็กน้อย แต่ก็สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์โดยไปรบกวนอวัยวะเกี่ยวกับการได้ยินและก่อให้เกิดความเครียดได้ ระดับของเสียงจากการจราจร การก่อสร้าง และ เครื่องขยายเสียง สร้างความรำคาญแก่ประชาชนชาวเชียงใหม่และนักท่องเที่ยว เสียงเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังไม่มามีมาตรฐานระดับเสียงทั่วไปมีเพียงมาตรฐานระดับเสียงจากยานพาหนะและยานพาหนะส่วนใหญ่ก็มีระดับเสียงเกินกว่ามาตรฐานซึ่งสำนักคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติทำ การตรวจสอบระดับเสียงของรถสองแถวในเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2532 ผลปรากฏว่า รถสองแถวมากกว่า 88 เปอร์เซ็นต์ มีระดับเสียงเกินกว่าระดับมาตรฐาน ระดับเสียงในเขตเทศบาลเชียงใหม่จะอยู่ระหว่าง 73-81 เดซิเบล(dB) ระดับสูงสุดประมาณ 80 dB ซึ่งจะตั้งอยู่บริเวณย่านธุรกิจหนาแน่นเช่น ตลาดวโรรส ห้างสรรพสินค้าคันทันท์ท่าแพ และบริเวณไนท์บาร์ซาร์ การศึกษาครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าระดับเสียงเฉลี่ยต่อวัน มีค่าประมาณ 65 dB ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความรำคาญ ระดับเสียงในช่วงเวลากลางวัน ลดลงเนื่องจากกระยะห่างจากศูนย์กลาง สำหรับบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระดับเสียงประมาณ 73 dB (ภูวนันท์ ไพบุลย์ศิลป์ .2528)

1 แนวถนนล้อมเมืองที่รุกค้ำโบราณสถานวัด

2,3 มลภาวะอากาศที่มีฝุ่นมากขึ้นในหน้าร้อน

4 การรุกค้ำแม่น้ำปิง.

6,13 การรุกค้ำโบราณสถาน

7,8 เมืองที่ขยายเดือออกไปชานเมือง.

12 น้ำเสีย

ภาพประกอบหมายเลข 3,16 แสดงปัญหาโดยส่วนรวมของเมืองเชียงใหม่

15 จราจรติดขัด.

16 ทัศนอุจาด.

17 ความขัดแย้งและแออัดในย่านใจกลางเมือง

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, สภาพแวดล้อมทางจิตใจ

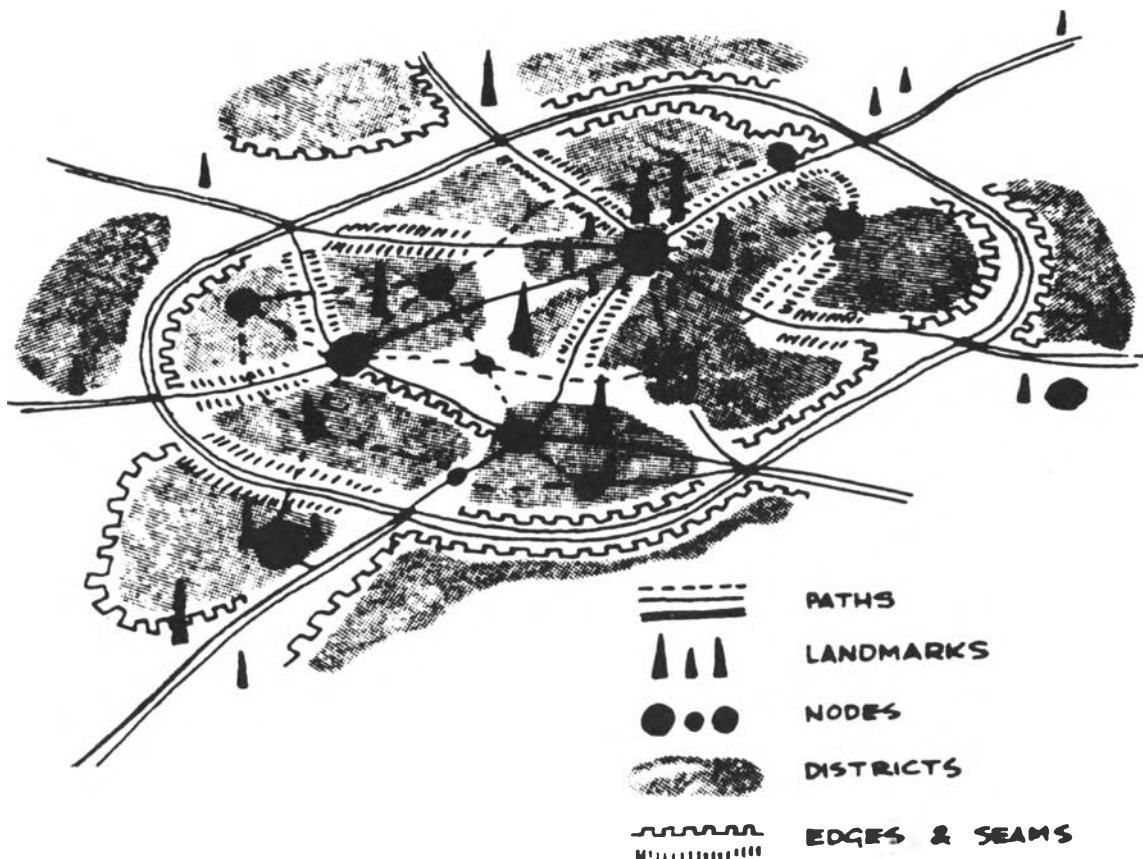
3.3.3 สภาพแวดล้อมทางจิตใจของเมืองเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษาสภาพแวดล้อมทางจิตใจผู้วิจัยจำกัดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะในเรื่อง จินตภาพเมือง (The Image of city) การรับรู้สึกภายในเมือง (Urban perception) มโนภาพเมือง (Urban Identity) และภูมิทัศน์เมือง (Urban Landscape)

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, จิตใจ, จินตภาพเมือง

3.3.3.1 จินตภาพเมือง (The image of city)

การศึกษาในเรื่องจิตภาพเมืองนั้น เป็นการศึกษาถึงโครงร่าง หรือองค์ประกอบทางกายภาพเมืองที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้น ซึ่งถือเป็นการศึกษาทางนามธรรม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ทฤษฎีทางจิตภาพเมืองของ KAVIN LYNCE มาเป็นแม่แบบในการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการดังต่อไปนี้

3.3.3.1.1 เส้นทาง (Parth)

ก. ความเป็นเส้นทางในเขตพื้นที่เมืองเชียงใหม่ สามารถแบ่งระดับความเป็นเส้นทางได้สามระดับ คือ

- มีความเป็นเส้นทางสูง :

มีองค์ประกอบทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการจราจรได้ดี บทบาทของเส้นทางดังกล่าวมีความเป็นมา เป็นเส้นทางที่มีความสวยงามทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น

ถนนท่าแพ : มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นถนนเก่าเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ ส่งต่อถึงถนนราชดำเนิน ผ่านเข้ามายังภายในเขตเมืองเก่ามีความงดงามของศิลปะวัฒนธรรมวัด วาอาราม และสภาพแวดล้อมร่มรื่นสงบ เขียว และ ชลิ่ง ตรงเข้าไปยังเป้าหมายตา คือวัดพระสิงห์ที่ตั้งอยู่สง่างามมาก ถนนรอบคูเมือง : มีสภาพแวดล้อมดี ทำให้ถนนโก้ สะอาดโล่งเป็นระเบียบมุมมองสวยงาม ใน ถนนเรียบแม่น้ำปิง : มีความรู้สึกในการเคลื่อนไหว คดโค้งไปมาตื่นเต้น ไม่ซ้ำซาก ถนนแคบประชิดบ้านเรือนผู้คนดูอบอุ่น ตอนท้ายถนนขนานด้วยต้นยางใหญ่มาก ทรงพุ่มค้ำกันร่มรื่น และทำให้รู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติมาก

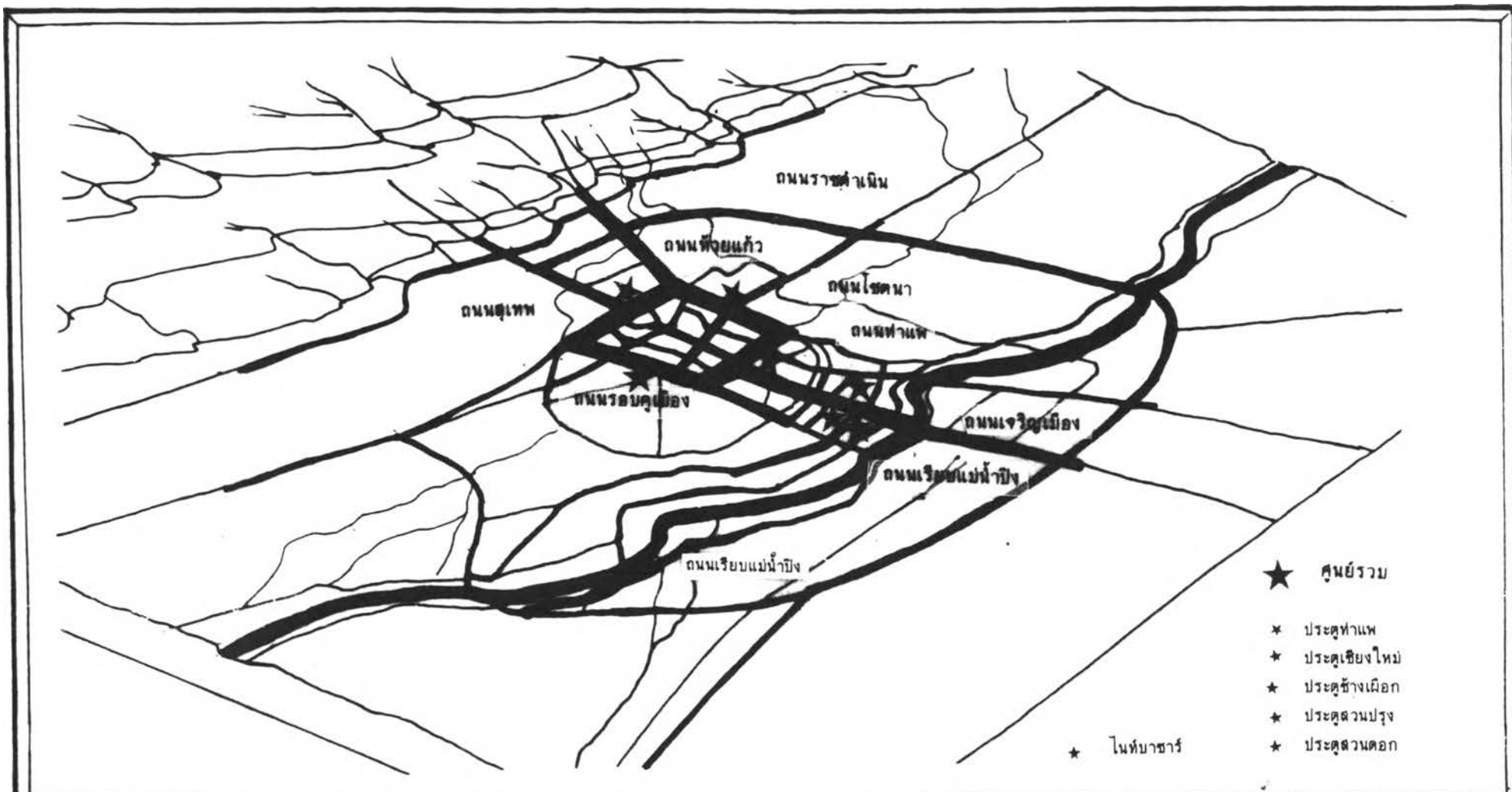
- มีความเป็นเส้นทางปานกลาง :

องค์ประกอบทางกายภาพไม่โดดเด่นใช้เส้นทางคมนาคมเป็นหลัก มีทั้งถนนเก่าและใหม่ซึ่งตัด เมื่อสมัยมีรถยนต์แพร่หลายแล้ว

ถนนสุเทพ และถนนห้วยแก้ว : ถนนโล่งสะอาด เป็นระเบียบ มุมมองสวยงาม เนื่องจากใกล้ชิดธรรมชาติ ทำให้การรับรู้และจราจรได้ง่าย ถนนโชตนา และถนนเจริญเมือง : เป็นถนนเศรษฐกิจ เมืองแม้จะคึกคักแต่รู้สึกว่างและไม่มีชีวิตชีวา ซื่อป้อ คายซาก ใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมาด้วยความเร็วมากกว่าจะรู้สึกในคุณค่าอื่น ๆ ถนนภายในเขตเมืองเก่า : เป็นถนนโบราณ คับแคบ พิจารณาจากทางเท้ากวานสับสน หาดำแถม่งได้ยาก แต่มีชีวิตชีวา ใกล้ชิดบ้านเรือน และดูเป็นวิถีชีวิตคนเมืองที่บ่งถึงความเป็นเชียงใหม่

- มีความเป็นเส้นทางต่ำ :

ใช้เส้นทางสัญจรอย่างเฉียดก้นหน้าข้างขวางแต่ร้างผู้คนมีแต่รถยนต์ด้วยความเร็ว สภาพแวดล้อมไม่ดี มลภาวะมาก และเป็นอันตรายต่อชีวิต ใช้ทุกเมืองย่านต่าง ๆ และชานเมือง เข้าด้วยกัน ได้แก่ ถนน อ้อมเมือง และสายเชียงใหม่ยังรอบนอกทั้ง 5 สาย

3.18 ความเป็นเส้นทาง

ข. เอกลักษณ์และความต่อเนื่องของเส้นทาง

เส้นทางที่เป็นตัวแทนเอกลักษณ์ และความต่อเนื่องของเส้นทางได้คือ ได้แก่ สายเจริญ เมือง-ท่าแพ-ราชดำเนิน-สุเทพ: ทั้งนี้เนื่องจากการเคลื่อนที่ภายในเส้นทางมีลำดับของการพบปะ ก่อน หลัง ที่มีจังหวะ เชื่อมโยงกันอย่างดี กล่าวคือ จากถนนเจริญเมืองเข้าสู่เมืองจะพบเส้นขอบฟ้า คอยสุเทพ พระธาตุคอยสุเทพ พบสะพานนครพิงค์ ะพบน้ำแม่ปิง พื้นดิน พื้นน้ำและฉากคอยเขียว เข้ามายังฝั่งตะวันตกของน้ำแม่ปิง ยังถนนท่าแพ ผ่านเมืองคึกคักที่ผสมกับวัดวาอาราม ชิดถนน และเส้นขอบฟ้า ผ่านเข้าประตูท่าแพมายังถนนราชดำเนิน เข้าสู่เมืองเก่าวานนครพร้อมฉากคอยเขียว ยอดเจดีย์โบสถ์ วิหารที่แทงเสียดยอดไม้ขึ้นมาและจุดหมายคayoอยู่ที่วัดพระสิงห์สีทอง เหลืองอร่ามตัดกับคอยเขียว พันประตูสวนดอกเห็นฉากคอยสุเทพ และพระธาตุคอยสุเทพ เป็นสง่า ถือว่าเป็นเส้นทางที่มีการต่อเนื่องของทิวทัศน์และลงตัวมาก

3.3.3.1.2 ภูมิสัญลักษณ์ (Land mark)

ก. ระดับของภูมิสัญลักษณ์

1. ระดับ เมืองทั้งหมด

ภูมิสัญลักษณ์ระดับ เมือง เป็น

ภูมิสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีโครงสร้างมาตราส่วนขนาดใหญ่โตมาก ถือได้ว่าเป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับภูมิภาค พระธาตุคอยสุเทพ เป็นภูมิสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น หากแต่ด้วยความชาญฉลาดในการเลือกที่ตั้งให้อยู่บนยอดเขาสูงโดดเด่น สถาปัตยกรรมที่ดี เขียวครึ้มของแมกไม้ที่ตัดกับองค์พระธาตุที่ฉาบด้วยทองสีเหลืองอร่าม หากมองจากพื้นราบแลเห็นได้ในระยะไกล

คอยสุเทพ : คอยสุเทพ เป็นเสมือนเจ้านายและกษัตริย์ของลักษณะทางกายภาพเมือง ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพชนิดเดียวที่ง่ายต่อการพบเห็นสังเกตุ และแยกแยะ ด้วยรูปสัญลักษณ์ที่เด่นชัด เป็นที่คุ้นเคยอย่างยิ่งของชาวเมืองตลอดระยะเวลา 700 ปีที่สร้างบ้านแปลงเมืองกันขึ้นมา คอยสุเทพเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่ง เป็นสัญลักษณ์ที่คงที่ไม่มีการเคลื่อนย้าย สามารถสังเกตุเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะรูปทรง ที่เด่นเป็นสง่า เป็นเป้าสายตา "ยื่นร้องตะโกน" เรียกร้องความสนใจอยู่ และสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในทุกมุมมองและตำแหน่งของเมือง

วัดพระธาตุคอยสุเทพ : เป็นหลักของเมืองทั้งหมด เป็นภูมิสัญลักษณ์ทางจิตใจเคารพศรัทธา ยึดมั่นของชาวเมือง เป็นของสูงเหนือหัวขึ้นไปทางองค์ประภคองทางกายภาพ เป็นจุดหมายตาที่เยี่ยมยอดของเมือง รูปทรงงดงาม แผงฉัตรสนิยมของผู้ก่อสร้าง เป็นหน้าตาของเมือง เกิดความประทับใจเมื่อแลมอง

2. ภูมิสัญลักษณ์ระดับย่าน เป็นภูมิสัญลักษณ์ที่มีระดับแคบ

ลงมาสามารถพบเห็นได้ในระยะสายตา เป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่ชัดเจนระดับพื้นดิน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะมีโครงสร้างมาตราส่วนขนาดใหญ่มาก ในทางราบ หรือทางตั้งนั่นเอง

แนวคูเมืองโบราณ : แนวคูน้ำรูปทรงสี่เหลี่ยมจตุรัส ถือเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่เด่นชัดแรงมาก มีโครงสร้างชัดเจน เป็นสิ่งบอกตำแหน่งของผู้พบเห็นว่ากำลังอยู่บริเวณในกลางเมืองโบราณ หากแต่มีข้อด้อยเรื่องทิศทาง เนื่องจากเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมมีความสมดุลและกลมกลืนคล้ายกันในทุกด้าน ส่งผลให้การหาตำแหน่งที่ชัดเจนจะต้องอาศัยองค์ประกอบทางกายภาพอื่นประกอบ เช่น คอบสุเทพ

แม่น้ำปิง : เป็นลำน้ำธรรมชาติสายเดียวที่ไหลผ่านใจกลางเมือง เป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งได้ว่าขณะนี้อยู่บริเวณใด โดยยี่สิบประกอบกับภูมิสัญลักษณ์ ระดับเมือง คือ คอบสุเทพ

อาคารสูงต่าง ๆ : อาจถือเอาอาคารสูงขนาดใหญ่เป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับย่านได้ ทั้งนี้เนื่องจากความสูง ของอาคารทำให้สามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ได้ หากแต่ในทางตรงกันข้ามด้วยความสูงนี้เองทำให้ บกบังภูมิสัญลักษณ์ระดับเมืองไปอย่างสิ้นเชิง

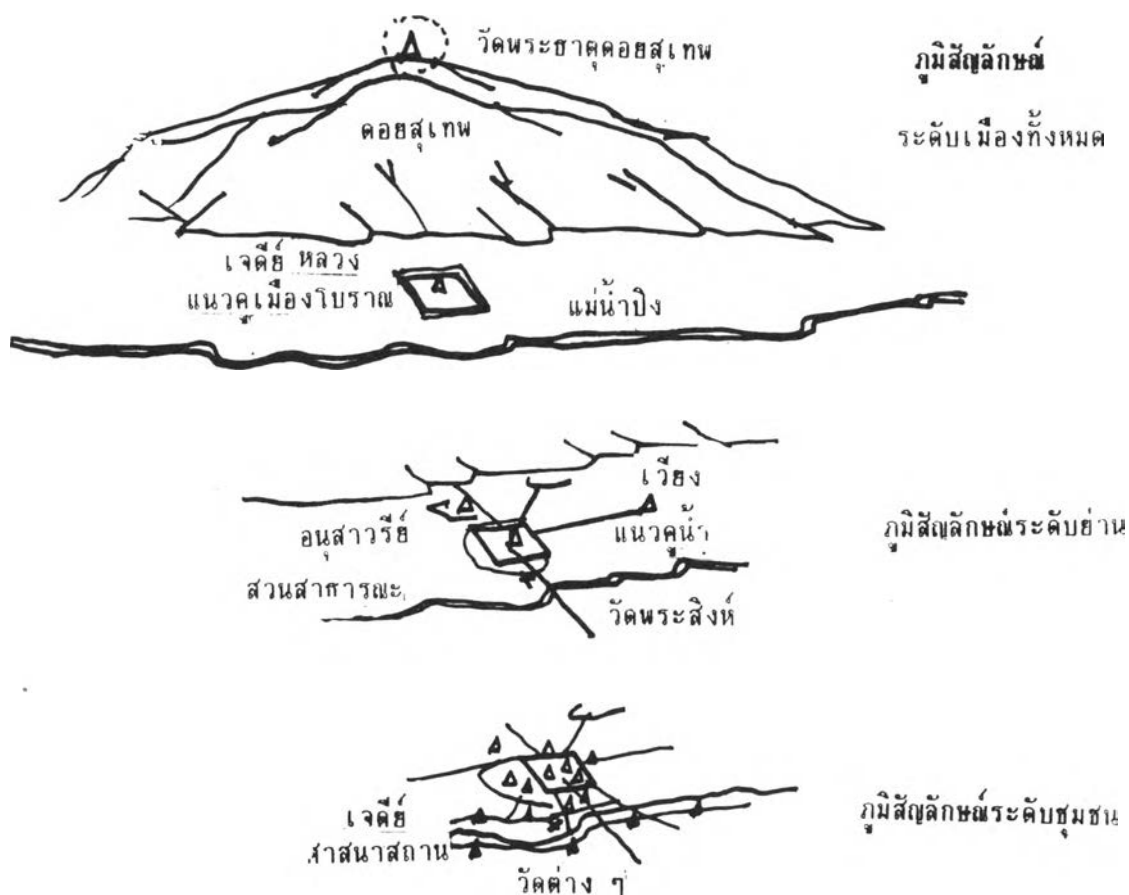
3. ภูมิสัญลักษณ์ระดับชุมชน เป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับเล็กสามารถ

เห็นได้ในระยะใกล้หรือระยะแคบ เฉพาะบริเวณแวดล้อมเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากมีโครงสร้างทางกายภาพ มาตราส่วนใหญ่หรือโดดเด่นกว่าบริเวณแวดล้อมนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่พบมากที่สุด ในเมืองเชียงใหม่สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

โบราณสถาน : เป็นอาคารสถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ บอกถึงความเป็นมาของเมือง ซึ่งปัจจุบันยังคงพบเห็นและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งอาจจะยังใช้ประโยชน์อยู่ หรือไม่ใช้ประโยชน์แล้วก็ตาม เช่น ป้อม(แจ่ง) ทั้ง 4 ประตูเมืองโบราณ ทั้ง 5 ประตู ซากเจดีย์โบราณต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ เจดีย์กู่เต้า, เจดีย์สูง เมือง(เวียง) โบราณต่าง ๆ เวียงสวนดอก-หัวริน

ศาสนาสถาน : เป็นอาคารสถานที่ทางศาสนาที่ก่อสร้างมาช้านานมีความเป็นมา และปัจจุบันยังใช้ประโยชน์เป็นศาสนาสถานของคนเมืองอยู่ ซึ่งเป็นภูมิสัญลักษณ์ได้ทั้งทางจิตใจและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง เช่น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ของวัดต่าง ๆ ที่แรงได้แก่ เจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ วัดเชียงใหม่ วัดสวนดอก วัดเกตฯ วัดเจดีย์เจ็ดยอด วัดอินทาราม

สถานที่อื่น ๆ : เป็นอาคารหรือสถานที่อื่น ๆ ที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ เช่น ที่โล่งว่างต่าง ๆ เช่น อนุสาวรีย์ ลานโล่ง สวนสาธารณะ : ได้แก่ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ลานโล่งประตูท่าแพ สวนสาธารณะแม่น้ำปิง เป็นต้น

3.19

ข. ความสัมพันธ์และความเกี่ยวเนื่องของภูมิสัญลักษณ์ดั้งเดิมของเมือง

ภูมิสัญลักษณ์ดั้งเดิมของเมืองนั้นถือได้ว่ามีความต่อเนื่องเกี่ยวพันกัน มีจังหวะและทิศทางที่ลงตัวอย่างมาก นั้นหมายความว่าชาวเมืองในอดีตมีความเข้าใจรับรู้เกี่ยวกับทิศทางตำแหน่ง อย่างดีเยี่ยม

เริ่มจาก พระธาตุคอกยสุเทพนับว่าสูงสุด ผ่านไปยังแนวเขตกำแพงเมืองสี่เหลี่ยมจัตุรัส กำหนดขอบเขตของเมือง(เวียง) ขึ้นในเอาไว้ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เจดีย์หลวงขนาดใหญ่ โยงยึดวัดพระสิงห์ และวัดเชียงมั่นในลักษณะโครงข่ายสามเหลี่ยมซึ่งกันและกันภายในสี่เหลี่ยมคูเมือง บริเวณรอบนอกแนวเขตคูเมืองมีภูมิสัญลักษณ์ครบทุกด้าน ในระยะเท่า ๆ กัน คือ ตะวันตก เวียงสวนดอก ตะวันออกวัดเกตฯ ใต้วัดอินทราราม เหนือเตี้ยกู่เต้า เชื่อมโยงทั้งสี่ทิศานุรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอิกวาง ซึ่งหากลากเส้นตรงแนวตะวันออก ตะวันตก จะผ่านภูมิสัญลักษณ์ดังนี้ วัดเกตฯประตูท่าแพ วัดพระสิงห์ ประตูสวนดอก เวียงสวนดอก และจบที่พระธาตุคอกยสุเทพ ขณะเดียวกันหากลากเส้นแนวทิศเหนือ ใต้ จะผ่าน เจดีย์กู่เต้า ประตูข้างเฟือก วัดพระสิงห์ ประตูสวนปรุง และจบที่วัดอินทราราม ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความลงตัวของระยะและทิศทางของเมืองเชียงใหม่ โบราณอย่างสมบูรณ์ที่สุด

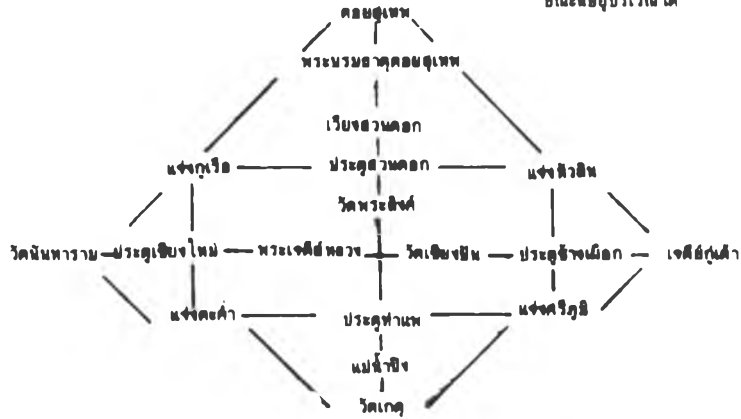
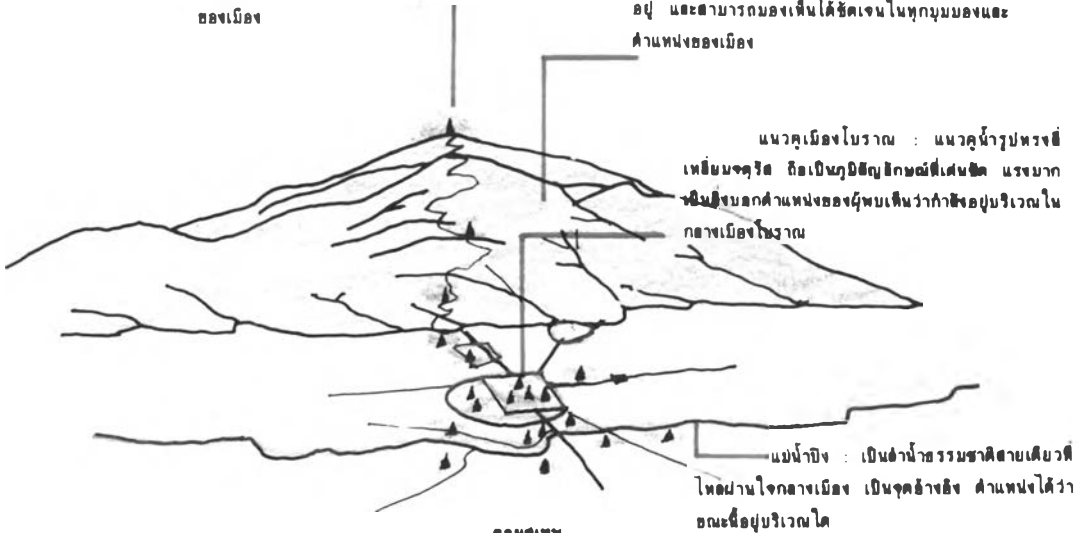
แสดงความต่อเนื่องและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างภูมิสัญลักษณ์เมือง

ภูมิสัญลักษณ์

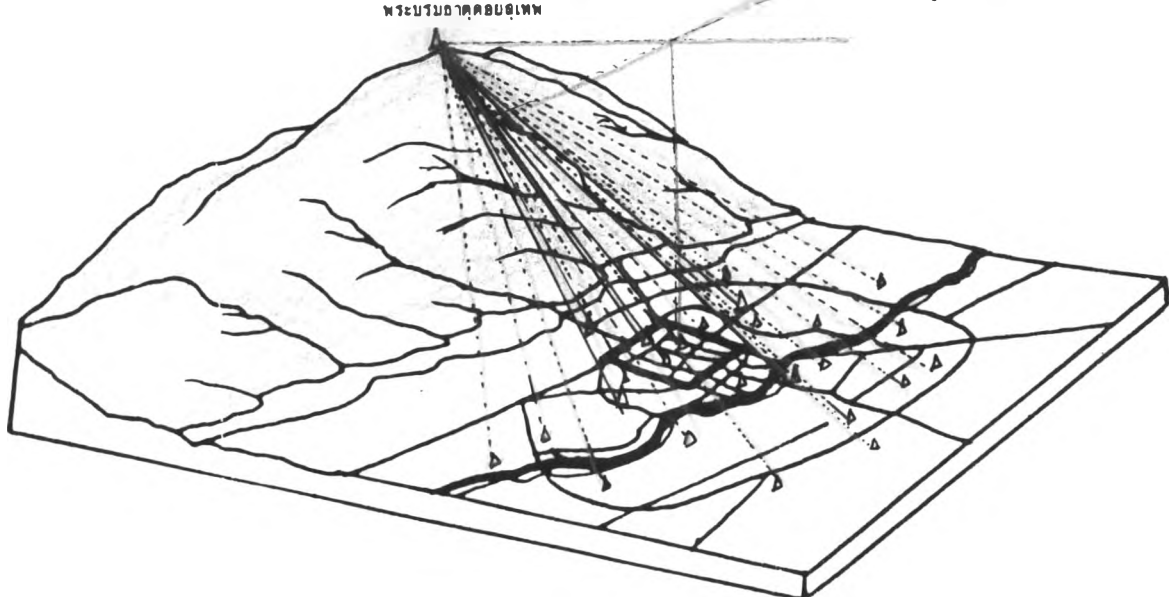
ระดับเมืองทั้งหมดคืออยุธยา ภูมิสัญลักษณ์ระดับเมืองเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โคจรวาง

วัดพระธาตุคออยุธยา : เป็นหลักของเมืองทั้งหมด เป็นภูมิสัญลักษณ์ทางจิตใจ เคารพศรัทธา ปิตุมาของชาวเมือง เป็นของสูง เหนือหัวขึ้นไปทางองค์ประกอบทางกายภาพแล้ว เป็นจุดหมายคาถาเขียนยอดของเมือง

คออยุธยา : คออยุธยาเป็นเสมือนเจ้านาย และกฎเกณฑ์สำคัญของลักษณะทางกายภาพ เมือง ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพชนิดเดียวที่ง่ายต่อการพบเห็นสังเกต และแยกแยะ ด้วยรูปสัญลักษณ์ ที่เด่นชัด เป็นที่คุ้นเคยอย่างยิ่งของชาวเมืองตลอดระยะเวลา 700 ปีที่สร้างบ้านแปงเมืองกันขึ้นมา คออยุธยาเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งเป็นสัญลักษณ์ที่คงดีไม่มีการเคลื่อนย้าย สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะรูปทรง ที่เด่นเป็นอง่า เป็นไม้ตายคา 'อินริ่งตะโกน' เรียกหรือความสนใจอยู่ และสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในทุกมุมมองและตำแหน่งของเมือง

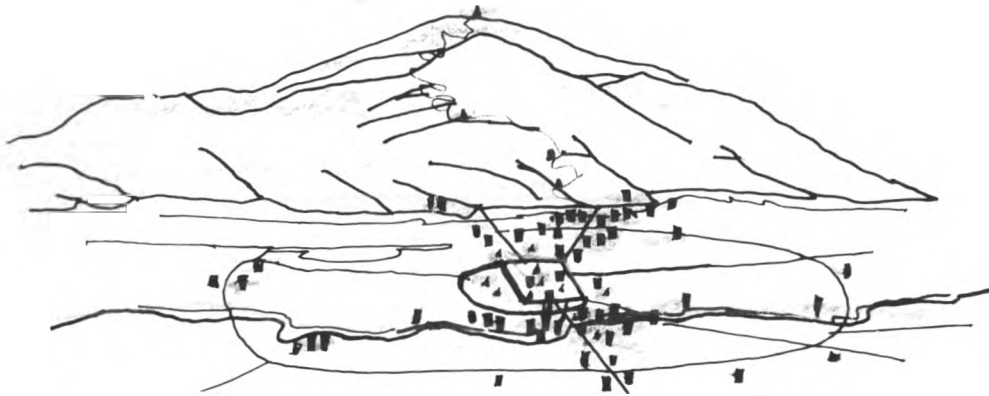
ความสัมพันธ์ สอดคล้องของ ภูมิสัญลักษณ์เมือง

แสดงภูมิสัญลักษณ์เมืองในยุคสมัยโบราณ-ปัจจุบัน

เชียงใหม่ในอดีต มีภูมิสัญลักษณ์ทั้งระดับแฉ่ง-เมือง และชุมชน

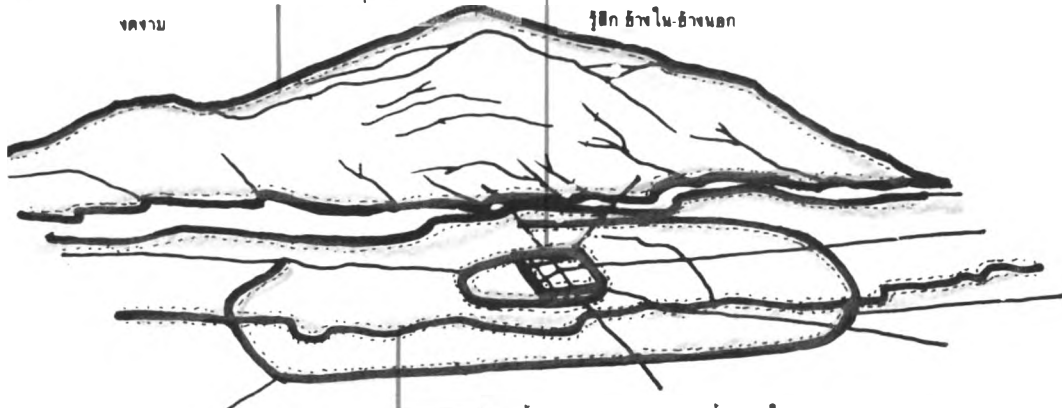

ภูมิสัญลักษณ์ที่จำยอมในปัจจุบัน (แห่งขุนผาขาวร้างซึ่งคุณค่า)

แสดงความเป็นชอบของเมืองเชียงใหม่

คอบตุเทพ : เป็นแนวเส้นขอบศิขรินเจนแรง
มั่นคง เป็นเส้นขอบฟ้าของเมือง และเป็นส่วนที่แบ่งที่ราบ
ภูเขาและท้องฟ้า เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มเป็นก้อนของ
พื้นที่เมืองขึ้น เป็น ฉากหลังที่โดดเด่น และภูมิสัญลักษณ์
ของเมือง อีกทั้งยังเสริมองค์ประกอบอื่น ๆ ในเมืองให้
นิความ: กอบกั้นกับธรรมชาติเกิดมุมมอง วิถีทัศน์ที่
งคจวาม

แนวคูเมืองโบราณ : เส้นขอบคิมนุชยัตตรา
ขึ้นพิชิตเจนและมั่นคง เป็นแนวกรอบที่ เหนียวจิครุส
เป็นขอบระคับสาขงเพื่อประโยชน์ใช้สอย เป็นแนวขอบ
ปรวการป้องกันอ้าศึกศกขุโดย ครวงและเป็นแหล่งน้ำ
ดำวองของชาวเมืองโดยอ้อม อีกทั้งยังก่อให้เกิดความ
รู้สึก อ้าใน-อ้านอก

แม่น้ำปิง : เป็นแนวเส้นด้านน้ำขนาดใหญ่
ยาวไหลผ่านเมือง ชคววาเป็นขอบของพื้นที่เมืองโบราณ

1 ภูมิสถาปัตยกรรมชั้นเยี่ยมยอดของเมือง.

2 ขอบ-เดินขอบฟ้าหึ่งดงาม.

ภาพ: ระกอบหมายเลข..3.19 แสดงภาพรวมของจินตภาพเมืองเชียงใหม่

- .5,6 ภูมิสถาปัตยกรรมระดับเมืองพื้นราบ.
- .8,12 เส้นศักยภาพและขอบทางธรรมชาติแม่น้ำปิง
- .10,14 เส้นขอบฟ้า.
- .13 17 เส้นทางสำคัญ.

- .4 ภูมิสถาปัตยกรรมระดับชุมชนและความเป็นย่านที่สมบูรณ์
- .9 เส้นทาง-ขอบที่แบ่งเมืองโบราณไว้อย่างจงตัว :คูน้ำโบราณ.
- .15,17 ความเป็นย่านทางธรรมชาติของเมือง.
- .18 จุดรวมสำคัญของเมือง' ประดูเมืองทั้ง 5 ประดู

3.3.3.1.3 ความเป็นขอบ (Edges)

ความเป็นขอบของเชียงใหม่คือบริเวณที่เป็นส่วนสำคัญของเส้นตรง เป็นเส้นที่เว้นระหว่างขอบเขต หรืออาณาเขตที่เห็นได้แจ่มชัดทางกายภาพ ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ อนาคตทางกายภาพที่แตกต่างกัน คือ แม่น้ำ-ที่ราบ-ภูเขา-ชุมชน-ทุ่งนา ได้แก่

- คอยสุเทพ : เป็นแนวเส้นขอบที่ชัดเจนแรง มั่นคง เป็นเส้นขอบฟ้าของเมือง เป็นส่วนที่แบ่งที่ราบ, ภูเขาและท้องฟ้า เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มเป็นก้อนของพื้นที่เมืองขึ้น เป็นฉากหลังที่โดดเด่น และภูมิสัญลักษณ์ของเมือง อีกทั้งยังเสริมองค์ประกอบอื่น ๆ ในเมืองให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติเกิดมุมมอง วิถีทัศน์ที่งดงาม ตลอดจน มีทั้งความรู้สึกที่อบอุ่น อยู่ภายใต้โอบกอดของขุนเขาคอยสุเทพแห่งนี้

- แม่น้ำปิง : เป็นแนวเส้นลำน้ำขนาดใหญ่ยาวไหลผ่านเมือง จัดว่าเป็นขอบของพื้นที่เมืองโบราณ ให้มีขอบเขตอยู่เฉพาะที่ราบเชิงคอยสุเทพ และแม่น้ำปิง เป็นแนวขอบปรากฏธรรมชาติ ไว้ป้องกันข้าศึกศัตรูปัจจุบันเมืองขยายตัวออกมาครอบคลุมพื้นที่รอบนอกมากขึ้น แต่แนวเส้นขอบแม่น้ำปิงยังคงไว้แบ่งพื้นที่เมืองออก 2 พาก ได้ชัดเจนมากที่สุด

- แนวคูเมืองโบราณ : เส้นขอบที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ชัดเจนและมั่นคง เป็นแนวกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นขอบระดับล่างเพื่อประโยชน์ใช้สอย เป็นแนวขอบปรากฏการป้องกันข้าศึกศัตรูโดยตรงและเป็นแหล่งน้ำสำรองของชาวเมืองโดยอ้อม ปัจจุบันแนวคูเมืองโบราณยังถือว่าเป็นขอบในการกำหนดพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองได้ชัดเจนที่สุด อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึก ช่างใน-ช่างนอก ของชุมชนที่ชัดเจนมากซึ่งจะก่อให้เกิดความสำนึกของความเป็นและเวกบ้านสูงตลอดจนเป็นหน้าตาของเมือง มีการส่งเสริมแต่งภูมิทัศน์รอบ ๆ เส้นขอบนี้ให้สวยงามร่มรื่นแก่เมืองขึ้น

- แนวเส้นขอบอื่น ๆ : บริเวณเส้นขอบอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพเข้าข่ายขอบ ได้แก่ : แนวถนนล้อมเมือง ถือเป็นขอบวงแหวนชิดเมืองเอาไว้ บ่งบอกเนื้อเมืองและความเจริญได้ชัดขึ้น ตลอดจนได้แบ่งแยกพื้นที่ราบชุมชนเมืองออกจากทุ่งนา แนวกำแพงดิน และลำน้ำแม่ข่า แม้ว่าลักษณะกายภาพของความเป็นขอบปัจจุบัน จะไม่ชัดเจน แต่ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ไว้เพื่อประโยชน์ในการเป็นแนวขอบเขตปรากฏการของเมืองโบราณแห่งนี้

3.3.3.1.4 ความเป็นย่าน (District)

เมืองเชียงใหม่มีพื้นที่หลายลักษณะจึงมีความเป็นย่านสูงมาก แต่ในการศึกษาเรื่องย่านนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในแนวกว้าง ๆ และสามารถแบ่งย่านหลัก ๆ ของเมืองเชียงใหม่ตามกิจกรรม ลักษณะการใช้ประโยชน์และประวัติความเป็นมาได้ ดังนี้

- ย่านเมืองเก่า : บริเวณแนวคูเมืองโบราณ เป็นย่านที่มีความชัดเจนมากด้วยองค์ประกอบทางกายภาพกำหนดขอบเขตแน่นอน เป็นชุมชนหนาแน่นดั้งเดิม เมืองเดี่ยว วานานครเป็นหลัก มีการสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมสูงที่มีความเป็นหนึ่งเดียวของศิลป กลุ่มสังคมเป็นกลุ่มก้อนมั่นคง วัตถุประสงค์ประกอบพิธีกรรม วัตถุประสงค์ทางศาสนา , เจียบสงบ, มีอดีตมีรากเหง้า มีความเป็นมาคือเป็นย่านที่มีคุณค่าที่สุด เป็นต้นทุนและมรดกของเมืองเชียงใหม่

- ย่านชุมชนเก่าดั้งเดิม : บริเวณตอนใต้ของเมืองเก่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ขยายออกมาจากแนวกำแพงเมืองชั้นใน ย่านนี้ถูกปิดล้อมด้วยแนวกำแพงดินด้านใต้ กลุ่มสังคมชนบทล้านนา ส่วนใหญ่ฐานะไม่ค่อยดีอย่างแออัดเป็นแรงงานและช่างฝีมือของเมือง เป็นชุมชนแออัดบางส่วน บริเวณตำบลหายยา

- ย่านธุรกิจการค้าและบริการเมือง : บริเวณตำบลช้างม่อย-ช้างคลาน และบางส่วนของตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ และตำบลวัดเกต และยังเป็นย่านที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว-โรงแรม-เกสเฮาส์-ร้านอาหาร มีความต้องการเดินทางมายังย่านนี้มากที่สุด

- ย่านสถาบันต่าง ๆ : สถาบันราชการ-สถาบันการศึกษา-โรงพยาบาล และแหล่งสาธารณะประการต่าง ๆ กระจายอยู่บริเวณตำบลสุเทพ-ตอนเหนือของตำบลช้างเผือก และบางส่วนของตำบลวัดเกต เป็นทั้งแหล่งงาน และชุมชนพักอาศัยพร้อม ๆ กัน ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้ หลายกลุ่ม เช่น ชุมชนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชุมชนข้าราชการทหาร ข้าราชการ

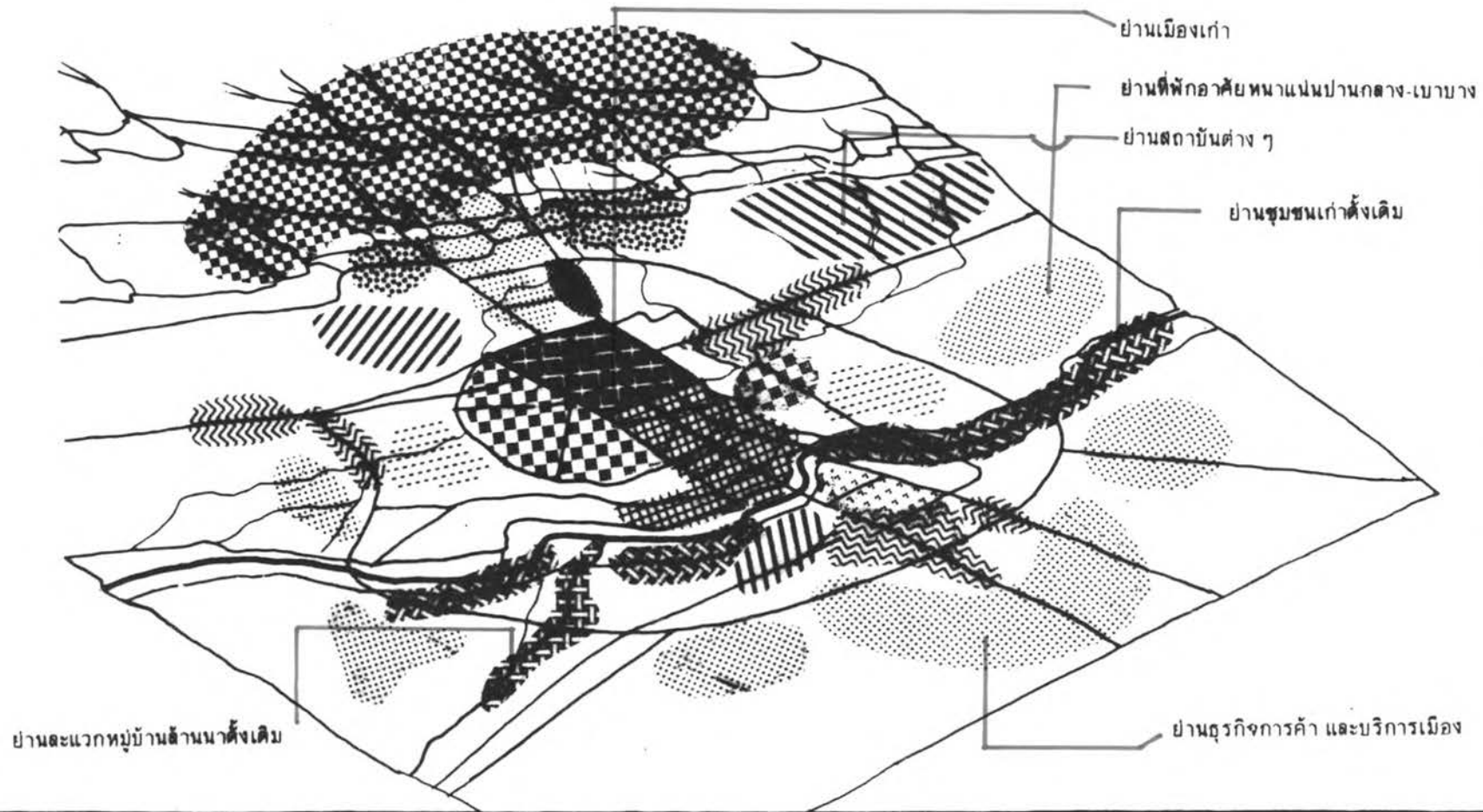
- ย่านที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง-เบาบาง : เป็นย่านชุมชนพักอาศัยของเมืองกระจายตัวทั่วไปตั้งแต่ตอนในจนถึงแถบชานเมืองเน้นชุมชนพักอาศัยใหม่ ประกอบด้วยบ้านจัดสรร-ทาวเฮาส์ที่จัดสรรขึ้นใหม่ ความเป็นกลุ่มสังคมน้อย มักกระจายตัวอยู่ตอนใต้ของแนวถนนสายหลัก

- ย่านละแวกหมู่บ้านล้านนาดั้งเดิม : เป็นชุมชนวัฒนธรรมล้านนาดั้งเดิม รวมกลุ่มกันใกล้ ๆ ศาสนสถานละแวกบ้าน เดิมเป็นส่วนผลไม้ต่าง ๆ ซึ่งภายหลังเมืองขยายตัว ออกมาเปลี่ยนเป็นชุมชนพักอาศัยเป็นที่พักอาศัยของคนทำงานในเมืองเชียงใหม่ด้วย มีความเป็นละแวกบ้านใช้ชีวิตแบบชนบทพื้น ๆ กระจายตัวตามพื้นที่ริมน้ำปิงแถบเมืองและบริเวณรอบนอก ๆ

3.3.3.1.5 ศูนย์รวม (Node)

ศูนย์รวมทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่มีปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะ เป็นบริเวณ ที่มีเส้นทางหลัก ๆ มาตัดกันและส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้สะดวก ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมอื่น ๆ ตามมามากมายทางการค้าและบริการ เป็นบริเวณที่มีสีสันที่สุดมีความคึกคักมีชีวิตชีวา อาจเป็น บริเวณที่มีผลตอบแทนหรือความต้องการทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่

- ประตูเมือง เก้าทั้ง 4 ประตู (มี 5 ประตูปิดตาย 1 ประตู คือประตูสวนดอก) เป็นจุดยุทธศาสตร์ของเมืองนอกเหนือจากการเป็นภูมิสัญลักษณ์แล้ว ยังมีความคึกคักของกิจกรรมมาก ทั้งนี้เนื่องจากตั้งอยู่ในบริเวณที่เด่น เข้าถึงได้สะดวกมีลานโล่งทำกิจกรรมได้ เรียงลำดับประตูทั้ง 4
  - ประตูท่าแพ : เป็นศูนย์รวมกิจกรรมสำคัญ ๆ ของเมืองเป็นเวทีโล่ง สาธารณะ ของเมือง ใช้เป็นเวทีปราศรัย-จัดนิทรรศการ ชุมชนประท้วง เล่นกีฬา ตักบาตร ทำบุญ เป็นต้น ถือว่า เป็นประตูที่มีบทบาทต่อเมืองมากที่สุด บริเวณริมถนนฝั่งตรงข้าม เป็นศูนย์รวมของแหล่งบริการการท่องเที่ยวต่างชาตินักมวย และหลากหลายชีวิตชีวมาก
  - ประตูเชียงใหม่ : เป็นศูนย์รวมอาหาร และตลาดของแผงลอย ที่คึกคักมากเป็น แหล่งจำหน่ายหาอาหารของคนเมืองที่สำคัญแห่งหนึ่ง มีลานโล่งสำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้ ซึ่ง ใช้เป็นสนามกีฬา หลายชนิด
  - ประตูช้างเผือก : ไม่มีลานโล่ง ใช้ริมถนนในการทำกิจกรรม คือ ขายอาหารใต้ร่ม ที่สำคัญของเมือง
  - ประตูสวนปรุง : ไม่มีลานโล่ง และไม่มีการทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากคนเมืองจะมานั่งพักผ่อนตามสวนหย่อมเล็ก ๆ
  - ประตูสวนดอก : ปิดตายไม่ให้รถวิ่งผ่าน กิจกรรมไม่เกิดขึ้น น่าเสียดายยิ่ง
- บริเวณตลาดนัดกลางคืน ไนท์บาซาร์ และตลาดใต้รุ่งอนุสาร
เป็นจุดยุทธศาสตร์ของเมืองเฉพาะยามกลางคืน เป็นแหล่งศูนย์รวมสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ และของที่ระลึกตลอดจนเป็นสถานีขนส่งกับตลาดใต้รุ่งบริเวณตลาดอนุสาร คึกคักมากแต่ไม่มีคุณค่าใด ๆ นอกจากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ลักษณะคล้ายจัดฉากไว้สำหรับนักท่องเที่ยวเป็นอาหาร กล่อง ทำแล้วต้องรีบบริโภคแล้วทิ้งไป

ความเป็นย่าน

3.3.3.1.6 ภาพรวมของจินตภาพเมือง

ภาพรวมจินตภาพเมืองเชียงใหม่ระดับปานกลางถูกกำหนดโดยองค์ประกอบทางธรรมชาติของพื้นที่คือ เทือกเขาคอยสุเทพทางทิศตะวันตก ซึ่งทำหน้าที่เป็นขอบของพื้นที่ที่ชัดเจน และ แนวแม่น้ำปิงที่วางตัวขนานกันมากับคอยสุเทพในแนวเหนือ-ใต้ ซึ่งทำหน้าที่ทั้งขอบและเส้นทาง ก่อให้เกิดพื้นที่ที่ถูกปิดล้อมผืนใหญ่ที่ทิศตะวันออกคือแม่น้ำที่ทิศตะวันตกคือ เทือกเขา แนวเส้นทางน้ำสี่เส้นเชื่อมต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ที่เรียกว่าคูน้ำเมืองโบราณ เป็นเสมือนเจ้าภาพขององค์ประกอบทางจินตภาพเมืองระดับล่าง ก่อให้เกิดพื้นที่ปิดล้อมตอนในที่ถูกแบ่งออกเป็นหลาย ๆ ส่วนย่านต่าง ๆ โดยเส้นทาง ซึ่งตัดขนานกัน ผ่านกันเกิดจุดตัด หลายจุด บริเวณประตูเมือง เป็นศูนย์รวมกิจกรรมเป็นวัดคูหาเวียง เจดีย์ขนาดใหญ่หลายเจดีย์กลางเมือง เค่นเป็นภูมิสัญลักษณ์ ทั้งขนาดใหญ่เล็กกระจายทั่วไป โดยองค์ประกอบทั้งหมดถูกโยงยึดไว้เป็นศูนย์รวมกันที่พระราชคูคอยสุเทพโคดเค่นเป็นศรีสง่าของเมือง

3.3.3.1.7 ความเชื่อมโยงของจินตภาพเมืองเชียงใหม่

ความเป็นย่าน : ในเมืองเชียงใหม่มีมากและปัจจัยที่ก่อให้เกิดย่านมาจากองค์ประกอบทางกายภาพทุกชนิด ตั้งแต่ เส้นทาง ขอบ จุครวม หรือแม้แต่ภูมิสัญลักษณ์

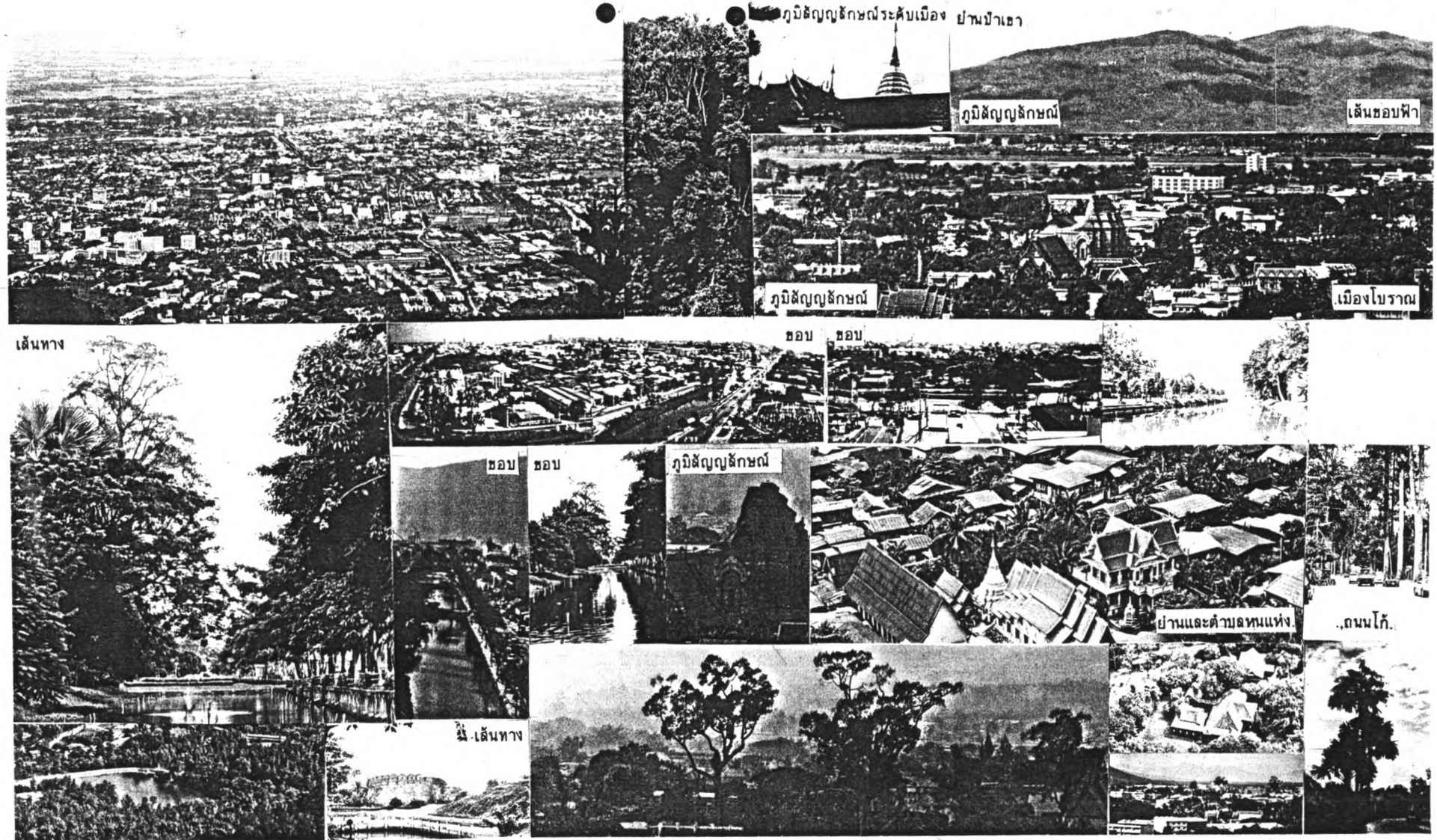
จุครวม : จุครวมในเมืองเชียงใหม่มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดสามทางคือ เส้นทางที่ตัดกับความ เป็นย่านจะนำมาซึ่งจุครวมและภูมิสัญลักษณ์ในการที่ภูมิสัญลักษณ์มีความแรงและโดดเด่นทั้งทางกายภาพและกิจกรรม

ภูมิสัญลักษณ์ : ขบวนการเกิดภูมิสัญลักษณ์ในเมืองเชียงใหม่ เกิดจากเส้นทาง หากมีความแรงและจดจำได้ง่าย ขอบ ขนาดของขอบอาจจะ เป็นขอบทางธรรมชาติภูเขา และจุครวมซึ่งเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยมาก เป็นศาสนากิจกรรมจุครวมทางจิตใจ เลยตั้งใจสร้างให้ใหญ่ได้โดดเด่น

ขอบ : ขอบเกิดได้เองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากเส้นทาง เป็นตัวกำหนดโดยเกิดพื้นที่ที่มีขอบเขตขึ้นจากเส้นทาง กรณีขอบของเมืองโดยถนนล้อมเมือง

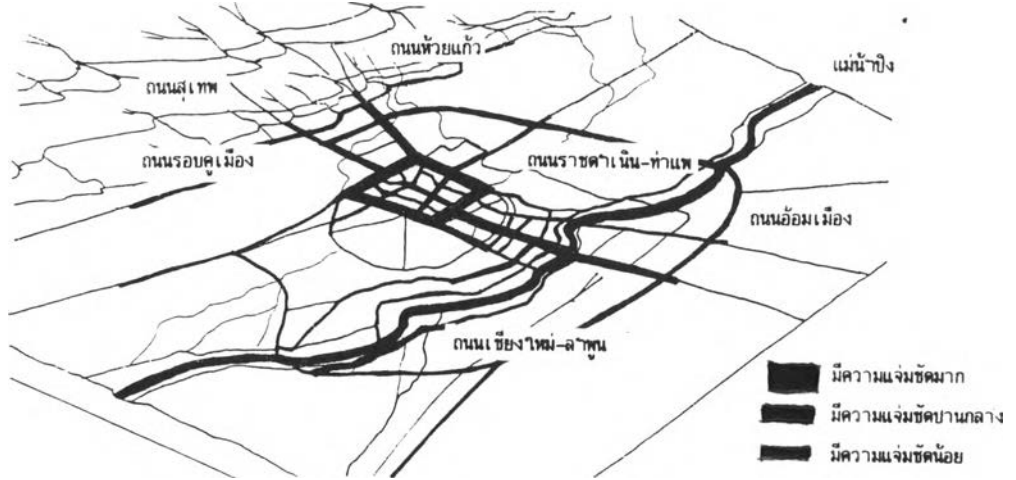
เส้นทาง : เกิดจากย่านที่มีความต้องการการเดินทาง ซึ่งสร้างเส้นทางขึ้น ต้องการเคลื่อนที่จากจุดย่านหนึ่งไปยังจุดย่านหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทางกายภาพเมืองทั้ง 5 ประเภทในเมืองเชียงใหม่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันครบทุกส่วน เป็นโครงสร้างเมืองที่ค่อนข้างลงตัว ประสานรับ-ส่ง กันอย่างดี

ภาพประกอบหมายเลข 3.20 แสดงภาพรวมทางจินตภาพเมืองเชียงใหม่

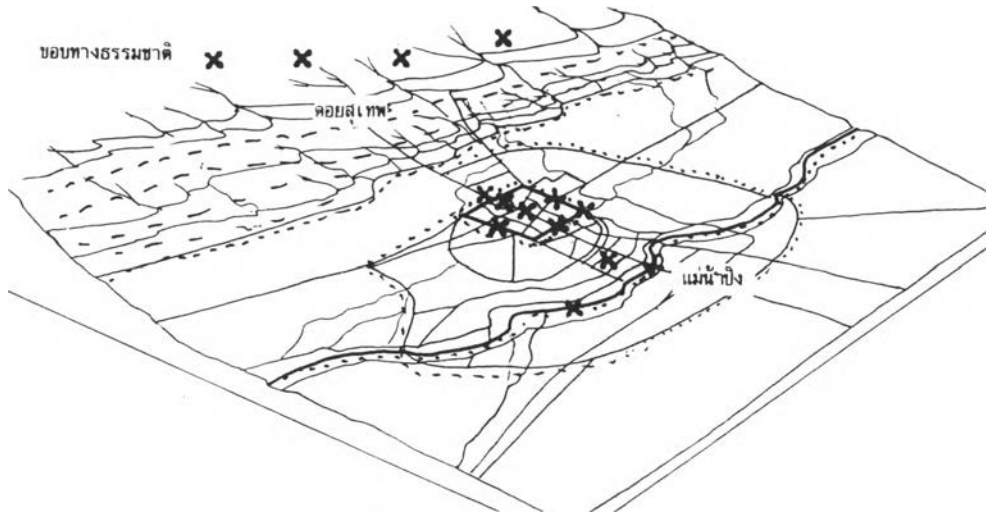

องค์ประกอบทางจินตภาพเมือง

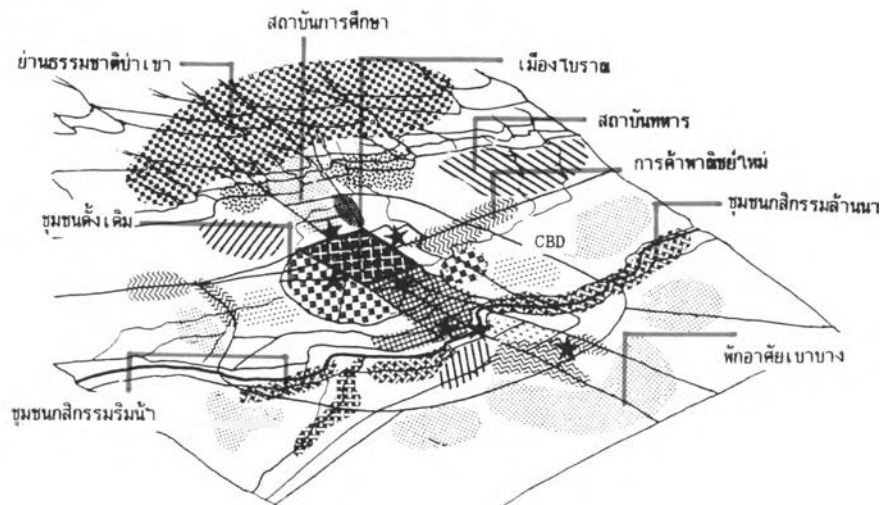
ความเป็นเส้นทาง

ภูมิสัญลักษณ์ ความเป็นขอบ

ความเป็นย่าน

สภาพแวดล้อม เมือง, ปัจจุบัน, สภาพแวดล้อมทางจิตใจ, การรับรู้

3.3.3.2 การรับรู้ความรู้สึกในเขตพื้นที่เมืองเชียงใหม่ (urban perception)

การศึกษาเรื่อง การรับรู้ความรู้สึกเป็นสิ่งใหม่ และค่อนข้างนามธรรมคือเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคล ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการออกแบบสอบถามการรับรู้ในพื้นที่เมืองส่วนต่าง ๆ 6 ย่าน 60 ข้อ เป็นตัวแทนของความรู้สึกต่อพื้นที่ที่ 6 ย่าน ในเขตเมืองเชียงใหม่ได้แก่ ย่านเชิงคอยสุเทพ ย่านเมืองเก่าในคูเมืองโบราณ ย่านธุรกิจใจกลางเมือง ย่านหายยา ย่านช้างเผือก และย่านตะวันออกของแม่น้ำปิง

ลักษณะความรู้สึกในเมือง แบ่งออกเป็น 7 หัวข้อใหญ่ ได้แก่

1. ความรู้สึกต่อธรรมชาติของพื้นที่
2. ความรู้สึกต่อวัฒนธรรมของพื้นที่
3. ความรู้สึกต่อความสวยงามและศิลปะของพื้นที่
4. ความรู้สึก เกี่ยวกับสังคมท้องถิ่น
5. ความรู้สึก เกี่ยวกับทิศทางและความคุ้นเคย
6. ความรู้สึก เกี่ยวกับมลภาวะ
7. อารมณ์ที่รู้สึก เมืองอยู่ในพื้นที่

จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม 60 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกของคนเมืองเชียงใหม่ต่อบรรยากาศต่าง ๆ ซึ่งได้เป็นค่าคะแนน โดยการเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลเชิงคุณภาพมาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งสามารถชี้วัดความเป็นนามธรรมบรรยากาศต่าง ๆ ได้

ลักษณะแบบสอบถาม เกี่ยวกับการรับรู้ความรู้สึกในเมือง

	ระดับค่าความรู้สึก					
	มาก <----- น้อย			มาก '-----> น้อย		
	3	2	1	1	2	3

ความรู้สึกต่อธรรมชาติของพื้นที่

เขียวครึ้มต้นไม้						แห้งแล้งไม่มีต้นไม้ใหญ่
สดชื่น ชุ่มชื้น ร่มรื่น						ไม่สดชื่น
ใกล้ดอยเขียว						ไกลดอย
ใกล้น้ำใส						ไกลน้ำใส

ความรู้สึกต่อวัฒนธรรมของพื้นที่

มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่						ไม่มีเอกลักษณ์ทางพื้นที่
โบราณ เก่า						ใหม่ทันสมัย
นั่งสงบ						คึกคัก จอแจ
เมืองเหนือก้านนา						กรุงเทพ
มีศาสนสถานวัดมาก						ไม่มีศาสนสถานวัดน้อย

ความรู้สึกต่อความสวยงามและศิลปะของพื้นที่

งดงาม						ไม่งดงาม
กลมกลืน						ขัดแย้ง
หลากหลาย ผสมผสาน						ไม่หลากหลาย
ศิลปะโบราณ						ศิลปะสมัยใหม่
เกิดสุนทรียภาพ						ไม่เกิดสุนทรียภาพ

ความรู้สึกเกี่ยวกับสังคมท้องถิ่น

รู้จักกันเหนียวแน่นดี						ไม่รู้จักกัน
มีความเป็นพวกเดียวกัน						หลายพรรค หลายพวก
ความเป็นส่วนตัว						สาธารณะ
พึ่งพาอาศัยกัน						แข่งขันกัน

ความรู้สึกเกี่ยวกับทิศทางและความคุ้นเคย

คุ้นเคย						ไม่คุ้นเคย
หาตำแหน่งง่ายชัดเจน						สับสนวุ่นวาย
มีจุดอ้างอิงชัดเจน						ไม่มีจุดอ้างอิงได้ชัดเจน
มีเส้นทางอ้างอิงชัดเจน						ไม่มีเส้นทางอ้างอิงได้ชัดเจน
มีขอบเขตพื้นที่ชัดเจน						ไม่มีขอบเขตพื้นที่ชัดเจน
มีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน						ไม่มีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน

ความรู้สึกเกี่ยวกับมลภาวะ

สะอาด						สกปรก
เย็นสบาย						ร้อนอบอ้าว
อากาศสะอาด						ฝุ่น-ควัน
เงียบสงบ						หอนวท-แสบหู
สบายตาเมื่อมอง						รกตาไม่น่ามอง
หอมสดชื่น						เหม็น
ไม่อันตรายต่อชีวิต						เป็นอันตรายต่อชีวิต
รถโล่ง						รถติด

อารมณ์ที่รู้สึกเมื่ออยู่ในพื้นที่

รัก ชอบ บิดใจ						ไม่รัก-ไม่ชอบ
มีชีวิตชีวา กระชุ่มกระชวย						ซื่อ-เฉื่อยเหงา
โล่งสบายกายใจ						อึดอัด หดหู่กายใจ

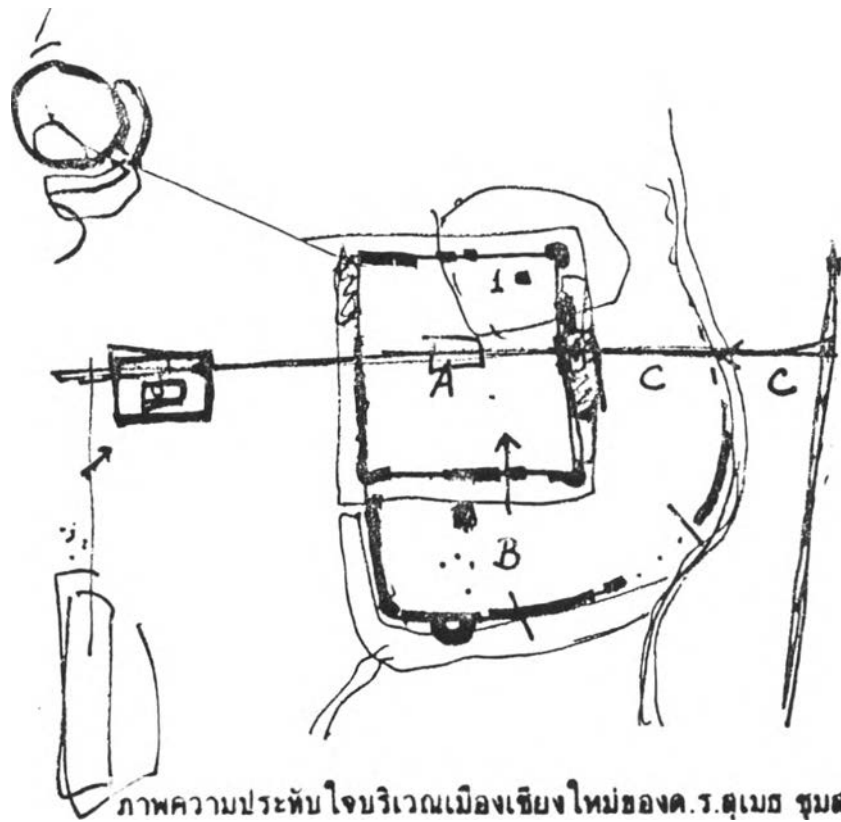

FIG. 3 VIEW INSIDE THE CITY OF CHIENGMAI TOWARD A CITY-GATE (FROM LE TOUR DU MONDE, 1885.)

ภาพบรรยากาศ บริเวณประตูท่าแพ พ.ศ.2428 106 ปีมาแล้ว

" เชียงใหม่ "

เชษฐา ศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ งามบาดใจ พิไลบาดตา สมเป็นมิ่งขวัญ แห่งไทยล้านนา
ยิ่งยงคู่ฟ้ามาแต่โบราณ

เชษฐา ศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ งามจับใจ พิศขม เชื่อมมา

น้ำตก ห้วยแก้ว เพลินแพว ตระการ แม่กลาง เปรียบปานธารทิพย์ เทวา

พระตำหนักภูพิงค์ราชินีเวศน์ อาณาเขตแห่งองค์ราชา มวลมาลี หลากสี พราว
ตา คอยสุเทพสูงเสียดฟ้า งามตาน่าชม เชษฐาศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ รวมแหล่งใจ ทั้งความรื่น
รมณ์คู่ค้งสวรรค์ สรรสร้าง เหมาะสมให้เวียงเนาว์ไฉนอารมณ์สมพราง

ฝันถึง เวียงพิงค์

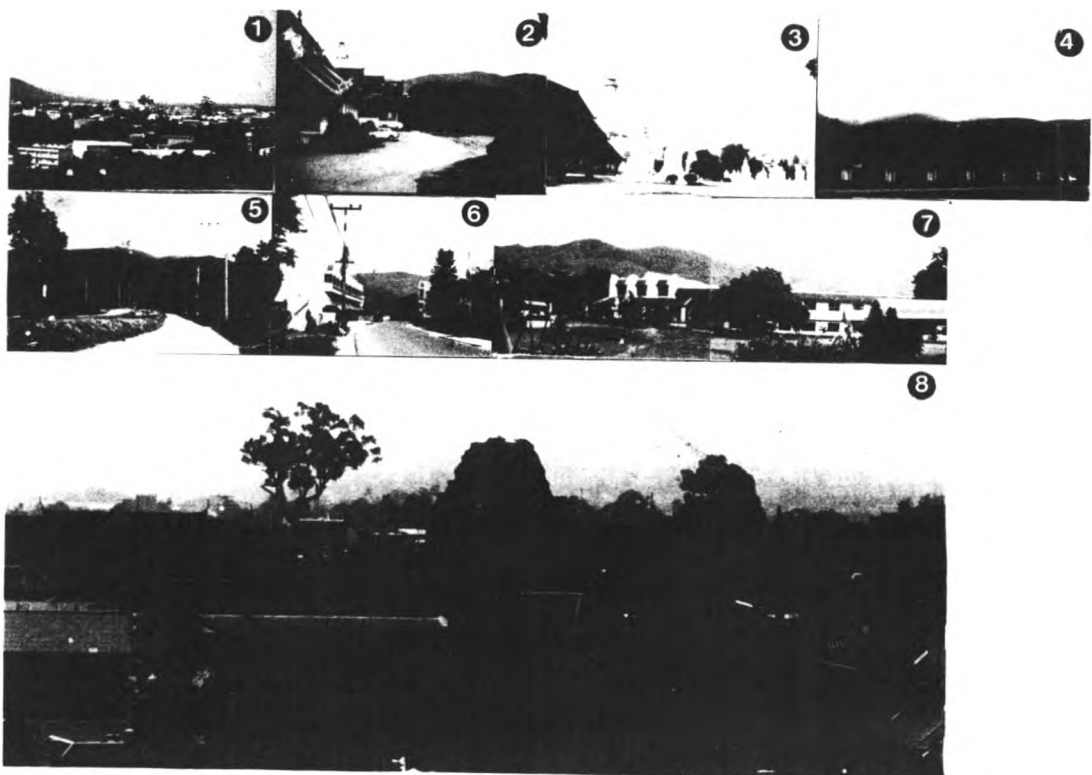
วิมานที่อ้างอิง ลุ่มห้าเวียงพิงค์ บนสีน้ำเงิน เย็นฉ่ำ คำเขากล่าว งามเลิศ
ล้ำ เขาต่างนิยมชม กล่าวยิ่ง เหมือนเอ็งทำให้ฝัน ครั้น ถึงเวียงพิงค์ สวยจริงยิ่งกว่าใด
เหนือคำอ้างอิง ถึงยอดทิว ศรีปราศท่าหน้าจมาตุ ถึงสุพรรณภู ยังอยู่มาเห็นตฤกลิ่ง ยามรจนา คำว่า
ไม่เหมือนของจริง ความเพริศพราวพริง เวียงพิงค์ ประทับจับใจฝันถึง เวียงพิงค์ น้ำปิงที่ล่อง
ลอย ขึ้นถึงบนคอย ค้ง ไรยดามมาให้ ใครถึงก็เพอได้กลิ่นไว้ เหมือนต้องมดท์ หลงไหล ฝันจำ
ไว้ไม่ลืม

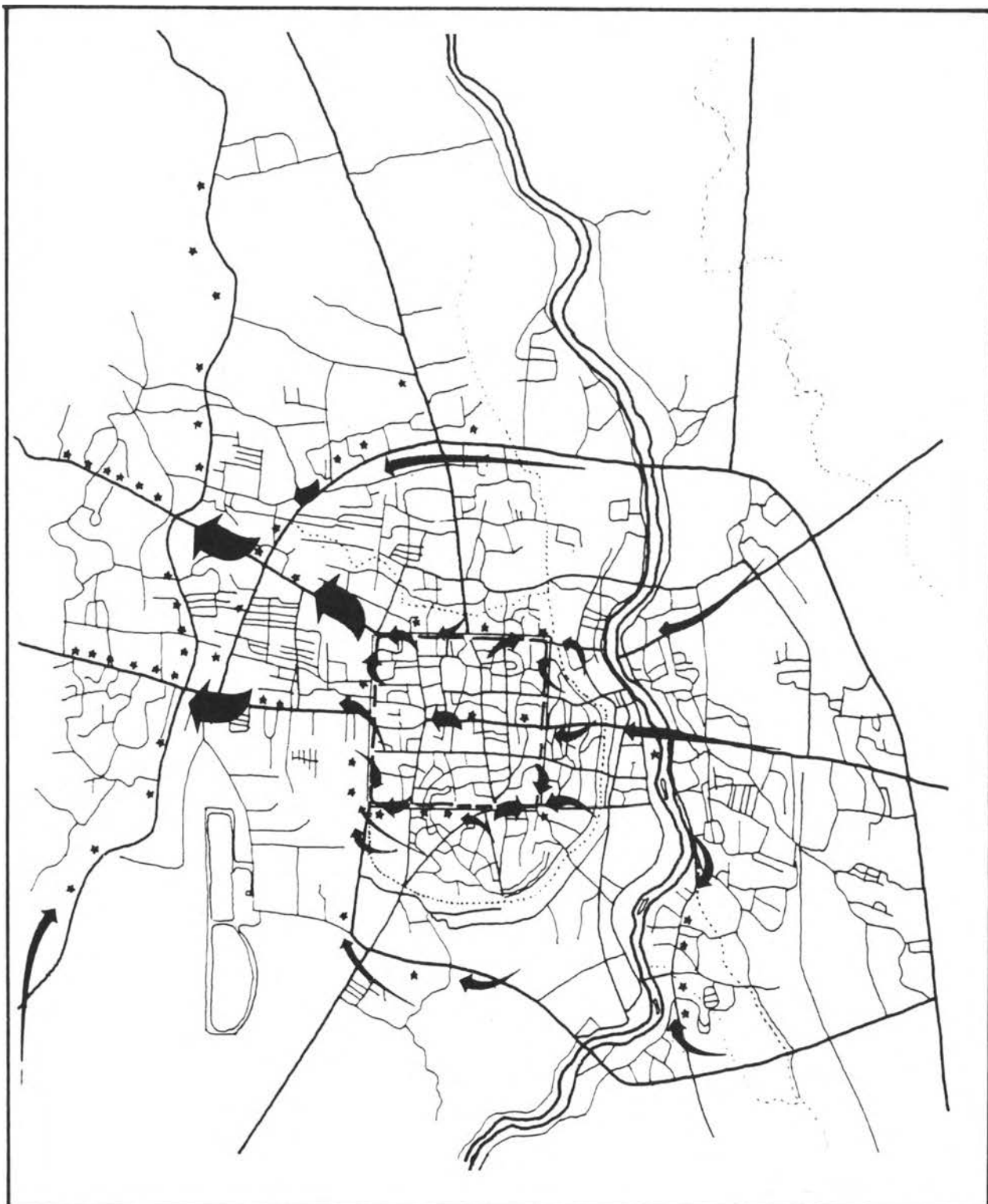

สภาพแวดล้อมเมือง, ปัจจุบัน, อนาคต, ภูมิทัศน์เมือง

3.3.3.4 ภูมิทัศน์เมือง เชียงใหม่ (Urban Landscape)

องค์ประกอบทางภูมิทัศน์เมือง เชียงใหม่แต่ เดิมมาจัดได้ว่ามีความโดดเด่น และมีคุณค่าทางความงามยิ่งนัก ด้วยฉากคอยเขียวขจี พระธาตุคุดอยสุเทพทองอร่าม วัดวชิรอาราม คูเมือง กำแพงสี่เหลี่ยม ต้นไม้ ลำน้ำปิง ผู้คน ถนนหนทาง ร่มรื่น และโบราณวัตถุสมัยสุโขทัย ปัตติฐานจิตสัมพันธ์ และทัศนภาพยิ่งนัก มุมมอง วิวทิวทัศน์ แต่เดิมมีให้เห็นได้แทบทุกหนทุกแห่งของเมือง ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง หากแต่ความงดงามของภูมิทัศน์เมือง และบริเวณที่มีความงดงามสาธารณะยังรอคอยการอนุรักษ์และสงวนรักษาไว้อยู่

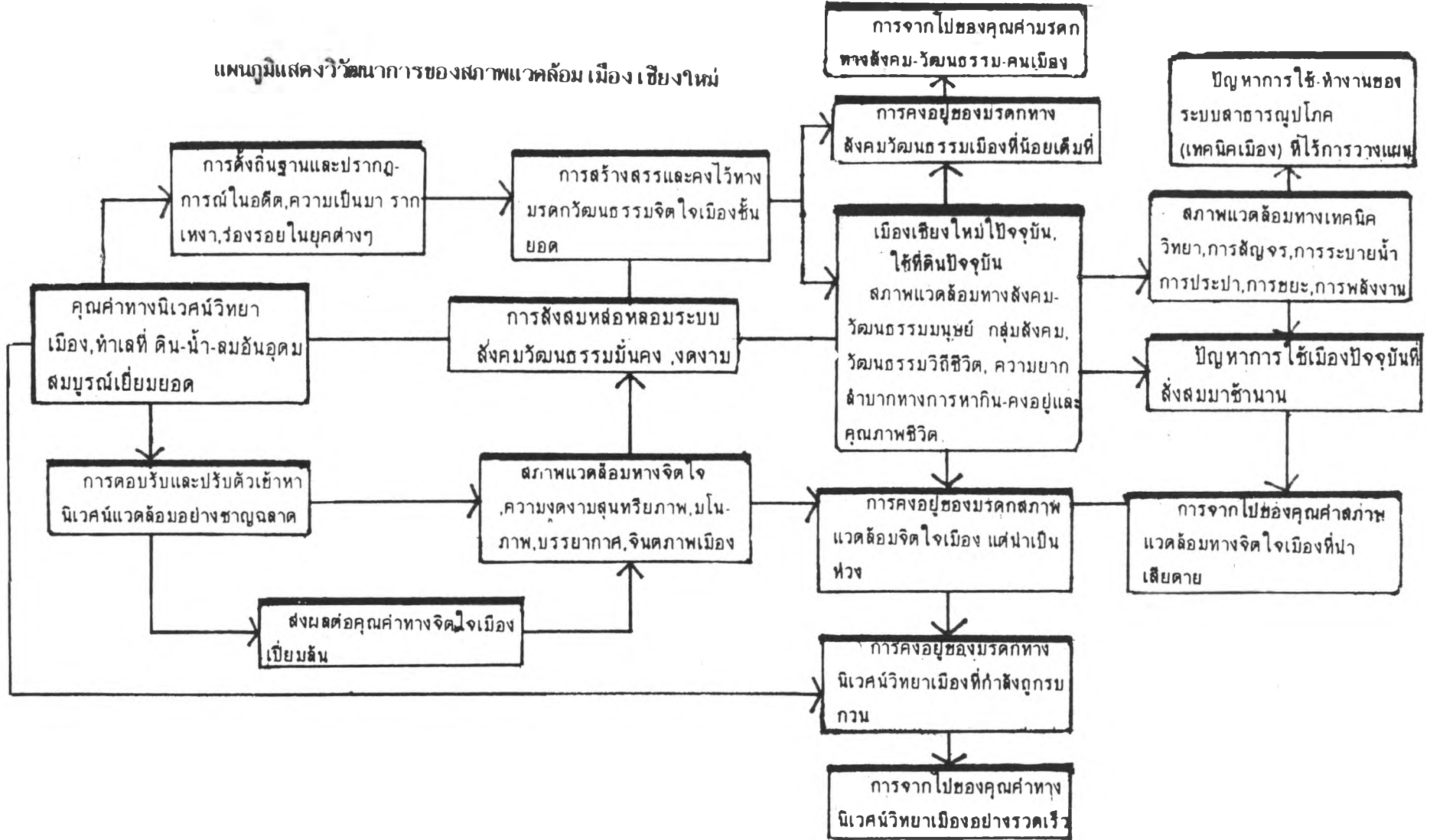

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.15</p>	<p>แสดง บริเวณที่มีมุมมอง - ภูมิทัศน์งดงามโปร่งโล่ง เห็นจากดอยเชียงใหม่ใกล้เมือง</p>
	<p>สัญลักษณ์</p> <p>← ★ มีภูมิทัศน์งดงาม</p>
	<p>ที่มา : จากการสำรวจ</p>

แผนภูมิแสดงวิวัฒนาการของสภาพแวดล้อม เมือง เชียงใหม่

ตาราง หมายเลข. 3.8 แสดงความสัมพันธ์-ปฏิสัมพันธ์ของสาขาสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

	ทางภูมิศาสตร์	ทางอุทก	ทางสภาวะอากาศ	ทางนิเวศน์	ทางความเป็นมาเมือง	การใช้ที่ดินปัจจุบัน	ทางการจัดระเบียบเมือง	ทางจราจร	ทางระบายน้ำเสีย-ทิ้ง-ฝน	ทางประปา	ทางไฟฟ้า	ทางขยะ	ทางกลุ่มประชากร	ทางการใช้พื้นที่	ทางมลภาวะ	ทางจิตตภาพ	ทางบรรยากาศ	ทางมโนภาพ	ทางสุนทรียภาพ	ทางจิตวิทยา
ทางภูมิศาสตร์																				
ทางอุทก	2+																			
ทางสภาวะอากาศ	2+	2+																		
ทางนิเวศน์เมือง	3+	3+	3+																	
ทางความเป็นมา	2+	2+	1+	3+																
การใช้ที่ดินปัจจุบัน	2-	1-	1-	2-	3-															
การจัดระเบียบเมือง	1-	2-	2-	2-	3+	3-														
ทางจราจร	0	0	0	0	2-	3-	3-													
ระบายน้ำเสีย-ทิ้ง-ฝน	1+	3+	0	0	1+	2-	2-	0												
ทางประปา	2-	2+	0	1+	1+	2-	2-	0	3-											
ทางไฟฟ้า	0	0	0	0	0	1-	1-	0	1-	0										
ทางขยะ	0	0	0	1-	0	1-	1-	0	2-	0	0									
ทางกลุ่มประชากร	0	0	0	1+	3+	1-	4-	0	1-	2-	1-	1-								
ทางการใช้พื้นที่	1+	1+	0	0	3+	2-	2-	1-	1-	1-	2-	1-	3+							
ทางมลภาวะ	2+	3+	3+	3+	1-	2-	2-	3-	3-	0	0	3-	2+	1+						
ทางจิตตภาพ	3+	3+	2+	2+	1+	2-	3-	1-	1-	0	0	2-	1+	1+	2-					
ทางบรรยากาศ	3+	3+	2+	2+	3+	2-	3-	2-	2-	1-	1+	3-	2+	2+	3-	2+				
ทางมโนภาพ	3+	3+	2+	2+	3+	2-	2-	2-	1-	1-	1+	2-	2+	2+	3-	2+	3+			
ทางสุนทรียภาพ	3+	3+	2+	2+	2+	3-	3-	2-	1-	0	1+	2-	0	2+	3-	3+	3+	3+		
ทางจิตวิทยา	3+	2+	2+	2+	1+	1-	2-	2-	2-	2-	1-	2-	0	1+	2-	2+	2+	2+	3+	

หมายเหตุ : ความเกี่ยวเนื่องของสภาพแวดล้อมเมืองสาขาต่าง ๆ

ระดับ 3 มาก : คำน + สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ระดับ 2 ปานกลาง : คำน - หักล้างซึ่งกันและกัน

ระดับ 1 น้อย : คำน +, - ทั้งหักล้างและสนับสนุน

ตารางที่ 3.9 แสดงค่าศักยภาพของสภาพแวดล้อมในย่านต่างๆในพื้นที่เมืองเชียงใหม่

พื้นที่	พื้นที่				
	เชิงดอย	เมืองส่วนกลาง โบราณสถาน	ใจกลางสุรภัง	ชานเมืองตะวันออกแม่น้ำปิง	เมืองเชียงใหม่
สภาพแวดล้อมเมืองสาขาต่างๆ					
สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์	+2	+1	-1	+1	+0.75
สภาพแวดล้อมทางอุทกวิทยาเมือง	+1	+2	+2	+1	+1.5
สภาพแวดล้อมทางสภาวะอากาศ	+2	+1	+1	+1	+1.25
สภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาเมือง	+3	+1	+1	+1	+1.5
สภาพแวดล้อมทางประวัติเมือง	+1	+3	+2	-1	+1.25
สภาพแวดล้อมทางการใช้ที่ดินปัจจุบัน	-1	-1	-3	+1	-1
สภาพแวดล้อมทางการจราจร	-3	-2	-3	+1	-1.75
สภาพแวดล้อมทางระบายน้ำเสีย-ทิ้ง	-2	-1	-3	-1	-1.75
สภาพแวดล้อมทางประปา	-3	-1	-2	+1	-1.25
สภาพแวดล้อมทางไฟฟ้า	-2	-1	-3	-1	-1.75
สภาพแวดล้อมทางขยะ	-2	-1	-2	-1	-1.5
สภาพแวดล้อมทางกลุ่มประชากร	-1	+3	+1	+2	+1.25
สภาพแวดล้อมทางการยึดใช้พื้นที่	-1	+2	-3	+2	0
สภาพแวดล้อมทางมูลค่าที่ดิน	+2	-3	+3	+2	-1.75
สภาพแวดล้อมทางจินตภาพ	+3	+3	+1	+1	+1.5
สภาพแวดล้อมทางบรรยากาศ	+3	+3	-2	+1	+0.75
สภาพแวดล้อมทางสุนทรียภาพ	+3	+3	-1	+1	+1.5
สภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่*	+0.29	+0.70	-0.64	+0.70	+1.05

หมายเหตุ : ค่าคะแนนในการประเมินค่าศักยภาพของสภาพแวดล้อมต่างๆ

* : ค่าเฉลี่ย

1 - น้อย

ด้าน + : ส่งเสริม-ดี-มาก-ไม่มีปัญหา

2 - ปานกลาง

ด้าน - : หักล้าง-เลว-น้อย-มีปัญหา

3 - มาก

พื้นที่เมืองต่างๆ		ย่านเชิงคอกสุเทพ	คะแนน	ย่านส่วนกลางเมืองโบราณ	คะแนน	ย่านเขตการค้าและบริการใจกลางเมือง	คะแนน	ย่านชานเมืองตะวันออกแม่น้ำปิง	คะแนน	คะแนน											
ภาพแวดล้อมเมือง																					
		3	2	1	2	3	3	2	1	2	3	3	2	1	2	3					
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	ทางภูมิสิริฐาน	มีคุณค่าทางเงินเช่า-ภูเขา-ป่าไม้ แหล่งธาตุอาหาร-แนวปราการพหุวัฒนธรรมชาติเมือง					มีคุณค่าน้อย นอกจากไร่เป็นแหล่งปลูกข้าวและรับน้ำในอดีต					ไม่มีคุณค่า พื้นที่ถูกปกคลุมด้วยสิ่งปลูกสร้าง อาคารค่อนข้างมาก					น้อย เบาทษ นอกจากเป็นแหล่งธาตุอาหาร เพาะปลูกข้าว-กิจกรรม				
	ทางอุทกวิทยา	มีคุณค่าทางอุทกวิทยา เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแก่เมือง					เป็นทิวเขา-ร่องรับน้ำจากภูเขา จัดสรรไร่อ้อมเมืองไว้แก่โบราณ					มีน้ำแม้ว่าจะระบายน้ำออกจากคลองจนแม่น้ำปิง แหล่งน้ำเมือง					คุณค่าสูงจากแหล่งน้ำแม่ปิงที่หล่อเลี้ยงคนเชียงใหม่ตลอดมา				
	ทางภูมิอากาศ	มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อเมือง ผิดอากาศ-ลมดีแก่เมือง					เป็นร่องทางเดินลมของเมือง โดยเฉพาะบริเวณคูเมือง					น้อยนอกจากแนวแม่น้ำปิง ที่ใช้เป็นแนวทางการระบายอากาศได้ดี					น้อยนอกจากไร่แนวแม่น้ำปิงเป็นร่องทางเดินลมเมือง				
	ทางนิเวศวิทยาเมือง	มีคุณค่าและคุณภาพของการทำนาป่าไม้ เนินเขา-สมเฝ้าอากาศ-แหล่งน้ำบนคอกสุเทพ					มีดินไม่มากครึ้ม และพอกอากาศพิษให้เมืองได้บ้าง					น้อยนอกจากบริเวณเขาค้อชานน้ำ แม่ฟ้า และการทำนาของแม่น้ำปิง					เบาบาง นอกจากบริเวณเขาค้อชานน้ำ ชานทุ่ง-ชานเมือง				
ประวัติ	การตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน	มีคุณค่าความเป็นมาพหุสควรว ไม้โคกเด่นชัด					มีความมั่นคง สิ่งสมคุณค่าความเป็นมาประวัติศาสตร์รุ่งเรืองของเมือง					มีความเป็นมาในสมัยหลังจากที่ขยายตัวออกนอกแนวกำแพง เป็นย่านการค้าเมือง					เริ่มหนาแน่นในสมัยมรดกโพธิ์ขาวและทางอ้อมเมือง คุณค่าน้อย				
การใช้ที่ดิน	การจัดระเบียบเมืองปัจจุบัน	เริ่มมีความสับสนของการใช้ที่ดินชานเมือง พักอาศัย-จำนวนมาก					แต่เดิมมีความสับสนและรกชัฏทางประวัติศาสตร์นอกคูความคุมไว้แล้ว					สับสน-ไร้ระเบียบและขาดความคุมที่ชัดเจน ขยายรกร้างและการท่องเที่ยว					เป็นย่านชานเมืองพักอาศัย ปัญหาบ่อยและที่ว่างมาก รกร้างขยายตัวในอนาคต				
สภาพแวดล้อมทางสาธารณูปโภค	การจราจร	คุณภาพต่ำ ดัดจริต คอขวด จากการเข้าถึงยาก มุมอ้อมเมือง					มีความยากลำบากจากโครงข่ายที่ผิวจราจรแคบ รกคั้งคั้ง					ความยากลำบากมากที่สุดของเมือง คุณภาพ-ปริมาณต่ำที่สุดของเมือง					ปัญหาบ่อย และค่องตัว ข้างได้สะดวก ถนนกว้าง				
	การระบายน้ำ-ทิ้ง	ไม่มีโครงข่ายสายระบายตามที่ตั้งเนินลาดเขา					เริ่มประสบปัญหาน้ำเต็มคูเมือง สลี่ยื่น มีทรพระชาย					คุณภาพน้ำเสีย-น้ำท่วม อังบริเวณคองแม่ฟ้า-ริมปิง					มีเฉพาะแนวถนนสายหลัก 3 สาย นอกนั้นตามขยการรบ				
	การบริการระบาย	เบาบาง แรงดันต่ำ คุณภาพ ปริมาณน้อยต่ำมาก					มีโครงข่ายหนาแน่นทั่วถึง แรงดันเส้นท่อสูง					โครงข่ายหนาแน่น แต่ประสบปัญหาในการแย่งน้ำในเส้นท่อ-น้ำไหลช้า					โครงข่าย ปานกลาง แต่แรงดัน ในเส้นท่อสูงน้ำค่อนข้างดี				
	การพลังงานไฟฟ้า	ใช้สิ้นเปลืองมหาศาลของเมือง จากโรงหมอบาธ ห้างสรรพสินค้า					ใช้มาจากบ้านพักอาศัยที่หนาแน่น แต่สรวนแล้วน้อยอยู่					ใช้พลังงานสิ้นเปลืองมากจากการค้าและบริการต่างของโรงแรม-ห้างร้าน					น้อยและเบาบางไม่มาก เนื่องจากเป็นชานเมือง นอกจากค้าปลีก				
	การจัดเก็บขยะ	น้อย-ไม่มีบริการจัดเก็บขยะคักข้างคองในพื้นที่มาก					การบริการหนาแน่น แต่บริเวณคองในพื้นที่ ขยะคักข้างคองมาก					มีการบริการหนาแน่น แต่มีการมิดขยะมูลฝอยสูงมาก จึงจัดเก็บไปทัน					มีนแปรตามพื้นที่ ปานกลาง แต่พบปัญหายังน้อย				
สังคมเมือง	ทางกลุ่มสังคม	หลวมๆ ไม่เหนียวแน่น สังคมใหม่ - ฉาบฉวย					เหนียวแน่น มีคนดกหนา ทางวัฒนธรรมและแก๊งบ้านสูงสด					มีความหลากหลาย-แปลกหน้าและไม่คุ้นเคยมาก สังคมทันสมัยฉาบฉวย					ในแถบริมแม่น้ำปิงมีกลุ่มสังคมระแวกบ้านชนบทกิจกรรมดั้งเดิมที่ระแวกบ้านมั่นคงมาก				
	ทางการยึดใช้พื้นที่	สาธารณะสูงมาก แปลกหน้าสูงและกวางๆ เฉื่อยๆ					มีความเป็นส่วนตัวสูงสุด เจียมตบ-อสัง-ครีทอา					มีความเป็นสาธารณะสูงมาก ความถี่ในการเข้าใช้-แล้วหนีสูงมาก					ค่อนข้างมีความเป็นส่วนตัว การเข้าใช้ประโยชน์ของคนแปลกหน้ายังมีน้อย				
	ทพราคาที่ดิน	แต่เดิมราคาพหุสควรว ภายหลังสูงมากขึ้น					ราคาต่ำ-และคงที่ เป็นพื้นความคุมอาคาร					แพง - สูงที่สุด เดิมยวราคามรดก ไร่ละ 20 ล้านบาท					ปานกลาง นอกจากบริเวณแนวถนนเจริญเมืองที่สูงอันดับ 4 ของเมือง				
สุนทรียภาพ	ทางจินตภาพเมือง	โกธัธฤทธิย์ลักษณะ - ออบและเส้นทางมาก มีค่าสูงมากของเมือง					มีครบทุกองค์ประกอบทพจินตภาพเมือง คุณค่าสูงสุด					มีจินตภาพเมืองระดับต่างๆ หลายจุด องค์ประกอบเก่าแก่งถูกทำลายอย่างรวดเร็ว					มีความเป็นเส้นทพของแม่น้ำปิง ตลอดจนย่านและออบโคกเด่นมาก				
	ทพบรรยากาศ	บริเวณเชิงคอก โดยเฉพาะบรรยากาศทางธรรมชาติ					บรรยากาศความคร้งคองอยู่ ความเป็นเชียงใหม่ยังแรงมาก					สับสน-รุ่มวาคยักกุงเทพ คึกคัก จอแจ คั่นเดินและเร็กชียามค้าคิน					เจียม-ตบ-กวางๆ ไม่คึกคักเท่าใด แต่มีวังผู้คน				
	ทางภูมิทัศน์เมือง	งดงามมีคุณค่า ทพสุนทรียภาพสูงสุดแห่งหนึ่งของเมือง					งดงาม วิจิตร อลังการ แม้ว่าจะบางส่วนที่ถูกทำลายไปแล้วบ้าง					มีทัศนอุจาดให้เห็นทั่วบริเวณ โดยเฉพาะถนนห้าแพร อากาศหนักที่สุด					มุมมองไปไร่ไร่โดยดาดแต่ไม่มีวิวงดงามนัก นอกจากแนวแม่น้ำปิงและคอกเขี้ยวระบะโกธ				
หมายเหตุ	ค่า 3 = สูง																				
	ค่า 2 = ปานกลาง																				
คุณค่าด้าน -	คุณค่าด้าน -																				
	คุณค่าด้าน +																				
สถานการณ		สภาพแวดล้อมเมืองเราเองอย่างมาก คองเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนมาคืออย่าเดิมให้ได้อย่างเร่งด่วน ก่อนจะสายเกินแก้ ในพื้นที่ที่มีคุณค่าพหุสควรวและสุนทรียภาพเมืองชั้นยอด				สภาพแวดล้อมเมืองถูกดูแลและรักษาปกป้องไว้ จนมีคุณค่าและมีสภาพแวดล้อมดีดังเดิม และสูงสุดของเมือง				เป็นย่านที่มีสภาพแวดล้อมเราที่สุดของเมือง อาคารและปัญหาของสภาพแวดล้อมหนักมาก จึงจำเป็นต้องทำการดูแลรักษาและแก้ไข ในระยะเร่งด่วนที่สุด		สภาพแวดล้อมคงที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงจนดีขึ้นมาก ปัญหาบ่อย แต่คุณค่าด้านอื่นๆของสภาพแวดล้อมเมืองยังมีน้อยเหมาะสำหรับขยายตัวในอนาคต									

หมายเหตุ : ในตารางการแสดงคุณค่าสภาพแวดล้อม เมืองเชียงใหม่ในสาขาต่าง ๆ บนพื้นที่ย่านเนื้อเมืองทั้ง 4 นั้น ค่าเชิงคุณภาพและปริมาณ (ค่าบวก และค่าลบ) ซึ่งถือว่าเป็นภาพรวมของการประเมินสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ เป็นการรู้จัก "โจทย์" ของเรื่อง เป็นค่าเชิงคุณภาพ คุณค่า คัญภาพ และข้อจำกัดของการคงอยู่ของเมืองในสภาพปัจจุบัน พ.ศ. 2535 ซึ่งหมายรวมถึงข้อปัญหา ข้อจำกัดของเมืองเชียงใหม่โดยภาพรวมทั้งหมด (ซึ่งรวมไปถึงปัญหาอาคารสูงแก้ว)

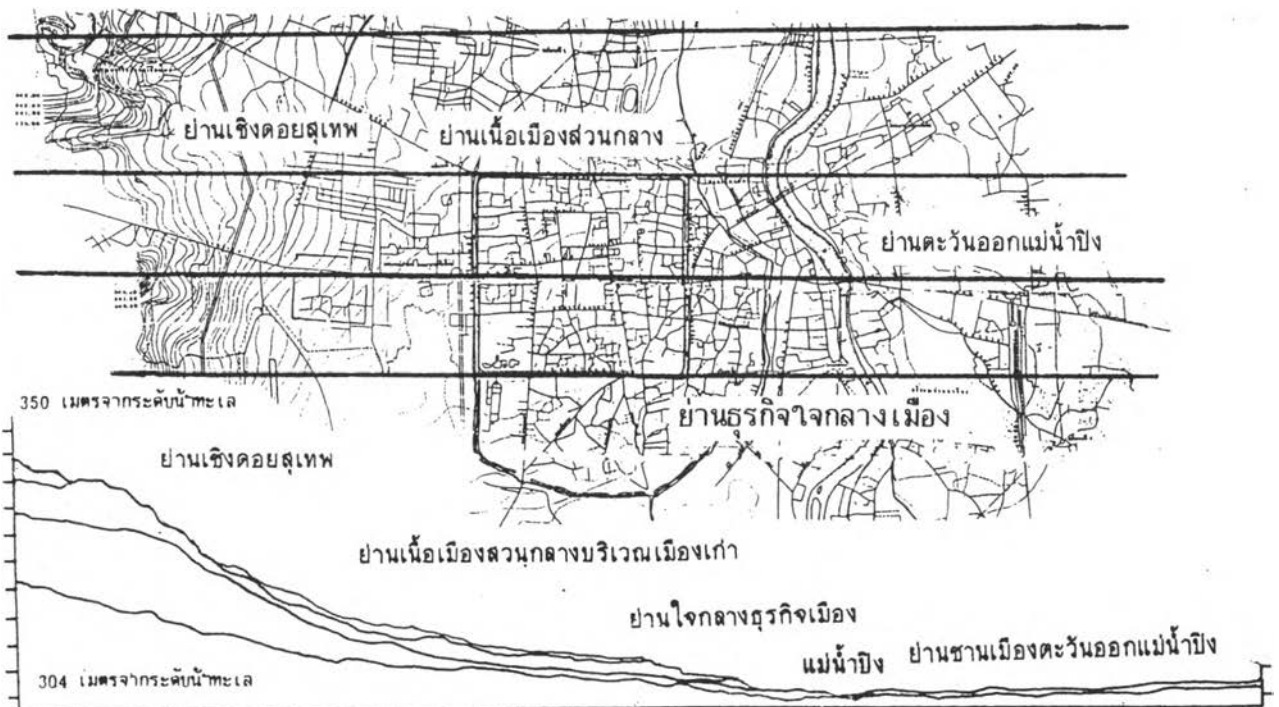
ข้อมูลสภาพแวดล้อมในส่วนนี้จะนำไปใช้ เป็นข้อมูลฐานสำคัญของระบบความคิด และการศึกษาประเมินผลกระทบของอาคารสูง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเนื้อเมืองต่าง ๆ ที่มีคุณค่า คัญภาพ ข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ที่มีลักษณะเป็น "จำเลย" ของเรื่อง (จะกล่าวถึงในบทที่ 4) ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลในหาข้อการ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้อาคารของเมืองเชียงใหม่ต่อสภาพแวดล้อมเมืองทั้งหมดต่อไป

สภาพแวดล้อม เมือง, เชียงใหม่

3.4 สภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่เชิงพื้นที่ย่านต่าง ๆ

ภายหลังจากที่ได้ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ในสาขาต่างๆไปแล้วนั้น ซึ่งในแต่ละสาขาก็จะมีลักษณะ เนื้อหาหนัก เบาและพื้นที่กว้างขวางหรือแคบแตกต่างกันไป ซึ่งหากจะพิจารณาเมืองเชียงใหม่เชิงเนื้อเมือง สามารถจำแนกได้เป็น 4 ย่านใหญ่ ๆ ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์เมืองและเขตการปกครองประกอบ ซึ่งสามารถแบ่งพื้นที่เนื้อเมือง ได้แก่

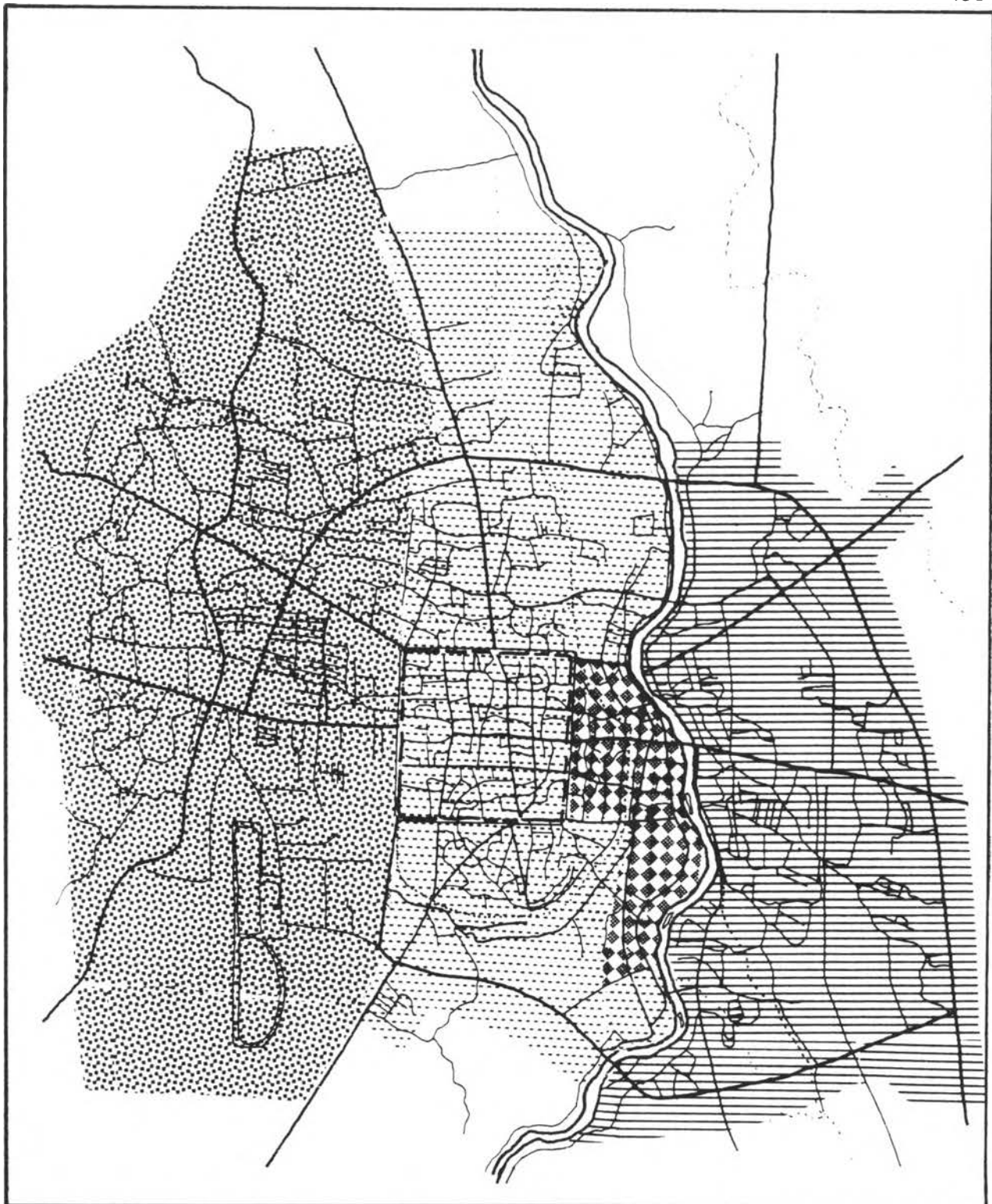
ภาพรวมบริเวณย่านต่างๆที่จำแนกในบริเวณเมืองเชียงใหม่

มาตราส่วน ทางตั้ง 1 : 1000 ขยายเกินจริง 13 เท่า

มาตราส่วนทางราบ 1 : 50000

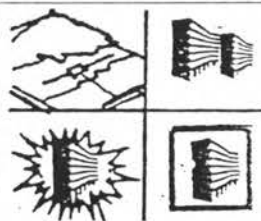

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

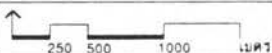
แผนที่หมายเลข 3.16

แสดง ภาพรวมบริเวณย่านต่างๆที่จำแนกในบริเวณเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์

- ย่านเชียงใหม่
- ย่านในเมืองส่วนกลาง
- ย่านเขตธุรกิจใจกลางเมือง
- ย่านตะวันออกแม่น้ำปิง

ที่มา จากการจำแนกตามลักษณะทางภูมิศาสตร์เมือง ,การใช้ประโยชน์และรูปที่ดินข้างของเมือง

ภาพประกอบหมายเลข...3,21

แสดงภาพจริงด้านข้างเนื้อเมืองเขียบใหม่แนวตะวันออก-ตก

เนื้อเมืองส่วนเชิงคอบยสุเทพ

เนื้อเมืองส่วนระหว่างชุมชนโบราณ-แม่น้ำปิง และใจกลางธุรกิจเมือง

เนื้อเมืองส่วนย่านกลางเมืองเชียงใหม่, ชุมชนโบราณ

ชานเมืองตะวันออกแนวแม่น้ำปิง

มุมมองถ่ายภาพจากด้านเหนือของเมือง ตะวันออก...ตะวันตก

สภาพแวดล้อมเมือง, เชียงใหม่, ย่านเชิงคอยสุเทพ

3.4.1 พื้นที่ย่านเชิงคอยสุเทพ ทิศตะวันตกของเมือง

3.4.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่, เชียงคอยสุเทพ

ภูมิประเทศ :

มีภูมิประเทศ 3 ลักษณะ คือภูเขา-ที่ราบ-ที่ราบลุ่ม ภูมิประเทศส่วนที่เป็นภูเขา บริเวณทิศตะวันตกของเมือง คือ เทือกเขาคอยสุเทพ เป็นส่วนหนึ่งของ เทือกเขาถนนธงชัยตะวันออก ยอดสูงสุด 1,685 เมตร จากระดับน้ำทะเล ระดับความลาดชันมากกว่า 30 % เป็นต้นน้ำสำคัญของเมือง บริเวณตอนล่างเป็นที่ราบเชิงเขา เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ความลาดชัน 5-30 % บริเวณตำบลสุเทพ-ช้างเคียน-อุโมงค์ รอยต่อระหว่างเมือง-ป่า เป็นดินตะกอนหยาบ ชุดดินแม่ริม-สันทราย อุดมสมบูรณ์ต่ำและภูมิประเทศลักษณะที่ราบลุ่มความลาดชัน 2-5 % เป็นดินตะกอนใหม่ช่วงตอนปลายทิศตะวันออกของตำบลสุเทพ ดินอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ชุดดินโคราชใช้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่

อุทกวิทยา :

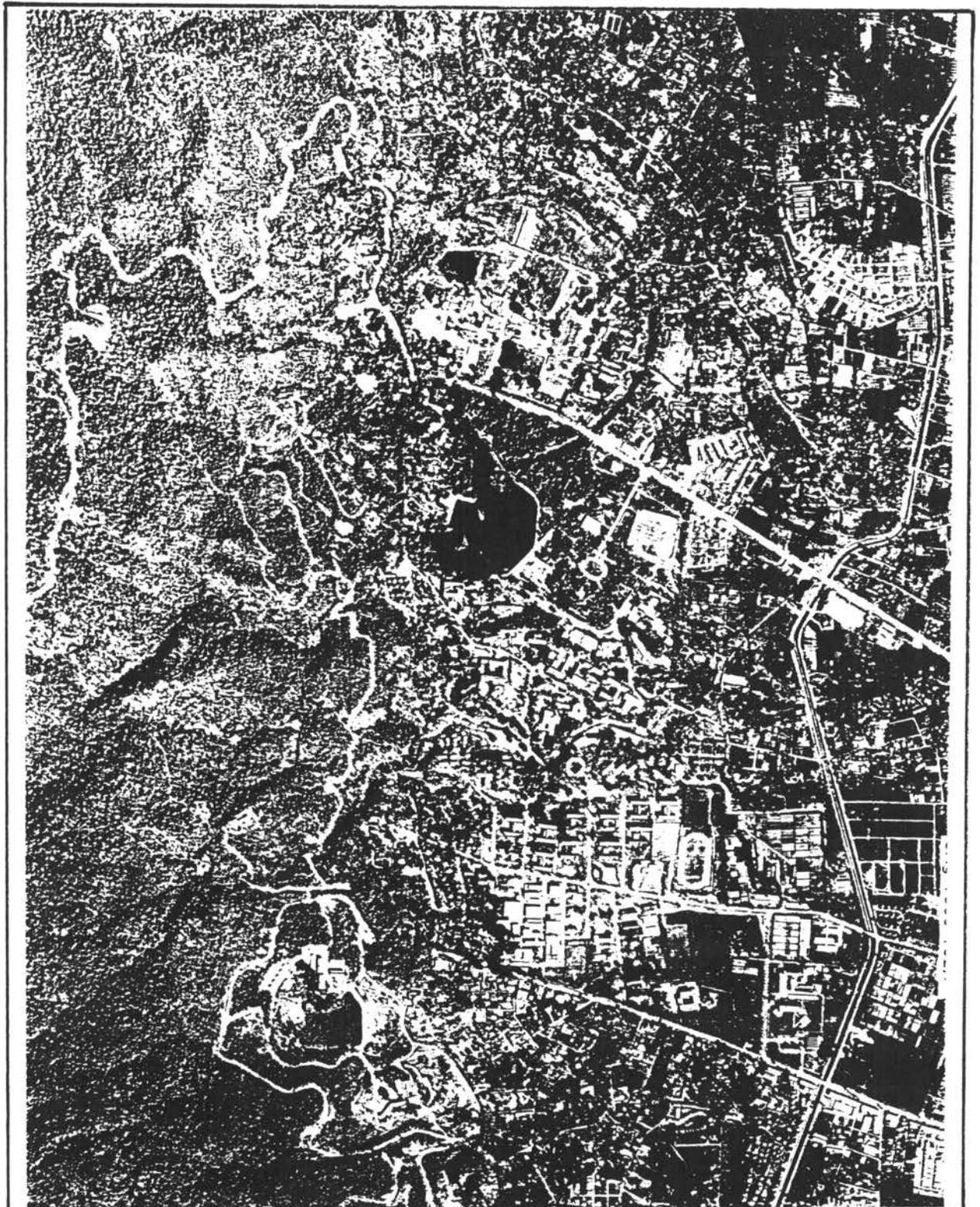
พิกัด : แหล่งน้ำในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ของน้ำสูง เนื่องจากได้รับน้ำโดยตรงจากป่าต้นน้ำบนคอยสุเทพ ซึ่งเป็นเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1 A ที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ลำน้ำที่สำคัญในพื้นที่นี้ได้แก่

ก. ลำน้ำห้วยแก้ว เป็นลำน้ำสายสาขาของน้ำตกห้วยแก้ว ไหลลงมาจากป่าคอยสุเทพ ผ่านเข้ามายังคูเวียงเจ็ดริ้วและอ่างแก้ว แล้วแตกสาขาออกเป็นหลายสายผ่านชุมชนในย่านนี้ ไปสิ้นสุดยังคูเมืองด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียกว่า แจ่งหัวริน น้ำไหลตลอดปี มีความกว้างประมาณ 2-6 เมตร ถือว่าเป็นที่มาของน้ำในคูเมืองเชียงใหม่

ข. น้ำแม่ไม้ท่าช้าง แหล่งกำเนิดอยู่บนขุนช้างเคียนบนคอยสุเทพ ไหลอ้อมทางทิศเหนือของเมืองลงมายังบริเวณตอนเหนือของคูเมือง มาบรรจบกับน้ำแม่หยาก ซึ่งเป็นลำธารสายเล็กๆ เป็นลำเหมืองแม่ข่าน้ำที่สุด บริเวณแจ่งศรีภูมิ น้ำน้อย เป็นรางระบายน้ำทิ้งของเมือง

ค. ห้วยอุโมงค์ แหล่งกำเนิดอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของคอยสุเทพ ไหลผ่านพื้นที่ย่านเชิงคอยสุเทพบริเวณตอนใต้ด้านชุมชนสวนดอก ไปสิ้นสุดที่แจ่งกู่เรือ บริเวณสี่เหลี่ยมคูเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ น้ำน้อย ความกว้างประมาณ 2 ถึง 4 เมตร

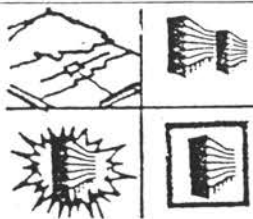
ที่ดิน : น้ำที่ดินบริเวณนี้ อยู่ในชั้นน้ำปริมาณปานกลางถึงน้อย เนื่องจากว่าอยู่บริเวณเชิงคอย ซึ่งมีพื้นฐานของหินแข็งและลึกลับ ความลึกเฉลี่ยตั้งแต่ 20 ถึง 120 เมตร

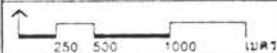
ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.4

แสดง ภาพถ่ายทางอากาศแสดงเนื้อเมืองส่วนเชิงคอบดเทพ

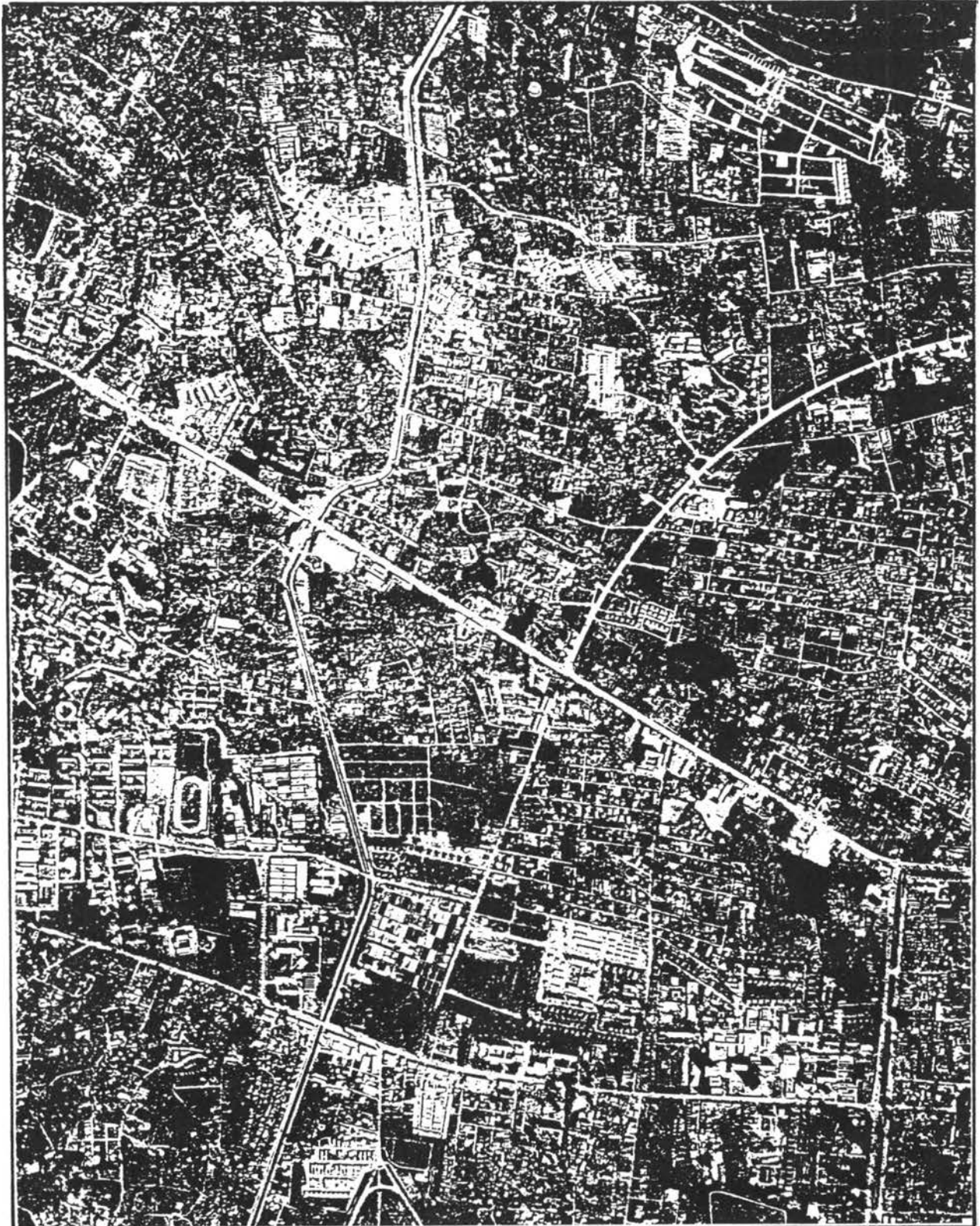

พื้นที่รอยตะเข็บระหว่างป่า-เขาบริเวณตะแวงคินคอบดเทพ

ที่มา

กรมแผนที่ทหาร

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.5</p>	<p>แสดง</p>
	<p>ที่มา . . . . . กรมแผนที่ทหาร</p>

ปริมาณน้ำไหลน้อยและช้า ประมาณ 0.63 ลิตรต่อวินาที คุณภาพน้ำเลวเป็นน้ำกระด้างมีสนิม เหล็กเจือปน ทิศทางการไหลของน้ำ ไหลจากทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไหลเข้ามายังตัวเมือง สีของน้ำค่อนข้างขุ่นแดง ไม่มีเชื้อโรค รสกร่อยใช้เฉพาะอาบและซักล้าง

ภูมิอากาศบริเวณแวดล้อม :

ในเขตพื้นที่เชิงคอยสุเทพนี้ ลักษณะภูมิอากาศแวดล้อมการทำงานค่อนข้างชัดเจนและ โดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากอยู่บริเวณเนินเขาและลาดเขา ประกอบด้วยอยู่ใกล้ป่าไม้ซึ่ง มีความอุดมสมบูรณ์สูง คุ้ดซับความชื้นได้ดี และฝนตกชุกในบริเวณยอดคอย ทำให้ได้รับอิทธิพล จากฝนเขาในช่วงฤดูฝนมาก พร้อม ๆ กับอิทธิพลของลมหุบเขา พัดเอาความชุ่มชื้นลงมาบริเวณ พื้นที่ตลอดปี

บทบาททำงานของระบบนิเวศในพื้นที่ :

การทำงานของระบบนิเวศในพื้นที่นี้ มีความสำคัญต่อระบบนิเวศเมืองทั้งหมด อย่างยิ่ง เนื่องจากในพื้นที่มีองค์ประกอบทางนิเวศครบถ้วน ในพื้นที่เป็นรอยตะเข็บระหว่างเมืองและ ป่าเป็น Ecotone ที่สำคัญ และมีความอุดมสมบูรณ์สูงทางชีวภาพเป็นแนวกันชนระหว่างพื้นที่เมือง และป่า เพื่อให้ป่าเขาสามารถผลิตน้ำและอากาศบริสุทธิ์และธาตุอาหารที่สมบูรณ์ให้แก่เมืองตลอดไป อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ชะลอความเร็วของลมและน้ำในช่วงพายุฝนฟ้าคะนองไม่ให้น้ำไหลท่วมป่าลงมาในเมือง ได้รวดเร็วเกินไปประกอบกับยังช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินบริเวณเชิงคอยได้เป็นอย่างดี

การตอบรับและพัฒนาตัวของคนบริเวณแวดล้อมในอดีต :

พื้นที่เชิงเขาส่วนนี้เป็นเสมือนแนวปราการเชิงธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลดีทางยุทธศาสตร์ ของที่ตั้งเมืองแต่โบราณอีกทั้งคนในอดีตยังใช้พื้นที่เชิงเขาอย่างรอบคอบและระมัดระวังเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ไว้เป็นแหล่งผลิตอาหาร, น้ำ, อากาศ, ยารักษาโรคของเมือง และทรัพยากรอื่น ๆ โดยการใช้น้ำ พื้นที่ให้เป็นพื้นที่ของศาสนสถานเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นวัดป่า ใช้ในการปฏิบัติธรรม วิปัสณา ซึ่งต้องอาศัยความวิเวก สงบ เท้ากับเป็นการใช้พื้นที่อย่างชาญฉลาด ทำให้เกิดประโยชน์พร้อม ๆ กันทั้งในด้านอนุรักษ์และทางศาสนาด้วย มีการสร้างเวียงโบราณของเจ้านาย สำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชนชั้นปกครอง เนื่องจากมีภูมิประเทศที่สวยงามและร่มรื่น ตลอดจนชาวเมืองยังรู้จักวิธีการชลประทานโดยการทำฝายกักเก็บน้ำ เพื่อป้องกันการสูญเสียของน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ผันน้ำไปใช้ในทางกลีกรรรม อุปโภค-บริโภคของชาวเมือง (บริเวณฝายหินและคูเมืองโบราณ) บนยอดคอยมีการสร้างวัดไว้ ถือว่าเป็นกุศโลบายที่เฉียบแหลม เพื่อกำหนดไว้เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวเมือง ให้อยู่ในตำแหน่งที่สูงเด่น เป็นสง่า สามารถมองเห็นแต่ไกล ตลอดจนเน้นความสำคัญของพื้นที่ป่าให้มีคุณค่าสูงขึ้น และยังใช้เป็นหอสังเกตการณ์ยามที่มีศึกสงครามได้ด้วย

3.4.1.2 สภาพแวดล้อมทางความ เป็นมาพื้นที่, เชียงคยสุเทพ

ยุคอดีตโบราณ : พื้นที่นี้เป็นป่าโปร่งที่โล่งว่างและทุ่งนา มีการตั้งถิ่นฐานเบาบาง นอกจากศาสนสถานี่แฝงตัวอยู่ตามแมกไม้บริเวณ เชียงคยสุเทพ มีเวียงโบราณเล็กๆของเจ้านายอยู่ 2 แห่ง คือ เวียงเจ็ดลินและเวียงสวนดอก สันนิษฐานว่าใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเมืองบริวารของชนชั้นปกครอง

ยุคฟื้นฟู : ช่วงนี้พื้นที่ เชียงคยสุเทพยังถือว่ามี การเปลี่ยนแปลงน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกปล่อยให้ร้างเป็นป่าโปร่งและทุ่งนา เวียงโบราณทั้ง 2 แห่ง ถูกทิ้งร้างเหลือเพียงซากปรักหักพัง ในช่วง พ.ศ.2474 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในพื้นที่ กล่าวคือ มีการตัดเส้นทางไปยังพระธาตุคยสุเทพสำเร็จ โดยพระครูบาทวีชัยเป็นผู้นำ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการสร้างสนามบิน ในทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และมีชุมชนเริ่มเข้ามาพักอาศัยประปราย ส่วนใหญ่ของพื้นที่ยังใช้ในการกสิกรรมอยู่

ยุคสมัยใหม่ : การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในยุคนี้ของย่านนี้ คือ การตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการจากไปของป่า เชียงคยสุเทพอย่างมาก พร้อม ๆ กับการสร้างแนวคลองชลประทานขนานกับแนว เชียงคยสุเทพจาก เหนือลงมาตัดตลอดแนว ในช่วงต้นทศวรรษ 2500 นอกจากนี้ยังมีสิ่งชักนำความเจริญเข้ามายังพื้นที่ คือ ถนนสายอ้อมเมืองและนิมมานเหมินท์ ซึ่งเป็นถนนสายใหม่ เกิดการจัดสรรที่ดิน เป็นชุมชนพักอาศัยชั้นดีขยายตัวมากขึ้น การขยายตัวของชุมชนพักอาศัยของถนนสุเทพและห้วยแก้วนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ จนกระทั่งปลายยุคเริ่มมีกิจการการค้าพาณิช เข้ามาตามริมถนนมากขึ้น มีธุรกิจโรงแรมสูง เริ่มเข้ามามีบทบาทในย่านนี้ อีกทั้งยังมีการขยายตัวของโรงพยาบาลสวนดอก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารมาก มีการสร้างกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ในโรงพยาบาลในพื้นที่ส่วนอื่น ๆ มีการจัดสรรที่ดิน และธุรกิจบ้านจัดสรรตามแนวคลองชลประทาน อีกทั้งยังมีการขยายตัวของที่พักอาศัยเข้ามายังตีนดอยแถวตำบลอุโมงค์และข้าง เคียนเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ซึ่งขยายตัวมากขึ้น ในช่วงปลายของยุค เริ่มมีโครงการก่อสร้างอาคารสูงประเภทคอนโดมิเนียมขึ้นมา เท่ากับ เป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าแถบนี้อย่างสิ้นเชิง

3.4.1.3 สภาพแวดล้อมทางสาธารณสุขปโค, เชียงคยสุ เทพ

เส้นทางคมนาคม : ลักษณะโครงข่ายเส้นทางคมนาคมในพื้นที่สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

ก. ถนนสายหลักพิจารณาจากร่างโครงข่ายเบาบาง การพัฒนาตามแนวยาว ได้แก่ บริเวณถนนห้วยแก้ว, สุเทพและอ้อมเมือง เป็นถนนสายหลักของย่านนี้ ที่พุ่งออกมาจากตัวเมืองมายังชานเมืองทางทิศตะวันตก มีการเดินรถ 2 ทิศทางตลอดแนว ปริมาณการจราจรเฉลี่ย 2,489 คัน ในชั่วโมงเร่งด่วน ผิวจราจรกว้าง 10-12 เมตร ผู้ใช้เส้นทางเป็นชุมชนเชียงคยสุ เทพ สถาบันข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลสวนดอก

ข. ถนนสายรองโครงข่ายหนาแน่นลักษณะแบบตารางหมากรุก ได้แก่ ถนนนิมมานเหมินทร์ ศิริมังคลาจารย์ เป็นถนนตัดใหม่เพื่อการจราจรที่คึกคักของเอกชนเมื่อประมาณ 25 ปีที่แล้ว เป็นผลพวงของการสร้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การไหลเวียน 2 เส้นทาง ปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,080 คันในชั่วโมงเร่งด่วน ผิวจราจรกว้าง 8-10 เมตร ผู้ใช้เส้นทางเป็นชุมชนที่พักอาศัยแถบนี้ เช่น ข้าราชการ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลสวนดอก

ค. ถนนสายย่อยโครงข่ายเบาบางลักษณะไม่มีแบบแผน ได้แก่ถนนตรอก ซอกซอย แถบดินคยสุ เทพ บริเวณตำบลช้างเคียน และตำบลอุโมงค์ และแนวคลองชลประทาน เดินรถได้ 2 เส้นทาง ปริมาณการจราจรเบาบาง ผิวถนนกว้าง 4-8 เมตร จอครด 2 ช้าง ผู้ใช้เส้นทางส่วนใหญ่อยู่ในละแวก ใช้เป็นประจำ

ระบบระบายน้ำทิ้ง : ในพื้นที่นี้อยู่ในส่วนของภาระบายน้ำที่ถือว่าได้รับบริการในด้านภาระบายน้ำโครงข่ายเบาบางมาก จะมีระบบระบายน้ำเฉพาะถนนสายเดียว คือ ถนนห้วยแก้วที่มีระบบระบายน้ำเป็นท่อใต้ดิน เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.2 เมตร ยาว 2,350 เมตร สองด้านของถนน นอกนี้พื้นที่ส่วนอื่นไม่ได้รับการบริการระบายน้ำจากรัฐ ต้องอาศัยลำเหมืองธรรมชาติและห้องร้องคินระบายน้ำริมถนน หรือปล่อยให้ น้ำไหลลงท่วมขังในหลุมต่ำและแห้งไปเอง ในพื้นที่ส่วนนี้มีระบบบำบัดน้ำเสียเป็นของตนเอง คือ โรงพยาบาลสวนดอกสามารถบำบัดน้ำเสียได้สูงสุดวันละ 6,300 ลูกบาศก์เมตร

การบริการน้ำประปา : พื้นที่ย่านนี้จัดอยู่ในส่วนให้บริการน้ำประปาของโรงจ่ายน้ำอุโมงค์ และอยู่ในเขตที่ได้รับบริการน้ำประปาเบาบาง และแรงดันในเส้นท่อต่ำเกือบทั้งบริเวณ (ยกเว้นถนนสุเทพบริเวณหน้าโรงพยาบาลสวนดอก) แรงดันในเส้นท่อเฉลี่ย 1.6-1.8 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ที่น่าสังเกต คือ แม้ว่าบริเวณนี้จะอยู่ใกล้โรงจ่ายน้ำอุโมงค์ แต่พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ดอน มีอาการลาดชันมากกว่าย่านอื่น ๆ แรงดันในเส้นท่อต่ำ น้ำไหลอ่อน-ช้า ทางตอนในของย่านนี้บางบริเวณจัดอยู่ในส่วนเขตไม่ได้รับบริการน้ำประปา ส่วนใหญ่อยู่ในละแวกอุโมงค์, ช่างเคียน และนิมมานเหมินท์ ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ของทุกปี พื้นที่ส่วนนี้จะขาดแคลนน้ำและไม่ได้รับบริการน้ำประปา เนื่องจากโรงกรองน้ำอุโมงค์ไม่มีแหล่งน้ำดิบจากคลองชลประทาน เพราะกรมชลประทานงดส่งน้ำ เพื่อซ่อมบำรุงและทำความสะอาดคลองชลประทาน ในส่วนของพื้นที่มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ซึ่งมีอาณาเขตมากกว่าครึ่งหนึ่งของย่านอยู่ในส่วนไม่ได้รับบริการน้ำประปาของเมือง แต่ทางมหาวิทยาลัย มีระบบประปา เฉพาะมหาวิทยาลัย เองแจกจ่ายน้ำในเขตพื้นที่ได้ส่วนหนึ่ง หากแต่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงพยาบาลสวนดอกซึ่งต้องใช้น้ำจากโรงกรองน้ำอุโมงค์ในอัตราสูงมากต่อวัน คือ ราว 3,000 ลูกบาศก์ เมตรต่อวัน

การเก็บ-ขนย้าย-ทำลายขยะมูลฝอย : การจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่นี้ อยู่ในส่วนการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเมืองของแขวงศรีวิชัย มีรถขยะ 7 คัน พนักงานขนขยะ 36 คน พนักงานกวาดถนน 34 คน โดยเฉลี่ยแล้วเก็บขยะได้วันละ 102.56 ลูกบาศก์เมตร การจัดเก็บขยะนอกจากของเทศบาลยังมีของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เอง เก็บขยะ เฉลี่ยวันละ 100 ลูกบาศก์ เมตร อีกทั้งยังอยู่ในส่วนของการบริการจัดเก็บขยะของสุขาภิบาลช่างเพือกใน ส่วนตอนเหนือของย่านนี้และละแวกช่างเคียน เฉลี่ยเก็บได้วันละ 20 ลูกบาศก์เมตร ในส่วนพื้นที่แถบคินคอยสุเทพเล็ก ๆ ไม่อยู่ในส่วนที่ได้รับบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเมือง ซึ่งชาวบ้านต้องเก็บ-ทำลายเอง

3.4.1.4 สภาพแวดล้อมทางสังคม- เศรษฐกิจ, เชียงคอยสุเทพ

กลุ่มคน : พื้นที่ย่านเชียงคอยสุเทพจำแนกลักษณะกลุ่มคนได้ 3 ลักษณะ

ก. **กลุ่มนักเรียนนักศึกษา** เป็นกลุ่มคน-สังคมที่ถือได้ว่าเป็นประชากรที่พบมากที่สุดค้าย่านนี้ โดยเฉพาะนักศึกษา ม.ช. ทั้งหมดมีประมาณ 15,000 คน ที่จะพักอาศัยในพื้นที่มหาวิทยาลัยและใกล้เคียงรอบ ๆ แยกยะแวกข้างเคียน, อุโมงค์, สุเทพและนิมมาฆ เหมินทร์ เป็นกลุ่มคน สังคมที่ค่อนข้างเคลื่อนไหวไม่อยู่นิ่ง ระบบสังคมปิดและฉาบฉวยไม่มั่นคง มีเป็นกลุ่มสังคมที่เป็นระบบที่มีคุณค่านอกจาก เป็นกำลังซื้อและกระแสเงินตราที่มหาศาลของเมือง

ข. **กลุ่มข้าราชการ** ข้าราชการ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่และโรงพยาบาลสวนดอก และอื่น ๆ ในย่าน ส่วนใหญ่จะพักอาศัยอยู่ในลักษณะจัดสรรโดยรัฐ รวมกลุ่มสังคมแบบหลวม ๆ ไม่เหนียวแน่นมาก แต่ค่อนข้างส่วนตัว, เฉพาะตัวบุคคล ความคุ้นเคยเป็นแบบเพื่อนบ้านห่าง ๆ กระจายอยู่ใน ม.ช. และยะแวกรอบข้างแยกอุโมงค์-ข้างเคียน-คลองชลประทานและนิมมาฆ เหมินทร์ ส่วนใหญ่ เป็นทั้งคนที่หนีที่มาจาก เชียงใหม่มาแล้วจนคุ้นเคยกับ เชียงใหม่ และคุ้นหน้าคุ้นตากันหรือคนเมืองแท้ ๆ ที่ค่อนข้างจะทันสมัยแต่ย้ายครอบครัวออกมาใกล้แหล่งงาน

ค. **กลุ่มอื่น ๆ** ได้แก่ นักธุรกิจ, นักท่องเที่ยว นักศึกษา เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาพักอาศัยในพื้นที่แบบฉาบฉวย ไม่มั่นคง ในลักษณะเช่า ห้องเช่า, หอพัก, คอนโดมิเนียม, โรงแรม ไม่มีระบบสังคม ไม่รู้จัก แลกหน้าแลกตา มีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนกันอยู่เสมอ ส่วนใหญ่จะกระจายตัวตามอาคารสูง คอนโดมิเนียม หอพัก บ้านเช่าแยกคลองชลประทาน, นิมมาฆ เหมินทร์ และห้วยแก้ว

ลักษณะบรรยากาศที่เมือง

ก) **ลักษณะ เป็นสาธารณะสูง** ในพื้นที่ย้าย เชียงคอยสุเทพ ทั้งนี้ร้อยละ 70 ของพื้นที่ เป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของราชการ เช่น มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล ความถี่ในการเข้าใช้พื้นที่สูงมาพื้นที่หนึ่งของเมือง เป็นแหล่งงานมหาศาลของเมืองในแต่ละวัน ตลอดจนถึงปัจจุบันมี นักท่องเที่ยว, นักธุรกิจ และบุคคลอื่น ๆ เข้ามาใช้พื้นที่มากขึ้น จากศูนย์การค้าขนาดยักษ์, อาคารสูง, โรงแรม, คอนโดมิเนียมตากอากาศพวก "เสพคอย" โดยเฉพาะในยะแวกห้วยแก้ว, คลองชลประทาน, นิมมาฆ เหมินทร์, สุเทพ

ข) **ลักษณะ เป็นส่วนตัวสูง** ได้แก่ พื้นที่ค่อนข้างในประชิดคอยสุเทพเล็ก ๆ แยกย่านพักอาศัยข้างเคียน แลและอุโมงค์

สภาพแวดล้อมทางมูลค่าที่อื่น

ราคาที่ดิน : มูลค่าที่ดินในย่านนี้อยู่ในกลุ่มระดับราคาปานกลางของเมือง ในถนนห้วยแก้ว ตารางวาละ 25,000 บาท หรือไร่ละ 10 ล้านบาท ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ตารางวาละ 15,000 บาท หรือไร่ละ 6 ล้านบาท ในส่วนถนนนิมมานเหมินท์ ตารางวาละ 10,000 บาท หรือไร่ละ 4 ล้านบาท และริมคลองชลประทาน ตารางวาละ 5,000 บาท หรือไร่ละ 2 ล้านบาท โดยเฉลี่ยแล้วพื้นที่ทั้งย่านมูลค่าเฉลี่ย ตารางวาละ 14,500 บาท หรือไร่ละ 5.8 ล้านบาท

3.4.1.5 สภาพแวดล้อมทางจิตใจในย่านนี้, เชียงคองสุเทพ

ลักษณะ เด่นทางจิตภาพ เมือง

ภูมิสัญลักษณ์ : ในบริเวณย่านเชียงคองสุเทพมีความเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่แรงสำคัญ แจ่มชัด ที่สุดของเมือง โดยมีฉากหลัง-เส้นขอบฟ้าภูเขาโอบล้อมไว้ตลอดแนว เป็นจุดอ้างอิงที่แรงมากที่สุดของเมืองตลอดจนมี ภูมิสัญลักษณ์ที่เด่น มีค่าสง่าราศรี มีคุณค่า ทั้งทางความหมาย-ศรัทธา-มุมมอง-สุนทรียภาพสูงสุดของเมือง หรือบนหัวของเมือง คือ วัดพระธาตุคองสุเทพสีทองอร่าม สามารถเห็นได้จากทุกส่วนของเมือง

เส้นทาง : ถนนห้วยแก้วในย่านเชียงคองสุเทพ เป็นเส้นทางที่แจ่มชัดและแรงที่สุด มีความโปร่ง โล่ง ซึ่งแต่เดิมมีความงดงามในเส้นทางสูงมาก ถนนสุเทพมีความแจ่มชัดรองลงมา

ขอบ : คองสุเทพเป็นขอบทางธรรมชาติที่แรง แจ่มชัด ระดับเมืองทั้งหมด เป็นปราการธรรมชาติแบ่งแยกระหว่างที่ราบ-ภูเขา โอบล้อมเมืองไว้ ทั้งยังเป็นเส้นขอบฟ้าที่งดงาม สวยงาม คลองชลประทานถือเป็นเส้นขอบในเขตนี้ได้เช่นกัน อาจถือว่าเป็นเขตแบ่งพื้นที่ราบ-เนินเขา ของเมืองได้ เป็นรอยตะเข็บของเมือง

ศูนย์กลาง : ความเป็นศูนย์กลางของย่านนี้ยังไม่เด่นชัด นอกจากบริเวณสี่แยกทางเชื่อมของถนนสายสำคัญของเมือง โดยเฉพาะสี่แยกรินคำ จุดตัดของถนนอ้อมเมือง-ห้วยแก้ว และสี่แยกบริเวณข้างโรงพยาบาลสวนดอก เป็นจุดรวมของรถยนต์-ผู้คน คึกคัก ชวักไปชว่ เป็นพิเศษ

ย่าน : ความเป็นย่านถือว่าเด่นในระดับเมืองได้ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของเมืองบ่งได้ชัดเจน เป็นเนินเขา ภูเขา ภูเขาสันนิบาติ ป่าเขา เขียวขจี ไร่รื่น ที่สุดของเมือง

สภาพแวดล้อม เมือง, เนื้อ เมืองส่วนกลาง

3.4.2 พื้นที่เนื้อ เมืองด้านเหนือ กลาง และส่วนใต้ของช่วงกลางพื้นที่เมืองทั้งหมด (บริเวณ ช้างเผือก- พระสิงค์- หายยา)

3.4.2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, เนื้อเมืองส่วนกลาง

ภูมิประเทศ :

มีลักษณะภูมิประเทศ 2 ลักษณะ คือ ที่ราบลุ่มและที่ราบน้ำท่วมถึงระดับความ
ชั้น 0-5 % ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มดินตะกอนใหม่จากการกระทำของลำน้ำ ความอุดมสมบูรณ์
สูงถึงปานกลางอยู่ในชุดดินหางดง

อุทกวิทยา :

ผิวดิน : บริเวณย่านนี้มีลำน้ำธรรมชาติส่วนแรก คือ แม่น้ำปิง ทางตอนเหนือ
ของพื้นที่ (ซึ่งได้อธิบายไปแล้วในส่วนย่านตะกอนของแม่ปิง) ลำเหมืองท่าช้างและลำเหมืองแม่
หยวก ซึ่งเป็นส่วนปลายมาบรรจบกันที่แจ้งศรีภูมิทางตอนเหนือ ส่วนทางตอนใต้ของพื้นที่มีลำ
เหมืองโท เป็นลำเหมืองที่แยกออกมาจากแจ้งกูเรือ อ้อมลงมาทางใต้ของเมืองไปบรรจบกับลำน้ำ
แม่ข่า ด้านตอนกลางของเมือง

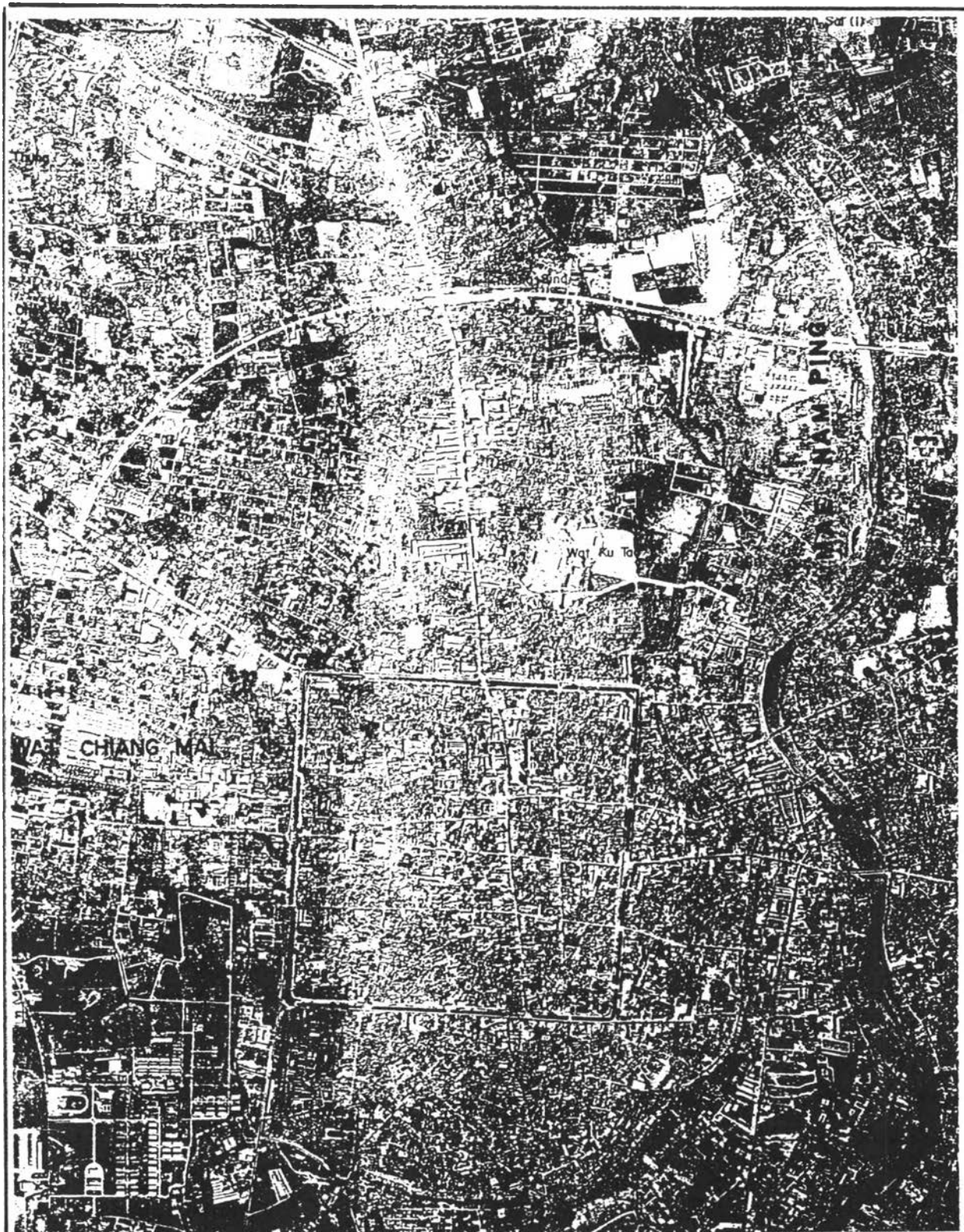
น้ำใต้ดิน : ใต้ปริมาณน้ำปานกลาง 3.15 ลิตร/วินาที ความลึกแค่ 0.5-3
เมตร คุณภาพน้ำเสามีเชื้อโรคมามากจากการใช้ส้วมซึมที่หนาแน่นในบริเวณชุมชน

ภูมิอากาศ : มีความสำคัญน้อย ไม่มีปัจจัยที่อธิบายได้ชัดเจน

การทำงานของระบบนิเวศน์ : มีองค์ประกอบทางนิเวศน์น้อย

การตอบรับและพัฒนาตัวของคนในเขตพื้นที่ในอดีต :

มีการตอบรับกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเดิมของพื้นที่ชัดเจนมาก กล่าวคือจากสภาพแวดล้อม
แนวลำน้ำ 2-3 สาย โอบล้อมพื้นที่นี้ไว้ ผู้ก่อสร้างเมืองรู้จักใช้ประโยชน์ให้เป็นแนวปราการ
ทางธรรมชาติ โดยการสร้างเมืองไว้ตอนใน อีกทั้งยังรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาตินี้ ให้นำมาหล่อ
เลี้ยงเมืองและใช้ในการประมงต่าง ๆ ในบริเวณแนวสี่เหลี่ยมคูเมืองและยังมีการปรับระดับความ
สูงต่ำอย่างถูกต้อง ตลอดจนการวางแผนของกำแพงเมืองโดยใช้ทิศทางที่เหมาะสมถูกต้องแม่นยำ

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

<p>แผนที่หมายเลข 3.6</p>	<p>แสดง เนื้อเมืองส่วนกลาง</p>
	<p>สัญลักษณ์</p>
	<p>ที่มา</p>

1,2 ปานเนื้อเมืองส่วนกลางและฉะแวงพระสิงค์-ทวยฆา ที่ยังคงเขียวครึ้ม
เป็นวนานคร บุคตุดท้ายอยู่

3 แนวคูเมืองโบราณ ในถนนมณีนพรัตน์ และฉะแวงถนนข้างเมือก
4 ฉะแวงพระสิงค์ ถ่ายจากโรงพยาบาลสุจินโน

ภาพประกอบหมายเลข...3.22 แสดงปานเนื้อเมืองส่วนกลาง

3.4.2.2 สภาพแวดล้อมทางความเป็นมาในอดีต, เนื้อเมืองส่วนกลาง

ยุคอดีต : บริเวณตอนเหนือของเมืองเป็นทุ่งนาที่โล่งและมีชุมชนเกาะตัวอยู่เบาบางตามแนวกำแพงเมืองด้านเหนือ ส่วนบริเวณกำแพงเมืองและวงล้อมของแนวกำแพงดินด้านใต้มีชุมชนอาศัยมาแต่สร้างเมืองมัยว้าง-วัด-ตลาด และบ้านเรือนชุมชนครบถ้วนตามทำนองของเมืองจากการก่อสร้างสร้างเมืองเจริญสูงสุด-ล้อม-ร้าง และฟื้นฟูใหม่ ตอนเหนือเมืองบางพื้นที่เป็นที่ลุ่มเฉอะแฉะ บริเวณตอนใต้ยังมีเวียงโบราณ เจดีย์เก่าและช่วงช้างเผือก, ช่วงสิงห์ของชุมชน ด้านใต้ของเมืองเก่าเป็นชุมชนโบราณไพร่-ทาสและแรงงานฝีมือนอกแนวกำแพงดินเป็นที่ลุ่มต่ำชื้นแฉะ ทานา ที่โล่งและสุสานย่านข้างศาลากลาง

ยุคฟื้นฟู : ในช่วงเวลานี้เมืองเชียงใหม่เริ่มได้รับการฟื้นฟูใหม่ภายหลังจากตกเป็นของพม่ามาร่วม 200 ปี มีราชวงศ์ปกครองจนถึงการเข้ามาแทรกแซงจากส่วนกลางและเปลี่ยนแปลงบทบาทเมืองเป็นจังหวัดหนึ่งของไทย การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในย่านนี้เปลี่ยนแปลงไม่มากนัก นอกจากชุมชนจะหนาแน่นขึ้นจนต้องขยายตัวออกมานอกกำแพงเมืองเดิมและรื้อถอนแนวกำแพงรอบนอกออก ด้านตอนเหนือของคูเมืองนี้มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นมากขึ้นบริเวณถนนโศคนา ตอนใต้บริเวณชุมชนไพร่-ทาสแออัดมากขึ้นหากแต่การเปลี่ยนแปลงระดับใหญ่ ๆ ไม่ปรากฏเท่าใดนักในยุคนี

ยุคสมัยใหม่ : บริเวณสี่เหลี่ยมคูเมืองหนาแน่นมากขึ้นจนต้องมีการควบคุม โดยการย้ายสถาบันราชการไปไว้ตอนเหนือของเมือง ควบคุมการสร้างอาคารไม้ให้สูงเกิน 16 เมตร ทางตอนเหนือมีสถานีขนส่ง, สนามกีฬา, โรงเรียนมากขึ้น ชุมชนขยายตัวมากขึ้นพร้อม ๆ กับการเปิดพื้นที่โดยถนนอ้อมเมืองและสายแม่ริมขยายออกไปมาก เป็นเหตุให้ชุมชนกระจายไปยังชานเมืองด้านเหนือมากขึ้น ส่วนบริเวณตอนใต้ของคูเมืองโบราณนั้นสภาพแวดล้อมต่างๆไปยังคงเช่นเดิม มีการเปลี่ยนแปลงน้อย แต่เพิ่มความแออัดมากขึ้นจนแออัดเข้าไปทุกขณะ

3.4.2.3. สภาพแวดล้อมทางสาธารณูปโภค, เนื้อเมืองส่วนกลาง

เส้นทางคมนาคม มีโครงข่าย 3 ลักษณะ คือ

ก. ถนนสายหลักผิวการจราจรกว้างโครงข่ายเบาบางลักษณะการพัฒนาแนวยาว ได้แก่ บริเวณตอนเหนือ คือ ถนนโชตนา ถนนอ้อมเมืองเป็นแนวถนนสายหลัก โดยเฉพาะถนนโชตนาเป็นถนนสายเดียวที่พุ่งจากเมืองไปยังด้านเหนือ เป็นแนวถนนโบราณเดินรถได้ 2 ทิศทาง และเส้นทางเดียวในตอนต้นๆของถนน ปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,801 คันในชั่วโมงเร่งด่วน ผิวจราจรกว้าง 12 เมตร จอกรถได้ 2 ข้างทาง ผู้ใช้เส้นทางเป็นคนที่พักอาศัย-ทำงานทางตอนเหนือของเมือง โดยเฉพาะชุมชนจัดสรรใหม่ตอนเหนือเมือง, ชำราชการ, นักศึกษา และชุมชนการค้าพักอาศัยริมถนนโชตนา

ข. ถนนสายรอง โครงข่ายหนาแน่นลักษณะตารางหมากรุก ได้แก่

กลุ่มแรก คือ ถนนหัดสีเสวี-ตรอกช้อยข้างเฟือก 3, 4, 5 และช้อยอื่น ๆ เป็นแนวเส้นทางที่จัดสรรขึ้นใหม่ทางตอนในของถนนโชตนา-อ้อมเมือง-ห้วยแก้ว

กลุ่มที่สอง คือ บริเวณชุมชนโบราณภายในวงล้อมแนวกำแพงเมือง ได้แก่ ถนนเมฆินทร์-มูลเมือง-ศรีคอนชัย-บุญเรืองฤทธิ์-ราชดำ เนิน-สามล้าน-ราชมรรคคา-ราชาคิโย และอื่น ๆ เป็นถนนโบราณดั้งเดิม ลักษณะของโครงข่ายถนนกลุ่มนี้ผิวจราจรแคบ 8-12 เมตร การสัญจรมีทั้ง 2 ทิศทาง และทิศทางเดียว ปริมาณการจราจรหนาแน่นมาก โดยเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วนของวัน

ค. ถนนแคบสายย่อยโครงข่ายหนาแน่นไม่มีแบบแผน กระจายอยู่ตอนในของพื้นที่ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเส้นทางเล็กๆสั้นๆภายในชุมชน เกิดจากทางเท้าที่เค่นซัด บริเวณตอนใต้ของแนวคูเมืองสี่เหลี่ยมค้อนข้างสี่สนและกวาน บริเวณตอนในของถนนสุริวงษ์-ทิพย์เนตร-ข้างหล่อ และในส่วนตอนเหนือ ได้แก่ ถนนสนามกีฬาและตรอกช้อยข้างเฟือก 4-5 บริเวณตอนเหนือของแจ้งศรีภูมิ

ระบบระบายน้ำ ภาพรวมของระบบระบายน้ำในพื้นที่แถบนี้ถือว่าอยู่ใน

กลุ่มได้รับบริการระบายน้ำโครงข่ายหนาแน่น ประกอบกับมีระบบระบายน้ำโบราณของเมือง คือ แนวสี่เหลี่ยมคูเมืองและลำน้ำธรรมชาติที่โอบล้อมพื้นที่ไว้ทั้งตอนเหนือและตอนใต้ ครอบคลุมทั่วบริเวณ ท่อระบายน้ำสาธารณะบริเวณถนนโชตนาท่อเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.00 เมตร ยาว 900

เมตร 2 ด้าน ถนนฉัตรรัตน์-มูลเมือง-ศรีคอนชัย-บุญเรืองฤทธิ์ มีคูดินขนาดใหญ่กว้าง 8-10 เมตรทั้ง 4 ด้าน ส่วนตอนในมีรางระบายน้ำริมถนนและท่อระบายน้ำเป็นท่อหน้าเสี่ยขนาดใหญ่ในบางช่วงของถนนราชดำเนิน บริเวณตอนใต้มีท่อระบายน้ำในถนนเทพยเดตร-สุริวงษ์-ข้างหล่อ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.60 - 0.80 เมตร และรางระบายน้ำริมถนนในบางสายไหลลงสู่หน้าด้านทิศใต้ของชุมชน

การบริการน้ำประปา พื้นที่นี้จัดอยู่ในกลุ่มการให้บริการน้ำประปา 2 ประเภทด้วยกัน คือ

ก. อยู่ในเขตการให้บริการน้ำประปาโครงข่ายหนาแน่นปานกลางและแรงดันในเส้นท่อประปามีปานกลาง กระจายตัวตามแถบชานเมืองด้านทิศเหนือและทิศใต้ตามแนวถนนอ้อมเมือง ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ในเขตชานเมืองส่วนปลายของเส้นท่อแรงดันน้ำไม่สูงมากนัก แหล่งจ่ายน้ำทั้งสถานีจ่ายน้ำอุโมงค์และสถานีจ่ายน้ำป่าต้น

ข. พื้นที่ส่วนนี้ได้รับการให้บริการน้ำประปาโครงข่ายหนาแน่นและแรงดันน้ำต่อสูง เป็นพื้นที่ชุมชนทั้งหมดในย่านนี้ ตั้งแต่ชุมชนริมถนนโชตินาทางตอนเหนือลงมายังชุมชนเมืองเก่าแถบพระสิงห์ เรื่อยลงทางใต้บริเวณชุมชนห้วยยาแถบใต้เมือง มีโครงข่ายเส้นท่อประปาหนาแน่น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเขตตำบลที่มีความหนาแน่นครัวเรือนสูง ประกอบกับได้รับน้ำจากสถานีจ่ายน้ำทั้ง 2 สถานี อย่างทั่วถึง คือ สถานีอุโมงค์ และป่าต้น มีการวางท่อเมนจากทั้ง 2 สถานีมายังพื้นที่จากสถานีอุโมงค์วางท่อตามถนนสุเทพเข้ายังคูเมืองไปยังถนนราชดำเนิน เส้นผ่าศูนย์กลาง 400 มิลลิเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางเส้นท่อ 500 มิลลิเมตร ในถนนโชตินาเส้นท่อเส้นผ่าศูนย์กลาง 500 มิลลิเมตร และ 200 มิลลิเมตร แรงดันน้ำในเส้นท่อค่อนข้างสูง 2.0-2.1 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร

การใช้พลังงานไฟฟ้า : พื้นที่ส่วนนี้ได้รับการบริการไฟฟ้าจาก 3 สถานีจ่ายน้ำกระแสไฟฟ้า คือ

ก) สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 1 บ้านเด่น ส่งกระแสไฟฟ้าข้ามแม่น้ำปิง เข้ามายังพื้นที่ตำบลพระสิงห์ในถนนราชดำเนินบางส่วน

ข) สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 2 ป่าต้น ส่งกระแสไฟฟ้าเข้ามายังพื้นที่ตอนเหนือแถบถนนโชตินาและครอบคลุมส่วนเหนือของพื้นที่ไว้ทั้งหมด

ค) สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 3 หางดง ส่งกระแสไฟฟ้ามายังตอนล่างแถบตำบลห้วยยาและบางส่วนของแนวกำแพงเมืองเก่าตำบลพระสิงห์ ซึ่งถือว่าพื้นที่ส่วนนี้ได้รับกระแสไฟฟ้าจากทุกสถานี

การบริการ เก็บขนถ่ายขยะมูลฝอย : พื้นที่อยู่ในเขตการให้บริการจัด

เก็บขยะมูลฝอยในแขวงนครพิงค์, เมืองราย และศรีวิชัย อยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อของการจัดเก็บขยะของทั้ง 3 แขวง ซึ่งได้รับบริการสูงมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ทั้ง 3 แขวง มีรถเก็บขยะ 26 คัน

3.4.2.4. สภาพแวดล้อมทางสังคมและ เศรษฐกิจ, เนื้อ เมืองส่วนกลาง

กลุ่มคน กลุ่มคนในชั้นนี้สามารถแบ่งได้ เป็นหลายกลุ่มด้วยกัน แต่ภาพรวมแล้วอยู่ในประเภทคนเมือง เชียงใหม่ เป็นสำคัญ คือ

ก. กลุ่มพ่อค้าชาวจีนล้านนา มักจะรวมตัวกันอาศัยริมถนนที่สามารถประกอบการค้าพาณิชย์ได้ เกาะตัวตามแนวถนนโชตินา-ทิพย์เนตร-สุริวงษ์-มณีนครินทร์ อพยพมารุ่นแรก ๆ เพื่อทำการค้าซึ่งปัจจุบันกลายเป็นคนเมืองไปแล้ว

ข. กลุ่มชาวเมืองล้านนาพื้น ๆ เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณตอนในตามตรอก-ซอย ซอยเล็ก ๆ ซึ่งแต่เดิมเป็นกลุ่มพักอาศัยละแวกบ้านที่ปัจจุบันถูกโอบล้อมโดยห้องแถวริมถนนไปหมดแล้ว เป็นคนพื้นเพล้านนาดั้งเดิม อาจมีอาชีพรับราชการ, เจ้านายเก่า, ขายเป็นตลาด หรือ กสิกรรม พบในบริเวณตำบลพระสิงห์-ช้างเผือก, หายยา ระบบสังคมมั่นคงมากมีความเป็น 'ละแวกบ้านสูงคุ่นเคยและอบอุ่นเฉพาะกลุ่ม

ค. กลุ่มชาวล้านนาใหม่ เป็นชุมชนบ้านจัดสรรบริเวณตอนเหนือ เมืองหรือตอนในของพื้นที่ช้างเผือก-พระสิงห์ อาจจะเป็นคนล้านนาพื้น ๆ แล้วย้ายขยาย เปลี่ยนรูปแบบพักอาศัยใหม่หรือ เป็นชาวต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพในเชียงใหม่ ระบบสังคมไม่เด่นชัดทั้งนี้เนื่องจากมีหลากหลายคาบพบมากในแถบช้างเผือก

ง. กลุ่มชาวล้านนากจน เป็นกลุ่มสังคมที่มีความเด่นชัดในเรื่องความเป็นละแวกบ้านสูงมากระบบสังคมในหลุม เหนียวแน่น ทั้งนี้เนื่องจากความประชิดติดกันของบ้านเรือนค่อนข้างแออัดประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพพื้นที่เป็นกลุ่ม เป็นก้อนรอบๆ วัด ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้คนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มช่างฝีมือล้านนา, กลุ่มละแวกชนบท เกษตรกรรมล้านนา, กลุ่มแรงงานเมือง, กลุ่มคนจนเมืองในชุมชนแออัด ได้แก่ แรงงานขั้นต่ำ, แม่ค้าระดับล่าง ๆ , สามล้อ หรือแม่กระทั่งแหล่ง เจริญรมย์แถบสันติธรรม กลุ่มคนเหล่านี้จะกระจุกตัวอยู่ทั้งตอนเหนือแถบที่ลุ่มชั้นเฉาะซานเมืองด้านเหนือ ตามลำน้ำธรรมชาติ และตามแนวกำแพงดินในตำบลหายยา-ช้างคลาน

ลักษณะบรรยากาศพื้นที่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ

ก) พื้นที่มีความเป็นส่วนตัวสูง ได้แก่ พื้นที่ตอนในตามตรอกชอกซอยโดยเฉพาะบริเวณภายในสี่เหลี่ยมแนวกำแพงเมือง ตำบลพระสิงห์ และย่านหายยาทางใต้ของเมือง มีความถี่ของการพบปะคนแปลกหน้าน้อยมากไม่เป็นที่คุ้นเคยของบุคคลภายนอกทั่วไป เนื่องจากมีลักษณะความบ้านเรือนหนาแน่นประชิดติดกับเส้นทาง เป็นชุมชนที่อาศัยหลักบนเนินอย่างเดียว ความเปลี่ยนแปลงบ้านสูงมาก เฉพาะกลุ่มสูง เจียบสงบแต่ไม่หมองเหงากลับรู้สึกอบอุ่นและมั่นคง หากแต่ปัจจุบันผู้คนส่วนนี้อาจจะใช้ตรอกชอกซอย เป็นเส้นทางลัดผ่านชุมชนเล็กๆตอนในเหล่านี้ ไปยังส่วนต่าง ๆ ของเมืองมากขึ้น

ข) พื้นที่มีความเป็นกึ่งสาธารณะ มีเฉพาะในเขตคูเมืองสี่เหลี่ยมบริเวณสถาบันต่าง ๆ ที่ยังคงอยู่ภายในเขตกำแพงเมืองท่ามกลางชุมชนที่อาศัยดั้งเดิม เช่น บริเวณศาลากลางเก่า โรงเรียนพุทธราช สถานีดารวจอำเภอเมือง มีลักษณะกลางๆระหว่างสาธารณะ-ส่วนตัว สาธารณะก็ไม่เข้าส่วนตัวก็ไม่เชิง

ค) มีความเป็นสาธารณะสูง บริเวณชายของถนนทั้ง 4 สาย รอบ ๆ คูเมือง และถนนสายหลักอื่น ๆ ทางตอนเหนือและใต้ของพื้นที่ ได้แก่ ถนนโชตินา-ทิพย์เนตร-มริเชรัตน์-มูลเมือง-ศรีคอนชัย และบริเวณประตูเมืองและแจ้งทั้ง 4 พื้นที่เหล่านี้มีความเป็นสาธารณะสูง ทั้งนี้เนื่องจากการพลุกพล่านของการสัญจรทำธุระไม่ว่าจะเป็นย่านธุรกิจริมถนนหรือเป็นเส้นทางผ่านไปยังส่วนธุรกิจของเมืองอื่น ๆ อีกทั้งยังมีกิจกรรมการค้าและบริการอื่น ๆ ที่มีความถี่ของการเข้ามาใช้ของบุคคลทั่ว ๆ ไป หรือต่างชาติสูง มากหน้าหลายตาสับสน เร่งรีบ ไม่มีการปะทะสัมพันธ์ทางสังคมมากนัก

ราคาที่ดิน ราคาที่ดินในพื้นที่ส่วนนี้ถือว่าอยู่ในระดับปานกลางของราคาที่ดินของเมือง ยกเว้น บริเวณริมถนนโชตินาที่มีราคาที่ดินสูงมาก ราคาตารางวาละ 40,000 บาท หรือไร่ละ 16 ล้านบาท ถนนมริเชรัตน์ตารางวาละ 30,000 บาท และหากเฉลี่ยราคาที่ดินในตอนเหนือของพื้นที่ราคาตารางวาละประมาณ 26,000 บาท บริเวณภายในเขตกำแพงเมืองเก่าราคาที่ดินค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องกฎหมาย ถนนราชมรรคาเฉลี่ยตารางวาละ 12,000 บาท หากแต่บริเวณถนนมูลเมืองอยู่ในย่านธุรกิจสำคัญราคาสูงมาก คือ ตารางวาละ 35,000 บาท บริเวณด้านทิศใต้ราคาที่ดินไม่สูงมากนัก ถนนทิพย์เนตรและข้างหล่อเฉลี่ยตารางวาละ 15,000 บาท

3.4.2.5 สภาพแวดล้อมทางจิตใจและการรับรู้ความรู้สึกในเขตพื้นที่

เนื้อ เมืองส่วนกลาง

ลักษณะ เด่นทางจินตภาพ เมือง

ภูมิสัญลักษณ์ : ในพื้นที่บริเวณนี้ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีภูมิสัญลักษณ์ระดับกลาง- เล็กเด่นขึ้นมาแรงและมากที่สุด ทางตอนเหนือบริเวณตำบลช้างเผือก ได้แก่ อนุสาวรีย์ช้างช้างเผือก-ช้างสิงห์ เป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับชุมชน บริเวณแนวกำแพงเมืองสี่เหลี่ยมโบราณ แนวคูน้ำ-กำแพงเมืองรูปสี่เหลี่ยม ถือเป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับเมืองที่แรงมากที่สุดในพื้นที่ นอกจากนี้บริเวณประตูเมืองทั้ง 5 ประตู และแจ้งหัวมุมทั้ง 4 ถือเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่ดีและชัดเจนมาก บริเวณภายในพื้นที่ตอนในแนวกำแพงยังมีภูมิสัญลักษณ์ที่ชัดเจนและสำคัญระดับเมือง คือ วัดเจดีย์หลวง-วัดพระสิงห์ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ และภูมิสัญลักษณ์ระดับย่าน-ชุมชน ได้แก่ วัดเจดีย์ต่างๆมากมายกระจายทั่วบริเวณตอนเหนือได้ บริเวณตำบลหายยาที่มีภูมิสัญลักษณ์ระดับชุมชน คือ วัดโพธิ์ธาราม

เส้นทาง : เส้นทางที่แรงในพื้นที่ ได้แก่ แนวถนนรอบสี่เหลี่ยมคูเมือง ถนนโชตินา ถนนอ้อมเมือง ซึ่งเส้นทางที่สร้างความประทับใจที่สุด คือ ถนนทั้ง 4 สายรอบ 7 แนวคูเมืองมีความร่มรื่นงดงามมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูงมาก

ขอบ : แนวคูเมืองสี่เหลี่ยมโบราณเป็นขอบที่แรงสุดของพื้นที่เมืองเก่าแยกพื้นที่บริเวณเมืองเก่าหรือวานานคร เป็นหลักออกจากส่วนอื่นๆของเมืองอย่างสิ้นเชิง แนวขอบอีกประเภท คือ ถนนอ้อมเมืองที่โอบล้อมพื้นที่ทั้งตอนเหนือและใต้ของเมืองไว้ เกิดพื้นที่ข้างใน-ข้างนอกหรือระหว่างเมืองและชานเมืองออกจากกัน

จุดรวม : บริเวณประตูเมืองทั้ง 5 ประตู ตลอดจนบริเวณจุดตัดของถนนตั้งแต่สี่แยกช้างสิงห์-สี่แยกช้างช้างเผือก และสถานีขนส่งถือว่าเป็นจุดรวมของพื้นที่ได้ดี

ย่าน : พื้นที่ย่านชัดเจนในตัวอยู่ 3 ย่าน คือ

ก. ย่านตอนเหนือบริเวณตำบลช้างเผือก ตามแนวถนนโชตินาพุ่งขึ้นเหนือและโอบล้อมด้วยถนนอ้อมเมืองด้านเหนือ

ข. ย่านเมืองเก่า ที่ถูกปิดล้อมด้วยคูน้ำและกำแพงเมืองเก่า แยกส่วนเมืองโบราณได้ชัดเจนที่สุด รวมวานานครไว้เป็นกลุ่มก้อน

ค. ย่านตอนใต้เมือง แถบหายยาขอบเขตชัดเจน ด้านเหนือจรดกำแพงเมืองด้านใต้ถูกโอบล้อมด้วยลำน้ำธรรมชาติและกำแพงดิน

สภาพแวดล้อมเมือง, เขิงพื้นที่, ย่านใจกลางธุรกิจ

3.4.3 พื้นที่บริเวณเนื้อเมืองส่วนข้างขยายตัวจากแนวกำแพงเมืองเก่าไปจรดแนวแม่น้ำปิงทิศตะวันตก (ย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าและบริการ เมือง เขตตำบลช้างม่วย-ช้างคลาน)

3.4.3.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, ย่านใจกลางธุรกิจ

ภูมิประเทศ :

บริเวณเนื้อเมืองส่วนนี้มี 2 ลักษณะกล่าวคือที่ราบลุ่มและที่ราบน้ำท่วมถึง เป็นที่ราบดินตะกอนใหม่จากแม่น้ำแม่ปิง บริเวณขอบริมแม่น้ำมีลักษณะคล้ายผนังธรรมชาติตะกอนแม่น้ำทับถมจนสูงขึ้น ระดับความลาดชันของพื้นที่ 0-4 % ลักษณะดินเป็นดินชุดหางคองมีความอุดมสมบูรณ์สูงถึงปานกลาง

อุทกวิทยา :

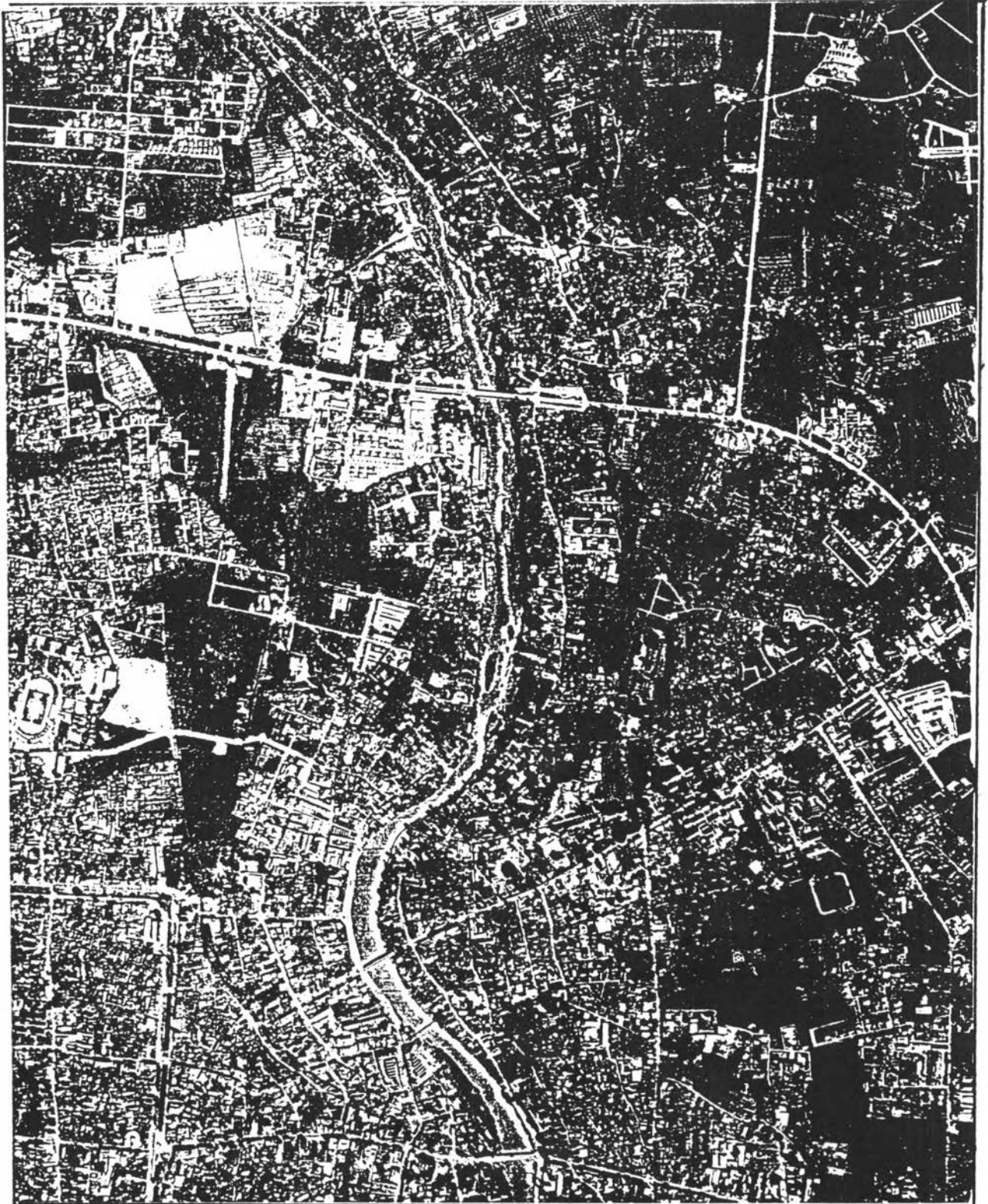
ผิวดิน : ลานน้ำแม่ข่า เป็นส่วนหนึ่งของลำเหมืองแม่หยวกและน้ำแม่ข่าทำข้างที่ไหลมาบรรจบกันบริเวณแจ้งศรีภูมิกลายเป็นลำน้ำเส้นเดียวกัน เรียก ลานน้ำแม่ข่า ไหลจากเหนือลงใต้ ผ่านกลางพื้นที่ ความกว้าง 3-6 เมตร น้ำน้อยและน้ำเสียรุนแรงในฤดูร้อน เนื่องจากเป็นรางระบายน้ำทิ้งของชุมชนหนาแน่นใจกลางเมือง

ใต้ดิน : ลักษณะของน้ำใต้ดินบริเวณนี้อยู่ในชั้นน้ำใต้ปานกลาง-มาก ปริมาณน้ำเฉลี่ย 3.15 ลิตรต่อวินาที ความลึกเฉลี่ย 3 เมตร คุณภาพน้ำเลว แม้จะไม่มีสีไม่มีกลิ่นแต่มีเชื้อโรคมาก เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ชั้นน้ำใต้ดินระดับต่ำปนกับสารสกปรก เชื้อโรคจากสิ่งแวดล้อม

ภูมิอากาศบริเวณแวดล้อม : ไม่ปรากฏลักษณะเด่นชัด

การทำงานของระบบนิเวศน์วิทยา : การทำงานของนิเวศน์ในพื้นที่มีน้อยมาก นอกจากมีการทำงานของระบบลำน้ำธรรมชาติที่ช่วยระบายน้ำในช่วงฝนตกทำให้ไหลระบายผ่านพื้นที่เร็วขึ้นไม่ให้เกิดน้ำท่วมขัง

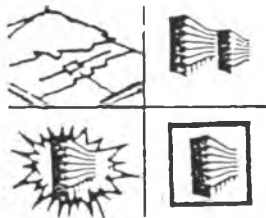
การตอบรับและปรับตัวของคนในอดีต : การรู้จักใช้ระบบลำน้ำธรรมชาติเป็นแนวปราการชั้นนอกในการตั้งบ้านเรือน และสร้างกำแพงดินเสริมอีกชั้น และยังใช้เป็นแนวเส้นทางสัญจรแต่โบราณบริเวณแม่น้ำปิง

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.7

แสดง เนื้อเมืองส่วนชานเมืองตะวันออกแนวหน้าบึง 2528

สัญลักษณ์

ที่มา

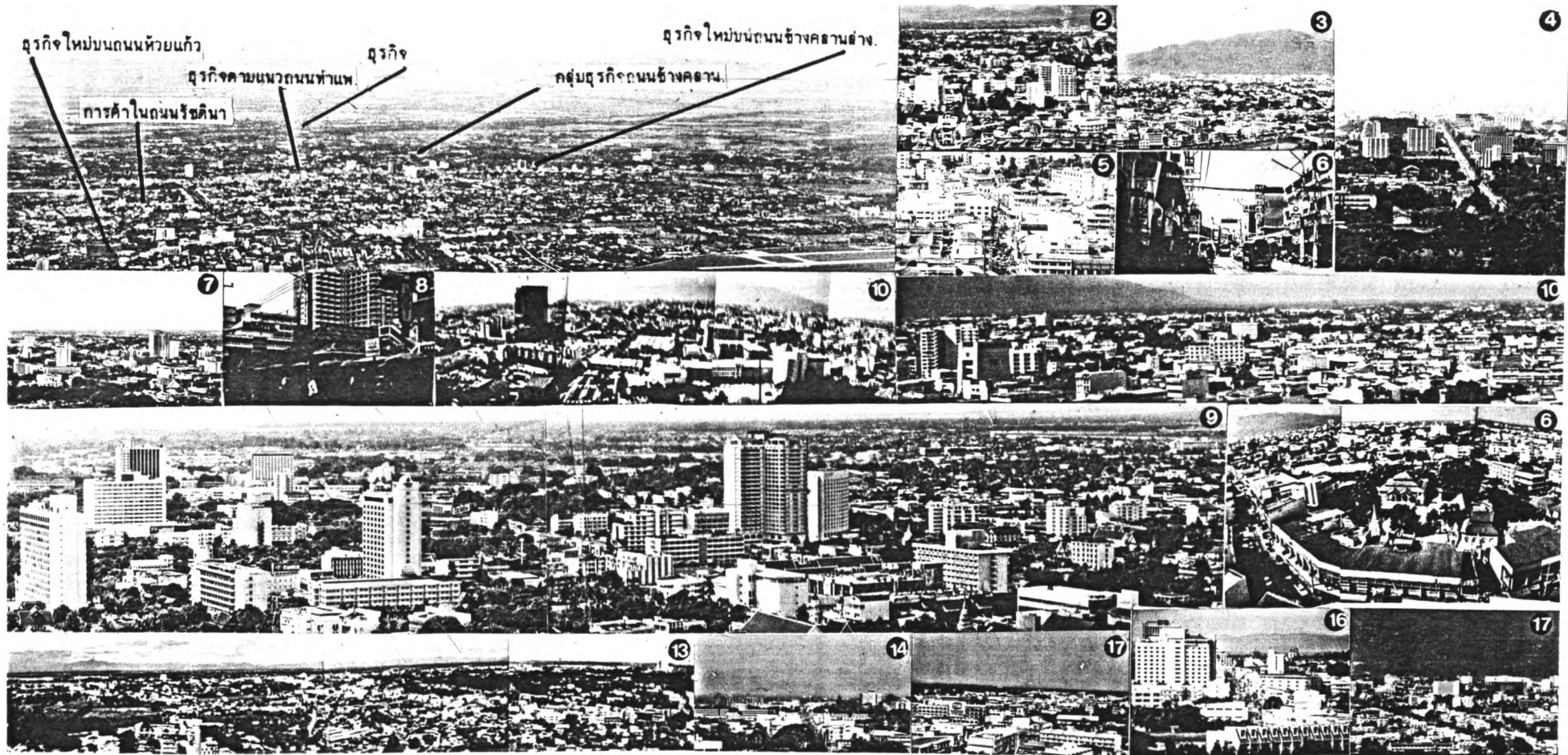

3.4.3.2 สภาพแวดล้อมทางความเป็นมาของพื้นที่, ย่านใจกลางธุรกิจ

ยุคอดีตโบราณ : ในยุคอดีตโบราณพื้นที่แถบนี้สันนิษฐานว่ามีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคโบราณแล้ว แต่มีชุมชนกระจายเบาบาง เป็นชุมชนเกษตรกรรมปลูกข้าว เลี้ยง เมืองตามแนวลำน้ำแม่ปิง

ยุคฟื้นฟู : ภายหลังจากการขยายตัวของชุมชนภายในเขตกำแพงเมืองที่เริ่มหนาแน่นจึงมีการอพยพขยายตัวออกมารอบนอกกำแพงเมือง ซึ่งต่อมากลางคดียุคเพื่อผูกปราคฏบ้านเรือนและชุมชนร้านค้าขยายตัวเข้ามาใกล้แม่น้ำมากขึ้น เพื่อสะดวกในการขนถ่ายสินค้า ต่อมาได้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิงพร้อมกับการเข้ามาของสถานีรถไฟ ทำให้มีผู้คนอพยพจากต่างถิ่น เข้ามายังพื้นที่แถบนี้ประกอบการค้าธุรกิจ โดยเฉพาะตามริมถนนท่าแพ-ช้างม่อย-วิชยานนท์ และกลายเป็นย่านธุรกิจการค้าสำคัญของเมืองในที่สุด

ยุคสมัยใหม่ : ก่อนหน้ายุคฟื้นฟูพื้นที่แถบนี้ค่อนข้างหนาแน่นอยู่เดิม ในช่วงยุคสมัยใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการอยู่อาศัยจากห้องแถวไม้-ตึกแถวไม้ผสมปูน 2-3 ชั้น กลายเป็นอาคารแถว 3-4 ชั้น แนวยาวริมถนนโอบล้อมพื้นที่ตอนในไว้ มีการใช้พื้นที่ทางแนวดิ่งมากขึ้น เริ่มมีอาคารสูงรุ่นแรกของเมืองเข้ามาของโรงแรมแถว 4-5 ชั้น มีห้างร้านใหญ่โตขึ้น และการใช้ที่ดินเริ่มแออัดมากขึ้นขณะที่แนวถนนเก่าเดิม กระจายความเจริญตามแนวถนนท่าแพ-ช้างม่อย-ช้างคลาน-วิชยานนท์ มีการค้าพาณิชย์, สถาบันการเงิน, ห้างสรรพสินค้า, โรงแรมสูงชั้นหนึ่งและธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น และเจริญสูงสุดในเวลาต่อมาในแถบถนนท่าแพ-มูลเมือง (ต.อ) และช้างคลาน

ภาพประกอบหมายเลข...3,23
แสดงเมืองเชียงใหม่ย่านใจกลางธุรกิจเมืองเชียงใหม่

- 4 ธุรกิจใหม่บนถนนห้วยแก้ว.
- 5,6 ถนนข้างม่อนแห่งธุรกิจสำคัญเมือง.
- 7,8,9 กลุ่มธุรกิจถนนข้างคตาน.

- 1 เมืองเชียงใหม่ย่านต่าง ๆ เมืองเมืองส่วนตะวันออกแม่น้ำปิง..เมืองเมืองส่วนใจกลางธุรกิจ
- 2 กลุ่มสะพานธุรกิจถนนท่าแพ-ข้างปอน. 3 ตลาดการค้าชาวโรครถบขชางม่อน.
- 10 ธุรกิจตามแนวถนนท่าแพ
- 13,14,15 ธุรกิจบนถนนเจริญเมือง.
- 16 ธุรกิจใหม่บนถนนข้างคตานต่าง.
- 17 การค้าในถนนรัชดิดนา

3.4.3.3 สภาพแวดล้อมทางสาธารณสุขปกิเณค, ย่านใจกลางธุรกิจ

เส้นทางคมนาคม : ระบบเส้นทางคมนาคมในพื้นที่แถบนี้สามารถจำแนกได้

3 ลักษณะ กล่าวคือ

ก. ถนนเคบสายหลักโครงข่ายหนาแน่นลักษณะแบบตารางหมากรุก บริเวณถนนท่าแพ-ข้างม่อย-วิชยานนท์-ศรีคอนชัย-ลอยเคราะห์ ในแนวทิศตะวันออก ตะวันตกและถนนมูลเมือง, ท่าแพซอย 3, กำแพงดิน 1, 2 , ซ้างคลาน และเจริญประเทศ ซึ่งวางตัวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ตั้งฉากกับแนวถนนส่วนแรกเกิดลักษณะคล้ายตารางหมากรุก เป็นเส้นทางโบราณ แต่เดิมระบบการไหลเวียน 2 เส้นทาง ต่อมาภายหลังการจราจรแออัดมากจึงเดินรถทางเดียวในทุกถนนในลักษณะคล้ายวงกลม ผิวจราจรเฉลี่ย 8-12 เมตร ปริมาณการจราจรเฉลี่ยในช่วงโมงเร่งด่วน 2,364 คัน จอครถไม่ได้ ผู้ใช้เส้นทางส่วนใหญ่เวลากลางวันเพื่อการทำธุรกิจการค้า ช่วงเย็น-ค่ำเพื่อการจับจ่ายซื้อของและการท่องเที่ยว

ข. ถนนสายย่อยโครงข่ายหนาแน่นไม่มีแบบแผน ในบริเวณตรอกซอกซอยเล็ก ๆ ตอนในของพื้นที่ เป็นถนนที่พัฒนามาจากทางเดินหรือทางเกวียน กวามรูปทรงอิสระสามารถเชื่อมต่อกันได้แทบทุกสาย บ้านเรือนประชิดติดถนนหนาแน่นตามละแวกวัดต่าง ๆ การไหลเวียน 2 เส้นทาง ปริมาณการจราจรเบาบางมากเนื่องจากความวากวนและยากลำบากในการเข้าถึง ผิวจราจรแคบ 2-6 เมตร ผู้ใช้เส้นทางเป็นผู้ใช้ประจำบุคคลในละแวกเท่านั้น

ค. ถนนสายหลักกว้างโครงข่ายเบาบางลักษณะผิวถนนตามแนวยาว ใต้แก่ ถนนข้างคลานตอนล่าง ในส่วนตอนใต้สุดของพื้นที่ เชื่อมศูนย์กลางเมืองกับชุมชนด้านทิศใต้ เมือง เป็นถนนสายใหม่ การไหลเวียน 2 ทิศทาง ยาวราว 2.4 กิโลเมตร ปริมาณการจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน 1,004 คัน ระดับปานกลาง ผิวจราจรกว้าง 12-20 เมตร จอครถได้ 2 ซ้างทาง ผู้ใช้เส้นทางเป็นชุมชนใต้เมืองและชานเมืองรอบนอกด้านใต้

ระบบระบายน้ำ : ระบบระบายน้ำทั้งในพื้นที่นี้ถือว่าเป็นย่านที่มีระบบระบายโครงข่ายหนาแน่น ถนนสายหลักทุกสายมีท่อใต้ถนน เส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.60 เมตร ถึง 1.00 เมตร ความยาวของโครงข่ายรวม 7 ถนนเท่ากับ 6,950 เมตร (2 ด้าน) อีกทั้งยังมีแนวระบายน้ำตามธรรมชาติสายสำคัญ คือ แนวคลองแม่ช่า กว้าง 2-6 เมตร ยาวประมาณ 2,800 เมตร ย่านใจกลางชุมชนรับน้ำจากท่อระบายใต้ถนนบางสายแล้วไหลลงยังทางทิศใต้ของเมือง และปัจจุบันนี้ได้เริ่มก่อสร้างแนวท่อคักน้ำเสียขนานแนวคลองแม่ช่าทั้ง 2 ด้าน เพื่อรวบรวมน้ำทิ้งของย่านชุมชนให้ไหลไปยังตอนใต้เมืองสู่ระบบบำบัดต่อไปโดยมีน้ำทิ้งจากชุมชนไหลลงแม่ช่า

การให้บริการน้ำประปาสาธารณะ : ในส่วนของการให้บริการประปาแล้วถือว่าอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับการน้ำประปาโครงข่ายเส้นท่อหนาแน่นและแรงดันน้ำในเส้นท่อสูง ทั้งนี้ได้รับน้ำจากสถานีจ่ายน้ำทั้งสองสถานี คือ ประปาป่าตัน และประปาอุโมงค์ ซึ่งมีโครงข่ายเส้นท่อหนาแน่นมากที่สุดในเมืองและแรงดันในเส้นท่อสูงเฉลี่ย 2.0-2.1 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร

การให้บริการพลังงานไฟฟ้า : ได้รับการพลังงานไฟฟ้าจากสถานีจำหน่ายไฟฟ้า 2 สถานี คือ

ก) สถานีที่ 1 บ้านเด่น บริเวณถนนช้างคลาน-ท่าแพ-ลอยเคราะห์ ซึ่งสามารถจำหน่ายไฟฟ้าสูงสุด 50 เมกกะวัตต์ ในสายเมนที่ 2 (KT2A)

ข) สถานีที่ 2 ป่าตัน ในถนนสายเมนที่ 1 (KT4A)จำหน่ายไฟฟ้าสูงสุด 25 เมกกะวัตต์ ซึ่งปัจจุบันมีการใช้กระแสไฟฟ้าจริงประมาณ 40 เมกกะวัตต์จาก 75 เมกกะวัตต์ (KT2A = 19.7 เมกกะวัตต์ KT4A = 20.30 เมกกะวัตต์)

การให้บริการเก็บขยะมูลฝอย : พื้นที่แถบนี้ได้รับการเก็บขยะมูลฝอยภายใต้ความรับผิดชอบของแขวงนครพิงค์และเมืองราย แขวงนครพิงค์ครอบคลุมพื้นที่ตำบลช้างม้อย และแขวงเมืองรายในตำบลช้างคลานมีรถเก็บขยะ 19 คัน พนักงาน 68 คน และคนกวาดขยะ 67 คน

3.4.3.4 สภาพแวดล้อมทางสังคมและ เศรษฐกิจ, ย่านใจกลางเมือง

กลุ่มคน : 3 กลุ่มใหญ่ในพื้นที่นี้

ก. ชาวล้านนาดั้งเดิม ที่ขยายตัวออกมานอกกำแพงเมือง ในยุคฟื้นฟูเมืองเกาะตัวรอบๆวัดกระจายกลุ่มต่างๆอยู่ตอนในของพื้นที่ที่ถูกปิดล้อมโดยอาคารแถวริมถนนท่าแพ-ช้างม้อย ซึ่งเป็นคนล้านนาพื้นหรือลูกหลานชาวล้านนาดั้งเดิม บางบริเวณแต่เดิม เป็นชุมชนสลักรรรมสวนผลไม้มีริมน้ำ ลักษณะสังคมมั่นคงมีความสัมพันธ์กันสูง

ข. กลุ่มพ่อค้าชาวจีนล้านนา มีทั้งไทย-จีนและชาวซีกส์ ที่อพยพเข้ามาประกอบการค้าในสมัยฟื้นฟูเมือง ส่วนใหญ่จะพักอาศัยหลังบนอนและประกอบการค้าบริเวณตึกแถวริมถนนท่าแพ-ช้างม้อย-วิชยานนท์-ท้ายวัง

ค. กลุ่มนักท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นกลุ่มบุคคลที่เริ่มปรากฏตัวหลังสุด กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งระดับสูงหรือระดับล่าง ๆ ง่าย ๆ กระจุกตัวอยู่ใกล้ ๆ ย่าน ศูนย์กลางการท่องเที่ยวถนนเมือง-ท่าแพ-ลอยเคราะห์-ข้างคลาน เป็นกลุ่มคนแปลกหน้าที่เข้ามาหา มาหาถิ่นด้วยแบบฉาบฉวยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมมีการแข่งขันสูง พวกแหล่ง บริการต่างๆ โรงแรมสถานบริการ, บริษัทท่องเที่ยว, ของที่ระลึก, รถเช่า และห้องเช่าต่าง ๆ

ลักษณะการโยกย้ายถิ่น : ในพื้นที่เขตใจกลางธุรกิจการค้าของเมืองนี้ ลักษณะการโยกย้ายถิ่นเด่นชัด 2 ลักษณะ คือ

ก) สาธารณะสูง พื้นที่ริมถนนท่าแพ-ข้างม้อย-ข้างคลาน-เจริญประเทศ-วิชยานนท์-ท้ายวัง-คชสาร สายหลักสำคัญของย่านนี้ เนื่องจากมีการเข้ามาใช้ชีวิตของบุคคลต่าง ๆ มาก มีความพลุกพล่านของผู้คนที่เข้ามาใช้ชีวิตทำธุรกิจมากตลอดจนสามารถเข้าถึงได้สะดวกมาก

ข) ส่วนตัวสูง บริเวณตอนในของพื้นที่และริมถนนบางสาย เช่น ลอยเคราะห์-เจริญประเทศและตรอกชอกชอย เล็กๆ ที่เป็นชุมชนพักอาศัยดั้งเดิม หากแต่ในปัจจุบันความเป็นส่วนตัวลดลงไปมากมีคนแปลกหน้าเข้ามาใช้ชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจทางการบริการการท่องเที่ยวที่เป็นสาธารณะ อาจจะเรียกได้ว่าส่วนตัวก็ไม่ใช้สาธารณะก็ไม่เชิง แต่สามารถอยู่รวมกันได้หรือต่างคนต่างอยู่พึ่งพาอาศัยกันอยู่ๆ ทางด้านการท่องเที่ยวต้องการบรรยากาศพื้น ๆ ล้วนน่าชายได้ อบอุ่นดี ขณะที่ชาวบ้านนั้นๆสามารถทำธุรกิจเล็ก ๆ รองรับการท่องเที่ยวได้รายได้เข้าครัวเรือน เช่น ห้องเช่า, ซักรีด, เช่ารถ และอื่น ๆ

ราคาที่ดิน : บริเวณนี้ถือว่ามูลค่าที่ดินสูงที่สุดในเมือง เป็นแหล่งเงิน แหล่งทอง ศูนย์กลางธุรกิจการค้าบริการเมือง ราคาที่ดินสูงมานานแล้ว บริเวณที่มีราคาแพงที่สุด ได้แก่ ถนนท่าแพ-ข้างคลาน (ช่วงไนท์บาซาร์) ราคาตารางวาละ 55,000 บาท หรือ ไร่ละ 22 ล้านบาท ถนนวิชยานนท์ ตารางวาละ 45,000 บาท ถนนลอยเคราะห์ ตารางวาละ 40,000 บาท และถนนเจริญประเทศ ตารางวาละ 30,000 บาท ซึ่งหากเฉลี่ยราคาที่ดินอย่างคร่าวๆแล้วพื้นที่ย่านนี้ราคาเฉลี่ยตารางวาละ 40,000 บาท ซึ่งเป็นย่านที่ที่ดินราคาแพงมากที่สุด การซื้อขายอาคารต้องคุ้มค่าที่สุด

3.4.3.5 สภาพแวดล้อมทางจิตาใจและการรักษาชีวิต,

ย่านใจกลางธุรกิจ

ลักษณะ เค่นทางจินตภาพ เมือง

ภูมิสัญลักษณ์ : ใต้แก่ บริเวณประตูท่าแพ เป็นภูมิสัญลักษณ์ที่ชัดเจนแรงที่สุดคนย่านนี้ ซึ่งเป็นภูมิสัญลักษณ์ที่ยังคงใช้ประโยชน์ใช้สอยได้ดี ถือเป็นภูมิสัญลักษณ์ระดับเมืองทั้งหมดได้ ภูมิสัญลักษณ์ระดับชุมชนเล็ก ๆ ใต้แก่ เจดีย์วัดในตรอกชอกชอย ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ้างอิงได้อย่างดีในระดับชุมชน ภูมิสัญลักษณ์อีกประเภท คือ บริเวณไนท์บาซาร์ซึ่งจะใช้ประโยชน์เฉพาะช่วงกลางคืนเท่านั้น นอกจากนั้นบรรดาเหล่าอาคารสูงที่เกิดขึ้นในระยะหลังนี้อาจถือได้ว่าเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งได้เช่นกัน

เส้นทาง : ถนนท่าแพ เส้นทางสายสำคัญ เป็นแกนเส้นทางประเพณีของเมืองไปจคริมแม่น้ำปิง แนวเส้นแม่น้ำปิง ถือเป็นเส้นทางระดับเมือง เป็นเส้นศักยภาพที่โส่งสะอาดไหลผ่านเมืองส่วนนี้

ขอบ : แนวแม่น้ำปิงและคูน้ำกำแพงเมืองทิศตะวันออก ถือว่าเป็นขอบของพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยน้ำทั้งสองด้าน ซึ่งแบ่งขอบเขตพื้นที่ออกชัดเจนเป็นกลุ่ม เป็นก้อนของพื้นที่ย่านธุรกิจการค้าบริการ เมือง

จตุรวม : บริเวณจุดตัดของถนนซึ่งหลายโดย เฉพาะประตูท่าแพ เป็นจตุรวมสำคัญของเมืองที่ใช้งานได้ดีสำหรับชาวเมืองมีลานโส่งประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้บริเวณตลาดวโรรส เป็นจตุรวมของคน-รถในช่วงกลางวัน-เย็น ขณะที่บริเวณไนท์บาซาร์เป็นจตุรวมของผู้คน(นักท่องเที่ยว)ตอนกลางคืน

ย่าน : มีความเป็นย่านทางกิจกรรมชัดเจนมากการกระจุกตัวของธุรกิจร้านค้าพาณิชย์อีกคักมีห้างร้าน-ตลาด-แหล่งบริการต่างๆในสาขาพาณิชย์กรรม ซึ่งอาจจะแยกย่อยย่านต่าง ๆ ในพื้นที่ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- ก. ย่านการค้าพาณิชย์สำหรับธุรกิจของเมือง บริเวณถนนท่าแพ-ช้างม่อย-วิทยานนท์
- ข. ย่านการบริการทางการท่องเที่ยว บริเวณท่าแพช่วงคืน ๆ ถนนลอยเคราะห์-ช้างคลาน-คชสาร บริการการท่องเที่ยวเป็นหลัก
- ค. ย่านชุมชนพักอาศัย ใต้แก่ บริเวณตอนในของพื้นที่ที่ถูกปิดล้อมโดยกิจกรรมการพาณิชย์ที่เกาะตัวรอบๆวัดต่าง ๆ ในพื้นที่

สภาพแวดล้อม เมือง, เชิงพื้นที่, ย่านตะวั่นอกแม่น้ำปิง

3.4.4 พื้นที่ย่านตะวั่นอกของแม่น้ำปิง

3.4.4.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, ย่านตะวั่นอกแม่น้ำปิง

ภูมิประเทศ :

บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง ความลาดชัน 0-2 % เป็นดินตะกอนใหม่สุด เป็นตะกอนดินเหนียวถึงดินร่วน เหมาะกับการเกษตร ดินมีความอุดมสมบูรณ์ระดับสูงถึงปานกลาง เป็นดินชุดหางดง บางพื้นที่มีน้ำท่วมทุกปี

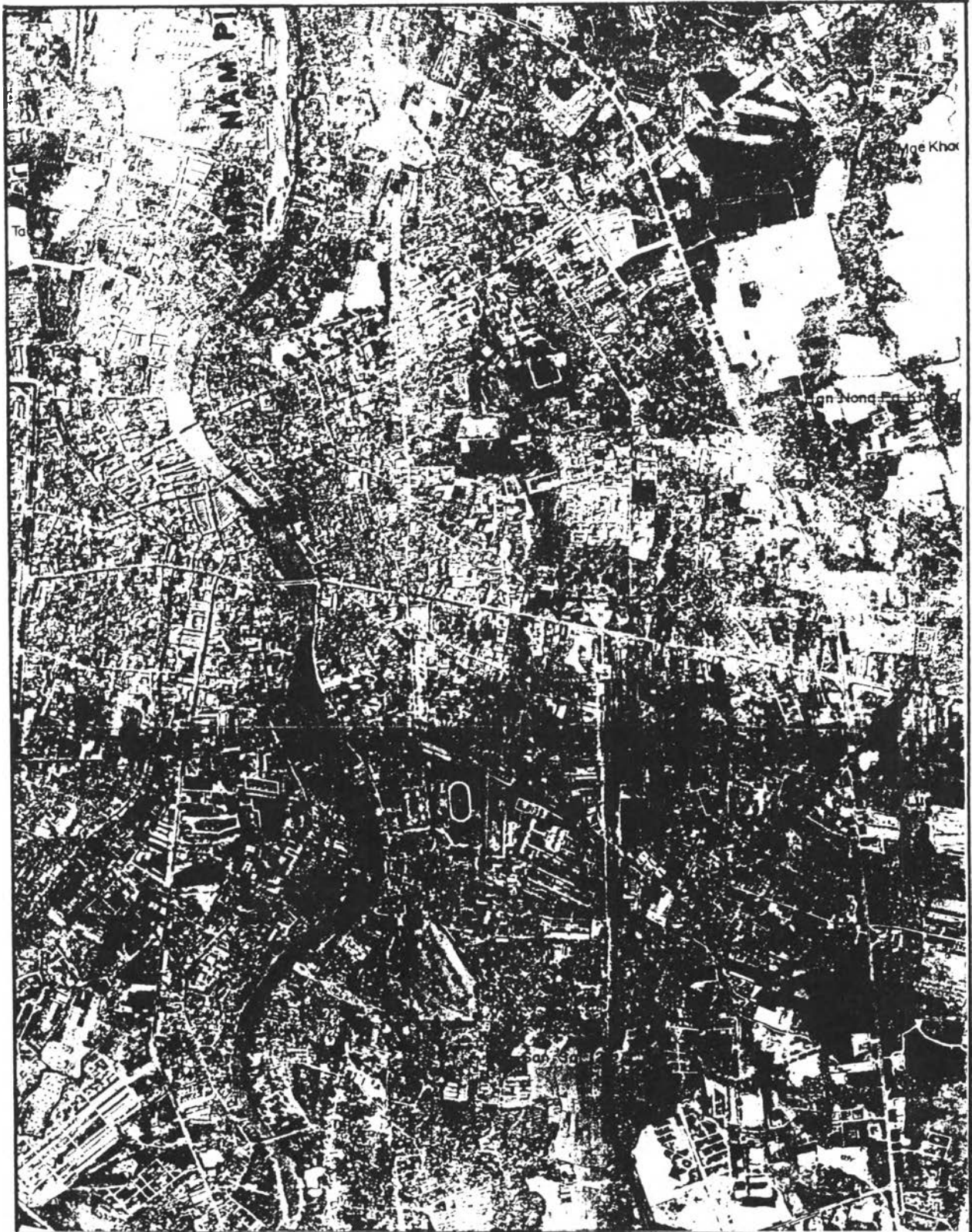
อุทกวิทยา :

ผิวดิน : แม่น้ำปิง : เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านเมืองตามแนวทิศเหนือลงใต้ส่วนที่กว้างที่สุดประมาณ 100 เมตร ส่วนที่แคบที่สุดประมาณ 20 เมตรเป็นลำน้ำขนาดใหญ่สายหนึ่งในภาคเหนือใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภคของพื้นที่เมืองมาช้านานแล้ว ลำน้ำเมืองงู : เป็นลำธารสายเล็กที่แยกออกมาจากแม่น้ำปิงไหลลงทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองที่บริเวณตำบลหนองหอย สันนิษฐานว่าเป็นระบบเหมืองฝายสำหรับพื้นที่เพื่อการเกษตรในเขตที่แถบตอนใต้ของเมืองแต่โบราณ ซึ่งปัจจุบันยังใช้ประโยชน์อยู่ ใต้ดิน : บริเวณที่มีน้ำใต้ดินระดับปานกลางถึงมาก ความลึกเฉลี่ย 3 เมตร ปริมาณน้ำเฉลี่ย 3.15 เมตรต่อวินาที คุณภาพน้ำค่อนข้างดีกว่าพื้นที่ส่วนอื่นๆของเมือง เนื่องจากมีชั้นดินที่ให้น้ำเป็นดินตะกอนละเอียดถึงกรวด

ภูมิอากาศบริเวณแวดล้อม : ไม่มีลักษณะเด่นที่สามารถอธิบายได้เชิงพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากขอบเขตของพื้นที่เล็ก และอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ได้ก่อให้เกิดระบบการทำงานของภูมิอากาศที่ชัดเจน

การทำงานของระบบนิเวศน์เมืองและพื้นที่ :

ระบบนิเวศน์ในแถบนี้ไม่มีความหลากหลายขององค์ประกอบทางนิเวศน์วิทยา นอกจากระบบนิเวศน์แม่น้ำหรือบริเวณชายน้ำรอยต่อระหว่างพื้นดินกับพื้นน้ำบริเวณแม่น้ำปิง ซึ่งมีพันธุ์สัตว์น้ำ, พืชน้ำ และพืชชายน้ำ อาศัยรวมกันอยู่ และการทำงานของแม่น้ำปิงต่อชุมชนเมือง เป็นแหล่งน้ำใช้สอย แหล่งโปรตีนและธาตุอาหารและยังช่วยส่งผ่านอากาศเย็น, ไล่ลม และสะอาด ให้ไหลผ่านเมืองได้ตลอดเวลา เนื่องจากผิวน้ำมีแรงเสียดทานน้อย ช่วยลดความฝืดของกระแสลมให้ไหลลื่นได้สะดวก ทั้งยังช่วยพัฒนาสภาพทางอากาศให้พ้นจากเมืองได้เร็วขึ้น

ผลกระทบของอาคารสูงต่อสภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.8	แสดง เนื้อเมืองส่วนช่วงขยายตัวจากแนวกำแพงเมืองในจรดแม่น้ำปิง
	ที่มา : จากการประปาเชียงใหม่

การตอบรับและปรับตัวของคนในพื้นที่ในอดีต :

มีการรู้จักอาชีพการนำโดยการท่าเหมืองฝายน้ำล้น บังคับให้น้ำในบริเวณแม่น้ำปิง ไหลเอ่อท่วมล้นออกมา เป็นฝายน้ำล้นและชุดคลองซอย เพื่อรับน้ำบริเวณส่วนนั้นไปใช้ในการเกษตรในพื้นที่ที่กิจกรรมด้านน้ำของเมือง

3.4.4.2 สภาพแวดล้อมทางความเป็นมาของพื้นที่, ตะวันออกแม่น้ำปิง

ยุคอดีตโบราณ : การใช้พื้นที่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำปิง มีการตั้งถิ่นฐานมาแต่โบราณ ชาวเมืองใช้แพและช้างเป็นพาหนะข้ามลำน้ำ มีชุมชนเกาะค้ำตามแนวลำน้ำเป็นเนาวยาวโดยพื้นที่บริเวณรอบนอกเป็นพื้นที่กิจกรรม

ยุคฟื้นฟู : การใช้พื้นที่ในยุคนี้นี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพสูง เนื่องจากเป็นยุคที่มีการเข้ามาของคนต่างถิ่นและชาวต่างชาติ สิ่งแรกคือ การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิง เชื่อมเมืองทิศตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังมีการสร้างสถานีรถไฟในบริเวณนี้ เท่ากับเป็นการเปิดพื้นที่ให้เข้าถึงได้สะดวกขึ้น มีการขยายตัวของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ การค้าบริเวณริมถนน อีกทั้งยังมีการกว้านซื้อที่ดินของชาวต่างชาติ สร้างโรงเรียน, โรงพยาบาล, โบสถ์ฝรั่ง ตลอดจนการสร้างค่ายทหารซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการใช้ที่ดินสูงขึ้น

ยุคสมัยใหม่ : การใช้พื้นที่ในยุคนี้นี้ มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริเวณริมถนนสูงในช่วงต้น ๆ ของยุคโดยเฉพาะด้านการพาณิชย์ แต่ในส่วนของที่พักอาศัยบริเวณตอนในของถนนเป็นไปอย่างช้าๆ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ชัดเจนที่สุดสำหรับคนที่นี่ คือการตัดถนนสายอ้อมเมืองเข้ามาผ่าพื้นที่บริเวณชานเมืองทิศตะวันออก ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดพื้นที่ให้ได้รับการพัฒนาสูงขึ้น และเมืองได้ขยายตัวออกไปบริเวณชานเมืองรอบนอกมากขึ้นในเวลาต่อมา

3.4.4.3 สภาพแวดล้อมทางสาธารณสุขโรค, ตะวันออกแม่น้ำปิง

เส้นทางคมนาคม : พื้นที่มีลักษณะโครงข่ายเส้นทางคมนาคม 3 ลักษณะ คือ

ก. ถนนกว้างสายหลักพิจารณาจากร่างโครงข่ายเบาบางลักษณะพัฒนาตามแนวยาวได้แก่ ถนนเจริญเมือง, ถนนแก้ววรัตน์ และถนนอ้อมเมือง มีการพัฒนาถนนตามแนวยาวของถนน การจราจรไหลเวียน 2 ทิศทาง พิจารณาจากร่างโครงข่ายได้ 2 ด้าน เป็นถนนสายหลักของชุมชนทิศตะวันออกของแม่น้ำปิง ปริมาณการจราจรโดยเฉลี่ยทั้ง 2 เส้นทาง 2,181 คันในช่วงโมงเร่งด่วน

ข. ถนนสายรองโครงข่ายหนาแน่นลักษณะไม่มีแบบแผน ได้แก่ ถนน, ตรอกซอก-ซอย ในแถบตำบลวัดเกต บูรณราชบุรี เป็นลักษณะไม่มีแบบแผนกาน บางช่วงคล้ายตารางหมากรุก ผิวถนนแฉะ 4 ถึง 6 เมตร แต่ยังมีจราจรทั้ง 2 ด้าน เป็นเส้นทางหลักของคนในชุมชนที่จะออกมายังถนนใหญ่ ปริมาณการจราจรค่อนข้างเบาบาง

ค. ถนนเคเบิ้ลสายหลักโครงข่ายเบาบางการพัฒนาตามแนวยาว

ถนนเจริญประเทศ เป็นการพัฒนาตามแนวยาวถนนที่ขนานไปกับแม่น้ำปิงตามแนวเหนือ-ใต้ ผิวจราจรแฉะ 8 เมตร เคนรถได้ 2 เส้นทาง ปริมาณการจราจรโดยเฉลี่ย 1,543 คันต่อชั่วโมง เร่งด่วน จอครรถได้ 2 คัน

ระบบระบายน้ำ : ระบบระบายน้ำในเขตพื้นที่อยู่ในระดับหนาแน่นปานกลาง ถนนที่มีท่อระบายน้ำมีอยู่สามสาย คือ เจริญเมือง,ทุ่งโฮเต็ล,แก้วนารัตน์ ความกว้างของท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ถนนเจริญเมือง 1 เมตร แก้วนารัตน์ 0.6 ถึง 1 เมตร ทุ่งโฮเต็ล 0.6 เมตร ความยาวของท่อทั้งหมด 4,715 เมตร นอกนั้นใช้ระบบระบายน้ำอย่างอื่นคือ ท่อร่องริมถนน ลำเหมืองธรรมชาติ ได้แก่ ลำเหมืองริน, ลำเหมืองพญาคำ ซึ่งมีการระบายน้ำค่อนข้างดี พื้นที่รับน้ำอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองแถบตำบลท่าศาลา

การให้บริการน้ำประปา : ในย่านนี้ถือว่าอยู่ในบริเวณที่ได้รับบริการน้ำประปาที่มีโครงข่ายหนาแน่นปานกลางและแรงดันในเส้นท่อในระดับปานกลาง ได้รับบริการประปาจากสถานีจ่ายน้ำป่าตัน ส่งเส้นท่อข้ามแม่น้ำปิงทางตอนเหนือ และกระจายเส้นท่อครอบคลุมบริเวณพื้นที่ตอนในถนนแก้วนารัตน์, เจริญราชบุรี, ทุ่งโฮเต็ล อีกทั้งยังได้รับบริการน้ำประปาจากสถานีจ่ายน้ำอุโมงค์ ข้ามแม่น้ำปิงมายังถนนเจริญเมือง แรงดันในเส้นท่อเฉลี่ย 1.8 ถึง 1.9 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ซึ่งถือว่าเป็นระดับปกติ

การให้บริการพลังงานไฟฟ้า : พื้นที่แถบนี้ได้รับบริการไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 1 คือ สถานีบ้านเด่น มีเส้นทางจ่ายไฟย่อย 6 เส้นทาง ในสถานีนี้สามารถจำหน่ายกระแสไฟได้สูงสุด 100 เมกกะวัตต์

การเก็บขยะมูลฝอย : ขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบในการจัดเก็บขน ย้ายของแขวงกาวิละ ชีตความสามารถของรถขนขยะมี 10 คัน มีพนักงาน 48 คนพนักงานกวาดขยะ 24 คนเก็บขยะเฉลี่ยได้วันละ 178 ลูกบาศก์เมตร จัดว่าสูงเป็นอันดับที่ 2

3.4.4.4 สภาพแวดล้อมทางสังคม , เศรษฐกิจ, ตะโพนออกแม่น้ำปิง

กลุ่มคน : ลักษณะกลุ่มคนในย่านนี้สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

ก. ชาวบ้านล้านนาพื้น ๆ ดั้งเดิม เป็นชุมชนอยู่อาศัย มีพื้นฐานทางเกษตรกรรม ดั้งเดิม เกาะตัวตามแนวยาวลำน้ำแม่ปิง และกระจุกตัวอยู่ตามตอนในของพื้นที่รอบๆวัดซึ่งถูกโอบล้อมโดยอาคารแถวรอบนอก ปัจจุบันไม่ได้ทำเกษตรกรรมแล้ว เป็นเพียงที่อยู่อาศัยหลบร้อนเท่านั้น มีความเป็นและแกวบ้านสูงและสายสัมพันธ์ในชุมชนยังเหนียวแน่น

ข. ชาวเมืองเชียงใหม่ดั้งเดิมฐานะดี กระจายตัวตามแนวถนนบำรุงราษฎร์และทุ่งโฮเต็ล เป็นบ้านพักอาศัยบ้านเดี่ยวมีบริเวณ สร้างในยุคนสมัยใหม่ตอนต้น

∴ พ่อค้าพาณิชย์ อาศัยตามอาคารพาณิชย์ริมถนนแก้วเนาวรัตน์, เจริญเมือง ใช้เป็นที่พักอาศัยและประกอบการค้า ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและชาวไทยล้านนา ไม่มีความสัมพันธ์กันเท่าใดนัก

ค. ชาวเมืองใหม่บ้านจัดสรร กระจายตัวอยู่ตามชานเมืองรอบนอก เป็นกลุ่มของบ้านจัดสรรใหม่ เว้งไว้ลักษณะชุมชนบ้านจัดสรร ไม่มีการสัมพันธ์ด้านสังคมเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นชุมชนสมัยใหม่ตัวใครตัวมัน

ง. กลุ่มทหาร พักอาศัยในค่ายทหาร เป็นชุมชนข้าราชการเฉพาะตัว มีความเป็นส่วนตัวสูง

ลักษณะการโยกย้ายพื้นที่ : มี 2 ลักษณะ คือพื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะสูง และพื้นที่ ๆ มีความเป็นส่วนตัวสูง

ก) พื้นที่ ๆ เป็นอาคารสูง ได้แก่ บริเวณริมถนนย่านการค้าถนนเจริญเมือง และพื้นที่ในส่วนริมถนนแก้วเนาวรัตน์ ที่ส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษา, โรงพยาบาล, สถานที่ข้าราชการ ทั้งสองถนนนี้ความถี่ของการเข้ามาทำธุระสูง

ข) พื้นที่ ๆ เป็นส่วนตัวสูง ได้แก่ ตอนในของพื้นที่แถบที่พักอาศัยดั้งเดิม บริเวณชุมชนวัดเกตุ, เหนงหอย และริมถนนเจริญราษฎร์

ราคาที่ดิน : มูลค่าของพื้นที่แถบนี้อยู่ระดับปานกลาง ยกเว้น แถบริมถนนเจริญเมือง มีมูลค่าสูงมาก เนื่องจากเป็นย่านธุรกิจการค้า ราคาประเมินเฉลี่ยตารางวาละ 40,000 บาท บริเวณริมถนนแก้วเนาวรัตน์เฉลี่ยตารางวาละ 25,000 บาท ทุ่งโฮเต็ลเฉลี่ยตารางวาละ 20,000 บาท เจริญราษฎร์เฉลี่ยตารางวาละ 12,000 บาท ซึ่งโดยรวมแล้วเฉลี่ยถนนสายหลักทั้ง 4 สาย ตารางวาละ 24,000 บาท

3.4.4.5 สภาพแวดล้อมทางจิตใจและการรับรู้พื้นที่, ตะวันออกแม่น้ำปิง

ลักษณะ เด่นทางจินตภาพ เมือง

ภูมิสัญลักษณ์ : ความเป็นภูมิสัญลักษณ์ของพื้นที่นี้ไม่มีสิ่งใดโดดเด่นนัก อาจจะถือเอาได้ว่าแม่น้ำปิง เป็นสัญลักษณ์ที่แรงและแจ่มชัด เด่นที่สุด ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีภูมิสัญลักษณ์ที่แปลกปลอมขึ้นมาใหม่ ได้แก่ อาคารสูงขนาดมหึมา 4 ถึง 5 อาคาร

เส้นทาง : แม่น้ำปิงถือเป็นเส้นทางที่แจ่มชัดที่สุด รองลงมาคือ ถนนสายหลัก 2 เส้น คือ ถนนเจริญเมืองและถนนแก้ววรัคณ์ ที่พุ่งขนานตรงออกไปทางทิศตะวันออกของเมือง แนวถนนอ้อมเมืองถือเป็นเส้นทาง ที่คืออีก เส้นทางหนึ่ง โอบล้อม เมืองทางด้านทิศตะวันออกไว้ชัดเจนมาก เส้นทางที่น่าสนใจและโดดเด่นที่สุดในพื้นที่ คือ แนวถนนเจริญราษฎร์บริเวณหนองหอย ที่ปลูกต้นยางสูงยาวไปตามแนวถนนให้ความงดงามและร่มรื่นอย่างยิ่ง

ขอบ : ขอบของพื้นที่ได้แก่ แนวแม่น้ำปิง เป็นขอบธรรมชาติที่ถือเป็นขอบระดับเมืองและแรงที่สุดในย่านนี้ เป็นรอยต่อระหว่างองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่และพื้นดินที่ชัดเจนมาก แบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ตะวันออกและตะวันตก แนวขอบอีกเส้นหนึ่งที่ชัดเจน คือ ถนนอ้อมเมือง ที่โอบล้อมเมืองทางทิศตะวันออกไว้ ให้ความรู้สึกเป็นส่วนเดียวกัน

จุดรวม : จุดที่สำคัญในย่านนี้ ไม่โดดเด่นเท่าที่ควร จะมีเฉพาะบริเวณสี่แยกจุดตัดของถนนสายหลักๆ และบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำปิง ซึ่งถือว่าเป็นจุดรวมของคนและรถ

ย่าน : ความเป็นย่านชัดเจนในระดับเมือง ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีองค์ประกอบทางธรรมชาติของแม่น้ำปิง และถนนอ้อมเมืองที่บังคับให้พื้นที่แยกตัวออกมาจากส่วนอื่นของเมือง ให้ความรู้สึกเป็นเอกเทศ มีกลุ่มก้อนที่ชัดเจนผสมผสานกัน กลุ่มสังคมที่ค่อนข้างจะมีลักษณะเฉพาะตัว ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นย่านตะวันตกของเมือง

สรุปท้ายบทที่ 3

สภาพแวดล้อมเมืองเชียงใหม่สามารถจำแนกได้ 5 สาขาใหญ่บนพื้นที่ 4 ย่านเนื้อเมือง ได้แก่ ย่านเนื้อเมืองเชิงคอยสุเทพ, ย่านเนื้อเมืองส่วนกลาง(โบราณสถาน), ย่านเนื้อเมืองใจกลางธุรกิจ, และย่านเนื้อเมืองตะวันออกของแม่น้ำปิง จากผลการศึกษาคุณค่า คุณภาพ ศักยภาพ และข้อจำกัดของสาขาสภาพแวดล้อมเมือง พบว่า คุณค่าสภาพแวดล้อมเมืองสาขาสุนทรียภาพเมือง ได้รับความเป็นมา และระบบนิเวศวิทยาเมือง มีคุณค่าอยู่ในกลุ่มโดดเด่นและสูงสุด สภาพแวดล้อมเมืองสาขาสังคมและกลุ่มประชากรเมือง มีคุณค่าในระดับรองลงมา และสภาพแวดล้อมเมืองสาขาการایشที่ดิน และสาธารณูปโภคเมืองมีคุณค่า คุณภาพ และศักยภาพด้อยสุด ในส่วนของสภาพแวดล้อมเมืองเชิงพื้นที่เนื้อเมือง ส่วนย่านเนื้อเมืองส่วนกลาง (เมืองโบราณ) มีภาพรวมคุณค่าสภาพแวดล้อมดีสูงสุด ย่านเนื้อเมืองตะวันออกของแม่น้ำปิง และย่านเนื้อเมืองเชิงคอยสุเทพ มีคุณค่าของสภาพแวดล้อมระดับสูง-ปานกลาง และย่านเนื้อเมืองเขตใจกลางธุรกิจมีสภาพแวดล้อมเชิงคุณภาพ ศักยภาพต่ำสุด

หมายเหตุ : คุณค่าสภาพแวดล้อมเมืองทั้งเชิงเนื้อหาสาขาสภาพแวดล้อมเมือง และเชิงสภาพแวดล้อมเนื้อเมืองย่านต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการایشเป็นข้อมูลฐานในการประเมินผลกระทบ และข้อมูลพื้นฐานในการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเชิงพื้นที่